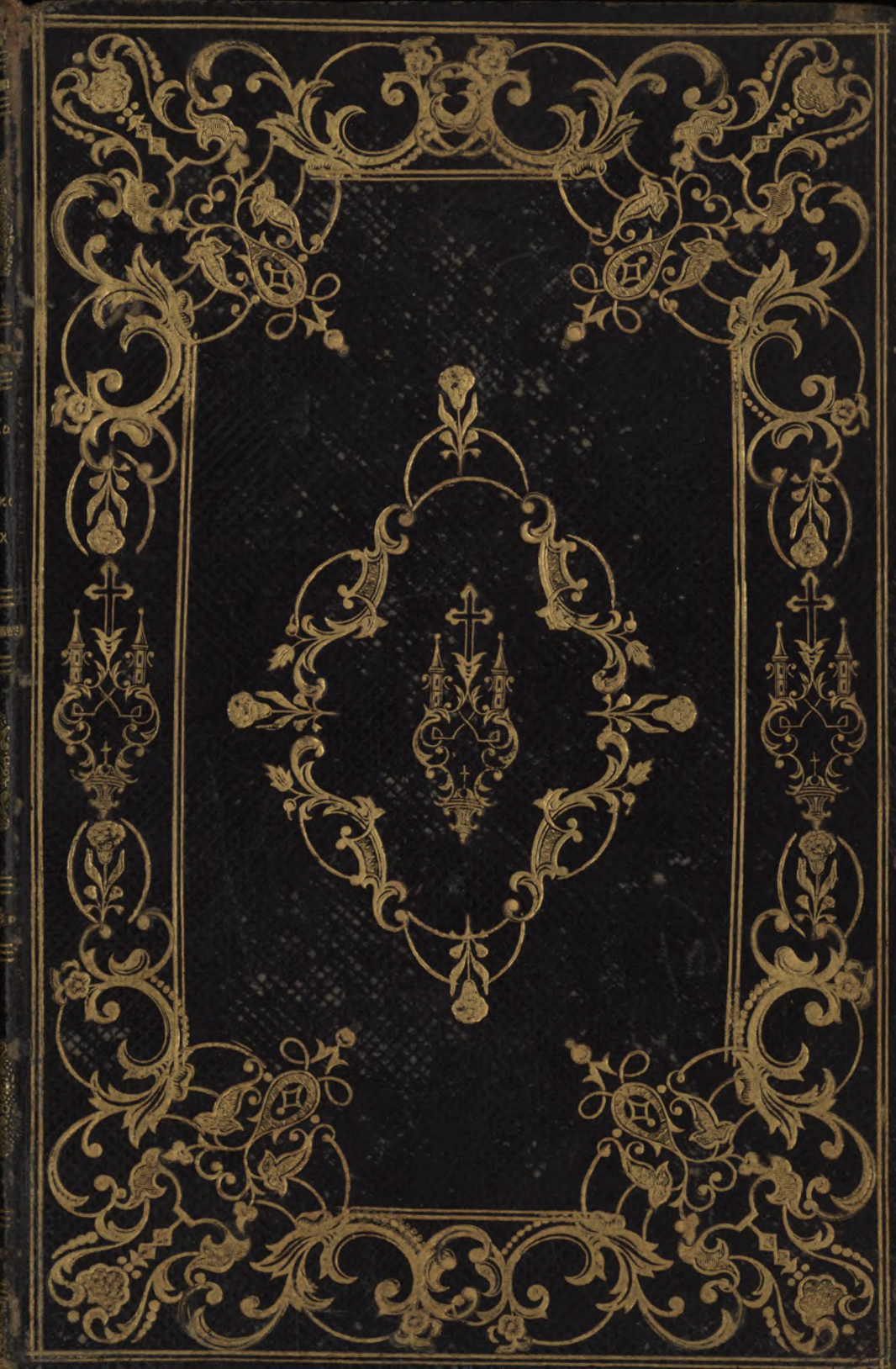

To His Highness the Prince of Wales:-
+ to the Duke of York

ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ

Κανονικῆς δικαιοδοσίας τοῦ Οἰκουμενικοῦ
Πατριαρχικοῦ Θρόνου ἐπὶ τῶν ἐν Βουλ-
γαρίᾳ Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν.

ὑπὸ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ

Ἀρχιγραμματέως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς τοῦ
Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας.

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ,

Τύποις Α. Κορομηλᾶ καὶ Π. Πασπαλλῆ.

(Κατὰ τὴν ὁδὸν Βαϊζοδα Ἀριθ. 51).

1860.

Τὸ παρὸν οὐδένα φέρει ἐπισημὸν χαρακτῆρα· ἐκδίδεται
δὲ ἐπ' εὐθύνη τοῦ Συγγραφέως.

ΠΙΝΑΞ

ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ.

Πρόλογος.

σελ. 1

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ.

Περὶ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Βουλγαρίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'. Ὅτι ἡ Ἐκκλησία τῆς Βουλγαρίας ἀνεκαθεν ὑπήγετο ὑπὸ τὸν Πατριαρχικὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως Θρόνον.

1. Ἀπόδειξις ἑμμεσος.

7

2. Ἀπόδειξις ἄμεσος.

27

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'. Ὅτι ἡ ἐν Βουλγαρίᾳ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία οὐδέποτε ἀνεγνωρίσθη αὐτοκέφαλος καὶ αὐτοκυβέρνητος παρὰ τῆς Καθόλου Ἐκκλησίας.

34

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Περὶ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχριδῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'. Σύστασις, διάρκεια καὶ φάσεις αὐτῆς.

47

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'. Ὅτι τὸ χρυσόβουλλον τοῦ Ἰουστινιανοῦ, δι' οὗ παρέχονται τῷ Ἀρχιεπισκόπῳ Ἀχριδῶν ἔξοχα προνόμια ἐκκλησιαστικά τε καὶ πολιτικά, ἔστι νόθον καὶ κίβδηλον.

99

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'. Πράξεις τῆς προσαρτήσεως τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχρίδων καὶ τῶν ὑπ' αὐτὴν Μητροπόλεων καὶ Ἐπισκοπῶν τῷ Πατριαρχικῷ τῆς Κωνσταντινουπόλεως Θρόνῳ.	116
Παραίτησις τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀχρίδων Ἀρσενίου.	120
Ἵποσχετικὸν τῶν ὑπὸ τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Ἀχρίδος Μητροπολιτῶν.	122

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'. Διάκρισις τῆς περιοχῆς τῶν ὑπὸ τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν Ἀχρίδος Μητροπόλεων καὶ Ἐπισκοπῶν ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας τῆς κυρίως Βουλγαρίας, καὶ σύντομος ἀπολογία ὑπὲρ τοῦ Γραικικοῦ Κλήρου.	125
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'. Περὶ τῆς λεγομένης Πατριαρχίας Τορνόβου. — Σύστασις, νομιμότης καὶ διάρκεια αὐτῆς.	143

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.

177

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.

« Ἡ δόξα τοῦ θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως
δόξα ἡμῶν ἐστὶ » (Πρακτ. Συν. τ. Β'. σελ. 208).

Ὅτε ἡ πρεσβυτέρα Ῥώμη διὰ τῶν λεγάτων αὐτῆς Πασχασίνου, Λουκηνσίου καὶ Βονιφατίου δραστηρίως ἀντέπραπτεν ἐν τῇ Δ'. Οἰκουμενικῇ Συνόδῳ κατὰ τῆς ἀνυψώσεως τοῦ Πατριαρχικοῦ θρόνου τῆς Νέας Ῥώμης, τότε Νουνέχιος ὁ φερώνυμος Λαοδικείας ἐπίσκοπος, ὡς ἐκ προσώπου τῶν συμπαραδρευόντων θείων Πατέρων, ἐν Πνεύματι ἁγίῳ ἀνεφώνησεν· « ἡ δόξα τοῦ θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως δόξα ἡμῶν ἐστὶ. » Ἀλλὰ τὸν θρόνον τοῦτον, οὗ τινος τὴν δόξαν ἰδίαν ἑαυτῆς ἐλογίσατο ἡ καθολικὴ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησία, ὃν ὁ μὲν τῶν Πατέρων ὠνόμασε κοινὸν ἐμπορεῖον τῆς πίστεως, ἥ, πηγὴν τῶν δογμάτων, ἐξ ἧς ἀναβρύουσι καὶ εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐπεκτείνονται (Γρ. Ναζιανζ.), ὁ δ' ἄλλος ἄλλο τι, τὸν θρόνον, λέγω, τοῦτον, πρὸς ὃν συνέθλασαν προσαρράξαντες τὰς ἑαυτῶν κεφαλὰς πάντες οἱ ἐχθροὶ τῆς ὀρθοδοξίας καὶ παλαιοὶ καὶ νεώτεροι, ἐτόλμησαν, φεῦ! περιυβρίσαι ὀρθόδοξοί τινες τῆς ἐκκλησίας υἱοὶ ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Στεφάνου κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ Πάσχα, παύοντες θορυβωδῶς τὸ μνημόσυνον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου· εἰς οὐδὲν λογισάμενοι τὰ πολλὰ καὶ μεγάλα εὐεργετήματα, ἅτινα ἐκ τοῦ γερασμίου τούτου θρόνου ἀπῆλαυσε τὸ εὐσεβὲς ἔθνος τῶν ἐν Χριστῷ ἀδελφῶν Βουλγάρων, ἥτοι θρησκείαν, γράμματα, πολιτισμόν, καὶ εἴτι ἄλλο ἡθικὸν ἀγαθὸν, καθὼς ζεντορεῖως

κηρύττει ἡ ἱστορία, μηδὲ συνορῶντες τὸ πρὸ τῶν ποδῶν αὐτῶν κείμενον βάραθρον, πρὸς ὃ συνωθοῦσιν αὐτοὺς εἰσηγήσεις ἀλλοτρίων, ἐπιβούλως ὑποτρέφουσαι τὸ κατὰ τῶν ἀδελφῶν μῖσος, ὅπως ἀπομονώσωσι τὸ Βουλγαρικόν ἐκκλησιαστικῶς, καὶ ἀποχωρίσωσιν ἀπὸ τῆς Γραικικῆς ὀλομελείας, μεθ' ἧς συνδεδεμένον ὑπάρχει διὰ δεσμῶν αἵματος καὶ πίσεως, καὶ οὕτω ποιήσωσι κατάβρωμα κοινωνικῶς τε καὶ θρησκευτικῶς. Τὸ δὲ λυπηρότερον, ὅτι οὐ περιωρίσθησαν εἰς μόνην τὴν ἀντικανονικὴν ταύτην πράξιν, ἀλλὰ καὶ καθ' ἑκάστην οὐ διαλείπουσιν ἐν ἐφημερίσι καὶ ἐν φυλλαδίοις παντοίας κατὰ τοῦ Γραικικοῦ κλήρου ἐκτοξεύοντες ὕβρεις, ἅμα δὲ δισχυριζόμενοι ὅτι ὁ Κωνσταντινουπόλεως Πατριάρχης οὐδὲν κανονικὸν δικαίωμα κέκτηται ἐπὶ τῆς Βουλγαρίας (Βουλγαρίαν δὲ λέγοντες, οὐ νοοῦσι μόνον τὴν Κάτω Μοισίαν, ἀλλὰ πᾶσαν χώραν ἀπλῶς, ἐν ᾗ οἰκοῦσι Γραικοὶ Βουλγαρόφωνοι!), καὶ ὅτι δι' ἀπάτης καὶ δόλου κατήργηται ἡ αὐτονομία τῶν ἀρχιεπισκοπῶν Ἀχριδῶν, Ἰπεκίου καὶ Τορνόβου, καὶ ὅσα τούτοις παραπλήσια.

Διὰ ταῦτα, ὥς τέκνον τῆς ἐκκλησίας πιστὸν, ἔλαβον τὸν κάλαμον, ὅπως συντελέσω καὶ γὰρ τὸ κατὰ δύναμιν πρὸς ἀπόκρουσιν τοῦ ἐπιβούλου πνεύματος τοῦ διαταράσσοντος τὴν εἰρήνην τῆς ἐκκλησίας, καὶ μεγάλως σκανδαλίσαντος τὰς συνειδήσεις τῶν προσφιλῶν ἡμῖν ἀδελφῶν τῶν λεγομένων Βουλγάρων. Ἀφείς δὲ εἰς τὴν ἀδέκαστον ἱστορίαν ἵνα διηγηθῇ ὁποῖός τις ἀνέκαθεν ὑπῆρξεν ὁ Γραικικὸς κληρὸς, καὶ ὅποιά τινα διεπράξατο ὑπὲρ τῆς ὀρθοδοξίας, καὶ τῆς κοινωνικῆς καὶ πνευματικῆς μορφώσεως τοσούτων λαῶν (ὧν εἷς ἐστὶν ἀναντιρρήτως καὶ ὁ φιλόχριστος Βουλγαρικὸς) ἀπὸ τῆς συστάσεως τῆς Ἐκκλησίας ἄχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων, ἡψάμην ἀπ' εὐθείας

τοῦ κυρίου ζητήματος, ἤτοι τοῦ περὶ κανονικῆς δικαιοδοσίας τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου ἐπὶ τῆς Βουλγαρίας, καὶ τῶν ποτὲ ἀρχιεπισκοπῶν Ἀχριδῶν καὶ Τορνόβου.

Καὶ ἐν μὲν τῷ Α'. μέρει ἀποδεικνύεται α) ὅτι ἀνέκαθεν ἡ Βουλγαρία ἦν ὑποκειμένη τῷ θρόνῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἀποδεικνύεται δὲ τοῦτο διττῶς: ἐμμέσως δηλονότι καὶ ἀμέσως· ἐμμέσως μὲν, ὥς ἐκ τῆς πολιτικῆς συνάψεως τῆς Ἰλλυρικῆς ὑπαρχίας (ἐν ἣ, κατὰ τὴν γνώμην τῶν ἐναντίων, εἰς ἣν πρὸς τὸ παρὸν ὑπενδίδομεν, περιείχετο καὶ ἡ Κάτω Μοισία) μετὰ τοῦ ἀνατολικοῦ τμήματος τοῦ Ῥωμαϊκοῦ Κράτους, γενομένης ἐπὶ τοῦ Αὐτοκράτορος Γρατιανοῦ κατὰ τὸ 380 σωτήριον ἔτος· ἀμέσως δὲ, ὥς ἐκ τῆς κατὰ τὸν Ε'. αἰῶνα ὑπαρχούσης διοικητικῆς τοῦ Βυζαντινοῦ Κράτους διαιρέσεως, καθ' ἣν ἐν τῇ Θρακικῇ διοικήσει (ἐφ' ἧς παρέσχε δικαιοδοσίαν τῷ θρόνῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἡ Δ'. Οἰκουμενικὴ Σύνοδος διὰ τοῦ κῆ. αὐτῆς κανόνος) περιλαμβάνοντο πρὸς ἄλλαις τισὶν ἐπαρχίαις καὶ ἡ δευτέρα Μοισία, ἡ ἰδίως ἐπικληθεῖσα Βουλγαρία. Φέρω δὲ εἰς ἐμπέδωσιν τοῦ λόγου τὸν ἱστορικὸν ἄτλαντα τοῦ Α. Χουζέ (Houzé), μαρτυρίας ἐρμηνευτῶν τῶν ἱερῶν κανόνων, καὶ πολλῶν διασῆμων ἱστορικῶν καὶ γεωγράφων τῆς ἀρχαιότητος· καὶ β) ὅτι ἡ ἐν τῇ Κάτω Μοισίᾳ καὶ ταῖς λοιπαῖς ὑπὸ τῶν Βουλγάρων ποτὲ κατακτηθείσαις χώραις ὀρθόδοξος ἐκκλησία οὐδέποτε ἀνεγνωρίσθη αὐτοκέφαλος καὶ αὐτοκυβέρνητος οὔτε παρὰ τῆς Ἀνατολικῆς, ἀλλ' οὔτε παρὰ τῆς Δυτικῆς ἐκκλησίας, ὥς γίνεται καταφανὲς ἐκ τε τῶν Παπικῶν ἐπιστολῶν Ἀδριανοῦ τοῦ Α', Νικολάου τοῦ Α', Ἀδριανοῦ τοῦ Β'. καὶ Ἰωάννου τοῦ Η', καὶ ἐκ τῆς περὶ Βουλγαρίας συζητήσεως τῆς ἐπὶ Φωτίου συγκροτηθείσης ἀγίας Συνόδου κατὰ τὸ 879.

Ἐν δὲ τῷ Β'. μέρει ἀποδεικνύεται α) ὅτι ἡ ἀρχιεπισκοπὴ Ἀχριδῶν οὐ συνέστη κατὰ τὰς νενομισμένας καὶ κανονικὰς διατυπώσεις, ὥσπερ αἱ λοιπαὶ τῶν αὐτοκεφάλων Πατριαρχικῶν καὶ Ἀρχιεπισκοπικῶν ἐκκλησιῶν, ἀλλ' αὐθαιρέτῳ βουλῇ τοῦ Ἰουστινιανοῦ· ὅτι ἡ Ἐκκλησία ἠνέσχετο μὲν αὐτὴν χάριν εἰρήνης, οὐδέποτε ὁμῶς ἐπισήμως ἀνηγόρευσεν ὡς τοιαύτην, ἢ διὰ πρᾶξεως Συνοδικῆς κατεκύρωσεν· ὅτι μετὰ παρέλευσιν χρόνων τινῶν ἡ Ἀρχιεπισκοπὴ αὕτη περιήλθεν αὐθις εἰς τὴν κυριότητα τοῦ Οἰκουμενικοῦ θρόνου (ὡς γίγνεται φανερόν ἐκ τῶν ἐπιστολῶν τῶν προῤῥηθέντων Παπῶν, καὶ ἐκ τῆς κατωτάτης ἑδρας καὶ στάσεως τοῦ Ἀρχιεπισκόπου ἐν τῇ ῤηθείᾳ Συνόδῳ)· ὅτι καθὼς ἡ σύστασις αὐτῆς ὑπὸ Ἰουστινιανοῦ κατὰ τὰ 535, οὕτω καὶ ἡ ἀνόρθωσις καὶ ἀνακαίνισις αὐτῆς ὑπὸ Βασιλείου τοῦ Β'. κατὰ τὰ 1018 (μετὰ τὴν ἐκδίωξιν τῶν Βουλγάρων ἐκ τῶν Γραικομακεδονικῶν ἐπαρχιῶν, καὶ τὴν ἐγκάθειρξιν αὐτῶν ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς Κάτω Μοισίας) οὐκ ἐνομιμοποιήθη διὰ Συνοδικῆς τινος πρᾶξεως· ὅτι, κατὰ συνέπειαν, οἱ Πατριάρχαι τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπεδήλουν κατὰ καιροὺς διὰ πρᾶξεων τινῶν τὴν ἐπὶ τῆς ἀρχιεπισκοπῆς ταύτης δικαιοδοσίαν αὐτῶν, αἵτινες πρᾶξεις ἦσαν ἅμα τοσαῦται πλάγαι διαμαρτυρήσεις κατὰ τῆς πολιτικῆς αὐθαιρεσίας· ὅτι ἡ Μεγάλη τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία ἐπ' ἐσχάτων διεμαρτυρήθη κατὰ τῆς πρᾶξεως τοῦ Ἰουστινιανοῦ σαφῶς καὶ ἀπαρακαλύπτως· καὶ ἐπομένως, ὅτι ἡ προσάρτησις τῶν Μητροπόλεων καὶ Ἐπισκοπῶν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ταύτης, καθ' ὅσον μάλιστα ἐπιμόνως ἐζητήθη παρά τε τῶν Ἀρχιερέων καὶ τῶν Χριστιανῶν διὰ κοινῆς αὐτῶν ἀναφορᾶς πρὸς τὸ Βασιλεῖον Κράτος), ἢ ἐπὶ τοῦ αἰοδύμου Σαμουὴλ γενομένη, ἔστι δικαία, ἔννομος καὶ κανονική·

6) δὲ ἀποδεικνύεται ὅτι τὸ πολύχροτον ἐκεῖνο χρυσόβουλ-
λον τοῦ Ἰουστινιανοῦ, δι' οὗ παρέχονται τῷ Ἀρχιεπισκό-
πῳ Ἀχριδῶν μέγιστα προνόμια, ἐκκλησιαστικά τε καὶ
πολιτικά, ἔστι νόθον καὶ κίβδηλον, καὶ αἰῶνας ὅλους με-
ταγενέστερον τοῦ συνετοῦ ἐκείνου Αὐτοκράτορος· καὶ γ)
ἐκτίθεται ἡ ἐπὶ Σαμουήλ συνοδική πρᾶξις τῆς προσαρ-
τήσεως, τὰ περὶ ἐκδόσεως ὑψηλοῦ Σουλτανικοῦ Χάτι-Σε-
ριφίου ἐπὶ τῷ διατελεῖν εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα ὑποκει-
μένας τὰς ἐπαρχίας ἐκείνας τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριάρχῃ,
πρὸς δὲ καὶ ἑγγράφα τινα τοῦ τε Ἀρχιεπισκόπου καὶ τῶν
ὑπ' αὐτὸν Ἀρχιερέων, δι' ὧν ἐξαιτούμενοι θερμῶς τὴν
μετὰ τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας διοικητικὴν
ἐνότητα, καταναθεματίζουν τὸν ὅστις ἂν ἐτόλμα ἀθετῆ-
σαι αὐτὴν ἐπὶ προφάσει ὁποιαδήποτε.

Ἐν δὲ τῷ Γ'. μέρει ἀποδεικνύεται α) ὅτι καὶ ἡ πρᾶξις
τοῦ Ἰουστινιανοῦ ὑποτεθεῖη δικαία καὶ ἔννομος, οὐδόλως
ὠφελοῦνται ἐκ τούτου οἱ προειρημένοι τολμηταί· διότι
ἡ ἐν τῇ Κάτω Μοισίᾳ ἡ Βουλγαρία ὀρθόδοξος ἐκκλησία
διάφορος ἐστὶ τῆς ἀρχιεπισκοπικῆς περιοχῆς Ἀχριδῶν,
καὶ γεωγραφικῶς καὶ ἐθνογραφικῶς· ὅτι καὶ κατ'
αὐτὴν τὴν Νεαράν τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἡ Κάτω Μοισία ἐξω
κεῖται τῶν ὁρίων τῆς περιοχῆς ἐκείνης· ὅτι οὐδεὶς συγ-
χέειν τὴν ἐπαρχίαν τῆς Βουλγαρίας πρὸς τὴν Ἑλληνο-
μακεδονικὴν ἀρχιεπισκοπὴν Ἀχριδῶν, διὰ τὸ ἀποκαλεῖ-
σθαι ταύτην κατὰ μετωνυμίαν καὶ ἀρχιεπισκοπὴν Βουλ-
γαρίας. Ἐν δὲ τῷ τέλει ἐπισυνάπτεται σύντομός τις ἀ-
πολογία ὑπὲρ τοῦ Γραικικοῦ Κλήρου· 6) ὅτι ἡ λεγομένη
πατριαρχία Τορνόβου ἀντιβαίνει προδήλως εἰς τοὺς κανό-
νας καὶ τὰς πράξεις τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, ὅτι οὐδέ-
ποτε ἀνεγνωρίσθη παρὰ τῆς καθόλου Ἐκκλησίας, ὅτι
συνέστη λόγω πολιτικῶν συνδυασμῶν, καὶ ὅτι ὡς

τοιαύτη ὑπῆρξε βραχυχρόνιος καὶ ἐφήμερος. Ἐν δὲ τῷ γ'. κεφαλαίῳ περιέχεται ἡ ἀνάκρισις τοῦ χωρεπισκόπου Μακαριουπόλεως Ἰλαρίωνος παρὰ τῶν τεσσάρων Πατριαρχῶν καὶ τῆς ἱεῤῥας Συνόδου, καὶ ἀδελφική τις παραίνεσις πρὸς τοὺς συνεργάτας τοῦ ἀντικανονικοῦ ἐκείνου τολμήματος ἀδελφούς ἡμῶν.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΒΟΥΛΓΑΡΙΑΣ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Ἔστι ἡ Ἐκκλησία τῆς Βουλγαρίας ἀνέκαθεν ὑπήγετο ὑπὸ τὸν Πατριαρχικὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως θρόνον.

1. Ἀπόδειξις ἔμμεσος.

§. 1. Κωνσταντῖνος ὁ Μέγας, ἀναγορευθεὶς Αὐτοκράτωρ, διήρесе τὴν Ῥωμαϊκὴν ἐπικράτειαν εἰς τέσσαρας ὑπαρχίας (præfecturas prætorii), Ἀνατολικήν, Ἰλλυρικὴν, Γαλλικὴν καὶ Ἰταλικήν. Ἡ Ἰλλυρικὴ ἀνῆκε μέχρι τοῦ 379 εἰς τὸ Δυτικὸν τμήμα τῆς Αὐτοκρατορίας, ὅτε ὁ Αὐτοκράτωρ Γρατιανὸς, ἀποσπάσας ἀπ' αὐτῆς ἐπαρχίας τινάς, συνῆψεν αὐτάς πρὸς τὸ ἀνατολικὸν τμήμα ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἀνατολικῆς Ἰλλυρίας· διηρεῖτο δ' αὕτη εἰς δύο διοικήσεις (vicariatos) Μακεδονικὴν καὶ Δακικὴν· τῆς Ἀνατολικῆς Ἰλλυρίας ἐπὶ τοῦ Οὐάλεντος κατέστη ἡ Θεσσαλονίκη (α).

(α) Ἡναγκάσθη ἰν' οὕτω πόρρωθεν ἐπιληφθῶ τοῦ ζητήματος, ὥς ἐκ τῶν ἐπανειλημμένων κατακραυγῶν τῆς ὑπὸ τὰς ἐμπνεύσεις τῶν Λαζαριστῶν ἐκδιδομένης ἐφημερίδος ἡ Βουλγαρία δυσχυρίζομένης, καθὰ ἐπληροφορήθη παρὰ φίλων ἀξιόπιστων εἰδότων τὴν Βουλγαρικὴν, ὅτι τὸ Ἰλλυρικὸν ὑπήγετο κανονικῶς ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ θρόνου τῆς Ῥώμης, καὶ ἐπομένως ὅτι ὁ Κωνσταντινουπόλεως Πατριάρχης οὐδὲν κανονικὸν δικαίωμα κέκτηται ἐπὶ τῆς Βουλγαρίας, ὥς μέρος δῆθεν ἀποτελούσης τῆς Ἰλλυρικῆς ὑπαρχίας.

§. 2. Προσαρτηθείσης οὖν τῆς Ἰλλυρίας τῷ Ἀνατολικῷ βασιλείῳ, ἅπασαι αἱ ἐν αὐτῇ Μητροπόλεις καὶ Ἐπισκοπαί, αἱ πρότερον τελοῦσαι ὑπὸ τὸν Ἐπίσκοπον Ῥώμης, περιῆλθον κανονικῶς εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Κωνσταντινουπόλεως (α) [διότι « τὰ ἐκκλησιαστικά καὶ μάλιστα τὰ περὶ ἐνοριῶν δίκαια ταῖς πολιτικαῖς ἐπικρατείαις τε καὶ διοικήσεσι συμμεταβάλλεσθαι εἴωθεν » (Ἐπιστ. Φωτ. πρὸς Νικόλ. Α΄)], καὶ ταύτην τῷ 421 κατεκύρωσε Θεοδόσιος ὁ Β΄. διὰ θεσπίσματος, πατριαρχεύοντος τοῦ διαδεξαμένου τὸν θεῖον Χρυσόστομον Ἀττικοῦ, κατὰ τὴν μαρτυρίαν Λέοντος τοῦ Ἀλλατίου (de consens. perp. orient. et occid. eccl. Libr. III c. XVI). Διὰ ταῦτα Μαρκιανὸς ὁ Αὐτοκράτωρ, προσκαλούμενος Λέοντα τὸν Ῥώμης εἰς τὴν ἣν συνεχρότει Δ΄. Οἰκουμένην Σύνοδον τοιαῦτα γράφει· « εἰ δὲ ἐπαχθὲς τοῦτο ἐστὶ πρὸς ταῦτα παραγενέσθαι τὰ μέρη, τοῦτο αὐτὸ ἡμῖν ἰδίῳις καταμηνύσει γράμμασιν ἢ σὺ ἀγιωσύνη, ὥς πρὸς ἅπασαν τὴν Ἀνατολὴν καὶ τὴν Θράκην καὶ τὸ Ἰλλυρικὸν θεῖαι ἡμέτεραι ἀποσταλήσονται προσφωνήσεις » (Πρακ. Συν. τόμ. Β΄. σελ. 21). Ὁμοίως δὲ καὶ ἡ Πουλχερία πρὸς τὸν αὐτὸν ἐπιστέλλουσά φησιν· « ἵνα πάντες καὶ πάσης τῆς Ἀνατολῆς οἱ Ἐπίσκοποι, Θράκης τε καὶ Ἰλλυρικοῦ, καθὼς καὶ τῷ ἡμετέρῳ Δεσπότῃ τῷ

(α) Καὶ μὴ εἶπης ὅτι ὁ Κωνσταντινουπόλεως ἔλαβε δικαιοδοσίαν ἐπὶ τῆς Δ΄. Συνόδου· διότι ἅμα ἀνακηρυχθεὶς ὑπὸ τῆς Β΄. αὐτοκέφαλος καὶ αὐτόνομος Πατριάρχης (τῷ 381), προσεκλήσατο τοιαύτην, ὡς μαρτυροῦσιν οἱ Πατέρες τῆς Δ. ἐν τῇ πρὸς Λέοντα τὸν Ῥώμης ἐπιστολῇ. Πρακτ. Συν. Τόμ. Β΄. σελ. 24. Πρὸβλ. καὶ Σωκρ. Ἐκκλησ. ἱστορ. βιβλ. Ε΄. κεφ. Η΄. ἐνθα ἡ λέξις. Θράκη, « ἣν κληροῦται Νεκτάριος » ὁ πρῶτος Πατριάρχης, εἰς πλατυτέραν λαμβάνεται σημασίαν, ὡς προτῶν ὁ λόγος δηλώσει.

εὐσεβεστάτῳ βασιλεῖ τῷ ἐμῷ συζύγῳ ἀρέσκει, εἰς μίαν
 συναχθῶσι πόλιν τὴν ταχίστην ἀπὸ τῶν ἀνατολικῶν
 μερῶν » (αὐτ. 22). Ἐν δὲ τῇ διατάξει τοῦ αὐτοῦ Αὐτο-
 κράτορος, τῇ βεβαιούσῃ τὰ παρὰ τῆς Δ'. Συνόδου πε-
 πραγμένα, κεῖται ἡ ἐπιγραφή· « Παλλαδίῳ τῷ Ἐπάρχῳ
 » τῶν κατὰ τὴν Ἀνατολὴν Πραιτωρίων· Οὐαλεντινια-
 » νῳ τῷ Ἐπάρχῳ τῶν κατὰ τὸ Ἰλλυρικόν » (αὐτ.
 σελ. 219 καὶ 220). Ἐν δὲ τῇ σειρᾷ τῶν ὑπουργῶν τῆς
 Βυζαντινῆς Κυβερνήσεως, τῶν συμπαραισταμένων ἐν τῇ
 Συνόδῳ ταύτῃ, συγκαταλέγεται « καὶ ὁ μεγαλοπρεπέ-
 » στατος καὶ ἐνδοξότατος ἀπὸ Ἐπάρχων Ἰλλυρικοῦ
 » Εὐλόγιος » (αὐτ. 41 καὶ ἐξῆς). Ἐκ τούτων οὖν ἐναρ-
 γῶς μαρτυρεῖται ἡ πολιτικὴ ἅμα δὲ καὶ ἐκκλησιαστικὴ
 προσάρτησις τοῦ Ἰλλυρικοῦ πρὸς τὸ Βυζαντινὸν Κρά-
 τος. Ἀλλὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν τῆς ὑπαρχίας ταύτης
 ὑποταγὴν τῷ Θρόνῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως διατρανοῖ
 Ἰουστινιανὸς ὁ Αὐτοκράτωρ, ἐν οἷς γράφει πρὸς Ἐπι-
 φάνιον τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην· « Εἰ δέ τις τοῦ
 » λοιποῦ τοιοῦτό τι πράττων φανείη . . . κατὰ τὰς ἐ-
 » παρχίας τοῖς ὑπ' αὐτὴν τεταγμένοις θεοφιλεστά-
 » τοις Μητροπολίταις καὶ λοιποῖς Ἐπισκόποις, ὧν τὴν
 » χειροτονίαν ὁ τῆς σῆς Μακαριότητος ποιεῖται
 » θρόνος . . . καὶ παραφυλάξουσιν δὲ ταῦτα καὶ οἱ ἐν-
 » δοξότατοι τῶν ἱερῶν ἡμῶν Πραιτωρίων ὑπαρχοι. Φα-
 » μὲν δὴ τοὺς τῆς Ἐφῆς ἐπὶ τοῖς τεταγμένοις ἔθνεσι
 » τῇ αὐτῶν δικαιοδοσίᾳ, οἳ τε τῆς Ἰλλυρίδος κτλ. »
 Καὶ ἔτι ἐκφαντορικώτερον ἐν τῷ ἐπομένῳ θεσπίσματι·
 « Δεῖ τοὺς ἐν τῷ Ἰλλυρικῷ περὶ κανονικοῦ τινος ζή-
 » τησιν ποιουμένους ἀναφέρειν τοῦτο ἐπὶ τὸν Ἀρ-
 » χιεπίσκοπον Κωνσταντινουπόλεως, καὶ παρ' αὐ-
 » τοῦ τῇ ἱερατικῇ Συνόδῳ καὶ ἀγία κρίσει καὶ

» θείῳ νόμῳ κρίνεσθαι » (Σύντ. τῶν ἱερ. Καν. τόμ. Α'. σελ. 43).

§. 3. Τὴν ἐπὶ τοῦ Ἰλλυρικοῦ δικαιοδοσίαν κατακυροῖ συλλήβδην τῷ θρόνῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἡ Δ'. Οἰκουμενικὴ Σύνοδος. Ἡ γὰρ Θρακικὴ, ἧς μνημονεύει ὁ κή. αὐτῆς κανὼν, ἀνέκαθεν ἦν συνημμένη πολιτικῶς τῇ Μακεδονικῇ ἐν ἐνὶ θέματι, ὡς δῆλον γίγνεται ἐκ τῶν περὶ ἐκκλησιαστικῶν κτημάτων Αὐτοκρατορικῶν χρυσοβούλων, ὧν μνεῖαν ποιεῖται Βαλσαμῶν ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ τοῦ ιβ'. τῆς Ζ'. « ἀργήσῃ δὲ καὶ ἡ μέχρι τοῦ νῦν ἐπισκωμά- »
 » σασα τοῖς ὑπὸ τὰς καθ' ἡμᾶς μονὰς ἀκινήτοις, τοῖς κα- »
 » τὰ τὸ θέμα Θράκης καὶ Μακεδονίας διακειμένοις » καὶ « ἐν τῷ θέματι Θράκης καὶ Μακεδονίας τὸ δεῖνα » καὶ δεῖνα » (Σύντ. τῶν ἱερ. Καν. σελ. 604 καὶ 607). Διὰ τοι τοῦτο ἐν διατάξει Λέοντος τοῦ Σοφοῦ, ὁ Ἑρακλείας Μητροπολίτης τιτλοφορεῖται « ἑξαρχος πά- »
 » σης Θράκης ΚΑΙ Μακεδονίας » Σύντ. τῶν ἱερ. Καν. τόμ. Ε'. σελ. 476. Ὅρα καὶ Turcograec. Κρουσίου σελ. 191). Κατὰ δὲ τὸν Γεωγράφ. Στράβωνα (Βιβλ. Ζ'.) τὰ ὅρια τῆς Μακεδονίας ἐπεκτείνονται μέχρι Κερκύρας. Ὅρ-
 ῶς ἄρα ἐρμηνεύων τὸν κανόνα (α) ὁ Βαλσαμῶν φησιν·

(α) Ἐχει δὲ ὁ κανὼν ὧδε· « Πανταχοῦ τοῖς τῶν ἁγίων Πα- »
 » τέρων ὅροις ἐπόμενοι . . . τὰ αὐτὰ καὶ ἡμεῖς ὀρίζομέν τε καὶ »
 » ψηφίζομεθα περὶ τῶν πρεσβείων τῆς ἁγιωτάτης Ἐκκλησίας, »
 » τῆς αὐτῆς Κωνσταντινουπόλεως Νέας Ῥώμης . . . ὥστε τοὺς »
 » τῆς Ποντικῆς καὶ τῆς Ἀσιανῆς καὶ τῆς Θρακικῆς διοικήσεως »
 » Μητροπολίτας μόνους, ἔτι δὲ καὶ τοὺς ἐν τοῖς βαρβαρικοῖς »
 » ἐπισκόπους τῶν προειρημένων διοικήσεων, χειροτονεῖσθαι ὑπὸ »
 » τοῦ προειρημένου ἁγιωτάτου θρόνου τῆς κατὰ Κωνσταντινου- »
 » πολιν ἁγιωτάτης Ἐκκλησίας, δηλ. ἐκάστου Μητροπολίτου τῶν »
 » προειρημένων διοικήσεων μετὰ τῶν τῆς ἐπαρχίας ἐπισκόπων »
 » χειροτονούντος τοὺς τῆς ἐπαρχίας ἐπισκόπους » κτλ.

« Κὰν γάρ τινες τὴν Θράκην μέχρι τῶν ὁρίων Μακεδο-
 » νίας ἐστενοχώρησαν, καὶ εἶπον τοὺς τῆς Μακεδονίας
 » Μητροπολίτας, Θετταλοὺς, Ἑλλαδικοὺς τε καὶ Πελο-
 » ποννησίους(α) ποτὲ χειροτονεῖσθαι παρὰ τοῦ Πάπα Ῥώ-
 » μης, καὶ παρίσασθαι τοῦτο δὴθεν ἐκ τοῦ μὴ ἐνδοθῆναι
 » (παρὰ τῆς Δ΄.) τῷ Κωνσταντινουπόλεως καὶ τούτους
 » χειροτονεῖν, ἀλλὰ σὺ τοῖς λεγομένοις μὴ προσχῆς· τῷ
 » γὰρ ὀνόματι τῆς Θράκης περιέχονται αἱ μέχρι καὶ
 » αὐτοῦ τοῦ Δυρράχίου (6) Μητροπόλεις » (αὐτ. τόμ.
 Β΄. σελ. 285). Ἠλὴν δὲ τῶν ἐπαρχιῶν τούτων, ὁ κανὼν
 ὑπέταξεν αὐτῷ καὶ πάσας τὰς προσκειμένας ταῖς προει-
 ρημέναις διοικήσεσι βαρβαρικὰς χώρας, περὶ ὧν λέγομεν
 ἐφεξῆς (γ).

(α) Ἡ Ἀχαΐα (Ἑλλάς), πρώτη καὶ δευτέρα Μακεδονία, πα-
 λαιὰ καὶ νέα Ἡπειρος, Θεσσαλία καὶ Κρήτη περιείχοντο ἐν τῷ
 Μακεδονικῷ διοικητικῷ τμήματι τῆς Ἀνατολικῆς Ἰλλυρίας.

(6) Οὕτω καὶ σήμερον ὑπὸ τὸ ὄνομα Ῥωμυλία (Ῥούμελη, ὅ-
 περ σημαίνει κυρίως τὴν Θράκην) ἐννοοῦνται συνεκδοχικώτερον,
 ὡς ἐκ συνηθείας, ἅπασαι αἱ ἐπαρχίαι τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρ-
 κίας, παρὰ τε τοῖς κρατοῦσι καὶ τοῖς ὑπηκόοις λαοῖς· ὅτι δὲ ἡ
 ἑρμηνεία αὕτη τοῦ Βαλσαμῶνος οὐκ ἔστιν αὐθαίρετος, δεικνύεται
 ἐκ τε τοῦ θεσπίσματος τοῦ Ἰουστινιανοῦ καὶ τῆς πρὸς Ἐπιφά-
 νιον ἐπιστολῆς αὐτοῦ, καὶ ἐξ ἄλλων πολλῶν πειστικῶν τεκμη-
 ρίων, περὶ ὧν λέγομεν ἀκολουθῶς.

(γ) Τὴν γνώμην τοῦ Βαλσαμῶνος, ἐπιβεβαιῶν καὶ Νεῖλος ὁ
 Δοξαπατρῆς, τοιαῦτα γράφει « Πρῶτον μὲν ἀπεσπάσθησαν οἱ
 » ἐν τῇ Δ΄. Συνόδῳ μνημονευόμενοι Μητροπολῖται καὶ Ἐπίσκο-
 » ποι καὶ λοιποὶ ἐν τε τῇ Ἀνατολικῇ καὶ Δυτικῇ διοικήσει...
 » δύο γὰρ ἑξάρχοι τῆς ἀνατολικῆς διοικήσεως, οἱ προέχοντες
 » τῶν ἄλλων Μητροπολιτῶν... ὑπέκυψαν αὐτίκα σὺν τοῖς ὑπ-
 » αὐτοῖς Μητροπολίταις τῷ Κωνσταντινουπόλεως, ἦτοι ὁ Και-
 » σαρείας τῆς Καππαδοκίας καὶ ὁ Ἐφέσου τῆς Ἀσίας... πά-
 » λιν ἀπὸ τῆς δυτικῆς διοικήσεως δύο ἑξάρχοι ὁμοίως ὑπέκυ-
 » ψαν τότε τῷ Κωνσταντινουπόλεως, προέχοντες τῶν λοιπῶν

§. 4. Οὕτως ἐνόησε τὸν κανόνα τοῦτον, καὶ τοιαύτην ἔκτασιν δικαιοδοσίας ἀνεγνώρισε καὶ κατεκύρωσε καὶ ἡ πολιτικὴ ἀρχὴ εἰς τὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως θρόνον, ὡς δῆλον ἐκ τοῦ θεσπίσματος τοῦ Ἰουστινιανοῦ, καὶ τῆς πρὸς τὸν Ἐπιφάνιον ἐπιστολῆς αὐτοῦ (ὅρ. §. 2). Οὕτως ἡρμήνευσεν αὐτὸν καὶ ὁ νομομαθέστατος Φώτιος, καὶ ἐπὶ τούτου μάλιστα στηριζόμενος ἐλλόγως δισχυρίζετο, ὅτι ὁ θρόνος τῆς Κωνσταντινουπόλεως κέκτηται κανονικὰ δικαιώματα ἐπὶ τῆς Βουλγαρίας, μᾶλλον δὲ αὐτὴ ἡ κατὰ τὸ 879 συγκροτηθεῖσα ἀγία Σύνοδος ἐν τῷ Φωτίῳ. Ἐν γὰρ ταῖς συνοδικαῖς προδιαλέξεσιν αὐτοῦ πρὸς τοὺς τοποτηρητὰς Ἰωάννου τοῦ Η΄. αἰτοῦντας τὴν Βουλγαρίαν (ἤτοι τὴν Κάτω Μοισίαν καὶ τὰς ἄλλας χώρας, ὧν τότε ἐκράτουν οἱ Βούλγαροι), ὡς δῆθεν κανονικῶς ἀνήκουσαν εἰς τὴν ἐνορίαν τοῦ Ῥωμαϊκοῦ θρόνου, τοιαῦτα ἔλεγεν, ἀπάσης τῆς ἱερᾶς Συνόδου συναινούσης· « Ἡμεῖς » καὶ πάλαι τῷ Μακαριωτάτῳ Πάπᾳ Νικολάῳ, θρόνους » τινὰς καὶ ἐνορίας αἰτήσαμεν, οὕτως ἀντεῖπον τῷ » γράμματι· ὅτι τοὺς θρόνους, οὓς ἐπιζητεῖ σου ἡ ἀγιω- » σύνη, τῇ τῆς Ἀνατολικῆς Βασιλείας συμπεριέ- » χονται ἀρχῇ· εἰ δὲ τὸ τῆς ἐμῆς ἐν Κυρίῳ ἀγάπης πλά- » τος μὴ ταῖς βασιλικαῖς ἐστενοχωρεῖτο ἀνάγκαις, μὴδὲ

» Μητροπολιτῶν τῶν ὑπὸ τὴν αὐτῶν διοίκησιν, ὁ Θεσσαλονί-
 » κης (ἐξάρχος τῶς θρόνων τῆς Ἀνατολικῆς Ἰλλυρίας) καὶ ὁ
 » Κορίνθου, καὶ ἠκολούθησαν τούτοις καὶ οἱ ὑπ' αὐτοὺς Μη-
 » τροπολῖται καὶ Ἀρχιεπίσκοποι » (παρὰ Λέοντι τῷ Ἀλλατίῳ
 ib. Lib. I. c. XXIV). Ὁμοίως καὶ Μακάριος ὁ Ἀγκύρας· « Θρα-
 » κικαὶ δὲ διοικήσεις αἱ μέχρις αὐτοῦ Δυρράχίου. Πάντες τοί-
 » νυν οὗτοι, ἐκ τῆς Θρακικῆς διοικήσεως ὄντες, τῆς ὑπὸ τὸν
 » Κωνσταντινουπόλεως, τῇ Συνόδῳ (τῇ Πενθέκτῃ) παρῆσαν· λέ-
 » γω δὲ ὁ Ἡρακλείας (Θράκης) ὁ Θεσσαλονίκης, ὁ Δαρδανίας, ὁ
 » Κρήτης, ὁ Κορίνθου » κτλ.

» τις ἄλλη με κανονικὴ ἀνεχαίτιζε δίκη, εἶχον
 » δὲ καὶ τὸ ὑποτελοῦν ἱερατικὸν συμπνέον ἐπὶ
 » τούτῳ, οὐχ οὖς τινας λέγεις ὑπὸ τὸν Ῥώμης τελέσαι
 » ποτὲ, ἀλλὰ καὶ οἱ μηδέποτε ὑπ' ἐκεῖνον γεγόνاسι, καὶ
 » τούτους ἔτοιμος ἂν κατέστην, ὅσον εἰς φιλίας ἀνήκει
 » διάθεσιν, αἰτουμένῳ σοι παρασχεῖν » [Πρακτ. Συνόδ.
 τόμ. Β'. σελ. 942] (α).

§. 5. Εἶδομεν ἀνωτέρω ὅτι τῆς Ἀνατολικῆς Ἰλλυρίας
 ἔδρα πολιτικὴ κατέστη ἐπὶ Οὐάλεντος ἡ Θεσσαλονίκη·
 « Θεσσαλονίκη (λέγει Θεοδώρητος ὁ Κύρου) πόλις ἐστὶ
 » μεγάλη καὶ πολυάνθρωπος, εἰς μὲν τὸ Μακεδόνων ἔ-
 » θνος τελοῦσα, ἡγουμένη δὲ Θετταλίας καὶ Ἀχαΐας,
 » καὶ μὲν τοι ἄλλων παμπόλλων ἐθνῶν, ὅσα τῶν Ἰλλυ-
 » ρίων ἡγούμενον ἔχει τὸν Ὑπαρχον » (Ἐκκλ. Ἱστορ.
 Ε', 17). Ἐπειδὴ δὲ τῇ πολιτικῇ διαιρέσει καὶ διοικητικῇ
 ὑπαλληλίᾳ τῶν ἐπαρχιῶν παραλλήλως ἐβάδιζεν ἡ ἐκ-
 κλησιασικὴ διαίρεσις καὶ ὑπαλληλία τῶν Μητροπόλεων
 καὶ Ἐπισκοπῶν, διὰ τοῦτο, κατασταθείσης τῆς Θεσσα-
 λονίκης ἔδρας τοῦ Ὑπάρχου, εἰκὸς ἦν καὶ τὸν Μητροπο-
 λίτην αὐτῆς κατασταθῆναι ἑξάρχον πασῶν τῶν Μητρο-
 πόλεων καὶ Ἐπαρχιῶν ἀμφοτέρων τῶν διοικήσεων, τῆς
 Μακεδονικῆς, λέγω, καὶ Δακικῆς, ἥτοι τῆς Ἀνατολικῆς
 Ἰλλυρίας (β). Καὶ πάλιν· ἐπειδὴ ἡ προειρημένη ὑπαρχία
 ὑπήγето ὑπὸ τὴν κεντρικὴν κυβέρνησιν τοῦ Ἀνατολικοῦ

(α) Τίνας δὲ θρόνους ἤτει ὁ Νικόλαος, αὐτὸς ἡμῖν ἐν τοῖς
 ἐπομένοις ἐξηγήσει.

(β) Ἡ συνακολουθία αὕτη τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱεραρχίας πρὸς
 τὴν πολιτικὴν διαιρέσιν καὶ ὑπαλληλίαν, ἐγένετο κατὰ σοφὴν
 ὄντως οἰκονομίαν τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως ἡ ἀρμονία τῆς πνευμα-
 τικῆς πρὸς τὴν κοσμικὴν ἐξουσίαν, πρὸς εὐχέρειαν τῆς διεξα-
 γωγῆς τῶν ὑποθέσεων τῶν πιστῶν (ὡς τοῦτο γίνεταί κατα-

βασιλείου, διὰ τοῦτο ἔδει τὸν Μητροπολίτην Θεσσαλονίκης μετὰ πάντων τῶν ὧν ἐξῆρχε Μητροπολιτῶν ὑπαχθῆναι ὑπὸ τὴν πνευματικὴν ἀρχὴν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως (α).

§. 6. Πλὴν δὲ τῶν ἀνωτέρω ἀποδείξεων, ὑπάρχουσι καὶ ἕτερα τεκμήρια τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐξαρτήσεως τῶν Μητροπολιτῶν τοῦ Ἰλλυρικοῦ ἐκ τοῦ Πατριαρχικοῦ θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τὰ ἐξῆς. Ὅσακις ἐν ταῖς ἱεραῖς Συνόδοις συνεδρίαζον Μητροπολίται τῆς Πρεσβυτέρας Ῥώμης, κατεῖχον σταθερῶς τὰς πρώτας ἑδρας, ὡς Μητροπολίται τοῦ ὑπερτέρου τῶν Πατριαρχικῶν θρόνων ἐν τῇ τάξει τῆς ἱεραρχίας· οὕτω, φέρ' εἰπεῖν, ἐν τῇ Συνόδῳ τῇ κατὰ Κωνσταντινούπολιν συγκροτηθείσῃ ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ Αὐτοκράτορος καὶ Μηνᾶ Πατριάρχου, παρῆσαν οἱ ἐξῆς Ἐπίσκοποι τοῦ Ῥωμαϊκοῦ θρόνου: Σαβί-

φανὲς ἐκ τοῦ θ'. τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ). Τεθεμελιώται δὲ ἡ συνακολουθία αὕτη ἐπὶ τοῦ λδ'. Ἀποστολικοῦ κανόνος, ἔνθα ἡ λέξις ἔθνος, κατὰ τοὺς ἐρμηνευτὰς, σημαίνει ἐπαρχίαν, καὶ κατ' ἀκολουθίαν, νομόν, ἢ διοικητικὸν τμήμα, ἢ ἐπικράτειαν. Κατὰ ταύτην οὖν τὴν θεμελιώδη περὶ ἱεραρχικῆς ὑπαλληλίας καὶ ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως ἀρχὴν, καὶ ὁ Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης κατέστη ἑξάρχος τῶν εἰρημένων ἐπαρχιῶν.

(γ) « Ὁ μὲν τοι ἑξάρχος τῆς διοικήσεώς ἐσιν, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, » οὐχ ὁ ἐκάστης ἐπαρχίας Μητροπολίτης, ἀλλ' ὁ τῆς ὅλης διοικήσεως Μητροπολίτης· διοίκησις δέ ἐστιν ἡ πολλὰς ἐπαρχίας ἔχουσα ἐν ἑαυτῇ » (Βαλσ. ἐν τῇ ἐρμ. τοῦ κζ'. τῆς Δ'). καὶ, « οἱ μὲν οὖν ἑξάρχοι τῶν ἐπαρχιῶν εἶχον τάχα ὑφ' ἑαυτοὺς τοὺς τοὺς Μητροπολίτας, καὶ ἐχειροτόνουν τούτους, ὁμοίως » καὶ τοὺς Ἀρχιεπισκόπους, καὶ ἐδίκαζον αὐτούς· οἱ δὲ Μητροπολίται τοὺς ὑπὸ τὰς αὐτῶν ἐπαρχίας Ἐπισκόπους. Οἱ δὲ ἑξάρχοι ὑπέκειντο ἕκαστος τῇ οἰκείᾳ κεφαλῇ καὶ τῷ μερίζοντι θρόνῳ. Πάντες δ' οὗτοι οἱ τε ἑξάρχοι, οἱ τε Μητροπολίται, οἱ τε Ἀρχιεπίσκοποι καὶ Ἐπίσκοποι ὑπέκειντο τῷ μερίζοντι ἕκαστος θρόνῳ » (Νεῖλ. Δοξαπατρ. αὐτ. Lib. I. c. VIII).

νος ὁ Κανούσιος, Ἐπιφάνιος Ἐκλάνων, Ἀστέριος Σα-
 λέρνων, Ρουστικός Φεσούλων καὶ Λέων Νόλου, μετὰ
 καὶ τοῦ Πάπα Ἀγαπητοῦ παραγενόμενοι εἰς Βασιλεύου-
 σαν. Οὗτοι δὲ πάντες ἦσαν προκαθήμενοι, ὡς φαίνεται
 ἐν ταῖς συνοδικαῖς πράξεσι (Πρακτ. Συν. τόμ. Β'. σελ.
 257 καὶ ἐξῆς)· μετὰ δὲ τούτους εἶποντο κατὰ σειρὰν οἱ
 ὑπὸ τὸν Κωνσταντινουπόλεως Ἱεράρχαι καὶ λοιποί. Ὁ-
 μοίως ἐν ταῖς πράξεσι τῆς Γ'. Οἰκουμενικῆς, μετὰ τοὺς
 ἀντιπροσώπους τοῦ Πάπα Ἀγάθωνος, καὶ τοὺς Πατριάρ-
 χας τῆς ἐφ᾽ ἡμῶν λήξεως ἢ τοὺς τοποτηρητὰς αὐτῶν, ἔπον-
 ται οἱ δυτικοὶ Ἐπίσκοποι, ἦτοι Ἰωάννης Πόρτου, Ἀβουν-
 δάντιος Πατέρνου καὶ Ἰωάννης Ῥηγίου, μεθ' οὓς οἱ τῆς
 Θράκης, Πόντου καὶ ἄλλων χωρῶν. Εἶπερ οὖν οἱ τοῦ
 Ἰλλυρικοῦ Ἱεράρχαι ὑπήγοντο ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τῆς
 Ῥωμαϊκῆς Ἐκκλησίας, ἔδει πάντως προκαθέζεσθαι τῶν
 ἄλλων Ἀρχιερέων ἐν ταῖς Συνοδικαῖς συνεδριάσεσι, καὶ
 προὑπογράφεσθαι ἐν ταῖς πράξεσιν αὐτῶν. Ἀλλ' ὅμως
 οὐχ οὕτως ἔχει τὸ πρᾶγμα· ἐν γὰρ ταῖς συνεδριάσεσι
 τῶν οἰκουμενικῶν Συνόδων, οἱ Μητροπολίται καὶ ἑξαρχοὶ
 Ἑλλάδος, Παλαιᾶς Ἡπείρου, Κρήτης, Θεσσαλίας
 καὶ Μακεδονίας οὐ προτάττονται, ἀλλ' αἱ ἑδραὶ αὐτῶν
 κεῖνται μετὰ τὰς ἑδρας πολλῶν ἄλλων. Οὕτω λ. χ. ἐν
 τῇ Γ'. πράξει τῆς Δ'. οἰκουμενικῆς ἡ ἑδρα τοῦ Κορίνθου
 (Μητροπολίτου καὶ ἐξάρχου Ἑλλάδος) κεῖται μετὰ τὴν
 τοῦ Καισαρείας, Ἀγκύρας, Κιζύκου, Χαλκηδόνος καὶ Βι-
 ζύης (αὐτ. σελ. 42)· ἡ τοῦ Νικοπόλεως (Παλαιᾶς Ἡπεί-
 ρου), Γορτύνης (Κρήτης) καὶ Δυρράχίου (Νέας Ἡπείρου),
 μετὰ τριάκοντα καὶ ὀκτώ. Ὁμοίως καὶ ἐν τῇ ς'. πράξει
 (αὐτ. 158). Καὶ πάλιν, ἐν τῇ καθαιρέσει τοῦ Διοσκόρου,
 ἡ τοῦ Δυρράχίου ὑπογραφή κεῖται μετὰ τριάκοντα καὶ ὀ-
 κτώ, ἡ δὲ τοῦ Γορτύνης μετὰ ἑκατὸν καὶ τριάκοντα (αὐτ.

σελ. 128 καὶ 129). ἐν δὲ τῇ Δ'. πράξει, ἐν τῇ συζητήσει
 δηλονότι περὶ τῆς ὀρθότητος καὶ δογματικῆς ἀκριβείας
 τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Λέοντος Ῥώμης, αἱ προσλαλιαὶ τῶν
 Πατέρων γίνονται καθ' ἣν ἕκαστος ἔλαχεν ἔδραν ἐν τῇ
 ἱεραρχικῇ χοροστασίᾳ. Τὴν αὐτὴν δὲ τάξιν ἔχουσι καὶ αἱ
 ὑπογραφαὶ (α). Καὶ πρῶτον μὲν ἀπαντῶνται αἱ προσλα-
 λιαὶ καὶ ὑπογραφαὶ τῶν Παπικῶν Λεγάτων Πασχασίνου,
 Λουκηνσίου καὶ Βονιφατίου, καὶ μετὰ πολλὰς ἄλλας αἱ
 τῶν ἐπαρχιῶν τοῦ Ἰλλυρικοῦ, ἥτοι Θεσσαλονίκης, Κο-
 ρίνθου, Νικοπόλεως, Δυρράχίου, Λαρίσσης, Γορτύνης καὶ
 Μακεδονίας πρώτης· μετὰ δὲ ταύτας, ἐν πολλῇ ἀκριβείᾳ
 καὶ τάξει αἱ τῶν Ἐπισκόπων αὐτῶν. Εἰ δὲ καὶ ἐν τισι
 Συνόδοις αἱ ἔδραι καὶ ὑπογραφαὶ τοῦ Θεσσαλονίκης, Κο-
 ρίνθου, Γορτύνης καὶ Δυρράχίου προηγούνται, ἀλλὰ τοῦ-
 το οὐ σημαίνει ὅτι ὑπήγοντο ὑπὸ τὸν θρόνον τῆς Ῥώμης,
 ἀλλ' ὅτι ἐν ἐκείναις ταῖς Συνόδοις ἀντεπροσώπευον εἰδι-
 κῶς, κατ' ἀξίωσιν τῶν Παπῶν, τὴν Ῥωμαϊκὴν Ἐκκλη-
 σίαν, καὶ διὰ τοῦτο κατὰ δίκαιον λόγον ἔδει προτιμᾶσθαι
 τῶν ἄλλων (β). "Οτε δὲ οὐκ ἔφερον τοιοῦτον χαρακτῆρα,

(α) Ἐκαστος δὲ μετὰ τὸ ὑπογράψαι ἀνεφώνει· « Συνάδει ἡ
 » ἐπιστολὴ τοῦ ἁγιωτάτου Ἀρχιεπισκόπου τῆς Βασιλευούσης
 » Ῥώμης Λέοντος τοῖς ἐκτεθείσι παρὰ τῶν τριακοσίων δέκα
 » ὁκτὼ ἐν Νικαίᾳ ἁγίων Πατέρων, τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει
 » τῇ Νέᾳ Ῥώμῃ, καὶ τῇ ἐκτεθείσῃ πίστει, καὶ ὑπεσημνήσθαι
 » αὐτῇ καὶ τῇ ἐπιστολῇ ὁρθῶς ἐχούσῃ » ἢ συντομώτερον. « Συ-
 » νάδει καὶ ὑπέγραψα αὐτῇ. »

(β) Ἰστέον ὅτι ὡς τοποτηρητὰς ἑαυτοῦ καὶ τῆς Ῥωμαϊκῆς
 Ἐκκλησίας διώριζεν ὁ Πάπας συνήθως ἐκ τῶν Ἐπισκόπων τῆς
 Ἀνατολικῆς Ἰλλυρίας, τὸν Θεσσαλονίκης, Ἀθηνῶν, Κρήτης, Δυρ-
 ραχίου, Πατρῶν κτλ. καὶ τοῦτο ἐπὶ σκοπῷ ὅπως διατηρῇ τὸ
 prestige τῆς ἀρχαίας αὐτοῦ ἱεραρχικῆς ἐπ' αὐτῶν ἐξουσίας· ἔστιν
 ὅτε δὲ διώριζε καὶ ἐξ ἄλλων διοικήσεων, ὡς φέρ' εἰπεῖν, ἐν τῇ
 Πενθέκτῃ, ἢ ἐν Τρούλλῳ, οἰκουμενικῇ Συνόδῳ, τὸν Ἡρακλείας

τότε ἐφύλαττον τὴν προσήκουσαν αὐτοῖς τάξιν, ὡς ἔστιν ἰδεῖν ἐν τοῖς Πρακτικοῖς. Οὕτω, λ. χ. ἐνῶ ἐν τῇ Δ'. Συνόδῳ αἱ τοῦ Δυρράχίου καὶ Γορτύνης ἐδραι καὶ ὑπογραφαὶ κεῖνται πολλῶν ἄλλων κατωτέρω (αὐτ. τόμ. Β'. σελ. 158. Πρβλ. καὶ σελ. 128 καὶ 129), ἐν τῇ ς'. προηγούνται, δι' ὃν ἔφερον τότε ἐξαιρετικὸν χαρακτῆρα, ὅστις γίνεταί κατάδηλος ἐκ τῆς ὑπογραφῆς αὐτῶν· οἷον· « Στέφανος ἐλέω Θεοῦ ἐπίσκοπος Δυρράχίου καὶ Ληγάτος τοῦ Ἀποστολικοῦ θρόνου τῆς Ῥώμης ὁμοίως ὑπέγραψα » καὶ « Βασίλειος ἀνάξιος Ἐπίσκοπος Μητροπόλεως Γορτύνης τῆς Κρητῶν νήσου, καὶ Ληγάτος τῆς ὅλης ἀγίας Συνόδου τοῦ Ἀποστολικοῦ θρόνου τῆς Πρεσβυτέρας Ῥώμης ὁμοίως ὑπέγραψα » (αὐτ. τόμ. Β'. σελ. 660). Καὶ πάλιν· ἐνῶ ἡ ἐδρα τοῦ Θεσσαλονίκης ἐν τῇ Ζ'. Συνόδῳ κεῖται μετὰ τὴν τοῦ Καισαρείας, Ἐφέσου καὶ ἄλλων (σελ. 807), ἐν τῇ Ϛ'. τάσσεται εὐθὺς μετὰ τὰς τῶν Πατριαρχῶν (σελ. 660), ὡς ἀντιπροσωπεύοντος μερικῶς κατ' ἐκείνην τὴν περίστασιν τὸν Πάπαν· καὶ διὰ τοῦτο ἐν μὲν τῷ δογματικῷ ὄρῳ ἐκείνης, ὡς μὴ ἀντιπροσωπεύων εἰμὴ τὴν ἑαυτοῦ ἐπαρχιακὴν Ἐκκλησίαν, ὑπογράφεται ἀπλούστατα καὶ μετριώτατα· « Θεόφιλος ἀνάξιος Ἐπίσκοπος Θεσσαλονίκης, ἀσμένως πάντα τὰ προγεγραμμένα δεξάμενος, ὑπέγραψα. » Ἐν δὲ τῷ ὄρῳ ταύτης μετὰ τινος κόμπου ὡς ἀκολουθῶς· « Ἰωάννης ἐλέω Θεοῦ Ἐπίσκοπος Θεσσαλονίκης, καὶ Βικάριος τοῦ Ἀποστολικοῦ θρόνου Ῥώμης καὶ ληγητάριος ὁμοίως ὑπέγραψα » (α). Ὡσαύτως καὶ ὁ Ἐπίσκοπος Κώου, ὁ

(τῆς Θράκης), ὡς μαρτυρεῖ Βαλσαμῶν ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ τοῦ κή. κανόνος τῆς Δ'. (Σύντ. τῶν ἱερ. καν. τόμ. Β'. σελ. 301. Πρβλ. καὶ Πρακτ. Συν. σελ. 698).

(α) Εἴπερ ὁ Θεσσαλονίκης ἦν τοιοῦτος Βικάριος, οἷον θέλου-

ἐν ἄλλαις Συνόδοις μόλις διαφαινόμενος, ἀλλ' ὅμως ἐν τῇ Δ'. ἐπειδὴ ἔφερε βικαριάτον τοῦ Ῥώμης, προκάθηται ἐν ὅλῃ αὐτοῦ τῇ σμικρότητι καὶ αὐτοῦ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Κορίνθου καὶ ἐξάρχου πάσης Ἑλλάδος, μετὰ πολ-
λοῦ τοῦ ζόμφου ὑπογραφόμενος· « Ἰουλιανὸς τῆς Κῶων »
« ἐλάχιστος Ἐπίσκοπος καὶ πρεσβευτὴς τοῦ Ἀποστολι-
» κοῦ θρόνου » καὶ τὰ ἐξῆς (αὐτ. σελ. 128). Ὅτι δὲ ταῦτα οὐκ ἀποδεικνύουσιν ὅτι αἱ ῥηθεῖσαι Μητροπόλεις (καὶ ἐπομένως ἡ Ἰλλυρικὴ ὑπαρχία), διὰ τὴν ἣν ἔφε-
ρον ἐπιτροπείαν, ἀνῆκον εἰς τὴν ἐνορίαν τῆς Ῥωμαϊ-
κῆς Ἐκκλησίας, γίνεται δῆλον καὶ ὥς ἐκ τοῦ βικαριάτου Μητροπολιτῶν ἐτέρων ἐπαρχιῶν· καὶ παράδειγμα κεῖσθω πρόχειρον ὁ ἐν τῇ Πενθέκτῃ οἰκουμενικῇ Συνόδῳ διορι-
σμός τοῦ Ἡρακλείας καὶ ἐξάρχου τῆς Θρακικῆς ὡς λη-
γάτου τοῦ Πάπα Ἀγάθωνος, ἥτις ἀναμφισβητήτως ἀνή-
κει εἰς τὴν ἐνορίαν τοῦ Κωνσταντινουπόλεως. Ὅθεν καὶ Βαλσαμών φησιν· « Ἐν τῇ Συνόδῳ τῇ ἐν Τρούλλῳ τοῦ »
« βασιλικοῦ παλατίου συστάσῃ, παρῆσαν Βασιλείος τις »
« ἐπίσκοπος τῆς Γορτυνίων, Μητροπόλεως τῆς νήσου »
« Κρήτης, καὶ τις ἐπίσκοπος Ῥαβέννης, τὸν τόπον ἐπέ-
» χοντες πάσης τῆς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας Ῥώμης, »
« καὶ οὐ μόνον αὐτοί, ἀλλὰ καὶ οἱ τότε ὄντες ληγάτοι

σιν αὐτὸν οἱ δυτικοὶ χριστιανοί, ἐνεργῶν δηλονότι δικαιοδοσίαν καὶ πνευματικὴν ἐποπτείαν ἐπὶ τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Ἀνατολικῆς Ἰλλυρίας, κατ' ἐπιτροπὴν καὶ ἐν ὀνόματι τῶν Παπῶν, καὶ ἐπο-
μένως αὐτὰ ἀνῆκον εἰς τὴν ἐνορίαν τοῦ Ῥωμαϊκοῦ θρόνου, ἔδει πάντως πάντοτε καὶ ἐν πάσαις ταῖς Συνόδοις προκαθεζεσθαι καὶ προὑπογράφεσθαι, καὶ σταθερῶς φέρειν τὸν τίτλον τοῦ Βικαρίου· ἀλλὰ μὴν τοῦτο οὐχ οὕτως ἔχει, ἅρα οὔτε ὁ Θεσσαλονίκης ἦν ὑποτελής καὶ τιμαριώτης (vassal), οὕτως εἰπεῖν, τῶν Ῥωμαίων Ποντιφικῶν, οὔτε ἡ Ἰλλυρία ὑπήγετο ὑπὸ τὴν ἐκκλησιαστικὴν αὐτῶν δικαιοδοσίαν.

» τοῦ Πάπα, ὁ Θεσσαλονίκης, ὁ Σαρδηνίας, ὁ Ἡρακλείας
 » (Θράκης) καὶ ὁ Κορίνθου· ληγάτοι δὲ εἰσιν οἱ ἐκ προ-
 » σώπου λεγόμενοι, οἵτινες καὶ μερικὴν δικαιοδοσίαν
 » ἔχουσι, καθὼς τοῦτο ΠΑΡΙΣΤΑΤΑΙ ἀπὸ τοῦ β'. τίτλου
 » τοῦ ς'. βιβλίου τῶν Βασιλικῶν. Ὅτι δὲ ὁ Πάπας οὐκ
 » εἶχε δίκαιον χειροτονίας εἰς τὴν ἡμετέραν ἐνορίαν,
 » καθὼς τινες πλανῶνται λέγοντες τὸν Θεσσαλονίκης
 » καὶ ἐτέρους ὑπὸ τούτου χειροτονεῖσθαι, ἀλλὰ ληγάτους
 » εἶχε, τουτέστιν ἐκ προσώπου, ὅτε δεήσει, παρουσιάζειν
 » ὁφείλοντας, παρίσταται μὲν καὶ ὑπὸ ἄλλων πολλῶν,
 » τέως δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ ποτὲ μὲν ὡς ληγάτους παρου-
 » σιάζειν τοῦ Πάπα τὸν Θεσσαλονίκης, τὸν Ἀθηνῶν καὶ
 » τὸν Κορίνθου, ποτὲ δὲ τὸν Κρήτης (Γορτύνης), τὸν
 » Πατρῶν, τὸν Ῥαβένης καὶ ἐτέρους· ἐνίοτε δὲ ἄλλους·
 » ὡς εἶναι δῆλον, ἐκείνους εἶναι τοῦ Πάπα ληγάτους,
 » οὓς ὁ καθ' ἓνα τούτων ἡρετήσατο. Οὐ ΜΗΝ ἔχειν
 » τοιούτους ὑπερορίους ἐπισκόπους ὑφ' ἑαυτὸν
 » καὶ χειροτονεῖν τούτους· τὸ δὲ ἔχειν τὸν Πάπαν
 » ληγάτους καὶ ἀπὸ τῆς ἡμετέρας ἐνορίας, ἐπενοή-
 » θη διὰ τὸ μῆκος τῆς ὁδοῦ. Εἰ θέλεις οὖν μαθεῖν τὰ
 » περὶ τούτου πλατύτερον, ἀνάγνωθι τὸ πρῶτον τῆς παρὰ
 » τοῦ Καيسαρέως Κωνσταντίνου συγγραφείσης ἱστορίας »
 (Σύντ. τῶν ἱερ. Κανόν. τόμ. Β'. σελ. 301). Ὁμοίως καὶ
 Βλάσταρις (ἐν στοιχ. Ε, κεφ. ΙΑ'). « Εἰ γὰρ καὶ πάλαι
 » τὸν Θεσσαλονίκης καὶ ἐτέρους ἐπισκόπους, τὸν Ἀθη-
 » νῶν, φημι, τὸν Κορίνθου, τὸν Πατρῶν καὶ τὸν Ῥαβέ-
 » νης, ληγάτους εἶχεν ὁ Πάπας, οἶονεῖ ἐκ προσώπου αὐ-
 » τοῦ, ἵνα . . . ἀναπληρῶσιν οὗτοι τὸν ἐκείνου τόπον,
 » ἀλλὰ τῆς ἡμετέρας ἐτύγχανον ὄντες ἀγέλης·
 » οὐ γὰρ τοσούτους εἶχεν ὑπερορίους ἐπισκόπους ὑφ'
 » ἑαυτὸν, ὥστε καὶ χειροτονεῖν αὐτούς, ὡς τινες οἴονται·

» ἐπιγενόηται δὲ τοῦτο διὰ τὸ τῆς ὁδοῦ μῆκος, ἵνα
 » μὴ ἀποκναίνωσιν οἱ πρὸς ἡμᾶς ἐκείθεν σελλό-
 » μενοι διαπόντιοι· καὶ δῆλον ἐκ τοῦ μὴ τούτους ἀεὶ
 » ἐκ προσώπου τοῦ Πάπα καθίστασθαι, ἀλλ' ἐνίοτε καὶ
 » ἑτέρους, οὓς ὁ κατὰ καιροῦς τῆς Ῥώμης εἴλετο
 » Πάπας. »

§. 7. Ἄλλην ἐπιφανῆ μαρτυρίαν τῆς μὴ ὑποταγῆς
 τοῦ Ἰλλυρικοῦ εἰς τὸν θρόνον τῆς Ῥώμης, ἔχομεν τὴν
 πρὸς τὸν Θεσσαλονίκης ἐπιστολὴν τοῦ Πάπα Μαρτίνου
 (τῷ 640), ἐν ᾗ πρὸς τοῖς ἄλλοις αἰτιᾶται αὐτὸν « ὡς
 » οὐχ ὁμολογήσαντα ἑαυτὸν διὰ τῶν οἰκειῶν
 » γραμμάτων ὑποκείμενον τῷ Ἀποστολικῷ θρό-
 » νῳ βικάριον » (Πρακτ. Συν. αὐτ. σελ. 428). Καὶ ὅτι
 μὲν ἐπενέβαινον οἱ Πάπαι κατὰ καιροῦς ἐν ταῖς πνευμα-
 τικαῖς ὑποθέσεσι τῶν Ἰλλυρικῶν ἐπαρχιῶν, οὐδεμία ἀμ-
 φιβολία· ὅτι ὁμῶς αἱ ἐπεμβάσεις αὐτῶν οὐδεμιᾶς εἶχοντο
 κανονικῆς ἀκριβείας, (καθότι, διὰ τὴν ἐπὶ Γρατιανοῦ προ-
 σάρτησιν αὐτῶν τῇ Βυζαντινῇ Αυτοκρατορίᾳ, νομίμως
 καὶ κανονικῶς ὑπήχθησαν ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ
 Πατριαρχικοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως θρόνου), ἱκα-
 νῶς, οἶμαι, ἀποδέδεικται ἐν τοῖς ἔμπροσθεν. Ἐπειδὴ οὖν
 καὶ ἡ Κάτω Μοισία [πρὸς ταῖς λοιπαῖς χώραις ταῖς κα-
 τακτηθείσαις ποτὲ ὑπὸ τῶν ἐκ τῆς Ἀσιατικῆς Σαρματίας
 προελθόντων Βουλγάρων (α)] ἀπετέλει μέρος (ὡς γοῦν

(α) « Ὅθεν τὸ τῆς Βουλγαρίας ἐπώνυμον ὁ τόπος κεκλήρω-
 » ται δηλώσων ἔρχομαι (γράφει Νικηφόρος ὁ Γρηγοράς). Χῶ-
 » ρός τίς ἐστίν εἰς τὰ ἐπέκεινα τοῦ Ἰστρου κείμενος καὶ πο-
 » ταμὸς ῥέων δι' αὐτοῦ οὐ μικρός· Βούλγαν αὐτὸν ὀνομάζουσιν
 » οἱ ἐγχώριοι, ἀφ' οὗ δὴ καὶ αὐτοὶ τὸ τῶν Βουλγάρων μετε-
 » λήψαν ὄνομα, Σκύθαι τὸ ἐξ ἀρχῆς ὄντες. Ὅψε δ' ἐκείθεν
 » αὐτοὶ μετανάσαι γενόμενοι τέκνοις ἅμα καὶ γυναῖξιν, ὁπότε

υποτίθεται) τῆς Ἀνατολικῆς Ἰλλυρίας, ἄρα νομίμως καὶ κανονικῶς περιῆλθεν εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Κωνσταντινουπόλεως. Δικαίως ἄρα ὁ Μέγας Φώτιος, ὁ διὰ τοῦ Εὐαγγελικοῦ φωτὸς ἀναγεννήσας εἰς Χριστὸν τὸ ἔθνος τῶν Βουλγάρων, δικαίως, λέγω, ὁ φωτῶνυμος ἐκείνος ἀνὴρ, ἐναντιούμενος πρὸς τοὺς ληγάτους Ἰωάννου τοῦ Η'. αἰτοῦντας τὴν Βουλγαρίαν, ὡς ἐπαρχίαν δῆθεν τοῦ Ῥωμαϊκοῦ θρόνου, ἔλεγεν ὅτι ἀσμένως ἂν ἔπραττε τοῦτο χάριν εἰρήνης, ἂν μὴ, πρὸς τοῖς ἄλλοις, ἀνεχαιτίζετο καὶ ὑπὸ λόγων κανονικῶν (Ηρακ. Συν. τόμ. Β'. σελ. 938)· μᾶλλον δέ, αὐτὴ ἡ Σύνοδος τῶν τριακοσίων ἐβδόμηκοντα καὶ ὀκτὼ ἀγίων Πατέρων διὰ τοῦ Φωτίου.

§. 8. Ἀλλ' ἐνταῦθα τοῦ λόγου γενόμενος οὐ δύναμαι σιγῇ παρελθεῖν τὸ ἐπόμενον. Οἱ περὶ τὸν ἀποστάτην Λέοντα τὸν Ἀλλάτιον δυσχυρίζονται ὅτι, καὶ μετὰ τὸ γενέσθαι ἐπὶ Γρατιανοῦ τὴν προσάρτησιν τῆς Ἰλλυρικῆς ὑπαρχίας εἰς τὸ ἀνατολικὸν βασίλειον, αἱ ἐν αὐτῇ περιεχόμεναι ἐπαρχιαί, Ἀχαΐα (Ἑλλάς), Μακεδονία, Θεσσαλία, Ἡπειρος, Δακία Ῥιπενσία κτλ. οὐχ ἤττον ἐτέλουν

» τὸ τῆς Εἰκονομαχίας νόσημα κατὰ τῶν εὐσεβοῦντων ἐπεχω-
 » ριάζε, διαπεραιοῦνται τὸν Ἰστρον, πλῆθος ἀριθμῷ ὑπερβαί-
 » νον· καὶ διαβάντες ἄμφω τῆς μετὰ τὸν Ἰστρον Μυσίας, καὶ
 » πάντα λείαν Μυσῶν, τὸ θρυλούμενον, ποιοῦντες τὰ ἐν πο-
 » σιν, . . . οἰκιοῦνται Μακεδονίαν μετὰ τῆς ἐπέκεινα Ἰλλυ-
 » ρίδος, ἀρεσθέντες τοῖς ἐκεῖσε καλοῖς· Βασίλειον δὲ ἐνδιαίτημα
 » τούτοις εἶναι εἰς τὸ λοιπὸν νενόμισται αὕτη ἡ πόλις, ἣν Ἀρ-
 » χιεπισκοπὴν ὁ βασιλεὺς τετίμηκεν Ἰουστινιανὸς, καὶ πρῶτην
 » ὠνόμασεν Ἰουστινιανήν. Εἶτα τῆς προσηγορίας τοῦ ἔθνους
 » ἐκεῖσε διαδοθείσης, Βουλγαρία ὁ χῶρος μετωνομάσθη » (Βι-
 βλίον Β'). Περὶ τῆς Ἀσιατικῆς καταγωγῆς τῶν ἀρχαίων Βουλ-
 γάρων ὅρ. Hist. Eccles. par Jean Alzog. T. II. p. 254.

ἐκκλησιαστικῶς ὑπὸ τὸν Ἀρχιεπίσκοπον τῆς Πρεσβυτέρας Ῥώμης ἄχρι τοῦ 732, ὅτε ὁ Αὐτοκράτωρ Λέων ὁ Ἰσαυρος ὁ Εἰκονομάχος, λέγουσι, πρὸς τιμωρίαν δῆθεν τοῦ τότε παπεύοντος Γρηγορίου τοῦ Β', ὡς ἀπορρίψαντος τὸ περὶ καθαιρέσεως τῶν εἰκόνων αὐτοκρατορικὸν θέσπισμα, (α) ἀπέσπασεν αὐτὰς βίᾳ καὶ δυναστεία ἀπὸ τῆς δικαιοδοσίας αὐτοῦ, καὶ καθυπέταξε τῷ κακοδόξῳ Πατριάρχῃ Κωνσταντινουπόλεως Ἀναστασίῳ (β). Καὶ δεδοσθω μὲν ὅτι ὁ δισχυρισμὸς οὗτός ἐστιν ἀληθής· ἀλλὰ τοῦτο οὐδόλως μεταποιεῖ τὴν φύσιν τοῦ πράγματος· ἀδιάφορον τίς ὁ τοῦτο πράξας καὶ διατί καὶ πρὸς τί· ἐξεταστέον τὴν πρᾶξιν τοῦ Λέοντος ἀπολύτως καὶ καθ' ἑαυτήν, ἔστιν εὐλογος καὶ κανονικὴ, ἢ ἀντικανονικὴ καὶ ἀθέμιτος (γ). Πάντως πᾶς ἀμερόληπτος ὁμολογήσει ὅτι

(α) « Petit enim (Ἀδριανὸς ὁ Α'.) ut Episcopi atque Archiepiscopi, qui erant ab antiquo Romanæ Diocesis, et favore Leonis Isauri aliorumque Hæreticorum Imperatorum, et tyrannide Patriarcharum Constantinopolitanorum subrepti, ei secundum pristinum usum illibate restituantur » (ib. c. XX, p. 294).

(β) Ὁ Γρηγόριος ἔγραψε δύο ἐπιστολάς πρὸς τὸν Λέοντα, ἐν αἷς ἐξελέγχει μὲν δι' ἰσχυροτάτων Γραφικῶν ἀποδείξεων τὴν κακοδοξίαν αὐτοῦ, μεθ' ὑπερβαλλούσης μὲν τοι γε ὁρμῆς· ὡς λίαν δὲ περιέργους διὰ τὸ ὕφος, καὶ δηλωτικὰς τῶν πρὸς τὴν πολιτικὴν ἀνεξαρτησίαν τάσεων τῆς Ῥωμαϊκῆς Αὐλῆς, ἐπισυνιστῶμεν αὐτὰς τῷ φιλομαθεῖ ἀναγνώστῃ. Βλ. Πρακτ. Συνόδ. αὐτ. σελ. 712—718.

(γ) Ἐν τῇ διατυπώσει Λέοντος τοῦ Σοφοῦ περὶ τῆς τάξεως τῶν ἱεραρχῶν τῶν ὑποκειμένων τῷ Κωνσταντινουπόλεως, λέγεται μὲν ὅτι ἀφῃρέθησαν αἱ εἰρημέναι ἐπαρχίαι ἀπὸ τῆς δικαιοδοσίας τοῦ Ῥώμης, πότε ὅμως, καὶ παρὰ τίνος, καὶ διατί, οὐδὲν ἀναφέρεται· ὥς οὐδόλως ὠφελοῦνται ἐκ τούτου οἱ ὑπερμαχοὶ τοῦ Παπικοῦ θρόνου, ἀλλ' οὔτε ἐκ τοῦ χωρίου ἐκείνου τοῦ Θεοφάνους· « Τότε ὁ θεομάχος (ὅτε εἶδε δηλονότι τὸν Γρη-

ἐστὶν εὐλογωτάτη καὶ κανονικωτάτη· εὐλογωτάτη μὲν, ὥς τὰ μέγιστα συμβάλλουσα πρὸς τὴν καλὴν ἁρμονίαν τῆς πολιτικῆς καὶ ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς. Ὑπόθεσις, φέρ' εἰπεῖν, ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ καὶ ἡ Ῥωσικὴ Ἐκκλησία ἐξαρτῶνται ἐκ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, ὅτι παρ' αὐτοῦ ἐκλέγονται καὶ χειροτονοῦνται οἱ Ἀρχιερεῖς, καὶ παρ' αὐτοῦ ἀμέσως διεξάγονται πᾶσαι αἱ ἐκκλησιαστικαὶ ὑποθέσεις τῆς τε Ἑλλάδος καὶ Ῥωσσίας· τί ἔσαι ἐκ τούτου; πάντως ὑποψαίει, συγκρούσεις, δυσπισταίαι καὶ τὰ παραπλήσια. Πρὸς ἀποφυγὴν οὖν τῆς τοιαύτης ἀνωμαλίας καθωρίσθη ἀνέκαθεν τὴν μεταποίησιν τῶν Ἐκκλησιαστικῶν ἐνοριῶν συμπαραμαρτεῖν τῇ μεταβολῇ καὶ μεταποιήσῃ τῶν πολιτικῶν Ἐπικρατειῶν. Κανονικωτάτη δέ, διότι βασίζεται ἐπὶ τῆς περὶ Ἱεραρχικῆς ὑπαλληλίας θεμελιώδους ἀρχῆς τοῦ λδ'. ἀποστολικοῦ κανόνος· « Τοὺς ἐπισκόπους ἐκάστου ἔθνους » εἰδέναι χρὴ τὸν ἐν αὐτοῖς πρῶτον καὶ τοῦτον ἡγεῖσθαι » κεφαλὴν· » καὶ τοῦ θ'. τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ Συνόδου·

» γόριον ἀνθιστάμενον τῷ δόγματι αὐτοῦ, καὶ κωλύοντα τοὺς
» φόρους τῆς Ῥώμης καὶ Ἰταλίας) ἐπὶ πλεῖον ἐκμανεῖς . . . τὰ
» ἐν Καλαβρίᾳ καὶ Σικελίᾳ λεγόμενα πατριμόνια τῶν ἁγίων
» καὶ κορυφαίων Ἀποστόλων, τῶν ἐν τῇ πρεσβυτέρᾳ Ῥώμῃ τι-
» μωμένων ταῖς ἐκκλησίαις ἑκπαλαί, τιμώμενα χρυσοῦ τάλαν-
» τα τρεῖς ἡμισυ, τῷ δημοσίῳ λόγῳ τελεῖσθαι προσέταξε »
(Θεοφ. ἐν Χρον. σελ. 342). Τὸ χωρίον τοῦτο, οὐ μόνον οὐχ ὑποστηρίζει, ἀλλὰ μᾶλλον ἀποδεικνύει σαθρὸν τὸν διςχυρισμὸν αὐτῶν, διότι οὐδὲν ἀναφέρεται ἐν αὐτῷ περὶ ἀφαιρέσεως τοῦ Ἰλλυρικοῦ ἀπὸ τῆς δικαιοδοσίας « τοιοῦτου πανιέρου καὶ ἀποστολικοῦ ἀνδρὸς λόγῳ καὶ πράξει διαλάμποντος » (ὡς ἐξυμνεῖ αὐτὸν ὁ ῥηθεὶς χρονογράφος) καὶ καθυποτάξεως αὐτοῦ τῷ κακοδόξῳ καὶ αἰρετικῷ Ἀναστασίῳ, καθάπερ ἀπῆτει ἡ τοῦ λόγου ἀκολουθία.

« τοὺς Ἐπισκόπους ἐκάστης ἐπαρχίας (καί, κατὰ λογι-
 » κήν ἀκολουθίαν, νομοῦ, ἢ διοικήσεως, ἢ ἐπικρατείας)
 » εἰδέναι χρήσει τὸν ἐν τῇ Μητροπόλει (πρωτευούσῃ πό-
 » λει) προεστῶτα (ἥτοι Πρόεδρον) Ἐπίσκοπον, καὶ τὴν
 » φροντίδα ἀναδέχεσθαι πάσης τῆς Ἐπαρχίας» κτλ. Διὰ
 ταῦτα ἡ ἐν Χαλκηδόνι Σύνοδος, ἐπιστέλλουσα Λέοντι τῷ
 Ῥώμης, ἐπαινεῖ τὴν προϋπάρξασαν (α) δικαιοδοσίαν τοῦ
 Κωνσταντινουπόλεως ἐπὶ τῆς Ἀσιανῆς, Ποντικῆς καὶ
 Θρακικῆς (β), καὶ ταύτην ὡς δικαίαν πάντως καὶ ἐννο-
 μον, καὶ πρὸς τὴν εὐταξίαν τῶν Ἐκκλησιῶν μεγάλως
 συμβάλλουσαν, ἀποδέχεται καὶ ἐπικυροῖ. « Τὸ γὰρ ἐκ
 » πολλοῦ, φησι, ἐπικρατῆσαν ἔθος, ὅπερ ἔσχεν ἡ Κων-
 » σταντινουπολιτῶν ἀγία τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησία εἰς τὸ χει-
 » ροτονεῖν Μητροπολίτας τῶν διοικήσεων, τῆς τε Ἀσια-
 » νῆς καὶ Ποντικῆς καὶ Θρακικῆς, καὶ νῦν κατὰ Συνο-
 » δικήν ἐκυρώσαμεν ψῆφον, οὐ τοσοῦτον τῷ θρόνῳ Κων-
 » σταντινουπόλεως παρέχοντες, ὅσον ταῖς Μητροπόλεσι
 » τὴν εὐταξίαν πρυτανεύοντες » (Πρακτ. αὐτ. σελ. 24).
 Ἐκ τοιούτων δὲ θεμελιωδῶν ἀρχῶν ὀρμωμένη ἡ Μεγάλη

(α) Ὁ θρόνος τοῦ Βυζαντίου, ἅμα τῇ ἀναδείξει αὐτοῦ εἰς αὐ-
 τοκέφαλον Πατριαρχικὸν (τῷ 381) παρὰ τῆς Β'. Οἰκουμενικῆς
 Συνόδου, προσελάβετο πνευματικὴν δικαιοδοσίαν λίαν ἐννόμως
 καὶ κανονικῶς, ὡς προαποδέδεικται· διὰ τοῦτο καὶ ὁ θεῖος Χρυ-
 σόστομος, πολὺ πρὸ τῆς Δ'. ἀκμάσας, ἐχειροτόνησε τὸν Ἐφέσου
 Ἡρακλεῖδην, καὶ ἀπερχόμενος εἰς Ἔφεσον καὶ ἐπανερχόμενος εἰς
 Κωνσταντινούπολιν, καθεῖλε τρισκαίδεκα Ἐπισκόπους. Καὶ ἄλ-
 λους δὲ Ἐπισκόπους ἀναφέρει ἡ ἱστορία χειροτονηθέντας ὑπὸ
 τῶν Πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως πρὸ τῆς ἐν Χαλκηδόνι
 Συνόδου, οἷον, Μακάριον τὸν Ἀγκύρας, Μέμνονα τὸν Ἐφέσου τὸν
 ἐν τῇ Γ'. Συνόδῳ ἀριστεύσαντα, κλ.

(β) Δέδεικται δὲ ὅτι ἐν τῇ λ. Θρακικῇ τοῦ κανόνος συμπε-
 ριλαμβάνονται πᾶσαι αἱ μέχρι τοῦ Δυρράχίου Μητροπόλεις.

τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία, καὶ οἱ λοιποὶ Πατριάρχαι τῆς ἐώας λήξεως, ἐπεκύρωσαν συνοδικῶς τὸ αὐτοκέφαλον τῶν Ἐκκλησιῶν Ῥωσσίας καὶ Ἑλλάδος· τῆς μὲν κατὰ τὸ 1593 (α) ἐν τῷ ναῷ τῆς Παμμακαρίστου, τῆς δὲ κατὰ τὸ 1850. Ὡστε λοιπὸν, κὰν ὁ δισχυρισμὸς τῶν παπιζόντων ὑποτεθῇ ἀληθὴς καὶ πραγματικὸς, τὰ ἐπὶ τῆς Ἀνατολικῆς Ἰλlyρίας (ἐπομένως καὶ τὰ ἐπὶ τῆς δευτέρας Μοισίας ἢ τῆς κυρίως Βουλγαρίας) κανονικὰ δικαιώματα τοῦ Πατριαρχικοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως θρόνου, ὡς ἐκ τοῦ σκοποῦ καὶ τοῦ αἰρετικοῦ χαρακτῆρος τοῦ Λέοντος, οὐδόλως ἐξασθενουσι· διότι ἡ πρᾶξις αὐτοῦ, καθ' ἑαυτήν, ἔστι δικαία καὶ ἔννομος· τούναντίον δὲ, ἡ ἐπὶ 353 ἔτη, τουτέστιν ἀπὸ τοῦ 379 (ἀπὸ Γρατιανοῦ) μέχρι τοῦ 732 (Λέοντος τοῦ Ἰσαύρου) ἐξάρτησις καὶ διακατοχὴ τοῦ Ἰλlyρικοῦ, κατὰ τὴν ἐκείνων ὑπόθεσιν, παρὰ τῶν Παπῶν (ἥτοι Ἐπαρχιῶν τῆς ἀνατολικῆς Αὐτοκρατορίας παρ' ἱεραρχῶν ἐδρευόντων ἐν ἐτέρᾳ Ἐπικρατείᾳ, καὶ ὑποκειμένων εἰς ξένην πολιτικὴν Ἀρχὴν) ἦν ἀντιβαίνουσα καὶ εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ καλοῦ πολιτεύματος, καὶ εἰς τὴν ἁρμονίαν τῶν κυβερνήσεων (β), καὶ εἰς τὴν εὐτακτον πορείαν τῶν ἐκκλησιαστικῶν ὑποθέσεων, καὶ εἰς αὐτὰς τελευταῖον τὰς θεμελιώδεις ἀρχὰς τοῦ διοικητικοῦ τῆς Ἐκκλησίας συστήματος, τὰς ὑπὸ τῶν Ἀποστολικῶν καὶ Συνοδικῶν κανόνων καθιερωθείσας (γ).

(α) Ὁρ. Ἱστορίαν τῆς Ῥωσικῆς Ἐκκλησίας μεταφρασθεῖσαν ὑπὸ Θεοδώρου Βαλλιάνου.

(β) Ἡ μεσαιωνικὴ ἱστορία τῆς Εὐρώπης διδάσκει τρανῶς, ὅποια δυσάρεστα ἀποτελέσματα ἔσχεν ἡ ἀπ' εὐθείας καὶ ἄμεσος ἐξάρτησις τοῦ καθ' ἕκαστον τῶν Εὐρωπαϊκῶν Κρατῶν Κλήρου ἀπὸ τῆς Αὐλῆς τῆς Ῥώμης, καὶ ἡ ἀπόλυτος αὐτῆς ἱεροκρατία.

(γ) Ἄπαν τὸ διοικητικὸν τῆς Ἐκκλησίας σύστημα, ὁμοίωμορ-

§. 9. Καὶ ταῦτα μὲν εἴρηται ἐπὶ τῇ ὑποθέσει ὅτι ἡ παρὰ τῶν παπιζόντων ἱστορουμένη πράξις τοῦ Λέοντός ἐστιν ἀληθὴς καὶ πραγματική. Ἀλλ' ἐν τούτοις, ἐξ ὧν εἴρηται ἀνωτέρω, ἀποχρώντως δέδεικται ὅτι ἡ προσάρτησις τοῦ Ἰλλυρικοῦ εἰς τὸ ἀνατολικὸν βασίλειον ἐπήγαγε τὴν ἐκκλησιαστικὴν αὐτοῦ συγχώνευσιν ἐν τῇ ἐνορίᾳ τοῦ Οἰκουμενικοῦ θρόνου, ἐπικυρωθεῖσαν ἐφεξῆς καὶ ἀναγνωρισθεῖσαν ὑπὸ τε τῆς Καθόλου Ἐκκλησίας καὶ τῆς Πολιτικῆς Ἀρχῆς, ὡς δῆλον ἐκ τοῦ κή. τῆς Δ'. (κατὰ τὴν ὀρθὴν ἐρμηνείαν τοῦ Βαλσαμῶνος, περὶ ἧς εἴρηται καὶ ῥηθήσεται), ἐκ τοῦ θεσπίσματος τοῦ Ἰουστινιανοῦ, τῆς πρὸς Ἐπιφάνιον τὸν Κωνσταντινουπόλεως ἐπιστολῆς αὐτοῦ, καὶ ἐξ ἄλλων πειστικῶν τεκμηρίων. Κἂν ἄρα ὑποτεθῇ ἡ Κάτω Μοισία [ὡς φρονεῖ ὁ Μελέτιος (α)] πε-

φος καὶ ὁμοιότυπός ἐστιν ἀνάπτυξις καὶ ἐκδίπλωσις τῶν ἀρχῶν τοῦ Ἀποστ. λδ'. καὶ τοῦ θ'. τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ. Διότι, δι' ὃν λόγον οἱ Ἐπίσκοποι ὑπετάγησαν τοῖς Μητροπολίταις τῶν Ἐπαρχιῶν, διὰ τὸν αὐτὸν λόγον καὶ οὗτοι τοῖς Ἐπισκόποις τῶν πρωτευουσῶν πόλεων τῶν Νομῶν ἢ τῶν Διοικήσεων· καθάπερ δὲ ἐκεῖνοι ἐκαλοῦντο ἑξάρχοι τῶν Ἐπαρχιῶν, παρομοίως καὶ οὗτοι ἑξάρχοι τῶν Διοικήσεων. Δι' αὐτὸν δὲ τοῦτον τὸν λόγον καὶ οἱ Ἐπίσκοποι τῶν διοικήσεων ὑπετάγησαν τοῖς Πατριάρχεις, κτλ.

(α) « Ἡ Μοισία εἶναι μία μεγάλη ἐπαρχία τοῦ *Ἀνατολικοῦ*
 » *Ἰλλυρικοῦ*, ἐκτεινομένη ἀπὸ δυσμῶν ἐπ' ἀνατολὰς, μεταξὺ
 » τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Θράκης πρὸς μεσημβρίαν, καὶ τῆς
 » Δακίας πρὸς βορρᾶν, ἀπὸ τῆς ὁποίας χωρίζεται ὑπὸ τοῦ Δα-
 » νουβίου ποταμοῦ. Διαιρεῖται δὲ εἰς ἀνωτέραν καὶ κατωτέραν
 » διὰ τοῦ Κιάβρου ποταμοῦ, τοῦ κοινῶς Μαράβα λεγομένου, ἢ,
 » κατὰ τὸν Ὀρέλιον, Σουνόβα· καὶ ἡ μὲν ἀνωτέρα πρὸ πολλοῦ
 » χρόνου *Σερβία* κοινῶς ὠνομάσθη, ἡ δὲ κατωτέρα *Βουλγα-*
 » *ρία* . . . ἀπὸ τῶν Βουλγάρων τῶν ἐλθόντων καὶ οἰκησάντων
 » εἰς αὐτὴν, οἵτινες ἦσαν ἔθνος τῆς *Ἀσιατικῆς Σαρματίας* περὶ
 » αὐτὸν τὸν Βόλγαν οἰκοῦντες » (Γεωγραφ. Μελετ. σελ. 412).

ριεχομένη ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Ἰλλυρίᾳ, οὐδὲν ἦττον ὑπάγεται ὑπὸ τὴν πνευματικὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου καὶ λόγῳ πολιτικῶ καὶ νόμῳ ἐκκλησιαστικῶ.

2. Ἀπόδειξις ἄμεσος.

§. 10. Ἐν πρώτοις διακριτέον τὴν κυρίως Θράκην ἀπὸ τῆς Θρακικῆς· ὅτι ἡ μὲν δηλοῖ χώραν ὀριζομένην ἀπὸ μὲν Β. ὑπὸ τῆς σειρᾶς τοῦ Αἴμου, ἀπὸ Μ. ὑπὸ τοῦ Αἰγαίου, ἀπ' Α. ὑπὸ τοῦ Εὐξείνου Βοσπόρου καὶ Προποντιδος, ἀπὸ δὲ Δ. ὑπὸ τῆς Μακεδονίας· ἡ δὲ σημαίνει πολιτικὴν διοίκησιν, περιλαμβάνουσαν πρὸς τὴν κυρίως Θράκην (Ῥωμανία ἢ Ῥωμυλία κατὰ τοὺς νεωτέρους) καὶ ἐτέρας Ἐπαρχίας πλείους ἢ ἐλάττους τὸν ἀριθμὸν, κατὰ τὰς καιρικὰς διοικητικὰς μεταβολὰς (α)· οὕτω καὶ Μακεδονικὴ (ὅρ. σελ. 11 σημ. α.) διαφέρει ἀπὸ Μακεδονίας κτλ. (β) Κατὰ ταύτην οὖν τὴν σημασίαν ἐρμηνευτέον τὴν ἐν τῷ κή. καν. τῆς Δ'. λ. Θρακικὴν. Πλὴν δὲ τούτων, οἱ ἀρχαῖοι Ἱστορικοὶ καὶ Γεωγράφοι Σκύλαξ, Μέλας καὶ Πλίνιος συμφώνως ἐκτείνουνσι τὰ ὅρια τῆς Θράκης μέχρι τῶν ἐκβολῶν τοῦ Δανουβίου ἢ Ἰστρου, περιλαμβα-

(α) Ἡ μὲν ἐπαρχία ἀναλογεῖ πρὸς τὸ τουρκιστὶ λεγόμενον *Σαρτζάκι*, ἡ δὲ διοικήσις πρὸς τὸ *Ἐγιαλέτ*.

(β) Ὅθεν καὶ Βαλσαμῶν φησι· « *Διοίκησις ἐστὶν ἡ πολλὰς ἐπαρχίας ἔχουσα* » (ὅρ. ἔρμ. τοῦ θ'. καὶ ιζ'. καν. τῆς Δ').

νούσης ἐν ἑαυτῇ τὴν Ἰστροπόλιν, τοὺς Τόμους καὶ τὴν Κάλλατιν, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἀγγλοῦ Χριστοφόρου Κελλαρίου (α). « veteres (γράφει) Geographi Scylax, Melas, Plinius ad Istri ostia propesunt, ut Istropolis, Tomi, Callatis, intra Thracia censeantur » ἀλλὰ καὶ Θουκυδίδης καὶ Ἡρόδοτος καὶ Στράβων τάσσουσι τὴν μεταξὺ τοῦ Ἰστροῦ καὶ Αἴμου χώραν, ἥτοι τὴν Κάτω Μοισίαν, ἐν τῇ Θράκῃ (γ). [ἡ δὲ ὑπὲρ τὸν Αἴμον (ὅστις ἀπολήγων πρὸς τὴν κατὰ τὸν Πόντον πόλιν Μεσημβρίαν, σχηματίζει τὸ πρὸς Β. ὄριον τῆς ἰδίως Θράκης) χώρα καὶ παρατεινομένη τῷ Εὐξείνῳ ἐκαλεῖτο μικρὰ Σχυθία].

§. 11. Ἦδη περὶ τὸν Ε'. αἰῶνα, ὅτε συνεκροτεῖτο ἡ ἐν Χαλκηδόνι Σύνοδος, ἡ Κάτω Μοισία περιείχετο ἐν τῇ Θρακικῇ διοικήσει, ὡς ἔσιν ἰδεῖν ἐν τῷ ἱστορικῷ Ἀτλαντε τοῦ Α. Χουζέ (Houzé) (δ). διὸ καὶ ὁ τότε συγχρονίσας ἱ-

(α) Ἡ μὲν Ἰστροπόλις ἔκειτο ἐγγὺς τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἰστροῦ παρὰ τὴν Τάφρον τοῦ Τραϊανοῦ, ἐνθα νῦν κεῖται Ταταρικὸν χωρίον καλούμενον *Πορτίτζες* (ὄρ. Γεωγρ. Βάβη T. Α'. σελ. 108). οἱ δὲ Τόμοι πρὸς μεσημβρίαν τῆς Κωνσταντίας (Kiostenjë), ἡ δὲ Κάλλατις ἢ Καλλάτεια βορειότερον τῆς Βάρνης καὶ τοῦ Βαλτζικίου.

(β) « Notitia orbis antiqui sive Geographia plenior » Ἐν Κανταβριγία, 1703, σελ. 39.

(γ) Ὁ Θουκυδίδης, ἐν βιβλ. Α'. Κεφ. 101, τάσσει τοὺς Τριβαλλοὺς τοὺς οἰκοῦντας τὴν Μοισίαν ἐν τοῖς Θρακικοῖς ἔθνεσιν ὁμοίως καὶ τοὺς Ταλантаίους τοὺς περὶ τὸ ὄρος Σκόμιον (παρὰ τῇ νῦν Σοφίᾳ), ἐν βιβλ. Β'. Κεφ. 96. Ὁ δὲ Ἡρόδοτος, ἐν βιβλ. Α'. Κεφ. 93, συναριθμεῖ μετὰ τῶν ἐθνῶν τῆς Θράκης τοὺς τε Γέτας, τοὺς ἐκατέρωθεν τῶν ὀχθῶν τοὺς Ἰστροῦ οἰκοῦντας, καὶ τοὺς Δάκας (Δάους ἢ Δαύους κατὰ Στράβωνα) ἀλλὰ καὶ Στράβ. ἐν βιβλ. Ζ'. ἐκτείνει τὰ ὅρια τῆς Θράκης μέχρι τοῦ Ἰστροῦ. Στέφανος δὲ πάλιν ὁ Βυζάντιος ἐπεκτείνει τὰ ὅρια αὐτῆς, ἀπὸ τοῦ δυτικοῦ μέρους, μέχρι Σκοπίων ἐν λ. Σκοῦποι καὶ Σκόποι.

(δ) Ἐκδ. Παρις. 1845. Πίν. V. Καὶ ὁ περιώνυμος δὲ Γεωγράφ-

στορικὸς Ζώσιμος (α) καλεῖ τὴν ὑπὲρ τὸν Αἶμον καὶ ἐν-
τεῦθεν τοῦ Ἰστρου χώραν, ἥτοι τὴν Κάτω Μοισίαν Θρα-
κικὴν Σκυθίαν (β), κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Μελετίου
(ἐν Γεωγραφ. σελ. 415), ἥτοι Σκυθίαν περιεχομένην
ἐν τῷ διοικητικῷ τμήματι τῆς Θράκης (γ), ἣν ἄλ-
λοι ὠνόμασαν *Scythiam cisdanubianam*. Ἐπειδὴ οὖν κατὰ
τὴν ἐν ἐκείνῳ γοῦν τῷ καιρῷ διοικητικὴν διαίρεσιν, καθ' ὃν
δηλονότι συνεκροτεῖτο ἡ ἐν Χαλκηδόνι Σύνοδος, ἡ Θρα-
κικὴ περιελάμβανε καὶ πᾶσαν τὴν μεταξὺ τοῦ Αἵμου καὶ
Ἰστρου χώραν, ὡς ἀποδεικνύεται ἐναργῶς ἐκ τοῦ ἱστο-
ρικοῦ ἀτλαντος τοῦ Χουζέ, ἔπεται ὅτι ἡ Σύνοδος παρέ-
χουσα δικαιοδοσίαν τῷ Κωνσταντινουπόλεως Πατριάρχῃ
ἐπὶ τῆς Θρακικῆς, ἐπέξέτεινεν αὐτὴν καὶ ἐπὶ τῆς Κάτω
Μοισίας· ἔπεται πρὸς τούτοις ὅτι ἐν τῇ ἐπέξηγηματικῇ
ἐκείνῃ φράσει τοῦ κανόνος, « ὀρίζομεν τοὺς ἐν τοῖς
» ΒΑΡΒΑΡΙΚΟΙΣ ἐπισκόπους τῶν προειρημένων
» διοικήσεων χειροτονεῖσθαι ὑπὸ τοῦ ἀγιωτάτου
» θρόνου τῆς κατὰ Κωνσταντινουπόλιν ἀγιωτά-
» της Ἐκκλησίας » περιέχονται συλλήβδην πρὸς τοῖς

φος Στράβων τὴν Ποντικὴν παραλίαν τῆς Θράκης διαιρεῖ » εἰς
τὴν ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ στόματος τοῦ Ἰστρου μέχρι τῆς περὶ τὸν
Αἶμον ὀρεινῆς, καὶ τὴν ἐντεῦθεν μέχρι τοῦ κατὰ *Βυζάντιον* »
(Στράβ. Γεωγρ. Βιβλ. VII. σελ. 203).

(α) Πρῶτος τῶν Βυζαντινῶν ἱστορικῶν, ἐθνικὸς τὸ θρήσκευμα
καὶ ἐχθρὸς τῶν χριστιανῶν, ἔζη ἐπὶ Θεοδοσίου τοῦ Β'. ἀπέθανε
τῷ 539· ἔγραψεν ἱστορίαν εἰς 6 βιβλ. Ὁρ. Bouillet, *Dictionnaire
historique et géographique*.

(β) Οὕτως ἐξ ἀναλογίας λέγομεν *Εὐρωπαϊκὴν Τουρκίαν*.

(γ) Τὴν Κάτω Μοισίαν ὀνομάζει ὁ Πλούταρχος *Ποντικὴν
Σκυθίαν*. Ταύτην δὲ κατόκουν τὸ πάλαι οἱ Τριβαλλοί, Τρω-
γλοδῦται, Πευκῖνοι, Κροβιζοί, Οἰτήνσιοι, Ὁβουλήνσιοι, Δαμίν-
σιοι, Παρίνσιοι, Βριτολάγαι, καὶ ἄλλα βάρβαρα ἔθνη.

Ἐπισκόποις τῶν ἄλλων βαρβαρικῶν χωρῶν καὶ οἱ τῆς Θρακικῆς Σκυθίας ἢ Μοισίας, ἢ, ὡς ἐφεξῆς ἐπεκλήθη, Βουλγαρίας.

§. 12. Ἀλλὰ καὶ αἱ ἐρμηνεῖαι τοῦ τε Βαλσαμῶνος, Ζωναρᾶ καὶ Ἀριστηνοῦ εἰς τὸ αὐτὸ ἄγουσι συμπέρασμα· ὁ μὲ γάρ φησιν· « ἐπισκοπὰς δὲ εἶπε εἶναι ἐν τοῖς βαρ- »
 « βάροις τὴν Ἀλανίαν (α), τὴν Ῥωσσίαν ΚΑΙ ἑτέρας· »
 « οἱ μὲν γὰρ Ἀλανοὶ τῆς Ποντικῆς εἰσι διοικήσεως, οἱ »
 « δὲ Ῥῶσσοι τῆς Θρακικῆς· » ὁ δὲ, « ἀνατίθησι δὲ (ὁ κα- »
 « νὼν) τῷ Κωνσταντινουπόλεως καὶ τὴν χειροτονίαν τῶν »
 « Ἐπισκόπων τῶν ἐν τοῖς βαρβαρικοῖς ἔθνεσι τοῖς οὖσιν »
 « ἐν ταῖς ῥηθείαις διοικήσεσιν· οἱ μὲν γὰρ τῇ Ποντικῇ »
 « διοικήσει, οἱ δὲ Ῥῶσσοι τῇ Θρακικῇ συμπαρακείνται· »
 ὁ δὲ λέγει· « ὁ τῆς Νέας Ἐπίσκοπος Ῥώμης τῷ τῆς Πα- »
 « λαιᾶς ὁμότιμος διὰ τὴν τῶν σκήπτρων μετάθεσιν· »
 « ὅθεν οἱ Πόντου καὶ Θράκης καὶ Ἀσίας ΚΑΙ οἱ βάρ- »
 « βαροι τῷ τῆς Κωνσταντινουπόλεως κεχειροτόνηνται. »
 Εἴπερ οὖν ἡ Λιθουανία ἢ Ἀλανία καὶ Ῥωσσία, κατὰ τὴν ὁμόφωνον γνώμην τῶν ἐρμηνευτῶν, περιλαμβάνονται ἐν τῇ Θρακικῇ διοικήσει, πολλῷ μᾶλλον ἢ Μοισία ἢ συγ-
 κεχωνευμένη, οὕτως εἰπεῖν, τῇ Θράκη. Πάντως αἱ φρά-
 σεις τοῦ Ἀριστηνοῦ καὶ Βαλσαμῶνος « ΚΑΙ ἑτέρας », « ΚΑΙ οἱ βάρβαροι » ἐννοοῦσι πρὸς ταῖς λοιπαῖς καὶ τὰς ἐν τῇ Μοισίᾳ χώρας τῶν Κελτοσκυθῶν, Τριβαλλῶν, Πευκίνων, Κροβίζων, Παρισίνων, Βριτολάγων καὶ λοι-
 πῶν ἐθναρίων καὶ τοὺς παρ' αὐτοῖς Ἐπισκόπους (β).

(α) « Τῆς Μοσκοβίας (φησὶν ὁ Μελέτιος) εἶναι οἱ Ἀλανοί, τοὺς ὁποίους τινὲς λογιάζουσι νὰ ᾔναι οἱ Λιθουανοὶ » (αὐτόθ. σελ. 222.).

(β) Περιεργείας χάριν παρατιθέμεθα ἐνταῦθα ἕκθεσιν τινα Νείλου τοῦ Δοξαπκτρῆ περὶ τῆς ἐκτάσεως τῆς δικαιοδοσίας

§. 13. Ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ διαφωνία τῶν εἰρημένων νομομαθῶν περὶ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ κή. κανόνος, οὐδόλως ἐξασθενεῖ τὴν ἐπὶ τῆς Βουλγαρίας, τοῦλάχισον, πνευματικὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Κωνσταντινουπόλεως. Οἱ μὲν γὰρ Ζωναρᾶς καὶ Ἀριστηνὸς, εἰ καὶ περιορίζουσιν ἐσφαλμένως, ὥς προαποδέδεικται, τὴν ἔννοιαν τοῦ κανόνος γνωματεύοντες, ὅτι οὗτος οὐκ ἀποδίδωσι τὰς χειροτονίας τῶν

τοῦ Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῶν μεταβολῶν αὐτῆς, ἀπὸ τῆς Δ'. Οἰκουμενικῆς Συνόδου καὶ ἐφεξῆς, ἀναγινωσκομένην παρὰ τῷ Ἀλλατίῳ. «Ζητητέον δὲ καὶ περὶ τῶν ἐπαρχιῶν τῶν πόλεων τῶν ὑποτεθεισῶν τῷ θρόνῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ πῶς ὑπετέθησαν. Πρῶτον μὲν ἀπεσπάσθησαν οἱ ἐν τῇ Δ'. Συνόδῳ μνημονεύμενοι Μητροπολῖται καὶ Ἐπίσκοποι . . . δύο γὰρ ἑξαρχοὶ τῆς Ἀνατολικῆς διοικήσεως οἱ προέχοντες τῶν ἄλλων Μητροπολιτῶν. . . ὑπέκυψαν αὐτίκα σὺν τοῖς ὑπ' αὐτοὺς Μητροπολίταις τῷ Κωνσταντινουπόλεως, ἥτοι ὁ Καισαρείας Καππαδοκείας, καὶ ὁ Ἐφέσου τῆς Ἀσίας. . . Πάλιν ἀπὸ τῆς δυτικῆς διοικήσεως δύο ἑξαρχοὶ ὁμοίως ὑπέκυψαν τότε τῷ Κωνσταντινουπόλεως προέχοντες τῶν λοιπῶν Μητροπολιτῶν τῶν ὑπὸ τὴν αὐτῶν διοίκησιν, ὁ Θεσσαλονίκης καὶ ὁ Κορίνθου, καὶ ἠκολούθησαν τούτοις καὶ οἱ ὑπ' αὐτοὺς Μητροπολίται καὶ Ἀρχιεπίσκοποι. . . ἄλλὰ καὶ ἡ Σικελία μετὰ ταῦτα καὶ ἡ Καλαβρία γέγονε ὑπὸ τὸν Κωνσταντινουπόλεως, καὶ ἡ ἁγία Σεβιρίνη καὶ καὶ Νικόπολις καλουμένη . . . Προσετέθησαν δὲ καὶ ὁ τῆς Σικελίας θρόνος καὶ ὁ τῆς Καλαβρίας καὶ ὁ τῆς ἁγίας Σεβιρίνης τῷ Κωνσταντινουπόλεως ἀποσπασθέντες τῆς Ρώμης, ὅτε βάρβαροι κατέσχον τὸν Πάπα, καὶ τὴν Ρώμην ἠχμαλώτισαν καὶ ἰδεοποιήσαντο, ὥσπερ καὶ ἡ Κρήτη ὑπὸ τὴν Ρώμην οὔσα ὑπὸ τὸν Κωνσταντινουπόλεως γέγονε· πλὴν πρὸ τούτων ὁ Πάπας εὕρισκεται κατέχων μέρη τινα εὐτελεῖ καὶ ἐπισκοπὰς ἐκ μέρους τινὰς ἐν Σικελίᾳ καὶ Καλαβρίᾳ. Τὰς γὰρ Μητροπόλεις καὶ τοὺς ἐν αὐταῖς ἐξ ὁλοκλήρου κατεῖχεν ὁ Κωνσταντινουπόλεως μέχρι τῆς τῶν Φράγκων ἐλεύσεως· ἄλλὰ καὶ ἐν τῇ Λογγοβαρδίᾳ, τῇ Ἀπουλίᾳ καὶ πάσαις ταῖς ἐκεῖ χώραις, τὰς μὲν παραλίας πόλεις εὕρισκεται πρῶτον κατέχων ὁ Κων-

Ἐπισκόπων Μακεδονίας, Θετταλίας, Ἀττικῆς, Πελοποννήσου, Ἠπείρου καὶ Ἰλλυριῶν τῷ Κωνσταντινουπόλεως, καὶ ἐπομένως ὅτι καὶ μετὰ τὴν Δ'. Σύνοδον ἡ ἐκκλησιαστικὴ διακυβέρνησις τῶν χωρῶν τούτων ἀνῆκεν εἰς τὸν Ῥώμης, ἐνῷ ὁ Βαλσαμὼν ἐναντίαν ἀποφαίνεται γνώμην πλατυτέραν ἀποδίδων ἐννοίαν εἰς τὸν κανόνα (καὶ συμ-

σταντινουπόλεως, τὰς δὲ λοιπὰς ὁ Ῥώμης, ὡς καὶ ταύτας τὰς χώρας οἱ δύο ἀνὰ μέρος κρατεῖν· αὐτίκα γὰρ ὁ μελωδὸς καὶ ποιητὴς κύριος Μάρκος εὐρίσκεται ἐν Ἰδρουντι σταλεῖς Μητροπολίτης παρὰ τοῦ Κωνσταντινουπόλεως· ἐπεὶ γάρ τὸ δουκάτον πάσης Λογγοβαρδίας, τῆς παλαιᾶς Ἑλλάδος οὐσης, ἦν ὑπὸ τὸν βασιλεῆα Κωνσταντινουπόλεως, ὁ δὲ Πάπας κεχωρισμένος ἦν καὶ ὑπὸ ἑτέρα ἔθνη δῆθεν (τούτέστιν ὑπὸ ἑτέραν πολιτικὴν ἀρχήν), διὰ τοῦτο καὶ ὁ Πατριάρχης εἶχε τας Ἐκκλησίας . . . μεθ' ὃ δὲ οἱ Φράγκοι ἀφείλοντο τὸ τοιοῦτον δουκάτον, τότε ὁ Ῥώμης ἐχειροτόνησεν ἐν πάσαις ταῖς τοιαύταις ἐκκλησίαις· ὅσην γὰρ χώραν κατεῖχεν ὁ βασιλεὺς Κωνσταντινουπόλεως, ἡ καὶ μετὰ ταῦτα ἀπὸ ἐθνῶν διαφόρων ἐξεπλήκυσεν, εἰκότως καὶ ὁ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως ἐχειροτονεῖ ἐκεῖ . . . (αὐτὸ τοῦτο συνέβη καὶ ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Ἰλλυρίᾳ μετὰ τὴν προσάρτησιν αὐτῆς τῷ Ἀνατολικῷ βασιλείῳ ὁρ. §. 2)· νῦν οὖν κατέχει ὁ Θεοφρούρητος Θρόνος τῆς Κωνσταντινουπόλεως . . . οὐκ ὀλίγον τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀσίας· τὰ ἀπὸ τοῦ Ἀδριατικοῦ πελάγους, τὰ ἀπὸ τοῦ Ἰλλυρικοῦ ἕως τῆς Προποντίδος, ὅπου ἡ Κωνσταντινούπολις, ἄχρι Χερσῶνος, καὶ Χαζαρίας, καὶ Γοτθίας, καὶ Χαλδείας, Ἀβασγίας, καὶ Ἰβηρίας, καὶ Ἀλανίας. . . ἀλλὰ καὶ αἱ ΠΑΡΙΣΤΡΙΟΙ ΠΟΛΕΙΣ αὐτῷ ὑπόκεινται, ἥτοι αἱ τοῦ Λαυονβίου ποταμοῦ. Καὶ αἱ τῆς Καππαδοκίας πόλεις, καὶ μέρη τῆς Ἀρμενίας, καὶ αἱ Κυκλάδες νῆσοι καὶ αἱ λοιπαὶ ἅπασαι αἱ ὑπὸ τὴν βασιλείαν Κωνσταντινουπόλεως πολλαὶ τινες οὔσαι, καὶ αἱ μέγισται δύο νῆσοι ἡ Κρήτη καὶ Εὐβοία, ὅπου ὁ Εὐριπος· ἀλλὰ καὶ ἡ Πελοπόννησος καὶ ἡ Ἑλλάς . . . ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν Μεγάλην Ῥωσσίαν ἀπὸ τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως στέλλεται Μητροπολίτης » (Des cons. Eccl. Lib. I, c. XXIV).

φωνοτέραν πρὸς τὰς προεκτεθειμένας γεωγραφικὰς εἰδήσεις καὶ πρὸς τὸ περὶ ἐκτάσεως τῆς δικαιοδοσίας τοῦ Κωνσταντινουπόλεως φρόνημα τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς, ὅπερ ἐκδηλοῦται ἀναντιρρήτως ἐν τῷ θεσπίσματι τοῦ Ἰουστινιανοῦ καὶ τῆς πρὸς Ἐπιφάνιον ἐπιστολῆς τοῦ αὐτοῦ), ἀλλ' ὅμως κατὰ γε τοῦτο φαίνονται συμφωνοῦντες πρὸς τὸν Βαλσαμῶνα (ὅπερ δι' ἡμᾶς ἐστὶ τὸ οὐσιωδέστατον), ὅτι ἐπίσης ἀποκλείουσι τὴν Μοισίαν ἀπὸ τῆς πνευματικῆς δικαιοδοσίας τοῦ Ῥώμης, οὐδόλως αὐτῆς μνημονεύοντες ἐν τῇ ἀπαριθμῇ τῶν χωρῶν, ἃς αὐτῷ ἀποδίδουσιν, ἅτε δὴ ἐννοοῦντες αὐτὴν συμπεριειλημμένην ἐν τῇ περιοχῇ τῆς Θρακικῆς. Κἂν λοιπὸν ὑποθῶμεν πάσας τὰς μέχρι τοῦ Δυρράχίου Μητροπόλεις τοῦ Ἰλλυρικοῦ περιεχομένας συλλήβδην ἐν τῇ λέξει Θρακικῇ τοῦ κανόνος, κατὰ τὴν πλατυτέραν καὶ πολιτικωτέραν ἔννοιαν τοῦ Βαλσαμῶνος (α), κἂν τε ἐκλάβωμεν τὴν Θρακικὴν εἰς σκευωτέραν ἔννοιαν, κατὰ τοὺς ὁρισμοὺς τῶν ἀρχαίων ἱστορικῶν καὶ γεωγράφων Ἡροδότου, Θουκυδίδου, Σκύλακος, Μέλαντος, Πλινίου, Στράβωνος, Στεφάνου Βυζαντίου καὶ Ζωσίμου, καὶ οὕτως ἡ « Θρακικὴ Σκυθία, » ἡ « *Scythia cisdanubiana*, » ἡ « Κελτοσκυθία, » ἡ Μοισία, ἡ Βουλγαρία οὐδόλως ἐκφεύξεταί τῆς πνευματικῆς ἐξουσίας τοῦ Πατριαρχικοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως θρόνου. Δικαίως ἄρα, πάλιν λέγω, ὁ ἡμέτερος Φώτιος ἀπέρριψεν (ὥσπερ καὶ ὁ ἱερός Ἰγνάτιος) τὰς ἀξιώσεις τῶν Παπῶν Νικολάου τοῦ Α', Ἀδριανοῦ τοῦ Β' καὶ Ἰωάννου τοῦ Η'. ἀνακηρύττων εὐσχημόνως ἐν μέσῳ τριακοσίων ὀγδοήκοντα καὶ ἑπτὰ Πατέρων, ὅτι ἡ Βουλ-

(α) Ὁρα σελ. 11, σημ. 6'.

γαρία μετὰ καὶ τῶν ἄλλων θρόνων τοῦ Ἰλλυρικοῦ ἀνῆκε
κανονικῶς τῷ θρόνῳ τῆς Νέας Ῥώμης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β΄.

“Οτι ἡ ἐν Βουλγαρία ὀρθόδοξος Ἐκκλησία οὐδέποτε
ἀνεγνωρίσθη αὐτοκέφαλος καὶ αὐτοκυβέρνητος
παρὰ τῆς Καθόλου Ἐκκλησίας.

§. 14. Ἀπασα ἡ ἱστορία τῆς διενέξεως τῆς Ἀνατο-
λικῆς καὶ τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας, περὶ τοῦ τίνοι προσή-
κει κανονικῶς ἡ διακυβέρνησις τῆς Βουλγαρίας, κη-
ρύττει τρανῶς ὅτι οὐδέποτε ἀνεγνωρίσθη αὕτη ἐκκλησια-
στικῶς ἀνεξάρτητος καὶ αὐτόνομος (α). Ἐν ἔτει 864 ἐπὶ

(α) Πρὸς διασάφισιν τῶν ἐν τοῖς ἐξῆς κεφαλαίοις ρηθησο-
μένων, ἀναγκαῖον ἡγοῦμαι προτάξασθαι τινα περὶ τοῦ ἔθνους
τῶν Βουλγάρων ἱστορικώτερον. Οἱ Βούλγαροι, ἔθνος τῆς Ἀσια-
τικῆς Σαρματίας, οἰκοῦντες παρὰ τὸν Βόλγαν ποταμὸν (κατὰ
Νικηφόρον τὸν Γρηγορᾶν καὶ ἄλλους ἱστορικοὺς ἀρχαίους τε
καὶ νεωτέρους), ἐξ οὗ καὶ τὴν ἐπωνυμίαν ἔσχον (καὶ νῦν ἤδη
πέραν τοῦ Βόλγα ὑπάρχει πόλις *Βουλγαρία* ἢ *Βουλγὰρ*, πρω-
τεύουσα ὁμωνύμου χώρας, κατὰ τὸν Μελέτιον ὅρ. γεωγραφ.
σελ. 221. Ὅτι δὲ οἱ Βούλγαροι οὐκ εἰσὶν ἔθνος Σλαβικὸν ἀλλὰ
Σαρματικόν, ὅρ. καὶ *Hist. Eccless. par Jean Alzog. T. II. p.*
254), κατὰ τὸ 489 ἐπὶ τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀναστασίου τοῦ Α΄
ἐπεσκέφθησαν ληστρικῶς τὴν Θράκην, καὶ κατὰ τῆς αὐτῆς χῶ-
ρας ἐπανέλαβον τὰς ἐπιδρομὰς αὐτῶν κατὰ τὸ 501. Ἐφεξῆς δὲ
ἐνωθέντες μετὰ τῶν Ἀβάρων καὶ Σλαβῶνων συγκατήκησαν εἰς
Παιονίαν καὶ Δακίαν ὑποτασσόμενοι ἐκείνοις. Ἐν ἔτει δὲ 538,

τοῦ Αὐτοκράτορος Μιχαὴλ τοῦ Γ'. (βασιλεύσαντος ἀπὸ τοῦ 842—867) καὶ Φωτίου Πατριάρχου οἱ Βούλγαροι ἠσπάσαντο τὸν χριστιανισμόν. Τὸ γεγονός τοῦτο παρέσχεν ἀφορμὴν διενέξεως εἰς τοὺς Πρωθιεράρχας τῆς Πρεσβυτέρας καὶ Νέας Ῥώμης· ἐκάτεροι ἀντεποιοῦντο

ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ἐπιδραμόντες μετὰ τῶν Ἀθάρων τὴν Μοισίαν καὶ λεηλατήσαντες αὐτὴν, ἀπεδιώχθησαν παρὰ τῶν Βυζαντινῶν δυνάμεων· κατὰ δὲ τὸ 597 ἐπανήλθον εἰς Μοισίαν καὶ ἄλλας χώρας Βυζαντινᾶς· ἀκολουθῶς διώξαντες τοὺς Ἀθάρους ἐκ τῆς Παιονίας καὶ Δακίας καὶ γενόμενοι κύριοι τῶν χωρῶν τούτων, ἐξελέξαντο βασιλεῖα αὐτῶν Κουβράντον τινά· ἀποθανόντος δὲ τοῦ Κουβράντου διεσκορπίσθησαν εἰς διάφορα τῆς Εὐρώπης μέρη ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τῶν πέντε υἱῶν αὐτοῦ. Μετὰ ταῦτα κατὰ τὸ 679 ἐκυρίευσαν τὴν Βάρνην, καὶ καθιδρυθέντες ἔκτοτε ἐν τῇ Μοισίᾳ, μετωνόμασαν αὐτὴν Βουλγαρίαν, ἔδραν τῶν κατακτήσεων αὐτῶν καταστήσαντες τὸ Τόρναβον· ἐκ τῆς τοιαύτης δὲ γειτνιασσεως τοῦ ἔθνους τούτου πολλὰ καὶ μεγάλα δεινὰ ὑφίσταντο κατὰ καιροὺς, ὥς ἦν εἰκὸς, αἱ Βυζαντιναὶ ἐπαρχίαι καὶ ἰδίως ἡ Θράκη. Περὶ δὲ τὸ 864 ὁ ἄρχων αὐτῶν Βόγορις, βασιλεύοντος Μιχαὴλ τοῦ Γ'. υἱοῦ Θεοφίλου, ἔλαβε τὸ ἅγιον βάπτισμα ἐν τῇ ἱερᾷ κολυμβήθρᾳ τῶν Βλαχερνῶν ὑπὸ χειρῶν τοῦ φερωνύμου Φωτίου, μετονομασθεὶς Μιχαὴλ. (Καὶ προώριστο ἄρα ἵνα ἐκ τοῦ Πατριαρχικοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως θρόνου ἐπιλάβῃ τὸ φῶς τοῦ Εὐαγγελίου καὶ εἰς τὸ γένος τῶν Βουλγάρων, ὃν ἤδη οὕτως ἀεικῶς τινες ἀπολακτίζουσι, διαβάλλοντες εἰς τὸ φιλόχριστον καὶ εὐσεβὲς Βουλγαρικὸν γένος τὸν θρόνον ἐκείνον, ὅστις μετὰ τοῦ φωτὸς τῆς ὀρθοδοξίας δέδωκεν αὐτῷ τὰ πρῶτα σπέρματα τοῦ πολιτισμοῦ, καὶ αὐτὰ προσέτι τὰ στοιχεῖα τοῦ Ἀλφabethου!). Ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς μετὰ ταῦτα χρόνους οὐ διέλιπον εἰσβάλλοντες εἰς τὰς ἐπαρχίας τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας, καὶ διὰ πυρὸς καὶ σιδήρου καταστρέφοντες πόλεις καὶ ἐξανδραποδίζοντες, καὶ ἰδίως ἐπὶ τοῦ Κράλη αὐτῶν Συμεὼν τῷ 888. Κατὰ δὲ τὸ 972 καταβαλὼν αὐτοὺς μέχρις Ἀδριανουπόλεως προελάσαντας ὁ περιώνυμος Ἰωάννης ὁ Τζιμισκῆς, κατέ-

τῆς Βουλγαρίας, οἱ μὲν ὥς ἀνηκούσης εἰς τὴν ὑπ' αὐ-
τοῦς τελοῦσαν ποτὲ ὑπαρχίαν τῆς Ἰλλυρίας· οἱ δὲ ἀντε-
ποιοῦντο αὐτῆς διὰ πολιτικούς καὶ κανονικούς ἅμα λό-
γους (α) τὸ μὲν, δηλονότι, ὥς ἀπαρτιζούσης ἀπὸ τῶν

στησε τὴν χώραν αὐτῶν ἐπαρχίαν τοῦ Κράτους, ἣν διαιρέσας
εἰς τμήματα, προέβησεν αὐτῶν Βοεβόδας, ἥτοι ἰθαγενεῖς διοι-
κητὰς, πάνυ ἐπιεικῶς καὶ φιλανθρώπως προσαγόμενος· οἵτινες
ἐπὶ Βασιλείου τοῦ Β'. ἐπαναστάντες πρὸς ἀνάγκησιν τῆς ἑαυ-
τῶν ἀνεξαρτησίας, καὶ προστησάμενοι ἡγεμόνα τὸν ἀκάθεκτον
Σαμουήλ, κατέκτησαν τὸ πλεῖστον τῆς Μακεδονίας, τὸ Δυρῶνά-
χιον, τὴν Ἀχρίδα, (ἐνθα ἔστησε τὴν ἑδραν αὐτοῦ ὁ Σαμουήλ),
τὰ Πρέσπα, καὶ πολλὰ μέρη τῆς Ἠπείρου καὶ Θεσσαλίας, ἐν
οἷς καὶ τὴν Λάρισσαν, ἐπεκτείναντες τὰς ἐπιδρομὰς αὐτῶν μέ-
χρις ἐντὸς τῆς Πελοποννήσου. Ἀλλ' ὁ Βασίλειος, καταβαλὼν
πρῶτον τοὺς ἐμφύλιους ἀντιπάλους, καὶ ἀπαλλαγείς ἀπ' αὐ-
τῶν, ἐπεχείρησεν ἔπειτα πρὸς τοὺς Βουλγάρους πόλεμον μα-
κρότατον, τριακονταετίαν ὅλην διαρκέσαντα· τὸ δὲ 1018 κα-
τάρθωσεν ὁλοσχερῶς τὴν χεῖρωσιν τῆς ἀναστάτου καὶ ἐρημιω-
θείσης αὐτῶν χώρας· ἐπὶ δὲ Ἰσαακίου τοῦ Β'. τῷ 1186 τὰ πα-
ρὰ τὸν Αἴμον Βλαχικὰ καὶ Βουλγαρικὰ φύλα, ἐπαναστάντα ὑ-
πὸ τὴν ἀρχηγίαν Πέτρου καὶ Ἀζάν τὸ γένος Βλάχων, συνέζησαν
τὸ λεγόμενον *Βλαχοβουλγαρικὸν* Κράτος, περιλαμβάνοντά ὅρια
τῆς σημερινῆς Βουλγαρίας (βλ. ἱστορ. ἀτλαντα τοῦ Houzé), ὅπερ
κατὰ τὸ 1388 συνεχωρεύθη μετὰ τοῦ Ὀσμανικοῦ, κατατροπω-
θέντος τοῦ Κράτη αὐτῶν Σισμάνου ὑπὸ τοῦ Σουλτάν Μουράτ
τοῦ Α'. ὅτι δὲ οἱ ἤδη λεγόμενοι Βούλγαροι οὐκ εἰσιν ἀπόγονοι
τῶν ἀρχαίων ἐκείνων Βουλγάρων, ἀλλὰ σύμφυλοι καὶ ὁμαίμο-
νες ἡμῶν, ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ ῥηθήσεται.

(α) Τοὺς πολιτικούς καὶ κανονικούς τούτους λόγους ὑπεδή-
λου πάντως ὁ Μ. Φώτιος ἐν τῇ πρὸς Νικολ. τὸν Α'. ἐπισ. καὶ
ταῖς πρὸς τοὺς λιγὰτους Ἰωάννου τοῦ Η'. προσδιαλέξεσιν αὐ-
τοῦ διὰ τῶν φράσεων ἐκείνων « εἰ τὸ τῆς ἐμῆς ἐν Κυρίῳ ἀ-
γάπης πλάτος μὴ ταῖς βασιλικαῖς ἐστεροχωρεῖτο ἀνάγκαις », καὶ
« εἰ μὴ συνεμεμέριστο τὸ ἔργον τῇ βασιλείᾳ », καὶ « εἰ
μή τις ἄλλη με κανονικὴ ἀνεχαιτίζε δίκην » κτλ. Περὶ ὧν λέ-
γομεν ἐφεξῆς.

χρόνων τοῦ Γρατιανοῦ μέρος τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας, καὶ ἐπομένως νόμῳ πολιτικῷ περιλαμβανομένης ἐν τῇ ἐνορίᾳ τοῦ Οἰκουμενικοῦ θρόνου (κατὰ τὸ γνωστὸν ἐκεῖνο ἀξίωμα· « τὰ ἐκκλησιαστικά καὶ μάλιστα τὰ περὶ τῶν ἐνοριῶν δίκαια, ταῖς πολιτικαῖς ἐπικρατεῖαις τε καὶ διοικήσεσι συµμεταβάλλεσθαι εἴωθεν »)· τὸ δέ, διὰ τὸν λδ'. Ἀποστολικόν, τὸν θ'. τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ, τοῦ κή. τῆς ἐν Χαλκηδόνι κτλ.

§. 15. Ἐν ἔτει 783 ὁ Πάπας Ἀδριανὸς ὁ Α', προσκαλούμενος παρὰ τοῦ Αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου καὶ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Εἰρήνης εἰς τὴν ἣν ἔμελλον συγκροτῆσαι Ζ'. Οἰκουμενικὴν Σύνοδον, ἔγραφεν ἐν τῇ ἀπαντήσῃ αὐτοῦ πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ ταῦτα· « ἔτι καὶ τοῦτο αἰτοῦμεν παρὰ τῆς Ὑμετέρας Θεοσιέπτου εὐσεβεστάτης βασιλείας, ἵνα . . . ἀξιώσητε ἐντελῶς ἡμῖν ἀποκαταστήναι, ὡς τὸ ἀπ' ἀρχῆς, τὰ παρ' ὀρθοδόξων Αὐτοκρατόρων ἢ παρὰ τῶν λοιπῶν πιστῶν χριστιανῶν προσενεχθέντα καὶ παραχωρηθέντα πατριμόνια τοῦ μακαρίου Πέτρου . . . Οὐ μὴν δέ, ἀλλὰ ἀποκατασταθήτωσαν ἐντελῶς κατὰ τοὺς κανόνας καὶ τὴν ἀρχαίαν παράδοσιν τῇ ἡμετέρᾳ Ἐκκλησίᾳ καὶ αἱ . . . τῆς ἡμετέρας διοικήσεως ὑπάρχουσαι (α) Ἐπισκόπων ἢτοι Ἀρχιεπιτκόπων χειροτονίαι » (β).

§. 16. Ἐν ἔτει 860 ἀφικνοῦνται εἰς Κωνσταντινούπολιν ληγάτοι Νικολάου τοῦ Α'. κομίζοντες ἐπιστολάς

(α) Τίνας δὲ ἐπαρχίας ἐννοεῖ διὰ τοῦ ἡμετέρας διοικήσεως ἐξηγήσει ἡμῖν παραυτίκα ὁ διάδοχος αὐτοῦ Νικόλαος.

(β) « Consecrationes Episcoporum sive Archiepiscoporum sicut olim constabat traditio, nostrae Diocesis existentes, penitus canonice nostrae restituantur Ecclesiae ».

πρός τε τὸν Φώτιον καὶ τὸν Αὐτοκράτορα Μιχαήλ, δι' ὧν ὁ ῥηθείς Πάπας ἀπήτει, ἵνα ἐπιστραφῶσιν αὐτῷ αἱ ὑπὸ τὸν Θεσσαλονίκης Ἀρχιεπίσκοπον, ὡς βικάριον δὴθεν αὐτοῦ, τελοῦσαι ἐπαρχίαι τῆς Ἰλλυρίας· « δεῖ, ἔλεγε, τὴν ὑμετέραν Αὐτοκρατορικὴν εὐπρέπειαν ἀξιῶσαι, ἵνα, ὅπερ εἶχεν ἡ ἡμετέρα Ἐκκλησία ἀρχαῖον ἔθος, ἀποκατασταθῇ ἐπὶ τῶν ὑμετέρων χρόνων· καθ' ὅσον οὐδεὶς ἂν τολμήσειε καταστῆσαι ἀμφίβολον τῷ μακαρίῳ Πέτρῳ, τῷ τῶν Ἀποστόλων κορυφαίῳ, τὸ μέρος, ὅπερ εἶχεν ὁ ἡμέτερος θρόνος διὰ τῶν ἐν τοῖς ὑμετέροις τόποις καθισταμένων Ἐπισκόπων, δηλαδὴ τοῦ Θεσσαλονίκης, τοῦ ἐνεργοῦντος ἀντὶ τοῦ θρόνου τῆς Ῥώμης, κατὰ τὴν ἀρχαίαν Ἑπειρον, τὴν νέαν Ἑπειρον καὶ τὸ Ἰλλυρικόν, τὴν Μακεδονίαν, τὴν Θεσσαλίαν, τὴν Ἀχαΐαν (Ἑλλάδα), Ῥιπενσίαν Δακίαν, τὴν Μεδιτερράνείαν Δακίαν, τὴν Μοισίαν (πρώτην καὶ δευτέραν), τὴν Δαρδανίαν καὶ τὴν Πραιβάλην (α), αἵτινες ἐπὶ τῶν χρόνων τῶν ἡμετέρων προκατόχων ἐκυβερνῶντο ταῖς ἱεραῖς διατάξεσι

(α) Σημείωσαι ὅτι τινὲς ἐκ τῶν ζητουμένων ἐπαρχιῶν καὶ τελοῦσαι ὑπὸ τὸν Κωνσταντινουπόλειως Πατριάρχην, ἥτοι αἱ τῶν δύο Δακιῶν, Μοισίας, Δαρδανίας καὶ Πραιβάλης, ἦσαν δεδωρημέναι τῇ Ἀρχιεπισκοπικῇ Ἀκριδῶν διὰ θεσπίσματος τοῦ Ἰουστινιανοῦ πρὸ τριῶν καὶ ἐπέκεινα αἰώνων. Πῶς οὖν περιῆλθον ἀκολούθως ὑπὸ τὸν Κωνσταντινουπόλεως; ἐν τίνι δικαιώματι ἐζήτει αὐτὰς ὁ Νικόλαος καὶ οἱ λοιποὶ τῶν Παπῶν ὡς ἐπαρχίας ὑποκειμένας τῷ Ῥωμαϊκῷ θρόνῳ; τί ἐγένετο τὸ αὐτοκέφαλον τῆς Ἀκριδινῆς Ἐκκλησίας; Πῶς ἐν ὅλῃ τῇ μακρᾷ περὶ τῶν θρόνων τῆς Ἀνατολικῆς Ἰλλυρίας καὶ ἰδίως τῆς Βουλγαρίας διενέξει τῶν δύο ἐκκλησιῶν οὐδεμία ἐγένετο περὶ τούτου μνεΐα; Πῶς οὐδεμία φωνὴ διαμαρτυρήσεως ὑψώθη κατὰ τῶν ἐκατέρωθεν ἀξιώσεων; Τὰ ζητήματα ταῦτα λύονται ἐν τῇ ἐξῇ κεφалаίῳ.

τῶν ἁγίων Ἀρχιερέων, τοῦ Δαμάσου, τοῦ Σιριχίου, τοῦ Ἰννοκεντίου, τοῦ Καίλεστίνου, τοῦ Σίξτου, τοῦ Λέοντος, τοῦ Ἰλάρου, τοῦ Σιμπλικίου, τοῦ Φήλικος καὶ τοῦ Ὀρμίσδου· ἔτι δὲ ἀποδοθῆναι δεῖ παρ' ὑμῶν παραχωρούμενά καὶ τὰ ἐν Καλαβρία καὶ Σικελία πατριμόνια » (Ep. II ad Mich. imper.). Αὐτὰ ταῦτα ἔγραφε καὶ πρὸς τὸν Φώτιον, ὅστις ἐν τῇ ἀποκριτικῇ αὐτοῦ ἔλεγε· « Περὶ δέ γε τῶν τὰς χειροτονίας αὐτόθεν πάσαι λαμβανόντων ἐκοινολογήσαντο ἡμῖν οἱ τῆς ὑμῶν ὁσιότητος τοποτηρηταί, ὡς χρεὼν εἴη τούτους ἐπαναστραφῆναι καὶ πρὸς τὴν οἰκείαν παλινδρομῆσαι προμήτορα. Ἀλλ' εἰ μὲν ἐν ἡμῖν τὸ τοῦ βουλευματος κύρος ἔκειτο, καὶ μὴ συνεμεμέριστο τῇ βασιλείᾳ ἢ πρᾶξις, οὐκ ἂν ἀπολογίας ἔδει· αὐτὸ δὲ τὸ ἔργον κρεῖττον ὢν τῆς ἀπολογίας ἐδείκνυτο· ἐπεὶ δὲ τὰ ἐκκλησιαστικὰ, καὶ μάλιστα τὰ περὶ ἐνοριῶν δίκαια, ταῖς πολιτικαῖς ἐπικρατείαις τε καὶ διοικήσεσι συµμεταβάλλεσθαι εἴωθεν, ἢ τῆς ὑμῶν ὁσιότητος εὐγνωμοσύνη τὸ ἡμῶν ἐπὶ τὸ συνευδοκεῖν εἰς τὸ παρασχεῖν ἀποδεχομένη θέλημα, τὸ μὴ λαβεῖν τῆς πολιτικῆς, ἀλλ' οὐχ ἡμέτερον λογιζέσθω ἔγκλημα ».

§. 17. Ἐν ἔτει 867 Βασίλειος ὁ Μακεδὼν καταβιβάζει τὸν Φώτιον ἀπὸ τοῦ Πατριαρχικοῦ θρόνου, καὶ ἀναβιβάζει τὸν Ἰγνάτιον· τοῦτο μαθὼν ὁ διαδεξάμενος τὸν Νικόλαον Ἀδριανὸς ὁ Β'. γράφει σπουδῇ πρὸς αὐτὸν καὶ ζητεῖ τὴν ἀπόδοσιν τῆς Βουλγαρίας, εὐελπιζόμενος εἰς τὸ εὐπτόητον καὶ ἀπλοῖκόν τοῦ ἤθους τοῦ Ἰγνατίου· ἀλλ' οὐχ ᾔττον μετὰ τῆς αὐτῆς εὐσταθείας ἀπέκρουσε καὶ ὁ ἱερός ἐκεῖνος ἀνὴρ τὰς ἀξιώσεις τοῦ Ἀδριανοῦ.

§. 18. Ἐν ἔτει 879, ἐπὶ τῆς Β'. πατριαρχείας τοῦ Φωτίου, συνεκροτήθη ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐν τῷ μεγάλῳ ναῷ τῆς ἁγίας Σοφίας, Σύνοδος (ἦτις, εἰ καὶ

μὴ κατὰ λεκτικὴν ἀκριβολογίαν, καλεῖται παρά τινων ὀγδόη Οἰκουμενικὴ), ἐν ᾗ παρῆσαν καὶ οἱ ληγάτοι Ἰωάννου τοῦ Η'. Πέτρος πρεσβύτερος Καρδινάλις, καὶ Παῦλος καὶ Εὐγένιος ἐπίσκοποι. Ἐν τῇ πρώτῃ συνεδριάσει ἀνεγνώσθη ἡ πρὸς τοὺς συναυτοκράτορας Βασίλειον, Λέοντα καὶ Ἀλέξανδρον ἐπιστολὴ τοῦ Ἰωάννου, ἐν ᾗ γέγραπται τάδε· « ἀξιούμεν δὲ καὶ τοῦτο τὴν ὑμετέραν εὐσέβειαν, μήτε ὁ ἀδελφὸς καὶ συλλειτουργὸς ἡμῶν Φώτιος ὁ ἀγιώτατος, μήτε τις τῶν ἑαυτοῦ διαδόχων ἀπὸ τοῦ νῦν χειροτονήσῃ εἰς Βουλγαρίαν (α), μήτε αὐτοχειρίᾳ, μήτε δι' ὠμοφόρου ἀποσελλομένου, μήτε διεκδικῇ τὴν εἰρημένην ἐπαρχίαν τῶν Βουλγάρων ὡς ἰδίαν ἑαυτοῦ· ἐπ' ἀλλοτρίῳ γὰρ θεμελίῳ οὐ δεῖ ἐποικοδομεῖν ἄλλους . . . εἰ καὶ τινες ἀφῆρπασαν ἀφ' ἡμῶν τὴν μὴ προσήκουσαν αὐτοῖς ἐπαρχίαν, καὶ χειροτονίας καὶ καθιερώσεις ἐκκλησιῶν . . . ἐποίησαν » (Πρακτ. Συν. τόμ. Β'. σελ. 938). Ἐφεξῆς ἀνεγνώσθη καὶ ἡ πρὸς τὸν Φώτιον ἐπιστολὴ τοῦ Ἰωάννου· μετὰ δὲ τὴν ἀνάγνωσιν,

(α) Ἡ λέξις *Βουλγαρία* ἐνταῦθα δηλοῖ οὐ μόνον τὴν κάτω Μοισίαν ἀλλὰ πάσας τὰς ἐν τῇ α. σημ. τῆς 38 σελ. ἀναφερομένας Γραικομακεδονικὰς τῆς Ἰλλυρικῆς Ἰπαρχίας χώρας, ἅτε δὴ ὑπὸ τῶν Βουλγάρων τῷ τότε κατεχομένας. Ἰστέον δὲ ὅτι αἱ χῶραι αὗται, ἐφ' ὧν ἤξιουν ἢ τε Ἀνατολικὴ καὶ Δυτικὴ ἐκκλησία πνευματικὴν δικαιοδοσίαν, τρεῖς περίπου αἰῶνας πρὸ τῆς ἔριδος ταύτης, ἀποσπασθεῖσαι ἀπὸ τοῦ Θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐδωρήθησαν διὰ Νεαρχῆς τοῦ Ἰουστινιανοῦ τῷ νεοπλάστῳ ἀρχιεπισκόπῳ Ἀχριδῶν, ὅς τις, ἔνεκα τῆς ἐν ἐκείναις ταῖς ἐπαρχίαις ἐφ' ἱκανὸν χρόνον ἐπικρατήσεως τῶν Βουλγάρων, ἐπεκλήθη καὶ ἀρχιεπίσκοπος *Βουλγαρίας*, καὶ τοῦτο τὸ ὄνομα διετήρησε καὶ μετὰ τὴν ἐκεῖθεν ἐκδίωξιν αὐτῶν ὑπὸ Βασιλείου τοῦ Β'. Ἀλλὰ περὶ τούτου λέγομεν ἐν τῷ ἐξῆς κεφαλαίῳ πλατύτερον.

συζητήσεως γενομένης περί τοῦ τίνι προσήκει ἡ ἐπὶ τῆς Βουλγαρίας πνευματικὴ δικαιοδοσία, « Πέτρος ὁ εὐλαβέστατος πρεσβύτερος καὶ Καρδινάλις εἶπε· τοῦτο δὲ γέγραπται ἐν τῷ κομμονιτορίῳ ἡμῶν (α), ὅπως ἐν τῇ τῶν Βουλγάρων χώρα μῆτε ὠμοφόριον ἀποστείλητε, μῆτε χειροτονίαν ποιήσητε. » πρὸς ὃν πάνυ εὐστόχως ὁ Φώτιος ἀπεκρίνατο· « ἡμεῖς αἰετὶ τῆς ἀγάπης ὄντες καὶ τῆς εἰρήνης ἐρασταί, καὶ ταυτὶ πάντα χαρίζεσθαι, εἰ δυνατόν. . . . καὶ πρὸ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ ἀγιωτάτου Πάπα Ἰωάννου . . . οὔτε ὠμοφόριον χειροτονίας ἀπεστείλαμεν, οὐ μὴν ἀλλ' οὐδὲ χειροτονίας τινὰς ἐποιησάμεθα (οὐχ ὡς μὴ ἔχοντες κανονικὸν δικαίωμα ἐπὶ τῆς ἐν Βουλγαρίᾳ Ἐκκλησίας, ἀλλ') ὡς τῆς ἀγάπης καὶ τῆς εἰρήνης, ὥσπερ ἔφθημεν εἰπόντες, τὸν ἔνθεον διασώζοντες ἔρωτα. . . . Τί γὰρ ἂν εἴη πλατυσμός ὁρίων, ΤΗΣ ΘΕΣΜΟΘΕΣΙΑΣ ΟΥ ΣΥΝΑΝΑΓΚΑΖΟΥΣΗΣ, ἀλλ' ἡ αὔξησις φροντίδων, καὶ προσθήκη μείζονος μερίμνης καὶ ἐπιπονωτέρας; » καὶ παρακατιῶν· « ἡμεῖς καὶ πάλαι τῷ Μακαριωτάτῳ Πάπᾳ Νικολάῳ, θρόνους τινὰς καὶ ἐνορίας αἰτησαμένῳ, οὕτως ἀντεῖπον τῷ γράμματι· ὅτι τοὺς θρόνους οὓς ἐπιζητεῖ σου ἡ ἀγιωσύνη, τῇ βασιλικῇ τῆς Ἀνατολῆς συμπεριέχονται Ἀρχῇ· εἰ δὲ τὸ τῆς ἐμῆς ἐν Κυρίῳ ἀγάπης πλάτος μὴ ταῖς βασιλικαῖς ἐσεννοχωρεῖτο ἀνάγκαις, ΜΗΔΕ ΤΙΣ ΑΛΛΗ ΜΕ ΚΑΝΟΝΙΚΗ ΑΝΕΧΑΙΤΙΖΕ ΔΙΚΗ, εἶχον δὲ καὶ τὸ ὑποτελοῦν Ἱερατικὸν συμφυμένον ἐπὶ τούτῳ, οὐχ οὓς τινὰς λέγεις ὑπὸ τὸν Ῥώ-

(α) « Κομμονιτορίον τὴν ἐντολὴν τοῦ Πάπα φησί, δι' ἧς ἐνετείλατο ἐγγράφως, τίνα ὄφειλον ζητηθῆναι, ἵνα γινώσκωσι ταῦτα, καὶ μὴδὲν λαμβάνη αὐτῶν » (Ζων. ἐν τῷ Συντ. τῶν ἱερ. Καν. Τόμ. Γ'. σελ. 289).

μης τελέσαι ποτέ, ἀλλὰ καὶ οἱ μηδέποτε ὑπ' ἐκεῖνον γε-
γónασι, καὶ τούτους ἑτοιμος ἂν κατέστην, ὅσον εἰς φι-
λίας ἀνήκει διάθεσιν, αἰτουμένῳ σοι παρασχεῖν. » Ταῦτα
δ' αὐτοῦ εἰρηκότος, Προκόπιος ὁ Καισαρείας εἶπεν· « ἐλ-
πίζομεν εἰς τὴν εὐσπλαγχνίαν τοῦ Θεοῦ . . . ὅτι πάντα
τὰ ἔθνη ὑποταγῆναι ἔχουσι τῷ Βασιλείῳ Κράτει τῶν
θεοπροβλήτων καὶ μεγάλων Βασιλέων ἡμῶν, καὶ τούτου
γενομένου, τότε, ὡς κελεύει ἡ κραταιοτάτη αὐτῶν βα-
σιλεία, ποιεῖ καὶ ἀποδίδωσιν ἐκάστω τὰς οἰκίας ἐνορίας,
τῆς κατὰ **ΚΑΙΡΟΥΣ ΕΠΙΨΗΦΙΖΟΜΕΝΗΣ ΣΥΝΟ-**
ΔΟΥ· » μεθ' ὃν Γρηγόριος ὁ Ἐφέσου· « ὁ περὶ ἐνοριῶν
λόγος οὐκ ἔχει νῦν χώραν, μὴ συγκεφαλαιουμένων εἰς
μίαν βασιλείαν ὁμοιότροπον πάντων τῶν Ἀρχιερατικῶν
θρόνων· τῆς δὲ θείας νεύσεως τοῦτο τελοῦσης, . . . τότε
καὶ ἡ περὶ τῆς ἐνορίας δικαιολογία χώραν ἔξει, καὶ δω-
ρεῖσθαι καὶ ἀντιδωρεῖσθαι ἐκάστω ἀρχιερατικῷ θρό-
νῳ ἔξεστι, βουλομένῳ τῷ πλησίον. » Τὴν δὲ ἀνωτέρω
θεωρίαν τοῦ ἱεροῦ Φωτίου, τὴν περὶ τῶν θρόνων Δακίας,
Πραιβαλίδος, Δαρδανίας, Μοισίας κτλ. ἐπιδοκιμάζουσα
ἅπαντα ἡ Ἱερὰ Σύνοδος, καὶ ἐπευφημοῦσα εἰς τὰς πρὸς
τὸν Νικόλαον καὶ Ἰωάννην εὐστόχους αὐτοῦ ἀπαντή-
σεις, ὁμοθυμαδὸν ἀνεβόησε· « **ΠΑΝΤΕΣ ΟΥΤΩ ΛΕΓΟ-**
ΜΕΝ » (αὐτ. σελ. 942 καὶ 943).

§. 19. Ἐν δὲ τῇ Γ'. Συνεδριάσει ἀνεγνώσθη ἡ πρὸς
τὴν τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τὰς ἄλλας Πατριαρ-
χικὰς Ἐκκλησίας ἐπιστολὴ τοῦ Ἰωάννου, ἐν ᾗ ἀναγινώ-
σκομεν τάδε· « παρακαλοῦμεν δὲ καὶ τοῦτο τὴν ὑμετέ-
ραν ἀδελφότητα, ἵνα τὴν ἐπαρχίαν τῆς Βουλγαρίας,
ἣν ὁ Θεὸς διὰ πρεσβειῶν τοῦ μακαρίου Πέτρου τοῦ ἀπο-
στόλου, καὶ τοῦ κόπου καὶ μόχθου τοῦ προηγησαμένου
ἡμῖν εἰς Χριστὸν ἐπέστρεψεν, ἀποδώσῃτε ἡμῖν » (αὐτ.

952). Ἀκολούθως ἀνέγνωσαν οἱ Παπικοὶ ληγάτοι τὸ κομμονιτόριον (ἤτοι τὰς γραπτὰς ὁδηγίας τὰς δοθείσας αὐτοῖς), οὗ τινος τὸ θ'. κεφάλαιον ἔχει ὧδε· « θέλομεν ἐνώπιον τῆς Συνόδου ἵνα τὸν προβρῆθέντα Φώτιον τὸν ἀγιώτατον Πατριάρχην παρακαλέσητε, μήτε ὠμοφόριον εἰς Βουλγαρίαν ἀποστεῖλαι, μήτε χειροτονῆσαι ἐν τῇ αὐτῇ Ἐπαρχίᾳ· ἐὰν γὰρ τοῦτο ποιήσῃ, ἐλέγξαι αὐτὸν ἔχομεν κανονικῶς » (σελ. 958).

§. 20. Ἐν τῇ Δ'. Συνεδριάσει, γενομένης καὶ πάλιν συζητήσεως περὶ τοῦ Βουλγαρικοῦ ζητήματος, μετὰ τὴν ἐκ δευτέρου ἀνάγνωσιν τοῦ κομμονιτορίου, ἡ ἁγία Σύνοδος πρὸς τοὺς Ῥωμαίους τοποτηρητὰς εἶπεν· « ἡμεῖς καὶ προεῖπομεν τῇ ὑμῶν ἀγιότητι, καὶ πάλιν λέγομεν ὅτι ὁ περὶ ἐνορίας λόγος τῆς παρούσης διέστηκεν ὑποθέσεως, καὶ καιρὸν ἴδιον ἐπιζητεῖ. Ὅμως οὖν μεθ' ὑμῶν συμπαρακαλοῦμεν τὸν εὐσεβέστατον ἡμῶν Βασιλέα περὶ τούτου, καὶ ὥς ἂν ὁδηγήσῃ αὐτὸν ὁ Θεὸς καὶ ποιήσῃ, ΤΩΝ ΘΕΙΩΝ ΚΑΙ ΙΕΡΩΝ ΚΑΝΟΝΩΝ ΣΥΜΠΗΝΕΟΝΤΩΝ ΚΑΙ ΔΙΑΣΩΖΟΜΕΝΩΝ ΗΜΙΝ, στέργομεν καὶ συνευδοκοῦμεν καὶ ἡμεῖς » (α). ἐφεξῆς λαβὼν τὸν λόγον ὁ Μητροπολίτης Καισαρείας Προκόπιος εἶπεν· « ἐλπίζο-

(α) Πάντως διὰ τῶν φράσεων « τῆς κατὰ καιροὺς ἐπιψηφισομένης ἁγίας Συνόδου »· « τῶν θείων καὶ ἱερῶν κανόνων συμπνεόντων καὶ διασωζομένων ἡμῶν »· « τῆς Θεσμοθεσίας οὐ συνταραγκαζούσης » καὶ « Θεσμῶν παλαιῶν οὐ λυομένων » καὶ τὰ παραπλήσια, οἱ ἱεροὶ πατέρες ἀπεβράβιζον εὐσχήμως καὶ εὐγενῶς τὰς ἐπὶ τῆς Βουλγαρίας ἀξιώσεις τῶν Παπῶν ὑποδηλοῦντες ἅμα τὴν ἀπὸ τοῦ θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως κανονικὴν αὐτῆς ἐξάρτησιν. Πάνυ ἐμφρόνως καὶ συνετῶς πρὸς τὴν Ῥώμην πολιτευόμενοι χάριν τῆς ἐκκλησιαστικῆς εἰρήνης καὶ ὁμονοίας.

μεν εἰς τοὺς οἰκτιρμοὺς τοῦ Θεοῦ ὅτι ἀποκαταστή-
σαι ἔχει τῇ βασιλείᾳ τὰ ἀρχαῖα ὅρια, καὶ πάσης τῆς ὑφ'
ἡλίφ τὴν ἡνιοχίαν· καὶ ἐπειδὴν τοῦτο γένηται, τότε . . .
διαστελεῖ τὰς ἐνορίας τῶν Ἀρχιερατικῶν θρόνων, ὥστε
μηκέτι ἔριδα ἀναφύεσθαι· » μεθ' ὃν Θεόφιλος ὁ Ἰκονίου·
« οὕτως ἐλπίζομεν ὅτι ἔχει γενέσθαι· καὶ τότε πλεόν ὧν
ἐπιθυμεῖ ὁ ἀγιώτατος Πάπας Ῥώμης ἔχει προσλαβέσθαι,
μάλιστα τοῦ ἀγιωτάτου ἡμῶν Πατριάρχου Κυρίου Φω-
τίου τοσαύτην τὴν αἰδῶ καὶ τὸ σέβας κεκτημένου. » Τε-
λευταῖον δὲ Νικήτας ὁ Σμύρνης εἶπε· « τοσαύτης οὔσης
ἀγάπης καὶ φιλίας πνευματικῆς μεταξὺ τοῦ τε ἀγιωτάτου
Πάπα Ῥώμης καὶ τοῦ ἀγιωτάτου Πατριάρχου ἡμῶν Φω-
τίου, τίς οὐκ οἶδεν ἀκριβῶς, ὅτι ὥσπερ τὴν ψυχὴν ἔχουσι
μίαν, οὕτω καὶ τὸν ὑπὸ χεῖρα λαδόν, καὶ τὰς ὑποχει-
ρίους χώρας κοινὰς ἡγοῦνται, καὶ ἑκάτερος αὐτῶν
οἰκεῖον κέρδος ἐν τῷ τοῦ πλησίον καὶ φίλου τίθεται κέρ-
δει; » Ταῦτα δὲ πάντα ἐπισφραγίζοντες οἱ τῶν Πατριαρ-
χικῶν θρόνων τῆς Ἑώας λήξεως τοποτηρηταί, μετὰ πά-
σης τῆς ἱεραῆς Συνόδου ἀνεβόησαν· **« ΤΑ ΑΥΤΑ ΠΑΝ-
ΤΕΣ ΚΑΙ ΗΜΕΙΣ ΣΥΝΕΠΙΣΤΑΜΕΘΑ ΚΑΙ ΛΕΓΟ-
ΜΕΝ »** (σελ. 963).

§. 21. Οὐκ ἔστι νῦν ὁ λόγος περὶ τοῦ τίς τῶν διαφε-
ρομένων εἶχε τὸ δίκαιον· τίνι δηλονότι προσῆκεν ἡ ἐπὶ
τῶν ἐπαρχικῶν τοῦ Ἰλλυρικοῦ καὶ τῆς Βουλγαρίας κανο-
νικὴ δικαιοδοσία. Σκοπὸς ἡμῶν ἐστὶν ἵν' ἀποδείξωμεν ἁ-
πλῶς διὰ τε τῶν Παπικῶν καὶ Πατριαρχικῶν ἐπιστολῶν,
διὰ τῶν προβαλλομένων ἑκατέρωθεν κανονικῶν ἀξιώσεων
καὶ τῆς προεκτεθείσης Συνοδικῆς συζητήσεως ἐπὶ τοῦ
Βουλγαρικοῦ ζητήματος, ὅτι ἡ Ἐκκλησία τῆς Βουλγα-
ρίας οὐδέποτε ὑπῆρξεν ἀνεξάρτητος καὶ αὐτοκέφαλος,
εἴτε πρὸ εἴτε μετὰ τὴν ἐν αὐτῇ ἐγκαθίδρυσιν τῶν Βουλ-

γάρων, καὶ ὅτι οὐδέποτε ἀνεγνωρίσθη οὔτε ὑπὸ τῶν Πατριαρχῶν τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, οὔτε ὑπὸ τῶν Παπῶν ὡς τοιαύτη, εἴτε κατὰ μέρος, εἴτε ἐν Συνόδῳ συνηθροισμένων· τούναντίον δὲ ἀνωμολογήθη (α) καὶ

(α) Τίνι δὲ προσῆκε κανονικῶς ἡ ἐπὶ τῶν ἐπαρχιῶν τοῦ Ἰλ-
λυρικοῦ δικαιοδοσία τοῦτο ἱκανῶς, οἶμαι, ἀποδέδεικται ἐν τοῖς
ἔμπροσθεν. Εἰς συμπλήρωσιν δὲ τῶν ἐν ταῖς προηγουμέναις
σημειώσεσιν εἰρημένων περὶ Βουλγαρίας, καὶ εἰς μείζονα ἔνδει-
ξιν τῆς ἐπ' αὐτῆς πνευματικῆς ἐξουσίας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πα-
τριάρχου παρατιθέμεθα τὰ ἐπόμενα· « Εἰς τὴν πίστιν τῶν
Χριστιανῶν ἦλθον κατ' αὐτοὺς τοὺς χρόνους οἱ Βούλγαροι, ὅπου
ἦσαν ἔθνικοι, διὰ μέσου τῆς ἀδελφῆς τοῦ αὐτῶν ἄρχοντος Βο-
γόρεως, ἥτις αἰχμαλωτισθεῖσα καὶ εὗρισκομένη εἰς τὰ Βασίλεια
ἐτελειώθη μὲ τὸ θεῖον βάπτισμα, καὶ ἔμαθε γράμματα· ἀπελ-
θοῦσα δὲ εἰς τὸν ἀδελφόν της παρεκίνηι αὐτὸν εἰς τὴν τῶν
Χριστιανῶν θρησκείαν, πάντοτε ὁμιλοῦσα μὲ αὐτὸν περὶ αὐ-
τῆς, καὶ τὰ Χριστιανικὰ ἐπαινοῦσα μυστήρια· γενομένης δὲ
πολλῆς ἀκαρπίας εἰς τὴν χώραν τῶν Βουλγάρων ἐν ἔτει 864,
διὰ τὴν ὁποίαν πάντοθεν στενοχωρηθέντες οἱ κάτοικοι αὐτῆς,
Μιχαὴλ ὁ βασιλεὺς μὲ τὸν θεῖόν του Βάρδα τὸν Καῖσαρα εὐ-
καιρίαν εὗρων μὲ πολὺν στρατὸν καὶ δύναμιν κατὰ τῶν Βουλ-
γάρων ἐστράτευσεν· βιασθέντες δὲ οὗτοι ὑπ' αὐτοῦ πολλὰ καὶ εἰς
τὸν ἔσχατον κίνδυνον ἐλθόντες, ἀπεφάσισαν ἐκουσίως νὰ πα-
ραδοθῶσιν ὁμοῦ μὲ τὸν βασιλέα τῶν Βόγοριν τὸν ἥδη κατηχη-
θέντα παρὰ τῆς ἰδίας ἀδελφῆς, καὶ νὰ εὗρισκωνται εἰς τὴν ὑ-
ποταγὴν τῶν Ῥωμαίων γενόμενοι Χριστιανοί, καὶ ὅτι ἦναι ἡ
Ἐκκλησία τῶν ὑποκειμένων εἰς τὴν ἐκκλησίαν αὐτῶν τῶν
Ῥωμαίων τοῦ Κωνσταντινουπόλεως Πατριάρχου. Τελειωθεί-
σης λοιπὸν τῆς συμφωνίας, ἦλθεν ὁ Βόγορις μὲ τοὺς μεγιστά-
νας του εἰς τὴν Βασιλεύουσαν καὶ βαπτισθεὶς εἰς αὐτὴν, ἀπὸ
τὸν Μιχαὴλ τὸν βασιλέα ἀνεδέχθη μετονομασθεὶς εἰς ὄνομα
τοῦ βασιλέως Μιχαήλ. Τούτου δὲ τοῦ Μιχαήλ τελευτήσαντος,
ὁ μετ' αὐτὸν γενόμενος ἡγεμὼν τῶν Βουλγάρων, μὴ ἀναδεχό-
μενος τὴν τοῦ Χριστοῦ πίστιν, ἀλλὰ βιασθεὶς ἀπὸ τὴν κατ'
ἐκείνον τὸν καιρὸν πείναν ἠθέλησε νὰ χριστιανίσῃ· ἐλθὼν δὲ

ἀνεκηρύχθη ΣΥΝΟΔΙΚΩΣ ὑπὸ παντὸς τοῦ πληρώ-
ματος τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας ὑποτελής καὶ
ἐξηρτημένη, ὡς προδεδήλωται.

εἰς Κωνσταντινούπολιν μὲ τοὺς ἄρχοντάς του πάντες οἱ Βούλ-
γαροι εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθησαν, οἵτινες τὸ πρότερον ἐλέγοντο
Χάζαροι, Αἴλουροι, κτλ. μετωνομάσθη δὲ ἐν τῷ βαπτίσματι
ὑπὸ Μιχαὴλ τοῦ αὐτοκράτορος ὁ ἡγεμὼν αὐτῶν Συμεὼν· τού-
του δὲ γενομένου ἔπεμψε μὲ αὐτὸν τὸν νεοφώτιστον ἡγεμόνα,
ὅστις φανερά γνωρίσας τὴν τοῦ κηρυχθέντος ὑπὸ τῆς ἀδελφῆς
αὐτοῦ δύναμιν, καὶ θαρσύσας τῷ τοῦ Σταυροῦ σημείῳ προπο-
ρευομένῳ αὐτοῦ, τοὺς ἀντιστάντας αὐτῷ Βουλγάρους, ὡς τῆς
πατρίου τιμῆς καὶ δόξης ἀποστάντι κατ' ἄκρας νενίκηκε, καὶ
οὕτω πάντες ἐπομένως ἐξελέξαντο τὰ τῶν Χριστιανῶν. Φώτιος
δὲ ὁ Κωνσταντινουπόλεως Πατριάρχης ἀπέστειλεν εἰς τὴν Βουλ-
γαρίαν ἐπισκόπους τε καὶ διδασκάλους πρὸς κατήχησιν τοῦ
νεοσυλλέκτου λαοῦ καὶ διδασκαλίαν τῆς Ὁρθοδόξου πίστεως·
διὰ τοῦτο ὕστερον καὶ συχνὰς ἐπιστολάς πρὸς αὐτὸν τὸν Μι-
χαὴλ ἔπεμπε, τὸν ὅποιον εἰς μίαν τοῦ ἐπιστολῆν οὕτω καλεῖ·
Ω ΚΑΛΟΝ ΑΓΑΛΜΑ ΤΩΝ ΕΜΩΝ ΠΟΝΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΠΝΕΥ-
ΜΑΤΙΚΩΝ ΩΔΙΝΩΝ ΕΥΓΕΝΕΣ ΚΑΙ ΓΝΗΣΙΟΝ ΓΕΝΝΗΜΑ.
(Μελετ. Ἐκκλ. ἱστ. Τ. Β'. σελ. 276).

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗΣ ΑΧΡΙΔΩΝ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Σύστασις, διάρκεια καὶ φάσεις αὐτῆς.

§. 22. Πρὸς λύσιν τοῦ περὶ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχριδῶν ζητήματος ἀναγκαῖον ἡγοῦμαι προτάξασθαι ἀρχάς τινας, ἐφ' ὧν ἐφεδράζεται ἅπας ὁ διοικητικὸς τῆς ἐκκλησίας ὀργανισμός· ἐπὶ δὲ τῆς ἀναπτύξεως ταύτης ἐπικαλούμεθα τοῦ ἀναγνώστου τὴν σύντονον προσοχὴν, διότι ἔσεται ἡ κυρία βάσις τοῦ θέματος ἡμῶν. — Κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῶν θείων Πατέρων, τὰ θεσπίσματα τῶν πανσέπτων Συνόδων καὶ τὰς διατάξεις τῆς πολιτικῆς Ἀρχῆς, ἡ Ἐκκλησία μόνη κέκτηται τὸ δικαίωμα τοῦ κανονίζειν τὴν ἱεραρχικὴν αὐτῆς ὑπαλληλίαν, ἀναγορεύειν αὐτοκεφάλους Ἀρχιεπισκοπὰς, συνιστᾶν Πατριαρχεῖα κτλ. ἡ δὲ χριστιανικὴ ὀρθόδοξος πολιτεία, εἴτε προσκαλούμεν ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας, εἴτε καὶ αὐθορμήτως, κρατύνει καὶ ἐπισφραγίζει τὰ συνοδικῶς δεδογμένα διὰ νόμων καὶ ψηφισμάτων· διὰ τοι τοῦτο οἱ εὐσεβεῖς Αὐτοκράτορες ἐκαλοῦντο δεφένσορες καὶ ἐπιστημονάρχαι τῆς Ἐκκλησίας, ἥτοι ὑπερασπισαὶ καὶ φύλακες τῶν θείων αὐτῆς δικαιωμάτων, ἐπόπται τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐπισήμης ἢ πειθαρχίας (*disciplinæ*), καὶ ἐκτελεσταὶ τῶν ἱερῶν

αὐτῆς ἀποφάσεων (α). « τὴν τοῦ ἐπιστημονάρχου τῆς Ἐκκλησίας τάξιν λαχούσης τῆς βασιλείας μου (θεσπίζει Ἰσαάκιος ὁ Ἀγγελος), διορθοῦσθαι τὰ παρὰ τοὺς Ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας κελεύομεν » (β). Κατὰ δὲ τὴν ἔννοιαν ταύτην ἐκάλει ἑαυτὸν Κωνσταντῖνος ὁ Μέγας « Ἐπίσκοπον τῶν ἐκτὸς τῆς Ἐκκλησίας » (γ).

(α) Ὁ Αὐτοκράτωρ τὰ τῆς Συνόδου ὑπηρετεῖ, ὡς χρηστὸς Κυρίου καὶ δεφένσωρ καὶ ὑπηρέτης τῆς Εκκλησίας » (Συμ. Θεσσαλ. κεφ. σκέ.)

(β) Ἀληθῶς ἐπενέβαινον ἔστιν ὅτε οἱ Αὐτοκράτορες εἰς τὰ τῆς Εκκλησίας αὐτογνωμόνως καὶ αὐθαιρέτως, ἀλλ' ἡ παράβασις νόμον οὐ ποιεῖ (*abusus non tollit usum*). ἄλλως τε ἡ Εκκλησία οὐ μόνον ἀντέστη εἰς τὰς τοιαύτας ἐπεμβάσεις καὶ πανδήμως κατ' αὐτῶν διεμαρτυρήθη, καὶ θεσπίσματα αὐτῶν ἠκύρωσε (ὡς ὀφόμεθα), ἀλλὰ καὶ πολλοὺς ἐξ αὐτῶν ἀναθεμάτισε καὶ τῶν ἱερῶν αὐτῆς περιβόλων ἐξέωσε!

(γ) Τοσοῦτον σέβας ἐπεδείκνυε πρὸς τοὺς Συνοδικοὺς ὄρους καὶ κανόνας ὁ Ἰσαπόστολος ἐκεῖνος Αὐτοκράτωρ, ὥστε ἐλογίζετο αὐτοὺς ὡς ἐντολὰς αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ. « Πάν ὅ,τι ἐν ταῖς ἁγίοις τῶν Ἐπισκόπων Συνεδρίοις πράττεται (ἔλεγε), τοῦτο πρὸς τὴν θείαν βούλησιν ἔχει τὴν ἀναφορὰν ». Τηλικαύτην δὲ ὑποταγὴν καὶ εὐλάβειαν ἐδήλου πρὸς τὴν Ἐκκλησιαστικὴν ἀρχὴν ὥς ἔλεγε· « τοῖς ἱερεῦσι παρὰ Θεοῦ δεδόσθαι τὴν ἐξουσίαν, ἵνα κρίνωσι (κατὰ τὰ πνευματικὰ) καὶ τοὺς Βασιλεῖς » (Εὐσέβ. ἐν βίῳ Κωνστ.) — « Εἴτι ἂν τυπώσῃ ἡ ἁγία Οἰκουμένη Σύνδοδος (ἔλεγε καὶ Μαρκιανὸς ὁ Αὐτοκράτωρ πρὸς τοὺς « περὶ τὸν αἰρεσιάρχην Εὐτυχῆ) καὶ ἐπιδῶ μοι ἐγγράφως, « τοῦτοις στοιχῶ· τοῦτοις πιστεύω· τοῦτοις στέργω » (Πρακ. Συν. Τ. Β'. σελ. 148). Συνωδὰ τούτοις καὶ οἱ διάδοχοι αὐτῶν Ἰουστινιανὸς καὶ Λέων ἀποφαίνονται· « Θεσπίζομεν τάξιν νόμων » ἐπέχειν τοὺς Ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας, τοὺς ὑπὸ τῶν ἁγίων « τεσσάρων Συνόδων ἐκτεθέντας ἢ βεβαιωθέντας » (Ἰουστ.) καὶ « τῶν προειρημένων ἁγίων Συνόδων τὰ δόγματα καθάπερ τὰς « θείας Γραφὰς δεχόμεθα » καὶ « δεχόμεθα τὰς ἁγίας ἐπτὰ « Οἰκουμενικὰς Συνόδους ὡς τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον » (Λέων) κλ.

καθὸ δὲ τοιοῦτοι οἱ εὐσεβεῖς Αὐτοκράτορες ἐξέδιδον ψηφίσματα κατὰ τοῦ προσηλυτισμοῦ καὶ τῆς διαδόσεως τῆς ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας καταδικασθείσης αἵρέσεως (α), καὶ νόμους περὶ Ἐκκλησιαστικῆς εὐταξίας, συμφώνους τοῖς προεκδεδομένοις κανόσι, καὶ πολλάκις ἐκ τῶν λέξεων αὐτῶν συνυφασμένους. Πᾶσα ἄρα αὐθαίρετος ἐπέμβασις τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς ἐν τοῖς ἱεροῖς ἐστὶν ἄθεσμος καὶ πᾶς νόμος ἀντιβαίνων τοῖς θείοις κανόσιν ἄκυρος καὶ ἀνίσχυρος καὶ νομικῶς καὶ ἐκκλησιαστικῶς. « Οἱ τοῖς κανόσιν ἐναντιούμενοι πραγματικοὶ τύποι (βασιλικά διατάγματα) ἄκυροί εἰσι » (Φωτ. Τίτλ. ἀ. Κεφ. Β'). καὶ « σώζεσθαι ἱερὰ καὶ ἀβίαστα τὰ ἐν ἐκάστη ἐπαρχίᾳ προσόντα δίκαια ὀρίζομεν . . . εἰ δέ τις μαχόμενον τύπον τοῖς νῦν ὠρισμένοις προσκομίσει, ἄκυρον τοῦτον ἔδοξε τῇ ἀγίᾳ πάσῃ καὶ Οἰκουμενικῇ Συνόδῳ » (Καν. ἡ. τῆς Γ'). καὶ « κατὰ τῶν κανόνων ΜΗΔΕΝ πραγματικὸν ἰσχύσει » καὶ « οὐκ ἔξεστιν ἀλλοτρίας Ἐκκλησίας δίκαια ἐτέρους Ἐπισκόπους περιαιρεῖσθαι κατὰ θεῖον πραγματικόν (β)· τοῦτο παρὰ τοὺς κανόνας ἐστὶ. ΠΑΝΤΕΣ τὰ αὐτὰ λέγομεν· ὅλα τὰ πραγματικὰ ἀργήσῃ, οἱ κανόνες τῶν Πατέρων κρατεῖτωσαν » (Πρακ. Συν. αὐτ. 148). Πρὸς ταύτας δὲ τὰς ἀρχὰς ἀντιπαρεξεταζομένη ἡ πρᾶξις τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ἀποδεικνύεται ἄκυρος καὶ ἀνίσχυρος.

§. 23. Εἶδομεν ὅτι οἱ θεῖοι Ἀπόστολοι προκατεβάλλοντο τὰς θεμελιώδεις ἀρχὰς τοῦ διοικητικοῦ τῆς Ἐκ-

(α) Βλ. τὰ κατὰ τῶν αἵρέσεων διατάγματα Θεοδοσίου τοῦ Β' ἐν ταῖς πράξ. τῆς Γ' Συνόδου.

(β) Τοῦθ' ὅπερ συνέβη ἐν τῇ συστάσει τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχριδῶν ὡς παρακατιόντες δείξομεν.

κλησίας ὀργανισμοῦ ἐν τῷ λδ'. αὐτῶν κανόνι, καὶ ὅτι ταύτας οἱ Πατέρες συνοδικῶς ἀνέπτυξαν ἀρμοδίως ταῖς περιστάσεσι, πρὸς ἓν καὶ μόνον ἀποσκοποῦντες, τὴν ἐν πᾶσιν ἀρμονίαν καὶ εὐταξίαν. Ἐν δὲ τῇ ἀναπτύξει τῶν θεμελιωδῶν τούτων ἀρχῶν ἐβάδισαν τὴν μέσσην καὶ βασιλικὴν ὁδόν. ἔνθεν μὲν τὸν πνευματικὸν δεσποτισμὸν καὶ τὴν ἀπόλυτον διοικητικὴν συγκέντρωσιν (centralisation) περιορίζοντες (πρὸς ἣν ἐβλέπον ἀπὸ τῶν πρώτων ἤδη χρόνων τοῦ χριστιανισμοῦ ῥέπουσαν τὴν Ῥώμην), ἔνθεν δὲ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἀναρχίαν ἀπορρίπτοντες. Συνεπεία τοίνυν τῶν ἀρχῶν τούτων, ἐπειδὴ ἡ Ῥώμη ἦν μητρόπολις τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐπικρατείας, διὰ τοῦτο ἡ Ἐκκλησία, ὡς εἰκός, δέδωκε τῷ Ἐπισκόπῳ αὐτῆς τὴν πρώτην ἑδραν ἐν τῇ ἱεραρχικῇ χοροστασίᾳ· ὅτι δὲ ἡ Ἐκκλησία, καὶ οὐχ οἱ Ῥωμαῖοι Αὐτοκράτορες, δέδωκε τῷ Ῥώμης τὰ πρεσβεῖα, καὶ Οὐ διὰ τὸν Πέτρον (ὡς διισχυρίζονται οἱ δυτικοὶ χριστιανοί) ἀλλὰ διὰ λόγον ὅλως πολιτικόν, ἀποφαίνεται ἐν Πνεύματι ἀγίῳ ἡ Δ'. Οἰκουμενικὴ Σύνοδος· « τῷ γὰρ θρόνῳ, φησί, τῆς Πρεσβυτέρας Ῥώμης, διὰ τὸ βασιλεῦειν τὴν πόλιν ἐκείνην, οἱ Πατέρες δεδώκασι τὰ πρεσβεῖα » (Καν. κή. τῆς Δ'). καὶ ἐφεξῆς, ὅτι ὁ Αὐτοκρατορικὸς θρόνος μετετέθη εἰς τὴν Νέαν Ῥώμην, ἡ Ἐκκλησία πάλιν, διὰ τοὺς αὐτοὺς λόγους, Συνοδικῶς ψηφίσματι (ὅρ. γ'. τῆς Β'). ἐκήρυξεν αὐτὴν ἐκκλησιαστικῶς αὐτοκέφαλον καὶ αὐτόνομον, ἀναδείξασα τὸν τέως Ἐπίσκοπον Βυζαντίου καὶ ὑπὸ τὸν Μητροπολίτην Ἡρακλείας τελοῦντα, Πατριάρχην ἰσοδύναμον, ἰσοστάσιον καὶ ἰσότημον τῷ Πατριάρχῃ τῆς Πρεσβυτέρας Ῥώμης (συνεπισφραγιζούσης καὶ προσεπικυρούσης πάντως καὶ τῆς ὀρθοδόξου πολιτικῆς Ἀρχῆς). « τῷ αὐτῷ, φησι, σκοπῷ οἱ ἕκατὸν πεν-

τῇκοντα θεοφιλέσταιοι Ἐπίσκοποι (α) τὰ ἴσα πρεσβεῖα ἀπένειμαν τῷ τῆς Νέας Ῥώμης ἀγιωτάτῳ θρόνῳ » κτλ. (Καν. κή. τῆς Δ'). Ὡσαύτως οἱ Πατέρες ἀνεκήρυξαν, καὶ οἱ αὐτοὶ πάλιν ἀκολούθως ἐπεκύρωσαν τὴν αὐτονομίαν τῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Ἱερουσαλὴμ καὶ τῆς Κύπρου διὰ Συνοδικῶν ψηφισμάτων, τὴν μὲν ἐν τῇ Α'. Συνόδῳ, τὴν δὲ ἐν τῇ Γ'. καὶ Γ'. α' Ἐπειδὴ συνήθεια κεκράτηκε ΚΑΙ παράδοσις ἀρχαία, ὥστε τὸν ἐν Αἰλίᾳ (Ἱερουσαλὴμ) Ἐπίσκοπον τιμᾶσθαι, ἐχέτω τὴν ἀκολουθίαν τῆς τιμῆς, τῇ Μητροπόλει σωζομένου τοῦ οἰκείου ἀξιώματος » (Καν. ζ'. τῆς Α'). καὶ « Πρᾶγμα παρὰ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς θεσμοὺς καὶ τοὺς κανόνας τῶν ἁγίων Ἀποστόλων καινοτομούμενον, καὶ τῆς πάντων ἐλευθερίας ἀπτόμενον, προσήγγειλεν ὁ θεοφιλέστατος συνεπίσκοπος Ῥηγῖνος, καὶ οἱ σὺν αὐτῷ θεοφιλέσταιοι Ἐπίσκοποι τῆς Κυπρίων ἐπαρχίας Ζήνων καὶ Εὐάγριος. Ὅθεν ἐπειδὴ τὰ κοινὰ πάθη μείζονος δεῖται τῆς θεραπείας, ὡς μείζονα τὴν βλάβην φέροντα, καὶ μάλιστα, εἰ μὴδὲ ἔθος ἀρχαῖον παρηκολούθησεν, ὥστε τὸν Ἐπίσκοπον τῆς Ἀντιοχείων πόλεως τὰς ἐν Κύπρῳ ποιῆσθαι χειροτονίας, . . . ἐξουσι τὸ ἀνεπηρέαστον καὶ ἀβίαστον οἱ τῶν ἁγίων Ἐκκλησιῶν τῶν κατὰ τὴν Κύπρον προεστῶτες (Ἀρχιεπίσκοποι) κατὰ τοὺς κανόνας τῶν ὁσίων Πατέρων ΚΑΙ τὴν ἀρχαίαν συνήθειαν,

(α) « Βασιλέων καὶ ἡγεμόνων (ψησὶ Θεόδωρος ὁ Στουδί-
 » τῆς) τὸ συνεπικυροῦν καὶ συνεπισφραγίζεῖν τὰ δεδογμένα »
 (τῇ Ἐκκλησίᾳ) ἰδοὺ τὸ μόνον ἐν τοῖς ἱεροῖς ἔργον τῆς πολι-
 τικῆς ἀρχῆς ὅθεν καὶ ὁ θεῖος Ταράσιος ἐν τῇ Ζ'. Συνόδῳ ἔλεγε·
 « Βασιλεία Ἱερωσύνης ἰσχύς καὶ κραταίωμα » (Πράξ. Γ') ἀλλὰ
 περὶ τούτων λέγομεν ἐν ἐκτάσει ἐν τῷ α' περὶ σχέσεων τῆς
 Ἐκκλησίας πρὸς τὴν Πολιτικὴν ἐξουσίαν » ἡμετέρῳ πονήματι.

δι' ἑαυτῶν τὰς χειροτονίας τῶν εὐλαβεστάτων Ἐπισκόπων ποιούμενοι· τὸ δ' αὐτὸ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων διοικήσεων καὶ τῶν ἀπανταχοῦ Ἐκκλησιῶν παραφυλαχθήσεται Εἰ δέ τις μαχόμενον τύπον (πολιτικὸν θέσπισμα) τοῖς νῦν ὠρισμένοις προσκομίσει, ἄκυρον τοῦτον εἶναι ἔδοξε τῇ ἁγίᾳ πάσῃ καὶ Οἰκουμενικῇ Συνόδῳ » (Καν. ἡ τῆς Γ'). καὶ πάλιν· « συνορῶμεν ὥστε ἀκαινοτόμητα διαφυλαχθῆναι τὰ παρὰ τῶν ἐν Ἐφέσῳ τὸ πρότερον συνελθόντων θεοφόρων Πατέρων τῷ θρόνῳ τοῦ προγεγραμμένου ἀνδρὸς Ἰωάννου, τοῦ τῆς Κυπρίων νήσου προέδρου παρασχεθέντα προνόμια » (Καν. κθ'. τῆς Γ'). Ἡ Ἐκκλησία προσέτι, καὶ οὐχ οἱ Αὐτοκράτορες, ἀνηγόρευσεν αὐτοκέφαλον τὸν θρόνον τῆς Ἰβηρίας ἐν τῇ κατὰ Ἀντιόχειαν Συνόδῳ, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Βαλσαμῶνος καὶ ἄλλων· « τὸν Ἰβηρίας ἐτίμησε διάγνωσις τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ Συνόδου » (ἐν τῇ ἑρμην. τοῦ β'. καν. τῆς Α').

§. 24. Ὅτι δὲ ἡ Ἐκκλησία εἶχε τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἀναγορεύειν θρόνους αὐτοκεφάλους καὶ νομοθετεῖν κυριαρχικῶς τὰ τῶν ἐπισκοπικῶν παροικιῶν, καὶ οὐχ ἡ πολιτικὴ Ἀρχὴ (αὕτη γὰρ ὡς προστάτις καὶ οἰονεὶ ἐκτελεστικὴ δύναμις τῆς Ἐκκλησίας ἐκράτυνεν ἀπλῶς τὰ συνοδικῶς δεδογμένα διὰ νόμων καὶ νεαρῶν πρὸς τὴν ὁλοσχερῇ αὐτῶν ἐκτέλεσιν καὶ ἐφαρμογὴν), ἀποδεικνύεται καὶ ἐκ τῆς συνοδικῆς συζητήσεως, τῆς γενομένης, παρόντων τῶν πολιτικῶν ἀρχόντων, ἐπὶ τῆς ἱκετηρίου ἀναφορᾶς, τῆς προσκομισθείσης μὲν παρὰ Φωτίου Μητροπολίτου Τύρου κατὰ Εὐσταθίου Ἐπισκόπου Βηρυτοῦ τοῖς Αὐτοκράτορσιν Οὐαλεντινιανῷ καὶ Μαρκιανῷ, παραπεμφθείσης δὲ παρ' αὐτῶν εἰς τὴν Δ'. Οἰκουμενικὴν Σύνοδον, ἅτε δὴ τῆς περὶ τούτου συζητήσεως ἀνηκούσης εἰς τὴν

ἁρμοδιότητα τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς. Ἐχει δὲ ἡ ἀναφορά ὧδε πῶς: « . . . τῇ Τυρίων ἀγιωτάτῃ Ἐκκλησίᾳ ἐξ ἀρχαίων καὶ ἀμνημονεύτων χρόνων ἀπὸ τῶν ἀγίων κανόνων φανερὰ ἀφώρισαι δίκαια ἐν τε διοικήσει τῇ ἐκκλησιαστικῇ καὶ ἐν ταῖς χειροτονίαις. Τὰ τοιαῦτα δίκαια Εὐστάθιος ὁ εὐλαβέστατος Ἐπίσκοπος τῆς Βηρυτίων πόλεως, σπουδὴν κατὰ καιρὸν τινα ἐσχηκώς παραφθεῖραι ἐπεχείρησε, θείας ποιησάμενος ἀντιγραφᾶς (προκαλέσας βασιλικὸν θέσπισμα) ἐπὶ τοῦ τῆς θείας λήξεως Θεοδοσίου, δι' ὧν ἡβουλήθη, ἐκδικῶν ἑαυτῷ φανερῶν πόλεων χειροτονίας, τινὰ τῶν δικαίων τῆς προειρημένης Ἐκκλησίας εἰς ἑαυτὸν μεταθεῖναι· τοσαύτῃ δὲ ὁ μνημονευθεὶς ὀσιώτατος Ἐπίσκοπος ἐνστάσει ἐχρήσατο, ὥς καὶ συνοδικὸν πρὸς με παρασκευάσαι ἐκπεμφθῆναι, καθαίρεσιν ἀπειλοῦν, εἰ μὴ γε τῷ τοιούτῳ ἐπισημῆνωμαι χάριτι· ὦ τιτι, . . . διὰ τὴν ἐπενεχθεῖσάν μοι ἀνάγκην, διὰ τῆς ὑπογραφῆς ἐσήμανα . . . Δέομαι οὖν, προκυλινδούμενος τῶν ὑμετέρων ἰχνῶν, θεσπίσαι . . . πάντα τὰ ἐξ ἀρχῆς ἐκ τῶν θείων κανόνων ἀφορισθέντα τῇ προειρημένῃ ἀγιωτάτῃ Ἐκκλησίᾳ ἄπτωτα μένειν . . . ἀργεῖν δὲ πάντα (α) τοῦτο μὲν θεῖα (Αὐτοκρατορικὰ) ψηφίσματα, τοῦτο δὲ καὶ ἀποφάσεις οἰωνδήποτε δικαστηρίων· καὶ εἴ τις δέ, τούτων χάριν, συναίνεσις παρά τινων ἀγιωτάτων Ἐπισκόπων (β) γεγένηται ἐπ' ἀνατροπῇ τῆς ἀρχαιότητος ΚΑΙ τῶν θείων κανόνων, μηδενός μοι προκρίμα-

(α) Τοῦτο δ' ἔλεγεν ἀναφερόμενος πάντως εἰς τὸν ἡ. τῆς Γ'. « τὸ δ' αὐτὸ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων διοικήσεων . . . παραφυλαχθήσεται· εἰ δὲ τις μαχόμενον τύπον » κτλ.

(β) Ἐννοεῖ τὴν ὑπὸ Ἀνατολίου Κωνσταντινουπόλεως καὶ Μαξίμου Ἀντιοχείας προγεγεννημένην Συνοδικὴν πράξιν, περὶ ἧς κατωτέρω.

τος γενομένου ἐκ τῆς παρ' ἐμοῦ γεγεννημένης ἐν τῷ συνοδικῷ, καθ' ὃν εἴρηκα τρόπον, ὑποσημειώσεως . . . πέφυκε γὰρ τὰ τῶν ἱερῶν δίκαια μηδέποτε ἐλαττωσθαι ἀπὸ τῆς τῶν προεστώτων (Ἐπισκόπων) χαυνότητος » (ἦτοι· ἀκηδίας, ὀλιγωρίας, δειλίας κτλ.). . . . Ταύτης δ' ἀναγνωσθείσης ἐν τῇ Δ'. συνεδριάσει, « οἱ μεγαλοπρεπέστατοι καὶ ἐνδοξότατοι ἄρχοντες εἶπον· τί πρὸς ταῦτα δικαιολογεῖται ὁ εὐλαβέστατος Ἐπίσκοπος τῆς Βηρυτίων Εὐστάθιος; . . . Ἐγὼ (ἀπεκρίνατο) τῶν κανόνων οὐκ ἐξίσταμαι, οὔτε τύπους τῶν Πατέρων ἀνατρέψαι βούλομαι· ἀλλ' ἐκεῖνα τὰ δίκαια (ἅτινα δηλονότι ἔχω λαβὼν διὰ τοῦ θεσπίσματος τοῦ Θεοδοσίου καὶ τοῦ Συνοδικοῦ) μὴ ἀνατραπῆναι αἰτῶ. . . . Οἱ ἐνδοξότατοι ἄρχοντες εἶπον· λεγέτω ἡ ἁγία καὶ Οἰκουμένη Σύνοδος, εἴ γε αὐτῇ ἀρέσκει, κατὰ τοὺς κανόνας τῶν Πατέρων ἐξετασθῆναι τὴν περὶ τούτου ζήτησιν, ἡ κατὰ θεῖα πραγματικά. . . . ἡ ἁγία Σύνοδος εἶπε· κατὰ τῶν κανόνων ΜΗΔΕΝ πραγματικὸν ἰσχύσει, οἱ κανόνες τῶν Πατέρων κρατεῖτωσαν· οἱ ἐνδοξότατοι ἄρχοντες εἶπον· νῦν καιρὸς ἐστὶ διδαχθῆναι ἡμᾶς (ἦτοι τὴν πολιτικὴν Κυβέρνησιν) παρὰ τῆς ἁγίας Συνόδου, εἴ ἔξεστι κατὰ θεῖον πραγματικὸν ἀλλοτρίας Ἐκκλησίας δίκαια ἐτέρους Ἐπισκόπους περιαιρεῖσθαι· ἡ ἁγία Σύνοδος εἶπεν· ΟΥΚ ἔξεστι τοῦτο· ΠΑΡΑ τοὺς κανόνας ἐστίν· οἱ ἐνδοξότατοι ἄρχοντες εἶπον. . . . λεγέτω ὁ εὐλαβέστατος Ἐπίσκοπος Φώτιος, ποίας Ἐκκλησίας Ἐπίσκοπον ἀφείλετο ὁ Εὐστάθιος, ἡ τί περὶ τῶν χειροτονιῶν τῶν ὑπ' αὐτοῦ γεγεννημένων πέπρακται. Φώτιος . . . εἶπεν· ἔλαβε Βίβλον, Βότρυν, Τρίπολιν, Ὁρθωσιάδα, Ἀρχάς, Ἀντάραδον . . . Εὐστάθιος εἶπε· Σύνοδος εὐλαβεστάτων Ἐπισκόπων γέγονεν ἐν Κωνσταντινουπό-

λει καὶ ὁρος ἐδόθη, ᾧ τινι καὶ Μάξιμος Ἐπίσκοπος Ἀντιοχείας ὑπέγραψε· Μάξιμος εἶπε· χάρτης μοι ἡνεχθῇ ἔχων ὑπογραφὴν τοῦ Ὄσιωτάτου Ἀρχιεπισκόπου (Κωνσταντινουπόλεως) Ἀνατολίου καὶ ὑπέγραψα. Εὐστάθιος εἶπεν· ἐγὼ οὔτε δεήσεις ἐπιδέδωκα τῷ εὐλαβεστάτῳ Βασιλεῖ Θεοδοσίῳ, ἵνα Μητρόπολιν Βηρυτὸν ποιήσῃ (ἣν δὲ ἡ Βηρυτὸς Ἐπισκοπὴ τελοῦσα τὸ πρὶν ὑπὸ τὸν Μητροπολίτην Τύρου), καὶ τὰς πόλεις δὲ οὐκ ἐγὼ διεῖλον ἀλλ' ἡ ἁγία Σύνοδος (ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει). . . . οἱ ἄρχοντες εἶπον· λεγέτω ἡ ἁγία Σύνοδος εἰ ἐξῆν τῷ ἁγιωτάτῳ Ἀρχιεπισκόπῳ Ἀνατολίῳ . . . προστάττειν ἀφαιρεθῆναι αὐτοῦ (τοῦ Φωτίου) φανεράς κατὰ τὴν ἐπαρχίαν Ἐκκλησίας . . . Ἀνατόλιος εἶπεν· οὐδὲν καινοτομίας παρ' ἐμοῦ ἐχόμενον γεγένηται, οὐδὲ συνεδρεύσαντες κατὰ τὸ σύνηθες οἱ ἐπιδημοῦντες Ἐπίσκοποι καινὸν τύπον ἐξήνεγκαν, καὶ δείκνυσι τὴν παρουσίαν τῶν Ἐπισκόπων (ἡ Συνοδικὴ πρᾶξις). Φώτιος εἶπεν· οὐδὲν ἕτερον ἀξιῶ . . . ἢ τοὺς κανόνας στήσαι καὶ λαβεῖν με τὰς Ἐκκλησίας· ἡ ἁγία Σύνοδος ἐδόθησεν· αὕτη δικαία αἵτησις, οἱ κανόνες τῶν Πατέρων κρατεῖτωσαν, δικαία ἡ αἵτησις τοῦ Φωτίου, . . . ἀναγινωσκέσθωσαν οἱ κανόνες. » Ἀναγνωσθέντος δὲ τοῦ δ'. τῆς Α'. [ἐν ᾧ θεσπίζει ἡ Σύνοδος τὸν ἐν ἐκάστη ἐπαρχίᾳ διορισμὸν ἐνὸς καὶ μόνου Μητροπολίτου (α)], « οἱ ἐνδοξότατοι ἄρχοντες εἶπον· ἡ ἁγία Σύνοδος τὸ παριστάμενον αὐτῇ διδασκέτω·

(α) Ἡ διαίρεσις ἄρα καὶ ἡ ἔνωσις, καὶ ἐν γένει ἅπας ὁ διοικητικὸς διοργανισμὸς τῶν ἐπισκοπικῶν παροικιῶν ἦν ἔργον τῶν ἱερῶν Συνόδων καὶ οὐ τῆς πολιτικῆς Ἀρχῆς· οἱ δὲ Ὀρθόδοξοι Αὐτοκράτορες, ὡς προεῖπον, ἐκράτουν ἀπλῶς διὰ νόμων τὰς Συνοδικὰς ἀποφάσεις.

πότερον, ἀρέσκει κατὰ τὸν κανόνα τοῦτον ἓνα Μητροπολίτην εἶναι τῶν ἐν ταῖς χειροτονίαις τῶν κατὰ πόλιν ἐκάστης ἐπαρχίας εὐλαβεστάτων Ἐπισκόπων τὸ κῦρος ἔχοντα, ἢ (κατὰ τὸ θέσπισμα δηλονότι τοῦ Θεοδοσίου καὶ τὴν πράξιν τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐνδημούσης Συνόδου) δύο . . . ἡ ἁγία Σύνοδος εἶπεν· ἓνα κατὰ τοὺς κανόνας τῶν ἁγίων Πατέρων κρατεῖν . . . ἀργούντων πάντων τῶν ἐκ παραδρομῆς πραγματικῶν καὶ ἀνατρεψάντων τὰ πνευματικῶς καὶ κατὰ Θεὸν θεσπισθέντα παρὰ τῶν ἁγίων Πατέρων . . . οἱ ἄρχοντες εἶπον· **ΤΑ ΑΡΕΣΚΟΝΤΑ Τῇ ΑΓΙΑ ΣΥΝΟΔΩ ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΠΑΝΤΑ ΧΡΟΝΟΝ ΒΕΒΑΙΑ ΦΥΛΑΤΤΕΣΘΩ.** Κεκρόπειος Σεβαστουπόλεως εἶπεν· ὑπὲρ τοῦ μηδὲ τὴν ὑμετέραν ἐξουσίαν (τὴν πολιτικὴν δηλονότι) αἰτίαςιν παρ' ἐκάστου προσώπου δέχεσθαι καὶ κάμνειν, μήτε ἡμᾶς συντρίβεσθαι δεόμεθα, ὥστε ἀργῆσαι ἀναντιρρήτως τὰ ἐπὶ βλάβῃ τῶν κανόνων πραγματικά . . . ἐν πάσῃ ἐπαρχίᾳ, κρατῆσαι δὲ τοὺς κανόνας **ΔΙΑ ΠΑΝΤΩΝ . . .** (α) ἡ ἁγία Σύνοδος ἐβόησε· **ΠΑΝΤΕΣ ΤΑ ΑΥΤΑ ΛΕΓΟΜΕΝ·** ὅλα τὰ πραγματικά ἀργήσῃ· οἱ κανόνες κρατεῖτωσαν . . . οἱ ἄρχοντες εἶπον· κατὰ τὴν ψήφον τῆς ἁγίας Συνόδου καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις **ΑΠΑΣΑΙΣ** ἐπαρχίαις τὰ τῶν κανόνων κρατεῖτω . . . τὰ διαλαληθέντα ἔργῳ παραδοθήσεται » [τουτέστιν ἡ Κυβέρνησις ὡς ἐπόπτης καὶ φύλαξ τῶν συνοδικῶν ἀποφάσεων μεριμνήσει περὶ τῆς ὁλοσχεροῦς ἐκτελέσεως αὐτῶν (6)].

(α) Πρβλ. ἡ. τῆς Γ'. « Εἷτις μαχόμενον τύπον κτλ. »

(6) Ἡ παρουσία ἄρα τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς ἐν ταῖς συνεδριάσει τῶν Συνόδων σκοπὸν εἶχε τὴν τήρησιν τῆς τάξεως καὶ

§. 25. Ἐκ δὲ τῆς συζητήσεως ταύτης συμπεραίνομεν τὰ ἐπόμενα· 1^{ον} ὅτι ἡ Ἐκκλησία μόνη κέκτῃται τὸ δικαίωμα τοῦ διοργανίζειν καὶ διευθετεῖν τὰ τῶν ἐπαρχιῶν· 2^{ον} ὅτι οὐ θέμις ἐστὶ τὴν πολιτικὴν Ἀρχὴν ἐπεμβαίνειν ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς πράγμασι καὶ νομοθετεῖν τὰ δοκούντα αὐτῇ· 3^{ον} ὅτι ἡ πολιτικὴ Ἀρχὴ ἐστὶν ἐκτελεστικὴ τῶν Συνοδικῶν ἀποφάσεων· 4^{ον} ὅτι ὡς τοιαύτην ἀνωμολόγησεν ἑαυτὴν ἐνώπιον τῶν ἱερῶν ἀντιπροσώπων τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας· 5^{ον} ὅτι πᾶς νόμος Αὐτοκρατορικὸς ἀντιβαίνει τοῖς θείοις κανόσιν ἐστὶν ἄκυρος· 6^{ον} ὅτι πᾶν ψήφισμα Συνοδικόν, ἐναντιούμενον τοῖς κανόσι καὶ ταῖς ἀρχαίαις παραδόσεσι, καὶ χωρὶς ἀπολύτου ἀνάγκης καὶ ἐλλόγου αἰτίας ἐκδεδομένον [ἀφορώσης δηλονότι τὸ καθολικὸν συμφέρον τῆς Ἐκκλησίας (Πρβλ. τὸν ιβ'. τῆς Δ'.)], ἐστὶν ἀργὸν καὶ ἀνίσχυρον.

§. 26. Εἶδομεν ἀνωτέρω ὅτι μετὰ τὴν ἐπὶ Γρατιανοῦ

τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἀποφάσεων αὐτῶν· τοῦτο δὲ γίνεται μᾶλλον καταφανὲς ἐκ τῆς ἐπιστολῆς Θεοδοσίου καὶ Οὐαλεντινιανοῦ τῶν αὐτοκρατόρων πρὸς τὴν ἐν Ἐφέσῳ Σύνοδον· « ἐντέταλται Κανδιδιανὸς ὁ μεγαλοπρεπέστατος κόμης τῶν καθωσιωμένων Δομestικῶν ἄχρι τῆς ἀγίας ὑμῶν διαβῆναι Συνόδου, καὶ μηδὲν μὲν ταῖς περὶ τῶν δογμάτων γινομέναις ζητήσεσι κοιτωνῆσαι. . . φροντίσαι δὲ τοῦ μὴ τινα διχόνοιαν ἐξ ἀντιπαθείας ἐπὶ πλέον παραταθῆναι » — « *κατορικῶν* (δογματικῶν), ἐξεταζομένων πραγμάτων (ἐλεγονκαὶ οἱ παρὰ τῆς Δ' Συνόδου ἀποσταλέντες ἐπίσκοποι πρὸς τὸν Νεστόριον, μὴ βουλούμενον παρασταθῆναι ἐνώπιον αὐτῆς διὰ τὴν ἀπουσίαν τῶν προστατευόντων αὐτῶν πολιτικῶν ἀρχόντων) οὔτε ἄρχοντας οὔτε ἐτέρους τινας λαϊκοὺς παρῆναι χρῆ, εἰ μὴ μόνον τὴν σὴν ὁσιότητα τὴν εἰς πρόσωπον κατηγορουμένην » ὅθεν καὶ αἱ περὶ τῶν πολιτικῶν ἀρχόντων συνήθεις φράσεις εἰσὶν ἀκροᾶσθαι, παρῆναι, καὶ τὰ παραπλήσια, ὡς ἔστιν ἰδεῖν ἐν τοῖς ἱεροῖς Πρακτικοῖς.

προσάρτησιν τῆς Ἰλλυρικῆς ὑπαρχίας τῷ Ἀνατολικῷ βασιλείῳ, περιῆλθεν αὕτη ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Πατριαρχικοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως θρόνου, κατὰ τὴν ἔννοιαν τοῦ Ἀποστολ. λδ'. καὶ τοῦ θ'. τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ (σελ. 13, σημ. β'), ὅτι τὴν δικαιοδοσίαν ταύτην ἀνεγνώρισε καὶ ἐπεκύρωσεν ὡς ἔννομον διὰ θεσπίσματος Θεοδόσιος ὁ Β'. (σελ. 8), ὅτι ἐπεσφράγισεν αὐτὴν ἢ ἐν Χαλκηδόνι Σύνοδος διὰ τοῦ κή. αὐτῆς κανόνος (σελ. 10 καὶ 11), καὶ τελευταῖον ὅτι αὐτὸς οὗτος ὁ Ἰουστινιανὸς ἐκράτυνε ταύτην διὰ Νεαρᾶς καὶ τῆς πρὸς τὸν Ἐπιφάνιον τὸν Κωνσταντινουπόλεως ἐπιστολῆς αὐτοῦ (σελ. 9). Ἐν τίνι λοιπὸν ἐξουσίᾳ ἐτόλμησεν ὁ ῥηθεὶς Αὐτοκράτωρ ἀθετῆσαι τοὺς κανόνας καὶ τὰς πολιτικὰς διατάξεις, καὶ ἀνακηρύξαι τὸν θρόνον τῆς Ἐπισκοπῆς Ἀχριδῶν αὐτοκέφαλον; Ἡ γὰρ ἐν τῇ ρλᾳ. Νεαρᾷ φερομένη φράσις « κατὰ τὰ ὁρισθέντα ὑπὸ τοῦ ἁγίου Πάπα Βιγιλίου » (α) δοκεῖ παρέγγραφτος καὶ ἐξ ἄλλων τινῶν τεκμηρίων, περὶ ὧν αὐτίκα ἐροῦμεν, πρὸς δὲ καὶ ἐκ τῆς μὴ ὑπάρξεως τοιοῦτου τινὸς συνοδικοῦ ψηφίσματος (β). Καὶ δεδοσθω

(α) « Θεσπίζομεν τὸν Μακαριώτατον Ἀρχιεπίσκοπον τῆς πρώτης Ἰουστινιανῆς τῆς ἡμετέρας πατρίδος, ἔχειν αἰεὶ ὑφ' ἐαυτὸν τοὺς Ἐπισκόπους τῶν ἐπαρχιῶν Δακίας Μεδιτερράνεας καὶ Δακίας Ῥιπενσίας, Πραιβαλίας, Δαρδανίας, Μυσίας τῆς ἀνωτέρας καὶ Μακεδονίας τῆς δευτέρας. . . . κατὰ τὰ ὁρισθέντα ὑπὸ τοῦ ἁγίου Πάπα Βιγιλίου ».

(β) Ἐν ἐκ τῶν πολλῶν τεκμηρίων τῆς νοθείας ταύτης ἐστὶ τὸ ἀκόλουθον. Ὁ Βαλσαμῶν, ἐν τῇ ἐρμ. τοῦ β'. τῆς β', ἱστορῶν τὰ περὶ τῶν αὐτοκεφάλων ἐκκλησιῶν, περὶ μὲν τῶν ἄλλων λέγει ὅτι ἐτιμῆθησαν συνοδικῇ διαγνώσει· περὶ δὲ τῆς ἐκκλησίας τῆς Βουλγαρίας (Βουλγαρίαν δὲ λέγων, ὡς ὀψόμεθα, ἐννοεῖ τὴν περιοχὴν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχριδῶν), ὅτι ἐτιμῆθη ὑπὸ τῆς Πολιτικῆς Ἀρχῆς, οὐδεμίαν μνείαν ποιοῦμενος τῆς

μὲν ὅτι ἀληθῶς ἀνηγορεύθη ἡ Ἐκκλησία αὕτη αὐτοκέ-

πράξεως τοῦ Βιγιλίου· αἱ δὲ καὶ ἐτέρας ἐκκλησίας αὐτοκε-
φάλους εὐρήσεις, ὡς τὴν Βουλγαρίας, τὴν Κύπρου, τὴν Ἰβηρίας,
μὴ θαυμάζης· τὸν μὲν γὰρ ἀρχιεπίσκοπον Βουλγαρίας ἐτίμησεν
ὁ βασιλεὺς Ἰουστινιανός . . . τὸν ἀρχιεπίσκοπον Κύπρου ἐτί-
μησεν ἡ Γ'. Σύνοδος . . . τὸν δὲ Ἰβηρίας ἐτίμησε διάγνωσις τῆς
ἐν Ἀντιοχείᾳ Συνόδου . . . τελοῦντα τὸ πρότερον ὑπὸ τὸν Πα-
τριάρχην Ἀντιοχείας» (Σύντ. τῶν ἱερ. καν. τόμ. Β'. σελ. 171).
Συνωδὰ τούτῳ γράφουσι καὶ οἱ ἱστορικοὶ Γεώργιος Ἀκροπολί-
της καὶ Νικηφόρος ὁ Γρηγοράς· « πλείοις τε γὰρ ἄλλοις αὐ-
τὴν (τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν Βουλγαρίας) ὁ Βασιλεὺς ἐκ παλαιοῦ
τετίμηκεν Ἰουστινιανός, ἐαυτοῦ γεγονυῖαν πατρίδα, καὶ πρώτην
ὠνόμασεν Ἰουστινιανήν· καὶ δὴ καὶ αὐτονομεῖσθαι ταύτην εἰς
τὸ διηρηκὲς προσετέταχαι » (ἐν τῷ περὶ Θεοδώρου Ἀγγέλου
Κομνηνοῦ δεσπότου Θεσσαλίας)· καὶ, « ἦν ἀρχιεπισκοπὴν ὁ
Βασιλεὺς τετίμηκεν Ἰουστινιανός » κτλ. (αὐτ.)· ἐνθα, ὡς ὁρᾷ,
οὐδεὶς γίγνεται λόγος περὶ ἐκκλησιαστικῆς κυρώσεως. Ὅτι δὲ
ἡ ἐκκλησία, οὐ μόνον οὐ συμμετέσχε τῆς τοῦ Ἰουστινιανοῦ
πράξεως, ἀλλὰ καὶ πλαγίως πως ἐκάλεσεν αὐτὴν ἀντικατο-
ρικὴν καὶ αὐθαίρετον, γίγνεται δῆλον ἐκ τῆς Συνοδικῆς
ἐγκυκλίου Καλλινίκου Κωνσταντινουπόλεως, ἐν ἣ γέγρα-
πται ταῦτα· « τοὺς δ' αὐτονόμους Ἀρχιεπισκόπους, οἵτινές
εἰσιν ὁ Ἀχριδῶν, καὶ ὁ Κύπρου, καὶ οἱ τῆς Ἰβηρίας δύο τῆς
κάτω καὶ τῆς ἄνω, καὶ ὁ τοῦ Πεκίου, κατὰ διαφόρους καιροὺς
ΕΠ' ΑΔΕΙΑΙΣ ΤΙΣΙ ΦΙΛΟΤΙΜΗΣΑΝΤΑ, Πῃ ΜΕΝ ΒΑΣΙΛΕΩΝ
ΣΠΟΥΔΑΣΜΑΤΑ ΙΔΙΑΙΣ ΑΡΕΣΚΕΙΑΙΣ (αὐθαίρετα), πῃ δὲ καὶ
Συνοδικαὶ διασκέψεις ἀπλῶς Ἀρχιεπισκόπους τοὺς τοιοῦτους ἐ-
ποίησαν καὶ ὠνόμασαν, καὶ τοῦτο μόνον ἔχουσιν ὄνομα ».
(Σύντ. Χρυσ. Ἱεροσολ. σελ. 52). Τοιαῦται δὲ κινδηλῖαι οὐκ ὀ-
λίγαι ἐπενοθήθησαν πρὸς νομιμοποίησιν καὶ ἔξαρσιν τοῦ θρόνου
τῆς πρώτης Ἰουστινιανῆς, ὡς, φέρ' εἰπεῖν, τὸ φερόμενον χρυ-
σόβουλλον τοῦ εἰρημένου Αὐτοκράτορος δι' οὗ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος
αὐτῆς κατακοσμεῖται, δίκην τὰς πολλοῖς τοῖς ματαιότητος
συμβόλοις, ὑπερ ἑστὶν ἀκριβὲς ἐκμαγεῖον καὶ ἀπορίμημα τοῦ
πραγματικοῦ τύπου τοῦ Μ. Κωνσταντίνου, τοῦ δωροφορηθέν-
τος δῆθεν Σιλβέστρῳ τῷ Ἐπισκόπῳ Ῥώμης, ὡς δεῖξομεν ἐν
τῷ ἐξῆς κεφαλαίῳ.

φαλος Συνοδικῷ ψηφίσματι· ἀλλ' ἐν τίνι ἐξουσία ὁ Βιγίλιος ἐτόλμησεν ἀναγορεῦσαι αὐτόνομον Ἐκκλησίαν ἀλλοτρίαν, μηδὲν δὲ δεικνύοντι ὑπαγομένην εἰς τὴν πνευματικὴν αὐτοῦ δικαιοδοσίαν, καθ' ἣ ἐν τῷ α. κεφαλαίῳ τοῦ Α'. μέρους προαποδέδεικται; οὐ μόνον δ' ὁ Ῥώμης, ἀλλ' οὐδ' αὐτὸς ὁ Κωνσταντινουπόλεως εἶχεν ἐξουσίαν τοιαύτην. Κἂν λοιπὸν ὁ Ἰουστινιανὸς ὑποτεθεῖται αὐθαίρετως τοῦτο πράξας, κἂν τε ὁ Πάπας Βιγίλιος, κἂν τε ὁ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, οὐδὲν ἤττον τὸ αὐτοκέφαλον τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχριδῶν ἀποδεικνύεται ἀβάσιμον καὶ ἀσῆρικτον, καὶ νομικῶς καὶ κανονικῶς· διότι πᾶς νόμος πολιτικός ἢ πρᾶξις Συνοδική, ἀντιβαίνουσα τοῖς ἱεροῖς κανόσιν, ἐστὶν ἄκυρος καὶ ἀνίσχυρος, κατὰ τὰς ἀρχὰς τὰς καθιερωθείσας μὲν παρὰ τῆς Καθόλου Ἐκκλησίας, ἀποδεχθείσας δὲ παρὰ τῆς πολιτικῆς Ἀρχῆς ἐν τῇ Δ'. Οἰκουμενικῇ Συνόδῳ διὰ τῶν ἐκατέρωθεν ἀνακηρύξεων· « ὅλα τὰ πραγματικὰ ἀργήσῃ », « κατὰ τῶν κανόνων μηδὲν πραγματικὸν ἰσχύσει, οἱ κανόνες κρατεῖτωσαν »· καὶ « τὰ ἀρέσκοντα τῇ ἀγίᾳ Συνόδῳ εἰς τὸν ἅπαντα χρόνον βέβαια φυλαττέσθω »· καὶ ταύτας τὰς ἀρχὰς, ὡς εἶδομεν, παραυτίκα ἐφήρμοσαν ἢ τε πνευματικὴ καὶ ἢ κοσμικὴ ἐξουσία διὰ τῆς πανδήμου ἀκυρώσεως τοῦ Θεοδοσιανοῦ ψηφίσματος (α) καὶ τῆς Συνοδικῆς πράξεως δύο Πατριαρ-

(α) « Οἱ μεγαλοπρεπέστατοι καὶ ἐνδοξότατοι ἄρχοντες εἶπον· καὶ κατὰ τοὺς κανόνας τῶν τριακοσίων δέκα ἁγίων Πατέρων, καὶ κατὰ τὴν ψῆφον καὶ δικαίωσιν πάσης τῆς ἁγίας Συνόδου, Φώτιος ὁ εὐλαβέστατος ἐπίσκοπος τῆς Τυρίων Μητροπόλεως τὴν πᾶσαν ἐξουσίαν τοῦ χειροτονεῖν ἐν ὅλαις ταῖς πόλεσι τῆς πρώτης Φοινίκης ἐπαρχίας ἔξει. Εὐστάθιος δὲ ὁ

χῶν, Ἀνατολίου Κωνσταντινουπόλεως καὶ Μαξίμου Ἀντιοχείας (σελ. 55), δι' ὧν ὁ μὲν ὑπὸ τὸν Μητροπολίτην Τύρου τελῶν Ἐπίσκοπος Βηρυτοῦ ἀνηγορεύθη ἀνεξάρτητος ἐκείνου καὶ Μητροπολίτης ἰσοςάσιος, αἱ δὲ Ἐπισκοπαὶ Βίβλου, Βότρουος, Τριπόλεως, Ὁρθωσιάδος, Ἀρχάδος, Ἀνταράδου, ἀποσπασθεῖσαι ἀπὸ τῆς δικαιοδοσίας τοῦ πρώτου, ὑπετάγησαν εἰς τὴν τοῦ δευτέρου (Πρακτ. Συν. τόμ. Β'. σελ. 150). (α)

εὐλαβίστατος Ἐπίσκοπος ἀπὸ τοῦ θείου πραγματικοῦ (τοῦ Θεοδοσίου) ΜΗΔΕΝ πλέον ἐαυτῷ ἐκδικεῖτω τῶν λοιπῶν ἐπισκόπων τῆς ἐπαρχίας. . . ἡ ἁγία Σύνοδος ἐβόησεν· αὕτη δικαία κρίσις, αὕτη Θεοῦ κρίσις, αὕτη δικαία ψῆφος ». (αὐτ. σελ. 152).

(α) Ἐπειδὴ τινες τῶν Αὐτοκρατόρων, εἴτε αὐθαιρέτως, εἴτε κατ' ἄξιωσιν φιλοδόξων τινῶν Ἐπισκόπων, ἀνήγαγον ἐπισκοπὰς εἰς Μητροπόλεις, παρασχόντες αὐταῖς μητροπολιτικὸν δίκαιον (ὡς λ. χ. τὴν Βηρυτὸν), ἡ ἐκκλησία ἐν τῇ Δ'. συνόδῳ, οὐ μόνον κατήργησε τὰς Μητροπόλεις ἐκείνας, καὶ τὰ αὐτοκρατορικὰ θεσπίσματα ἠκύρωσεν, ἀλλ' ἵνα πρὸς τούτοις προλάβῃ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι τὰ τοιαῦτα ἀτοπήματα, ἐξέδωκε καὶ εἰδικούς κανόνας ἀπαγορευτικούς. Αὐτίκα ἡ ρηθεῖσα ἁγία Σύνοδος θεσπίζει τοιαῦτα· « ἦλθεν εἰς ἡμᾶς, ὡς τινες παρὰ τοὺς ἐκκλησιαστικούς θεσμούς παραδραμόντες δυναστείαις, διὰ πραγματικῶν τὴν μίαν ἐπαρχίαν εἰς δύο κατέτεμον, ὡς ἐκ τούτου δύο Μητροπολίτας εἶναι ἐν τῇ αὐτῇ ἐπαρχίᾳ. Ὥρισε τοίνυν ἡ ἁγία Σύνοδος τοῦ λοιποῦ μηδὲν τοιοῦτον τολμᾶσθαι παρ' ἐπισκόπου, ἐπεὶ τὸν τοιοῦτο ἐπιχειροῦντα ἐκπίπτειν τοῦ ἰδίου βαθμοῦ. Ὅσαι δὲ ἤδη Μητροπόλεις διὰ γραμμάτων βασιλικῶν τῷ τῆς Μητροπόλεως ἐτιμήθησαν ὀνόματι, μόσαι ἀπολαυέτωσαν τῆς τιμῆς, καὶ ὁ τὴν ἐκκλησίαν αὐτῆς διοικῶν Ἐπίσκοπος, δηλονότι σωζομένων τῇ κατὰ ἀλήθειαν Μητροπόλει τῶν οἰκείων δικαίων » ὃν ἐρμηνεύων ὁ Βαλσαμών φησιν· « οὐ τὸν εἰς πρᾶξιν ἀγαγόντα τὴν ἐπιχείρησιν κολάζει μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸν

§. 27. Τίς οὐ συνορά ἐνταῦθα τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν

μόνον ἐπιχειροῦντα καὶ μὴ τύχη τοῦ ἐφετοῦ· ἀλλὰ ταῦτα μὲν μετὰ τὸν κανόνα ὥρισε γίνεσθαι· τὰς δὲ πρὸ τοῦ κανόνος τιμηθείσας πόλεις εἰς Μητροπόλεις διὰ γραμμάτων βασιλικῶν, ἀπολαύειν παρεχώρησε τιμῆς μόνης καὶ τοὺς ἐν αὐταῖς Ἐπισκόπους, μὴ ἐνοχλεῖν δὲ τῇ παλαιᾷ Μητροπόλει· σώζεσθαι δὲ ἐκείνη τῇ ὡς ἀληθῶς Μητροπόλει. . . . τὰ δίκαια πάντα, μὴ τινος παρασπώμενον παρὰ τοῦ νέου Μητροπολίτου. Ἰστέον δ' ὅτι, ἐν περιπτώσει ἀναδείξεως ἐπισκοπῆς τινοῦ εἰς Μητρόπολιν παρὰ τῶν αὐτοκρατόρων, ἡ ἐκκλησία οὐ διετέλει ἀμέτοχος αὐτῆς, ἀλλ' ἐνήργει καὶ αὕτη τὸ καθ' ἑαυτὴν τὰ δέοντα, καθιερούσα τὸν προβιβασμὸν δι' ἰδίας ἐκκλησιαστικῆς πράξεως, ἢ ἐπισήμου συνοδικῆς συναινέσεως. Οὕτω π. χ. ὁ Αὐτοκράτωρ Οὐαλεντινιανὸς, ὁ ἐπὶ τῆς εἰρημένης Συνόδου ἀκμάσας, ἐτίμησε διὰ ψηφίσματος τὴν ἐπισκοπὴν Νικαίας, πρότερον τελοῦσαν ὑπὸ τὴν Νικομήδειαν, Μητρόπολιν οὖσαν πάσης Βιθυνίας. Κοινοποιηθέντος δὲ τοῦ ψηφίσματος εἰς τὴν ἁγίαν Σύνοδον, ἀνεγνώρισεν αὕτη καὶ κατεκύρωσε τὸ μητροπολιτικὸν ἀξίωμα τῇ πόλει τῶν Νικαέων, ὡς δηλοῦσι τὰ Πρακτικὰ αὐτῆς. « Οἱ ἐνδοξότατοι ἄρχοντες εἶπον· τὴν αὐθεντίαν τοῦ Μητροπολίτου ἐν ταῖς κατὰ Βιθυνίαν ἐκκλησίαις ὁ Νικομηδείας εὐλαθέστατος Ἐπίσκοπος ἔξει, τοῦ Νικαίας τὴν τιμὴν μόνην τοῦ Μητροπολίτου ἔχοντος· τοῦτο γὰρ καὶ τῇ ἁγίᾳ παρέστη Συνοδῶ (Πρακτ. Συν. τόμ. Β'. σελ. 191). Ὡσαύτως καὶ ὁ διαδεξάμενος αὐτὸν Αὐτοκράτωρ Μαρκιανὸς, τιμήσας τὴν Χαλκηδὸνα εἰς μητρόπολιν, ἀνήνεγκε τοῦτο εἰς τὴν αὐτὴν ἱερὰν Σύνοδον, ὅπως τύχη τῆς ἐγκρίσεως καὶ κυρώσεως αὐτῆς· « εἰς τιμὴν τῆς τε ἁγίας Μάρτυρος Εὐφημίας καὶ τῆς ὑμετέρας ὁσιότητος (τῶν Πατέρων) τὴν Χαλκηδονέων πόλιν, ἐν ἣ τὰ τῆς πίστεως τῆς ἁγίας κατὰ Σύνοδον διεκροτήθη, Μητροπόλεως ἔχειν πρεσβεία ἐθεσπίσαμεν, ὁνόματι μόνῳ ταύτην τιμήσαντες, σωζόμενον (κατὰ τοὺς κανόνας) δηλαδὴ τῇ Νικομηδέων Μητροπόλει τοῦ ἰδίου ἀξιώματος. » Ταῦτα δὲ τοῦ Μαρκιανοῦ εἰρηκότος, ἡ Σύνοδος ἐπεσφράγισε γενικῶς καὶ ὁμοφώνως τὸ αὐτοκρατορικὸν αὐτοῦ ψήφισμα, σημειωθείσης τῆς ἐγκρίσεως καὶ συναινέσεως αὐτῆς ἐν τοῖς ἱεροῖς Πρακτικοῖς (αὐτ. σελ. 165 καὶ 166). Συνοδῶ δὲ ταῖς αὐτοκρατορικαῖς καὶ

τῶν γεγονότων; Ὅπως ἡ Βηρυτὸς ἀνηγορεύθη αὐτοκέ-

συνοδικαῖς διατάξεσιν, οἱ Μητροπολίται Νικαίας καὶ Χαλκηδόνος ἐξελέγοντο ὑπὸ τῆς ἐπαρχιακῆς Συνόδου τῶν Βιβυνῶν Ἐπισκόπων (ὄντων τὸν ἀριθμὸν δώδεκα κατὰ Νεῖλον τὸν Δοξαπατῆ), καὶ χειροτονοῦντο παρὰ τοῦ ὡς ἀληθῶς Μητροπολίτου Νικομηδείας (οἱ γὰρ μόνον πρεσβεῖα Μητροπολίτου φέροντες Ἐπίσκοποι οὐ διέφερον τῶν ἄλλων Ἐπισκόπων, εἰμὴ κατὰ τὴν προήγησιν τῆς τιμῆς καὶ τὴν ἐν τῇ ἱεραρχικῇ τάξει προεδρείαν). Ἀλλὰ μετὰ τὴν ἀπώλειαν τῶν Ἐπισκοπῶν τὸ δίκαιον τῆς ἐκλογῆς καὶ χειροτονίας περιῆλθεν, ὡς ἦν εἰκὸς, εἰς τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐνδημοῦσαν Σύνοδον καὶ τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην. Δι' αὐτὸν δὲ τοῦτον τὸν λόγον τὸ δικαίωμα τῆς ἐκλογῆς καὶ τῶν ἄλλων τῶν κυρίως Μητροπολιτῶν περιῆλθεν εἰς τὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν (ὅπερ μὴ βουλόμενοι συνιέναι οἱ ἀδελφοὶ ἡμῶν Βούλγαροι διατριβογράφοι, καθάπτονται τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, καὶ παραδόξως ἐπιζητοῦσιν ὅπως ἐκλέγωνται ἐπιτοπίως παρὰ τῶν χριστιανῶν οἱ ὑποψήφιοι τῶν Βουλγαρικῶν ἐπαρχιῶν, ὡς μηδόλως προσήκοντος δῆθεν εἰς τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει Σύνοδον τοῦ ἐκλογικοῦ δικαιώματος, καὶ τοῦτο κατὰ τοὺς κανόνας!!!)· ὅτι δὲ οὐκ ἐνήργει μονομερῶς ἐν τοῖς ἱεραρχικοῖς προβιβάσμοις ἡ πολιτικὴ ἐξουσία, ἀλλ' ἀπηρτῆτο ὅπωςδῆποτε καὶ ἡ σύμπραξις τῆς Ἐκκλησιαστικῆς πρὸς νομιμοποίησιν, δῆλον ἐκ τῆς συνοδικῆς πράξεως τῶν Πατριαρχῶν Ἀνατολίου καὶ Μαξίμου, γενομένης ἅμα τῇ ἐκδόσει τοῦ Θεοδοσιανοῦ ἐκείνου ψηφίσματος, πρὸς ἀνάδειξιν τῆς ἐπισκοπῆς Βηρυτοῦ εἰς Μητρόπολιν. Ἀληθῶς τινες τῶν Αὐτοκρατόρων εἰς τοὺς μετὰ ταῦτα χρόνους ἠθέτησαν τὴν κανονικῶς καὶ πολιτικῶς καθεστῶσαν τάξιν, ἀλλ' ἡ παράβασις νόμον οὐ ποιεῖ· μήτε δὲ ἡ ἐν ταῖς τοιαύταις τῶν Αὐτοκρατόρων αὐθαιρέτοις πράξεσιν ὑποχώρησις, ἥ καὶ συναίνεσις τῶν πνευματικῶς προΐσμενων, εἴτε ἐξ ὀλιγωρίας, εἴτε ἐξ ἰσθενείας, εἴτε ἐξ ἀνάγκης προελθοῦσα, νομιμοποιεῖ αὐτάς· «Πέφυκε γὰρ τὰ τῶν ἱερῶν δίκαια μηδέποτε ἐλαττοῦσθαι ἀπὸ τῆς τῶν προεστώτων χανρότητος» (Πρακτ. Συν. τόμ. Β'. σελ. 130). Ὅθεν πᾶσα πράξις τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς ἀντικειμένη τοῖς κανόσιν ἔστιν ἄκυρος καὶ ἀνίσχυρος καὶ πολιτικῶς καὶ ἐκκλησιαστικῶς.

«Οἱ τοῖς κανόσιν ἐναντιούμενοι πραγματικοὶ τύποι ἄκυροί

φαλος αὐτογνωμόνως καὶ αὐθαιρέτως, οὕτω καὶ ἡ Ἐπι-

εῖσι· κατὰ τῶν κανόνων μὴδὲν πραγματικὸν ἰσχύσει· οἱ κανόνες κρατεῖτωσαν » κτλ. κτλ. Ἀλλ' οὐδὲ ὁ ιζ'. κανὼν τῆς αὐτῆς Συνόδου πλεῖόν τι δικαίωμα παρέχει, ὥς ἄν τις ὑπολάβῃ, τοῖς βασιλεῦσιν, ἀλλὰ τὴν αὐτὴν περιοριστικὴν ἔννοιαν περιέχει (ἄλλως γὰρ ἂν εὗρεθείη ἡ Σύνοδος πρὸς ἑαυτὴν συγκρουομένη καὶ ἀντιφάσκουσα, ὅπερ οὐδεὶς ἂν τῶν εὐσεβούντων φρονήσειεν). ἔχει δὲ ὡς ἐξῆς· « εἴ τις ἐκ βασιλικῆς ἐξουσίας ἐκκινήσῃ πόλιν, ἢ αὐθις καινισθεῖν, τοῖς πολιτικοῖς καὶ δημοσίοις τύποις, καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν παροικιῶν ἡ τάξις ἀκολουθῇ » ὃν ἐρμηνεύων ὁ Ἀριστηνὸς λέγει· « εἰ βασιλεὺς ἐκ νέου πόλιν ἐκαίνισεν, ἢ καὶ αὐθις καινίσει, οὐ φιλονεικῆσει περὶ αὐτῆς ὁ γειτνιαζὼν ἐπίσκοπος, ἀλλὰ τοῖς πολιτικοῖς καὶ δημοσίοις τύποις ἀκολουθήσει· ὥστε ἐκείνης τῆς ἐπαρχίας ἡ παροικίας τὸν ἐπίσκοπον ὕφ' ἑαυτὸν ἔχειν, εἰς ἣν αὕτη ἐναπεγράφη καὶ ὑπετέθη τελεῖν. » Ἡ σαφέστερον ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ τοῦ λή. τῆς ἐν Τρούλλῳ, ὅστις ἐπανάληψις ἐστὶ τοῦ προεκτεθέντος· « ἡ παρὰ βασιλέως καινισθεῖσα ἢ καὶ καινισθησομένη πόλις, ὕφ' ἣν ἐναπεγράφη καὶ ὑπετέθη τελεῖν· κὰν τῇ παροικίᾳ ἐτέρου ἐπισκόπου μᾶλλον ἐγγίξει οὐκ ἐκδικήσει αὐτὴν οὕτως ὁ γειτνιαζὼν, ἀλλὰ τοῖς πολιτικοῖς καὶ δημοσίοις τύποις ἐπακολουθήσει καὶ ἡ τοιαύτη πόλις, καθὼς καὶ ἐν τῷ ἐπτακαιδεκάτῳ κανόνι τῆς ἐν Χαλκηδόνι Συνόδου ὥριται. » Ἰδοὺ λοιπὸν ποῦ περιορίζεται τὸ ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς πράγμασι δικαίωμα τῶν Βασιλέων, τὸ ὑπὸ τῶν ἱερῶν Συνόδων αὐτοῖς δεδωρημένον. Ἡ πράξις ἄρα τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἐστὶν ἀδόκιμος καὶ πολιτικῶς καὶ κανονικῶς, 1) ὅτι καινίσας τὴν πρώτην Ἰουστινιανὴν, κατέστησεν αὐτὴν οὐ τῷ ὀνόματι μόνῃ Μητρόπολιν, κατὰ τὰς συνοδικὰς καὶ πολιτικὰς διατάξεις, ἀλλὰ παρέσχεν αὐτῇ δικαιοδοσίαν ἐπὶ πολλῶν Μητροπόλεων καὶ Ἐπισκοπῶν, ἀποσπάσας αὐτὰς βιαίως καὶ αὐθαιρέτως (ὡς πάνυ διαλαμβάνει ἡ πράξις τῆς Μ. Ἐκκλησίας περὶ ἧς κατωτέρω) ἀπὸ τῆς πνευματικῆς κυριαρχίας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου· καὶ 2) ὅτι τὸν Ἐπίσκοπον Λιχνίδος, ὃν Ἀρχιεπίσκοπον πρώτης Ἰουστινιανῆς μετεκάλεσε (οὐ κατὰ τὴν συνήθη ἔννοιαν, καθ' ἣν ἡ λέξις σημαίνει Ἐπίσκοπον ἰσότιμον Μητροπολίτη, μὴ ἔχοντα δὲ ὕφ' ἑαυτὸν Ἐπισκόπους), ὕψωσεν ὑπεράνω πάντων τῶν Ἀρ-

σκοπή Ἀχριδοῦ ἢ Λιχνιδοῦ ἀνεκηρύχθη αὐτόνομος, ἀπο-
σπασθεῖσα ἀπὸ τοῦ θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως·

χιεπισκόπων καὶ Μητροπολιτῶν, καταστήσας αὐτὸν αὐτοκέφα-
λον, ἀνεξάρτητον, καὶ τοῖς Πατριάρχαῖς ἰσοστάσιον· ὅτι δὲ οἱ
Αὐτοκράτορες οὐ μόνον οὐκ εἶχον ἐξουσίαν ἀναγορεύειν θρόνους
αὐτοκεφάλους, ἢ ἐπισκοπὰς εἰς Μητροπόλεις (μετὰ δικαιοδοσίας)
ἀνάγειν μονομερῶς καὶ αὐθαιρέτως καὶ χωρὶς τῆς συμπράξεως
τῆς ἐκκλησίας, ἀλλ' οὐδὲ Μητροπόλεις ἀμείβειν, ἥτοι ἀνωτέρας
ἐτέρων Μητροπόλεων καθιστᾶν, γίγνεται δῆλον οὐ μόνον ἐκ
τῶν ἱερῶν κανόνων, ἀλλὰ καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν αὐτοκρατορικῶν
θεσπισμάτων· « Οἱ θεοφιλέστατοι Μητροπολίται (γράφει ὁ Αὐ-
τοκράτωρ Κωνσταντῖνος ὁ Δούκας πρὸς τὸν Οἰκουμενικὸν Πα-
τριάρχην) ἐδεήθησαν τῆς βασιλείας μου, ἀγιώτατέ μου Δέσπο-
τα, ὅτι οἱ Μητροπολίται Σύγκελλοι καὶ Πρωτοσύγκελλοι (οὗ-
τως ἐκαλοῦντο οἱ ἐκ τῶν Ἀρχιερέων συγκροτοῦντες τὸ μυστι-
κοσυμβούλιον τοῦ Πατριάρχου) πειρῶνται διὰ συγκλητικῶν τι-
μῶν ἀλλάξαι τοὺς σεβασμίους θρόνους. Καὶ τί ἐξουσίαν ἔχει
ὁ βασιλεὺς, ἢ τὸ συγκλητικὸν ἀξίωμα, ἀμείβειν θρόνους, οὐκ
ὁ Θεὸς διὰ τῶν ἁγίων καὶ παρευφημῶν Ἀποστόλων καὶ τῶν
θείων Πατέρων ἔταξε; Λοιπὸν ἐν μὲν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἐν-
θα καὶ ὁ ἀγιώτατος καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης τυγχάνει,
ἐν τε Συνόδοις καὶ στάσεσι καὶ δικαστηρίοις, ἐν τε καθέδραις
καὶ τοῖς λοιποῖς, ἔξει τὸν θρόνον τοῦ ἑκάστος, ὃν δέδωκεν αὐ-
τῷ ἡ ἁγία Σοφία, ἣτις ἐστὶν ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ καὶ Κυρίου·
καὶ ᾧ περ δέδωκεν ἐκεῖνος θρόνον, τίς ἀφαιρήσεται ἐξ αὐτοῦ
καὶ ἀποστερήσεται; ἐν δὲ τῷ Παλατίῳ ἔξει τὴν τιμὴν ἑκάστος
τὴν ἐν τῇ Συγκλήτῳ τυπωθεῖσαν αὐτῷ Ἐγὼ ὀλίγον ἐνέ-
τυχον τοῖς κανόσιν, ἀλλ' εὗρον γεγραμμένον, ὅτι ὁ μὴ ἀκολου-
θῶν πᾶσι τοῖς τυπωθεῖσι παρὰ τῶν ἁγίων Πατέρων, ἀναθέματι
ὑποκεισθῶ. Ἡ τίς ἐστὶν οὕτω τολμητίας καὶ ἀλαζὼν καὶ αὐ-
θάδης ἵνα παρασεῖσῃ *ΕΝ* ῥῆμα τῶν θείων κανόνων ἐκείνων;
εἰ δέ τις ἐτόλμησε καὶ τοιοῦτον, ἴσως ἡγνῶσῃ τοὺς κανόνας
ἢ ἐπελάθῃτο, καὶ ἴλεως αὐτῷ γένοιτο Κύριος ὡς ἀγνοήσαντι!
Ὅμως ἂν θέλῃ τις καινοτομεῖν τὸ θεῖον καὶ βλασφημεῖν, καὶ
ἀνατρέπειν τοὺς κανόνας τῶν ἁγίων Ἀποστόλων καὶ θεοφῶρων
Πατέρων, ἡμεῖς τοιαύτην συνήθειαν οὐκ ἔχομεν. Εἰς δὲ τὸ

καθώς ἡ κατάργησις ἐκείνης, καὶ ἡ ἀκύρωσις τοῦ τε Θεοδοσιανοῦ ψηφίσματος καὶ τῆς Συνοδικῆς πράξεως τῶν Πατριαρχῶν Ἀνατολίου καὶ Μαξίμου, ὡς ἐναντιουμένων πρὸς τὸν δ'. τῆς Α'. ἐν Νικαίᾳ Συνόδου, ἣν δικαία καὶ ἔννομος, οὕτω καὶ ἡ κατάργησις ταύτης ἡ ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Σαμουήλ γενομένη, καὶ ἡ ἀκύρωσις τῆς τε Ἰουστινιανείου Νεαρᾶς καὶ τῆς πράξεως τοῦ Βιγιλίου (ἀν' ὑποθώμεν αὐτὴν ἀληθῆ καὶ βεβαίαν), ὡς ἀντικειμένων πρὸς τε τὸν λθ'. Ἀποστολικόν, τὸν θ'. τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ καὶ τὸν κη'. τῆς ἐν Χαλκηδόνι· τοσοῦτω δὲ μᾶλλον, καθ' ὅσον ἡ σύστασις τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ταύτης ἐπῆλθε μετὰ τὴν πάνδημον καθιέρωσιν τῶν ἀρχῶν ἐκείνων, καὶ τὴν ἐπίσημον, οὕτως εἰπεῖν, σύμβασιν τῆς Καθόλου Ἐκκλησίας καὶ τῆς πολιτικῆς Κυβερνήσεως ἐν τῇ Δ'. Συνόδῳ. Καὶ ταῦτα, μηδεμιᾶς προσοῦσης ἀνάγκης καὶ ἐλλόγου αἰτίας, ἀλλ' ἐξ ἐνόχου φιλοδοξίας τοῦ Ἰουστινιανοῦ προελθούσης (α).

παλάτιον ἐχέτω τὴν τιμὴν ὁ Σύγκελλος (Μητροπολίτης) καὶ εἰς τὰ κοσμικὰ δικαστήρια. Ἀποτεθῆτω οὖν ἡ παρούσα γραφὴ ἐν τῇ τοῦ Θεοῦ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ, ὡς ἂν ἡ δῆλη καὶ εἰς τὸ ἐξῆς ἡ τοιαύτη πρόσταξις καὶ οἰκονομία τῆς Βασιλείας μου ».

(α) Εἰ πάντες οἱ Αὐτοκράτορες Ἀρμένιοι, Ἰσσηρες κτλ. ἐμimοῦντο τὸ παράδειγμα τοῦ Ἰουστινιανοῦ, πάλαι ἂν ἡ ἐκκλησία κατακερματισθεῖσα ἡράνιστο. Καθὼς δὲ κατὰ τὸν ιβ'. τῆς Δ'. κατακριτέοι εἰσὶν οἱ Ἐπίσκοποι οἱ προβιβασμοὺς τῶν θρόνων διενεργοῦντες, οὕτω, κατὰ λογικὴν συνέπειαν, καὶ οἱ Αὐτοκράτορες, οἱ διὰ φιλοδοξίαν τοιαῦτα τινὰ τολμῶντες ἐναντίον τῶν ἱερῶν κανόνων· τοσοῦτω δὲ μᾶλλον ἡ πράξις τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἐστὶ κατακριτέα, ὅσον οὐ περιωρίσθη εἰς τὸ ἀναδειχθαι τὴν πατρίδα αὐτοῦ Μητρόπολιν γοῦν μετὰ δικαιοδοσίας ἐπὶ ἐτέρων ἐπισκοπῶν (καὶ τοι καὶ τούτου ὑπὸ τῶν ἱερῶν κανόνων ἀπαγορευομένου ὡς δέδεικται) ἀλλ' ἀνέδειξεν αὐτὴν αὐτοκέφαλον καὶ ἰσοστάσιον τοῖς Πατριαρχικοῖς θρόνοις, ἀπο-

§. 28. Ἐπειδὴ δὲ ἡ σύστασις τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ταύτης οὐκ ἐγένετο κατὰ τὰς νενομισμένας διατυπώσεις, ἀλλὰ δι' αὐθαιρέτου ἐπεμβάσεως τῆς πολιτικῆς Ἀρχῆς καὶ ἐναντίον τῆς διαγορεύσεως τῶν ἱερῶν κανόνων, διὰ τοῦτο ἡ Ἐκκλησία οὐδέποτε ἀνεγνώρισεν αὐτὴν ἐπισήμως ὡς αὐτοκέφαλον, ἤτοι διὰ πράξεως Συνοδικῆς κατεκύρωσεν· εἰ δὲ καὶ ἀποτόμως οὐ διεμαρτυρήθη (φειδομένη πάντως τῆς μνήμης τοῦ Ἰουσινιανοῦ διὰ τὰς μεγάλας ὑπηρεσίας πρὸς τὴν Ὀρθοδοξίαν καὶ τὸν ἔνθεον αὐτοῦ ζῆλον κατὰ τῶν αἱρέσεων), ἐσίγησεν ὁμως, καὶ διὰ τῆς σιγῆς εὐφήμως τὴν ἑαυτῆς ἀπαρέσκειαν ἐξεδήλωσεν. Ὅτι δὲ ἡ σιγή αὐτῆς ἰσοδυναμεῖ πρὸς εὐθείαν διαμαρτύρησιν, κατὰδηλον γίγνεται ἐκ τῆς ἀντιπαραθέσεως τῆς ἀναδείξεως αὐτῆς πρὸς τὴν τῶν ἄλλων αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν. 1^{ον} τὸ αὐτοκέφαλον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀνεκήρυξαν οἱ Πατέρες ἐν τῇ Β'. Οἰκουμενικῇ Συνόδῳ (Καν. γ'), τοῦτο δ' ἐφεξῆς ἐπεκύρωσαν καὶ τὴν προϋπάρχουσαν δικαιοδοσίαν αὐτῆς (σελ. 24) ἐβεβαίωσαν δύο ἕτεραι Οἰκουμενικαί, ἡ Δ'. (Καν. κή.) καὶ ἡ Σ'. (Καν. λς'). 2^{ον} οἱ Πατέρες ὡσαύτως ἐτίμησαν, τὸ κατ' ἀρχάς, τοὺς θρόνους τῆς Ἀλεξανδρείας καὶ Ἀντιοχείας, καὶ οἱ αὐτοὶ πάλιν κατεκύρωσαν αὐτοῖς ἀκολούθως ἐν τῇ Α'. Συνόδῳ (Καν. ς') τὴν ἣν εἶχον ἀνέκαθεν, ἐπὶ τῇ θεμελιώδει ἀρχῇ τοῦ Ἀποστολικοῦ λδ'. πνευματικὴν δικαιοδοσίαν (ἅτε δὴ τῶν εἰρημένων πόλεων οὐσῶν πρωτευουσῶν πόλεων τῆς Αἰγυπτιακῆς καὶ Ἀνατολικῆς διοικήσεως), ὁ μὲν ἐπὶ τῆς Αἰγύπτου, Λιβύης καὶ Πενταπόλεως, ὁ δὲ ἐπὶ τῆς Συρίας, Κοίλης Συρίας, πρώτης καὶ δευτέρας Κιλικίας,

σπάσας ἅμα ἀπὸ τῆς ἐνορίας τοῦ Κωνσταντινουπόλεως εὐρυτάτας ἐπαρχίας.

Μεσοποταμίας καὶ ἄλλων χωρῶν (Βλ. Σύντ. τῶν ἱερ. Καν. τόμ. Β'. σελ. σελ. 128 καὶ 129). 3^{ον} ἡ Ἐκκλησία ὡσαύτως ἀπένειμεν ἕκ παλαι (α) τὸ αὐτοκέφαλον καὶ εἰς τὸν θρόνον τῶν Ἱεροσολύμων, καὶ τοῦτο σαφῶς ἀνεκήρυξεν ἐν τῇ Α'. Οἰκουμενικῇ Συνόδῳ (Καν. ζ'). ἐν δὲ τῇ Δ'. κατεκύρωσεν αὐτῷ καὶ τὴν ἐπὶ τῶν τριῶν Παλαιστινῶν πνευματικὴν δικαιοδοσίαν, ἀναγνωρίσασα τὴν μεταξὺ τῶν Πατριαρχῶν Ἀντιοχείας Μαξίμου καὶ Ἱεροσολύμων Ἰουβενάλιου γενομένην σύμβασιν (β). 4^{ον} ἡ Ἐκκλησία πρὸς τοῦτοις ἀπένειμε τὸ αὐτοκέφαλον καὶ εἰς τὸν θρόνον τῆς Κύπρου, ὅπερ ἀκολούθως δύο Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι ἐβεβαίωσαν, ἡ Γ'. (Καν. η.) καὶ ἡ Γ'. (Καν. λθ'). 5^{ον} οἱ Πατέρες παρέσχον τὸ αὐτοκέφαλον καὶ τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Καρχηδόνας [καὶ τοῦτο συνοδικῶς διεξεδικῆθη αὕτη κατὰ τῶν ἐπεμβάσεων καὶ τῶν πλαστογραφιῶν τῶν Ἐπισκόπων τῆς Ῥώμης (γ)], καὶ ὡς

(α) Καὶ τοῦτο ὑποδηλοῖ ἡ φράσις τοῦ ζ'. τῆς Α'. « *παράδοσις ἀρχαία* » κατ' ἀντιδιαβολὴν οὕσα πρὸς τὴν λ. *συνήθεια*.

(β) « Μαξιμος ὁ εὐλαβέστατος Ἐπίσκοπος Ἀντιοχείας εἶπεν· ἡρεσέμεν καὶ τῷ εὐλαβεστάτῳ Ἐπισκόπῳ Ἰουβενάλῳ κατὰ σύμβασιν. . . ὥστε τὸν μὲν θρόνον Ἀντιοχείας ἔχειν δύο Φοίνικας καὶ Ἀραβίαν, τὸν δὲ θρόνον τῆς Ἱεροσολυμιτῶν πόλεως ἔχειν τὰς τρεῖς Παλαιστίνας, καὶ ἀξιοῦμεν ἐξ ἀποφάσεως τῆς ὑμετέρας μεγαλοπρεπείας καὶ τῆς ἀγίας Συνόδου ἐγγράφως βεβαιωθῆναι αὐτά· Ἰουβενάλιος ὁ ὁσιώτατος Ἐπίσκοπος τῆς Ἱεροσολυμιτῶν πόλεως εἶπε· τὰ αὐτὰ καὶ μοὶ συνήρесе. . . καὶ ἀξιῶ ὥστε. . . » κτλ. Μετὰ δὲ τὰς ἐκφωνήσεις Πατέρων τινῶν « *καὶ γὰρ βεβαίῳ τὰ μεταξὺ αὐτῶν δόξαντα καὶ συναίνῳ τοῖς τετυπωμένοις* » κτλ. « *Πάντες οἱ εὐλαβέστατοι ἐπίσκοποι ἐβόησαν· καὶ ἡμεῖς τὰ αὐτὰ λέγομεν, καὶ συναυτοῦμεν τοῖς παρὰ τῶν Πατέρων εἰρημέροις* » (Συλ. Πρακτ. Τ. Β'. σελ. 230).

(γ) Βλ. τὰς ἐπιστολάς τῆς Συνόδου ταύτης πρὸς τοὺς Πάπας Βονιφάτιον καὶ Κελαιστίνον ἐν Πηδαλ. σελ. 349—324.

τοιαύτη παρὰ τῆς Καθόλου Ἐκκλησίας ἀνεγνωρίσθη διὰ τοῦ β'. κανόνος τῆς Πενθέκτης ἢ τῆς ἐν Τρούλλῳ Οἰκουμενικῆς, δι' οὗ ἐπεκυρώθη μετὰ καὶ τῶν ἄλλων πρακτικῶν τῆς ἐν Καρθαγένῃ (α) καὶ ὁ λς'. καὶ ρλδ'. αὐτῆς κανὼν, ἐφ' ᾧ τὸ αὐτοκυβέρνητον καὶ αὐτοδέσποτον τῆς εἰρημένης ἐκκλησίας ἐφεδράζεται. 6^{ον} ἡ Ἐκκλησία προσέτι συνοδικῇ διαγνώσει αὐτοκέφαλον ἀνεκήρυξε καὶ τὸν θρόνον τῆς Ἰβηρίας, τελοῦντα τὸ πρότερον ὑπὸ τὸν Πατριάρχην Ἀντιοχείας. 7^{ον} Ἐπὶ πᾶσι δὲ τούτοις αἱ ἐκκλησίαι τῆς Ῥωσσίας καὶ τῆς Ἑλλάδος, κατὰ τὰ ἀνέκαθεν νενομισμένα ἀνηγορεύθησαν αὐτοκέφαλοι διὰ Συνοδικῆς πράξεως, ἀναγνωρισθείσης καὶ ἐπικυρωθείσης παρὰ πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν, ἥτοι παρὰ τοῦ πληρώματος τῆς Καθολικῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας.

§. 29. Ἄλλ' ἐν τῇ ἀναδείξει τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς τῆς Πρώτης Ἰουστινιανῆς, ἢ Ἀχρίδος, ἢ Βουλγαρίας (ὡς μετὰ ταῦτα ἐπεκλήθη διὰ τὴν ἐπὶ τινα χρόνον ἐν ἐκείναις ταῖς χώραις ἐπικράτησιν τῶν Βουλγάρων) ἀπαντᾷται τοιοῦτό τι; συνέστη αὕτη κατὰ πρωτοβουλίαν τῆς Ἐκκλησίας, ἢ γοῦν ἐνομιμοποιήθη ἢ παρὰ τῆς πολιτικῆς Ἀρχῆς σύστασις αὐτῆς διὰ Συνοδικῆς τιнос διατυπώσεως τῆς Καθόλου Ἐκκλησίας; κατεκυρώθη ποτὲ αὐτῇ δι' ἐκκλησιαστικῆς πράξεως ἢ ἐπὶ τῶν ἐπαρχιῶν Δακίας Μεδιτερράνεας, Δακίας Ῥιπενσίας, Πραιβαλίδος,

(α) Καταγραφέντος τοῦ ἐν Ἀφρικῇ Βανδαλικοῦ Κράτους ὑπὸ τοῦ περικλεοῦς Βελισσαρίου, Ἰουστινιανὸς ὁ Αὐτοκράτωρ ἐγράψεν τὴν ἀρχαίαν αὐτονομίαν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Καρχηδόνης διὰ θεσπίσματος. « Τὸ αὐτὸ δίκαιον (ὅπερ δηλονότι καὶ τῇ Πρώτῃ Ἰουστινιανῇ) καὶ τῷ ἐπισκόπῳ Καρχηδόνης τῆς Ἀφρικῆς δεδώκαμεν, ἐξ οὗ περ ὁ Θεὸς ταύτην ἡμῖν ἀποκαστέστησε ». (Νεαρ. ΡΑΑ').

Δαρδανίας, Μοισίας τῆς ἀνωτέρας καὶ δευτέρας Μακεδονίας πνευματικὴ αὐτῆς δικαιοδοσία, ὥσπερ τῷ θρόνῳ, φέρε, τῆς Ἀλεξανδρείας ἢ ἐπὶ τῆς Αἰγύπτου, Λιβύης καὶ Πενταπόλεως; Οὐδόλως, οὐδαμῶς, οὐδέποτε, καί τοι πολλῶν δοθεισῶν πρὸς τοῦτο ἀφορμῶν.

§. 30. Αὐτίκα· τῷ 535 διὰ ψηφίσματος τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἀνηγορεύθη ἡ Ἐπισκοπὴ Λιχνίδος αὐτοκέφαλος· αἱ δὲ προρρήθεισαι ἐπαρχίαι ἀποσπασθεῖσαι ἀπὸ τοῦ Κωνσταντινουπόλεως αὐτῇ καθυπετάγησαν. Μετὰ παρέλευσιν 18 ἐτῶν, ἤτοι τῷ 553, συνεκροτήθη ἡ Ε'. Οἰκουμένη· Σύνοδος, καὶ ὅμως οὐδὲν ψήφισμα ἐξέδωκε πρὸς νομιμοποίησιν καὶ ἐπικύρωσιν τῆς νεοσυστάτου Ἀρχιεπισκοπῆς, καί τοι ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ Αὐτοκράτορος συγκροτηθείσης τῆς ἱερᾶς ταύτης ὁμηγύρεως. Ἐφεξῆς τῷ 691 ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ τοῦ Β'. ἡ Ῥινοτιμήτου συνεκροτήθη ἡ Πενθέκτη, ἡ (ὡς συνήθως λέγεται) Γ'. Οἰκουμένη, ΟΥ' πρὸς ὀρισμὸν τινος δόγματος, ἀλλὰ πρὸς τὴν εὐταξίαν τοῦ χριστιανικοῦ πολιτεύματος, καὶ τὴν ῥύθμισιν πρὸ πάντων καὶ παγίωσιν τοῦ διοικητικοῦ τῆς Ἐκκλησίας συστήματος (α), ἐφ' οἷς ἐξέδωκεν ρβ'. κανόνας· ἐνῶ δὲ ἀνανεοῖ καὶ κρατύνει τὰ προνόμια τῶν Πατριαρχικῶν θρόνων Κωνσταντινουπόλεως, Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας, Ἱεροσολύμων, ἔτι δὲ καὶ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Κύπρου (εἰ καὶ ὑπὸ προγενεσέρων Συνόδων ἐπανειλημμένως καθιερωμένα), περὶ τῆς Πρώτης Ἰουστινιανῆς, καὶ ταῦτα ἀρτισυστάτου οὔσης, ΟΥΔΕΝΑ λόγον ποιεῖται. « ANANEΟΥΜΕΝΟΙ (λέγει) τὰ παρὰ τῶν ἑκατὸν πεντήκοντα ἀγίων Πατέρων

(α) Βλ. Σύντ. τῶν ἱερ. καν. τόμ. Β'. σελ. 300, καὶ Πρακτ. Συν. τόμ. Β'. σελ. 681, καὶ Πηδαλ. σελ. 122.

τῶν ἐν τῇ θεοφυλάκτῳ ταύτῃ καὶ βασιλίδι πόλει συνελθόντων, ΚΑΙ τῶν ἑξακοσίων τριάκοντα τῶν ἐν Χαλκηδόνι συναθροισθέντων νομοθετηθέντα, ὀρίζομεν ὥστε τὸν Κωνσταντινουπόλεως θρόνον τῶν ἴσων ἀπολαύειν πρεσβείων τοῦ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης θρόνου, καὶ ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς, ὡς ἐκεῖνον, μεγαλύνεσθαι πράγμασι, δεύτερον μετ' ἐκεῖνον ὑπάρχοντα· μεθ' οὗ οὗ τῆς Ἀλεξανδρέων μεγαλοπόλεως ἀριθμείσθω θρόνος, εἴτα ὁ τῆς Ἀντιοχείας, καὶ μετὰ τοῦτον ὁ τῆς Ἱεροσολυμιτῶν πόλεως . . . » (Καν. λς'). καὶ « συνορῶμεν ὥστε ἀκαινοτόμητα διαφυλαχθῆναι τὰ παρὰ τῶν ἐν Ἐφέσῳ τὸ πρότερον συνελθόντων θεοφόρων Πατέρων τῷ θρόνῳ . . . τοῦ τῆς Κυπρίων νήσου προέδρου παρασχεθέντα προνόμια (α), ὥστε τὴν Νέαν Ἰουστινιανούπολιν (β) τὸ δίκαιον ἔχειν τῆς Κωνσταντινουπόλεως . . . καὶ ὑπὸ τῶν

(α) Καὶ μοι σημείου ὅτι ἡ Ἐκκλησία τὸ ἀξίωμα τῶν αὐτοκεφάλων θρόνων οὐ στηρίζει ἐπὶ τῶν αὐτοκρατορικῶν Χρυσοβούλλων (τοῦ Ζήνωνος, φέρε, καὶ Ἰουστινιανοῦ), ἀλλ' ἐπὶ τῶν Συνοδικῶν ψηφισμάτων.

(β) Νέα Ἰουστινιανούπολις ἡ δευτέρα Ἰουστινιανὴ ἐπεκλήθη ἡ Σαλαμίς (Ἀμόχωστος) τῆς Κύπρου παρὰ Ἰουστινιανοῦ τοῦ Β'. ἢ Ῥινομήτου, εἰς κάλλος αὐτὴν ἀνακαινίσαντος, ὅτε τὴν νήσον ἀπὸ τῆς ἐξουσίας τῶν Σαρακηνῶν ἢ Ἀράβων ἀπήλλαξε. Ταύτην ἐτίμησαν ἤδη πρότερον οἱ Αὐτοκράτορες Ζήνων καὶ Ἰουστινιανὸς ὁ Α'. ἢ Μέγας, κατὰ Νικηφόρον τὸν Κάλлистον, ὁ μὲν, διὰ τὸ εὐρεθῆναι ἐπὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἐν τῇ νήσῳ ὑπὸ Κερασέαν (κατὰ Κεδρινὸν) ἢ Κεραιάν (κατὰ Νικηφόρον), τὸ ἱερὸν λείψανον τοῦ ἀποστόλου Βαρνάβα, φέρον ἐπὶ τοῦ σήθους τὸ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον οἰκειάς χερσὶ γεγραμμένον, ὁ δὲ « ἐπὶ δόξῃ τῆς γαμετῆς Θεοδώρας, Κύπρον λαχούσης πατρίδα, καθ' ἣν καὶ ἐπὶ τὴν Ἀχρίδα τὴν αὐτοῦ πατρίδα ἐποίησεν, ἣν δὲ καὶ *Πρώτην* ἐκάλεσεν Ἰουστινιανήν ». (Νικηφ. Καλλίστ. Ἐκκλ. Ἱστ. ΙΣΤ'. 27).

οἰκείων Ἐπισκόπων χειροτονεῖσθαι» κτλ. (Καν. λθ'.) (α),
Περὶ δὲ τάξεως, προνομίων καὶ δικαίων τῆς Πρώτης
Ἰουστινιανῆς, ΟΥΔΕΙΣ λόγος παρ' αὐτῇ, ὡς οὐδὲ παρὰ
τῇ Ζ'. ἡ δὲ παντελὴς αὕτη σιγὴ τῶν ἁγίων Συνόδων ἰσο-
δυναμεῖ, ὡς ἐκ τῆς ἀκολουθίας τῶν πραγμάτων δείκνυ-
ται, πρὸς εὐθείαν διαμαρτύρησιν. Καὶ τί λέγω; οὐ μόνον
οὐκ ἀνεγνώρισε τὸ αὐτοκέφαλον αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ διαβ-
ρήδην ἐκήρυξεν αὐτὴν διὰ τῶν πέντε Πατριαρχείων καὶ
τῶν τριακοσίων ὀγδοήκοντα ἑπτὰ ἁγίων Πατέρων ἐν τῇ
ἐπὶ Φωτίου Συνόδῳ ΥΠΟΤΕΛΗ ΚΑΙ ΕΞΗΡΤΗΜΕ-
ΝΗΝ, καὶ, κατὰ λογικὴν ἀκολουθίαν, τὴν τοῦ Ἰουστινιανοῦ
Νεαρὰν ΑΚΥΡΟΝ ΚΑΙ ΑΝΙΣΧΥΡΟΝ (σελ. 45 καὶ 46).

§. 31. Ἐπειδὴ οὖν ἡ σύστασις τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς
Ἀχρίδος οὐκ ἐγένετο κατὰ τὰς νενομισμένας καὶ κα-
νονικὰς διατυπώσεις, καὶ ἐπειδὴ τὰ προνόμια αὐτῆς
οὐκ ἐστηρίζοντο ἐπὶ πράξεως Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἡ
γοῦν ἐπὶ Τοπικῆς ἐπικεκυρωμένης ὑπὸ Οἰκουμενικῆς, διὰ
τοῦτο οὐκ ἦσαν οὕτω σεβασὰ καὶ ἐδραῖα ὡς τὰ τῶν ἄλ-
λων αὐτοκεφάλων θρόνων· διὰ τοῦτο μετὰ παρέλευσιν
χρόνου τινὸς εὐρίσκομεν τὰς ἐπαρχίας τῆς Ἀρχιεπισκο-
πῆς ταύτης Δαρδανίαν, Πραιβαλίδα, Μεδιτερράνεαν Δα-
κίαν κτλ. ὑποτεταγμένας αὐθις τῷ θρόνῳ τῆς Κωνσταν-
τινουπόλεως· καὶ ἔνθεν μὲν τοὺς Πάπας τῆς Ῥώμης
Ἀδριανὸν Α', (6) Νικόλαον Α', Ἀδριανὸν Β'. καὶ Ἰωάν-

(α) Ἡ Ἀρχιεπισκοπὴ αὕτη εἶχεν ἤδη ἐπὶ Λέοντος τοῦ Σοφοῦ
καὶ Φωτίου Πατριάρχου τρισκαίδεκα ἐπισκοπὰς· Κωνσταντίαν,
(Μητρόπολιν) Κίτιον, Ἀμαθοῦντα, Πάφον, Κούριον, Ἀρσενόην,
Σόλους, Λάπιδον, Κυρηνίαν, Ταμασσὸν, Κύθηρα, Τριμυθοῦντα,
Καρπασίαν· ἥδη δὲ ἔχει μόνας τρεῖς! Πάφον, Κίτιον καὶ Κυ-
ρηνίαν.

(6) Ἐξ ἑπὶ τῆς Ζ'. Οἰκουμενικῆς Συνόδου (783).

νην Η'. ἀπαιτοῦντας αὐτάς (ὑπὸ τὸ γενικὸν ὄνομα Βουλγαρία (ὁρ. σελ. 40 σημ. α.) παρὰ τῶν Αὐτοκρατόρων καὶ Πατριαρχῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὡς πάλαι κανονικῶς εἰς τὸν θρόνον τῆς Ῥώμης προσανηκούσας, ἔνθεν δὲ πάλιν τοὺς Πρωθιεράρχας τῆς Νέας Ῥώμης, πρὸ δὲ πάντων τὸν μέγαν Φώτιον, μᾶλλον δ' εἰπεῖν τὴν ἐπ' αὐτοῦ συγκροτηθεῖσαν Σύνοδον (ἦν πάντως καὶ οἱ ἐν Χριστῷ ἀδελφοὶ ἡμῶν Βούλγαροι ὡς θεῖαν καὶ ἱερὰν ἀσπάζονται, καθὼς Ὁρθόδοξοι), ἐν ᾗ λόγος ἐγένετο περὶ Βουλγαρίας, ἀποφαινομένην ὅτι ἅπασαι αἱ ἐν αὐτῇ περιεχόμεναι ἐπαρχίαι ἀνήκουσιν εἰς τὴν κανονικὴν δικαιοδοσίαν τοῦ θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Οὐδεμία δὲ φωνὴ διαμαρτυρήσεως ὑψώθη κατὰ τῶν ἐκατέρωθεν ἀξιώσεων, οὔτε παρατήρησις τίς ποτε παρ' οὐδενὸς ἐγένετο, ὅτι αἱ ῥηθεῖσαι ἐπαρχίαι ἀνήκουσιν εἰς ἕτερον αὐτοκέφαλον θρόνον, καθ' ὅλην τὴν μακροχρόνιον ταύτην συζήτησιν, ἀλλ' οὐδὲ ἡ ἐλαχίστη μνεία ἐγένετο ἐν τῇ Συνόδῳ περὶ Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχριδῶν, ὡς ἂν εἰ μηδέποτε ὑπῆρξε! Τὸ δὲ πάντων παραδοξότερον, βλέπομεν τὸν μέγαν καὶ πολύχροτον ἐν ταῖς Ἰουστινιανείοις Νεαραῖς Ἀρχιεπίσκοπον τῆς Πρώτης Ἰουστινιανῆς ἀπεκδυμένον πάσης ἀνεξαρτησίας ἐκκλησιαστικῆς, καὶ παρακαθήμενον ἐν τῇ ῥηθείᾳ Συνόδῳ οὐχὶ εἰς ἣν ἔδωκεν αὐτῷ ὁ Ἰουστινιανὸς ἑξοχὸν ἑδραν, ἀλλὰ πόρρω που ἑρριμένον καὶ συγκατελεγμένον μετὰ τῶν Μητροπολιτῶν τῶν ὑποκειμένων τῷ θρόνῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἑκατοστὸν τὴν ἑδραν ἀριθμοῦμενον, καὶ ἀντὶ τῶν πομπωδῶν τίτλων φέροντα τὴν προσωυμίαν ἀπλοῦ ἐπισκόπου « Γαβριὴλ Ἀχρίδος » (α)· καὶ ταῦτα ποῦ; ΕΝ

(α) « Προκαθεσθέντος Φωτίου τοῦ ἀγιωτάτου καὶ Οἴκου »

ΣΥΝΟΔΩ, ἔνθα ἐτηρεῖτο ἐν πᾶσι μεγίστη ἀκρίβεια·
« Θεσπιζομεν (γράφει ὁ Ἰουστινιανός) . . . κατὰ τοὺς ὁ-
ρους αὐτῶν (τῶν ἁγίων Συνόδων) τὸν ἀγιώτατον τῆς
Πρεσβυτέρας Ῥώμης Πάπαν πρῶτον εἶναι πάντων τῶν
ἱερέων· τὸν δὲ Μακαριώτατον Ἀρχιεπίσκοπον Κωνσταν-
τινουπόλεως τῆς Νέας Ῥώμης δευτέραν τάξιν ἐπέχειν

μικοῦ Πατριάρχου, καὶ συγκαθεσθέντος Ἡλία τοῦ θεοσεβε-
στάτου πρεσβυτέρου καὶ τοποτηρητοῦ τῶν Ἱεροσολύμων . . .
τῶν τε Θεοφιλεστάτων Μητροπολιτῶν φημι δὴ Προκοπίου
Ἀρχιεπισκόπου Καισαρείας Καππαδοκίας, Γρηγορίου Ἀρχιε-
πισκόπου Ἐφέσου, Ἰωάννου Ἡρακλείας (Θράκης), Ἰωάννου Ἡρα-
κλείας (β'. Μακεδονίας), Γρηγορίου Κυζίκου, Γρηγορίου Νικαίας,
Δανιὴλ Ἀγκύρας, Θεοφυλάκτου Σάρδεων, Γεωργίου Νικομη-
δείας, Μάρκου Σίδης, Ζαχαρίου Χαλκηδόνος, Κυπριανοῦ Κλαυ-
δίουπόλεως, Ζαχαρίου Ἀντιοχείας (τῆς ἐν Πισσιδίᾳ), Ἰγνατίου
Ἱεραπόλεως. . . . Πισινούντος . . . Πατρῶν, . . . Μύρων, Ἀδρι-
ανουπόλεως, Λαοδικείας, Γαγγρῶν, Συνάδων, Λαοδικείας, Ἰκο-
νίου, Σμύρνης, Κοτυαίου, Φιλίππων, Ἀμμορίου, Τραϊανουπό-
λεως, Λαρίσσης, Σέλγης, Νακωλείας, Βρίσεως, Μεσσήνης (τῆς
Σικελίας), Νίκης, Ῥηγίου (Σικελίας· ὁρ. σημ. β'. τῆς σελ. 30),
Βοσπέρης, Χερσῶν, Μύσσου, Λεοντοπόλεως, Χώνης, Ἀρκαδιου-
πόλεως, Ἀμάστριδος, Γαρέλλας, Αἴνου, Κορίνθου, Παμπηϊου-
πόλεως, Μιτυλήνης, Ῥόδου, Κυψέλλων, Ἀθηνῶν, Ναυπάκτου,
Μωράβων, Δυρράχίου, Ὑδροῦντος, Δήμνου, Ἄπρου, Μεσημβρίας,
Καρπάθου, Γερμίων, Σηλυβρίας, Κολωνείας, Νεαπόλεως, Μαρω-
νείας, Κίου, Ἀπαμείας, Προικονήσου, Ῥουσίου, Γέρμης, Ῥι-
ζαίου, Κελτζηνῆς, Εὐχαΐτων, Τυάνων, Ἰλιάδος, Μιλήτου, Δέρ-
κων, Βιζύης, Θεσσαλονίκης, Λιμύρας, Καδοῦς, Μετρῶν, Πισίης,
Ἀσπόνης, Εὐρίπου, Ζητουνίου, Φερσάλων, Βαῆς, Ἀπείας, Δα-
φνουσίας, Σωζοπόλεως, Ἐταίνου, Ἐρύμνων, Κασσανδρείας, Κη-
δίσου, Βαῆς, ΓΑΒΡΙΗΛ ΑΧΡΙΔΟΣ » κτλ. (Πρακτ. Τ. Β'. σελ.
929). [οἱ Πατριάρχαι Ἀλεξανδρείας καὶ Ἀντιοχείας ἦσαν ἀ-
πόντες· συνεψηφίσαντο δὲ τοῖς συνοδικῶς δεδογμένοις διὰ
γραμμάτων. (αὐτόθ. 946 καὶ 590)]· ὁ μὲν τοποτηρητὴς τοῦ Ἱε-
ροσολύμων, καίτοι πρεσβύτερος, ἔπεται μετὰ τὸν Οἰκουμ. Πα-
τριάρχ. ὁ δὲ Ἀχρίδος καθήταται ἑκατοστός! (Πρβλ. σελ. 76 σημ. α.).

μετὰ τὸν ἀγιώτατον Ἀποστολικὸν θρόνον τῆς Πρεσβυτέρας Ῥώμης, τῶν δὲ ἄλλων πάντων προτιμᾶσθαι τὸν δὲ κατὰ καιρὸν Μακαριώτατον Ἀρχιεπίσκοπον τῆς Πρώτης Ἰουστινιανῆς, τῆς ἡμετέρας πατρίδος, ἔχειν αἰεὶ ὑπὸ τὴν οἰκείαν δικαιοδοσίαν τοὺς Ἐπισκόπους τῶν ἐπαρχιῶν Δακίας Μεδιτερράνεας καὶ Δακίας Ῥιπενσίας, Πραιβαλίας (α), Δαρδανίας καὶ Μυσίας τῆς ἀνωτέρας καὶ Παννονίας, καὶ παρ' αὐτοῦ τούτου χειροτονεῖσθαι, αὐτὸν δὲ ὑπὸ τῆς οἰκείας Συνόδου χειροτονεῖσθαι » κτλ. Ποῦ μένει λοιπὸν ἡ τάξις καὶ ἡ ἐπισημότης τοῦ περιβλέπτου τῆς Πρώτης Ἰουστινιανῆς Ἀρχιεπισκόπου; ποῦ τὸ κῶρος καὶ ἡ ἀξία τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ θεσπίσματος; ὁ Ἰουστινιανὸς θεσπίζει τὴν ἐδραν τοῦ ἱεράρχου τούτου τρίτην τὴν τάξιν, καὶ ἡ ἁγία Σύνοδος καθίζει αὐτὸν ἑκατοστὸν μετὰ τὸν Καρπάθου, Σηλυβρίας, Προικονήσου, Ζητουνίου, Μετρῶν, Φερσάλων καὶ Κασσανδρείας!

§. 32. Ἐν πάσαις ταῖς ἱεραῖς συνεδριάσεσι τῶν Συνόδων ἐτηρεῖτο μεγίστη ἀκρίβεια ὥς πρὸς τὰς ὑπογραφὰς καὶ

(α) « Ματθαῖος ὁ Βλάσταρις εἰς τὸ νομικὸν αὐτοῦ Σύνταγμα, ἐν στοιχείῳ Ε, Κεφαλαίῳ δεκάτῳ, εἰς τόπον Τριβαλλίας ἔχει Πραιβαλίας, καὶ τοῦτο εἶναι τὸ ἀληθές· οἱ γὰρ Τριβαλλοὶ, κατὰ μὲν τὸν Στράβωνα (βιβλ. ζ'. τῶν Γεωγραφικῶν αὐτοῦ) εἶναι ἔθνος Θρακικόν. Κατὰ δὲ τὸν Πτολεμαῖον (ἐν τῷ Γ'. βιβλ. τῶν Γεωγραφικῶν αὐτοῦ, κεφαλαίῳ δεκάτῳ) εἶναι μέρος τῆς Κάτω Μοισίας. Ἡ δὲ Θράκη καὶ κάτω Μοισία ποτὲ δὲν ἐδόθησαν ὑπὸ τὴν διοίκησιν ταύτης τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς, ἀλλὰ μόνον ἡ ἄνω Μοισία· εἴτα καὶ ἀπὸ τὸν ρηθέντα Βλάσταριν ἐλλείπει ἡ Παννονία, ἴσως κατὰ παραδρομὴν. Εἰς ἄλλας ἐκθέσεις καὶ μάλιστα λατινικὰς εὐρηται οὕτω « Δακίας Μεδιτερράνεας, Δακίας Ῥιπενσίας, Μοισίας δευτέρας, Δαρδανίας καὶ Πραιβαλίας, δευτέρας Μακεδονίας, καὶ μέρος τῆς δευτέρας Παννονίας » (Χρυσ. Σύνταγμα. σελ. 87).

τὴν τάξιν τῶν Πατριαρχικῶν καὶ τῶν ἄλλων αὐτοκεφάλων θρόνων τῶν ἐχόντων Πατριαρχικὰ δίκαια (α). Καὶ πρῶτοι μὲν ἐκάθηντο οἱ ληγάτοι ἤτοι τοποτηρηταὶ τοῦ πρώτου Πατριαρχικοῦ θρόνου τῆς Πρεσβυτέρας Ῥώμης, μεθ' οὓς ὁ Κωνσταντινουπόλεως, ὁ Ἀλεξανδρείας, ὁ Ἀντιοχείας καὶ ὁ Ἱεροσολύμων ἢ οἱ τοποτηρηταὶ αὐτῶν μετὰ δὲ τούτους ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Κύπρου, καὶ καθεξῆς οἱ λοιποὶ Ἱεράρχαι (β), ὡς ὁράται ἐν τοῖς Πρακτικοῖς τῆς Πενθέκτης (γ) οἰον· « τόπος τοῦ Ῥώμης »· « Παῦλος ἀνάξιος Ἐπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως ὁμοίως ὑπέγραψα »· « Πέτρος ἀνάξιος Ἐπίσκοπος τῆς Ἀλεξανδρέων μεγαλουπόλεως . . . »· « Γεώργιος ἐλάχιστος Ἐπίσκοπος Ἀντιοχείας . . . »· « Ἀναστάσιος ἐλάχιστος Ἐπίσκοπος τῆς ἁγίας πόλεως Ἱερουσαλήμ . . . »· « Ἰωάννης Ἐπίσκοπος Νέας Ἰουστινιανουπόλεως (Κύπρου) . . . » κτλ. Ἐνῷ λοιπὸν ἔδει τὸν τῆς Πρώτης Ἰουστινιανῆς ἢ Ἀχρίδος ἢ τὸν συνηθέστερον λεγόμενον Βουλγαρίας (οὐ κατὰ χωρογραφικὴν καὶ ἐθνογραφικὴν ἔννοιαν ἀλλὰ καθ' ἱστορικὴν), ὃς παρῆν ἐν τῇ ἐπὶ Φωτίου Συνόδῳ, προκαθέζεσθαι πάντων τῶν Μητροπολιτῶν μετὰ τὸν τοποτηρητὴν τοῦ Ἱεροσολύμων (ὅτι ὁ Νέας Ἰουστινιανουπόλεως οὗτ' αὐτοπροσώπως οὔτε δι' ἀντιπροσώπου παρῆν),

(α) Ἐν τῇ Δ'. Οἰκουμένηκῃ Συνόδῳ πρὸς τοῖς ἄλλοις πατριώμασι κατηγορήθη ὁ Διόσκορος ὅτι ἐν τῇ ληστρικῇ Συνόδῳ τῇ ἐν Ἐφέσῳ (συνεκροτήθη τῷ 449) ἔταξε Φλαβιανὸν τὸν Κωνσταντινουπόλεως πέμπτον, μετὰ τὸν Ἱεροσολύμων.

(β) Ἡ τάξις τῶν Μητροπολιτῶν παρήλλαξε κατὰ καιροῦς, ὅπως καὶ νῦν συμβαίνει ἐν τῷ παρ' ἡμῖν Ἀρχιερατικῷ Συνταγματίῳ.

(γ) Συνεκροτήθη τῷ 692 ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ τοῦ Β'. ἢ ῥινο-
τμήτου.

καὶ ὁμῶς βλέπομεν αὐτὸν πόρρω που ἐρριμμένον καὶ μό-
λις διαφαινόμενον ἐν τῇ ἱεραρχικῇ χοροστασίᾳ· καὶ διὰ
τί; ὅτι ἀπολέσας, ὡς προεδέηλωται, τὸ αὐτοκέφαλον
ἐγένετο πάλιν ὑποτελὴς τοῦ Κωνσταντινουπόλεως.
Περὶ δὲ τούτου ἐτι μᾶλλον πληροφορούμεθα ἐκ τῶν
Ἡαπικῶν ἐκεῖνων ἐπιστολῶν, δι' ὧν μαρτυρεῖται ὅτι
αἱ προῤῥηθεῖσαι Μητροπόλεις καὶ Ἐπισκοπαί, αἱ διὰ
πολιτικῆς αὐθαιρεσίας ἀποσπασθεῖσαι τὸ πάλαι ἀπὸ τοῦ
θρόνου τοῦ Κωνσταντινουπόλεως, ἐπανῆλθον αὐθις πολὺ
πρὸ τοῦ 783 ἔτους (ὅρ. σελ. 37 καὶ 38 καὶ σημ. ἀ. τῆς 22)
εἰς τὴν πνευματικὴν κυριαρχίαν αὐτοῦ. Πῶς οὖν οὐδεμία
ὑψώθη φωνὴ διαμαρτυρήσεως κατὰ τῆς τηλικαύτης πα-
ραβιάσεως τῶν προνομίων καὶ δικαίων τῆς Ἀρχιεπισκο-
πῆς ἐκεῖνης;

§. 33. "Ὅτε ὁ Πατριάρχης Ἀντιοχείας ἐπέβάλετο ὑφ'
ἑαυτὸν ποιῆσαι τὸν θρόνον τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Κύπρου,
καὶ παρευθὺς οἱ ὑπ' αὐτὸν τελοῦντες Ἐπίσκοποι Ῥηγῖνος,
Ζήνων καὶ Εὐάγριος διεμαρτυρήθησαν κατ' αὐτοῦ πρὸς
τὴν Γ'. Οἰκουμενικὴν Σύνοδον, ἥτις κατεδίκασε τὴν πρᾶ-
ξιν τοῦ Ἀντιοχείας ὡς ἀντιβαίνουσαν εἰς τοὺς κανό-
νας τῶν ὁσίων Πατέρων καὶ τὴν ἀρχαίαν συνή-
θειαν (Καν. ἡ.) (α), καὶ πάλιν Πέτρος ὁ Κναφεὺς ἐπε-

(α) α Ὁ τῆς Ἀντιοχείας Ἐκκλησίας Ἀρχιερεὺς ὑφ' ἑαυτὸν εἴ-
χε τὰς τῶν Κυπρίων Ἐπισκόπων χειροτονίας, ὡς τάχα τῆς
Κύπρου τὸ πάλαι τελούσης ὑπὸ τὸν Δουκᾶ Ἀντιοχείας· παρὰ
γὰρ τοῦ Δουκῆς Ἀντιοχείας ἐστέλλετο ἐκεῖ στρατηγός. Διὰ τοῦ-
το προσῆλθον τινὲς τῶν Κυπρίων Ἐπισκόπων τῇ Συνόδῳ ταύτῃ
λέγοντες τοῦτ' αὐτὸ, καὶ δι' ἐγγράφων ἀναφέροντες ὅτι οὐκ ἐξ
ἔθους παλαιοῦ δίκαιον ἔσχεν ὁ Ἀντιοχείας χειροτονεῖν τοὺς Ἐ-
πισκόπους Κυπρίων. Ἐψηφίσατο οὖν ἡ Σύνοδος, τὴν πρόσδοτον
ἥτοι τὴν προσέλευσιν δεξαμένη τῶν Ἐπισκόπων, τὸ ἀνεπηρέα-

χείρησε παραδιάσαι τὴν αὐτονομίαν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ταύτης, ἀλλ' ὁ Ἐπίσκοπος Ἀμοχώστου Ἀνθέμιος διαμαρτυρήθη κατ' αὐτοῦ πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸν αὐτοκράτορα Ζήνωνα (καθὸ προστάτην τῶν ἱερῶν κανόνων καὶ δεφένσορα), καὶ οὕτω τὸ ἐπιχείρημα τοῦ Πέτρου ἐματαιώθη (Πηδάλ. σελ. 99). Πῶς οὖν καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς περὶ τῶν εἰρημένων ἐπαρχιῶν διαφορᾶς τῆς Ἀνατολικῆς καὶ Δυτικῆς Ἐκκλησίας οὐδεμία φωνὴ διαμαρτυρήσεως ὑψώθη, εἴτε παρὰ τῶν Ἀρχιεπισκόπων, εἴτε παρὰ τινος τῶν ὑποτεταγμένων αὐτῷ Ἐπισκόπων (ὥσπερ ποτὲ παρὰ τῶν Ἐπισκόπων Ῥηγίνου, Ζήνωνος καὶ Εὐαγγρίου ὑπὲρ τοῦ ἐλευθέρου ἀξιώματος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου), εἴτε παρὰ τῶν ἄλλων Πατριαρχῶν τῆς ἐώας λήξεως, εἴτε παρὰ τινος τῶν πολυπληθῶν Πατέρων τῆς ἐπὶ Φωτίου Συνόδου, ἀλλ' οἱ πάντες, μηδενὸς ἐξαιρουμένου ἐν τῇ εἰρημένῃ Συνόδῳ (συμφηφιζομένου μάλιστα καὶ συναποφαινομένου καὶ τοῦ Ἐπισκόπου Ἀχρίδος Γαβριὴλ) ἔλεγον μετὰ τοῦ Φωτίου, ὅτι αἱ ἐπαρχίαι αὗται (ταύτας γὰρ ἐδήλου τὸ ὄνομα Βουλγαρία, ὡς δέδεικται) ἀνήκουσι κανονικῶς τῷ θρόνῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, μετὰ πολλῆς ἅμα εὐσχημοσύνης καὶ δεξιότητος ἀπαρράπιζοντες τὰς ἀξιώσεις τῶν Ῥωμαϊκῶν Ποντηφίκων; Πῶς οἱ περὶ τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Ἀχριδῶν οὐκ ἐτόλμησαν, ὀρῶντες τὰ ἐπὶ τῶν ἐπαρχιῶν τούτων ἑκατέρωθεν προβαλλόμενα κανονικὰ δίκαια, εἰς μέσον παραγαγεῖν τὰς Νεαράς καὶ τὰ χρυσόβουλλα τοῦ Ἰουστινιανοῦ, καὶ μετὰ παρρησίας εἰπεῖν πρὸς τοὺς Πρωθιεράρχας

στον καὶ ἀβίαστον ἔχειν τοὺς τῶν Κυπρίων Ἐπισκόπους, κατὰ τοὺς κανόνας τῶν ἁγίων Πατέρων καὶ τὴν ἀρχαίαν συνήθειαν » (Ζωναρ. ἐν τῇ ἐρμην. τοῦ ἀνωτ. κανόνος).

τῆς Ἀνατολικῆς καὶ Δυτικῆς Ἐκκλησίας· « τί περὶ ἄλλο-
 τρίων ἐρίζετε, σεβάσμιοι ἀδελφοί; οἱ θρόνοι οὗτοι ἀνήκου-
 σιν εἰς τὴν ἐμὴν κυριαρχικὴν ἐξουσίαν· πόθεν ἔχετε λαβόν-
 τες τὰ κανονικὰ ταῦτα δίκαια; » πῶς, λέγω, οὐκ ἐτόλμη-
 σαν εἰς μέσον παραγαγεῖν τὰ αὐτοκρατορικὰ ταῦτα δι-
 πλώματα, δι' ὧν παρέχεται αὐτοῖς πληρεστάτη ἐπὶ τῶν
 ἐπαρχιῶν τούτων δικαιοδοσία, καὶ οὕτω κατασιγᾶσαι τὴν
 ἔριδα; Πῶς οἱ Ἀρχιεπίσκοποι οὗτοι, οἱ κατὰ τὸ πολυ-
 θρύλλητον ἐκεῖνο τοῦ Ἰουστινιανοῦ χρυσόβουλλον « κράν-
 τορες καὶ δυνάσται τῆς ἱερᾶς Ῥωμαϊκῆς βασιλείας, οἱ
 τοῦ ἱεροῦ παλατίου κόμητες, οἱ πᾶσαν κοσμικὴν ἐξου-
 σίαν ἡμφιεσμένοι, οἱ προβιβάζοντες εἰς τιμὴν καὶ ἀξίαν
 καὶ ποιοῦντες κόμητας, ἱππεῖς, πατρικίους καὶ νομοδι-
 καστὰς μετὰ δίκης ῥομφαίας, ὥστε κρίνειν καὶ ἀνακρί-
 νειν καὶ κατακρίνειν εἰς ζωὴν καὶ εἰς θάνατον, οἱ ἔχοντες
 δικαίωμα νομίσματα τυποῦν, καὶ χαρακτηρίζειν χρυσᾶ
 καὶ ἀργυρᾶ κέρματα ἀρμοζόντως κράντορι, οἱ Γαληνό-
 τatoi, οἱ μηδενὶ ὑποκείμενοι καὶ ὑποτασσόμενοι ὡς αὐτο-
 δέσποτοι καὶ αὐτεξούσιοι κύριοι, οἱ ἐσθῆτα πορφυρᾶν πε-
 ριβεβλημένοι καὶ χιτῶνα λευκόν, ἐπὶ κεφαλῆς δὲ φέρον-
 τες κἀνμαυρον ἐρυθρὸν ὀλοσηρικὸν σὺν πετάσσῳ κοκκίνῳ
 καὶ κροσσωτοῖς χρυσοῖς, ἡ κραντορικὴν μήτραν, ἐν δὲ
 τοῖς ποσὶ λευκὰ σανδάλια » κτλ. κτλ. (α), πῶς, λέγω,
 οἱ τοιοῦτοι καὶ τηλικούτοι Ἀρχιερεῖς, ἢ οἱ ὑπ' αὐτοὺς
 Ἐπίσκοποι ἡνέσχοντο τὸν ἐκατέρωθεν σφετερισμὸν καὶ
 τὴν ἀθέτησιν τοιούτων δικαιωμάτων καὶ προνομίων σιω-
 πηλῶς καὶ ἀναλγήτως; Πῶς ὑπέμειναν τηλικαύτην τα-
 πείνωσιν τῆς ἱεραρχικῆς αὐτῶν μεγαλειότητος ἐν τῇ πο-

(α) Τὸ χρυσόβουλλον τοῦτο ὀλόκληρον κεῖται ἐν τῷ ἐπομένῳ
 Β'. κεφαλαίῳ.

λυπληθεστάτη ἐκείνη Συνόδῳ, ὥστε παραγκωνισθῆναι τῆς προσηκούσης αὐτοῖς θέσεως, καὶ μακράν που μετὰ τὰς ἑδρας τοῦ Μετρῶν καὶ Φερσάλων καὶ Καρπάθου καὶ Κασσανδρείας ἐξακοντισθῆναι; Πῶς οὕτως εὐχερῶς ὁ κατὰ τὸ χρυσόβουλλον « πανυπέροχος αὐτῶν θρόνος » ἐξέπεσε; Πῶς οὐδὲ γοῦν τῷ τίτλῳ « πρώτης Ἰουστινιανῆς ἐχρήσαντο, ἐν ᾧ ἔγκειται συλλήβδην ὅλον τὸ μεγαλεῖον καὶ τὰ προνόμια τοῦ θρόνου, ἀλλὰ τῷ Ἀχρίδος », πόλεως τῷ τότε ἀσήμευ καὶ ἀφανοῦς, ᾧ περ δηλονότι ἐκέχρηντο πρὸ τῆς ἀναδείξεως αὐτῶν εἰς Ἀρχιεπισκόπους αὐτοκεφάλους; (α) Ἀλλ' ἐρεῖς ὅτι διὰ τὴν καταστροφὴν τῆς πόλεως παρὰ τῶν Βουλγάρων κατὰ τὴν πρώτην αὐτῶν ἐν ταῖς Ἑλληνομακεδονικαῖς ἐκείναις χώραις ἐπιδρομὴν (684), καὶ τὴν μετάθεσιν τῆς Ἀρχιεπισκοπικῆς ἑδρας εἰς Ἀχρίδα· ἀλλὰ καὶ οὕτως ἔδει χρήσασθαι τῇ ἐπισήμῳ αὐτῶν τιτλωνυμία, τῇ δὲ Αὐτοκρατορικῶν Νεαρῶν καθιερωθείσῃ. Ὡστε λοιπὸν οὐ μόνον ἡ δικαιοδοσία, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ τίτλος, ὅστις χαρακτηρίζει, ὡς εἶπον, τὸ μεγαλεῖον τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς, ἥδη τότε κατήργητο.

§. 34. Ὅτε κατὰ τὸ 1204, ἀλωθείσης τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Λατίνων, τὰ σκῆπτρα τῆς Βυζαν-

(α) Ἐν ταῖς πράξεσι τῆς ληστρικῆς Συνόδου, φέρεται ἡ ὑπογραφή· « Ἀντώνιος Ἐπίσκοπος Λιχνιδοῦ » (Πρακτ. Συν. τόμ. Β'. σελ. 98). Λιχνὶς δὲ καὶ Ἀχρίς, ἡ Λιχνιδὸς καὶ Ἀχριδὸς, ταυτὸν ἐστὶ κατ' ἐναλλαγὴν τινων γραμμάτων· οὕτω καὶ τὸ Μαιανδρία (ἀρχαία πόλις τῆς Χαονίας) μετεβλήθη εἰς Ἀλανδριανὰ (Μελ. Γεωγρ. σελ. 316 καὶ Χρονογραφ. τῆς Ἡπείρου σελ. 404 τοῦ Ἀλφαβητικοῦ πίνακος). Κεῖται δὲ ἡ Λιχνιδὸς παρὰ τῇ ὁμωνύμῳ λίμνῃ Λιχνιδία (ὡς καλεῖ αὐτὴν Πολύβιος), ἐπιφάνειαν ἐχούσῃ $3\frac{1}{2}$ τετραγωνικὰ μίλια (Γεωγρ. Βάλβη Τόμ. Α'. σελ. 97).

τινῆς Αὐτοκρατορίας μετηνέχθησαν εἰς Νίκαιαν, τότε καὶ ὁ Κωνσταντινουπόλεως Πατριάρχης ἔστησε τὸν θρόνον αὐτοῦ ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ· καὶ ὁμοῦς ἡ Ἐκκλησία οὐ μετεκάλεσεν αὐτὸν « Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην Νικαίας », ἀλλ' ἀπένεμεν αὐτῷ τὸν ὑπὸ τῶν Πατέρων καὶ τῶν Συνόδων καθιερωμένον τίτλον, ὀνομάζουσα αὐτὸν, ὥσπερ τὸ πρὶν « Ἀρχιεπίσκοπον Κωνσταντινουπόλεως Νέας Ῥώμης » κτλ.—Περὶ τὸν Ζ'. αἰῶνα, καταστραφείσης ὑπὸ τῶν Ἀράβων τῆς Ἀντιοχείας, ὁ Πατριάρχης αὐτῆς μετέφερε τὴν ἑδραν αὐτοῦ εἰς Δαμασκόν, ἔνθα ἄχρι τοῦ νῦν διαμένει· καὶ ὁμοῦς ἡ Ἐκκλησία οὐ μετωνόμασεν αὐτὸν Πατριάρχην Δαμασκοῦ, ἀλλ' ἐξακολουθεῖ ἀπονέμουσα αὐτῷ τὸν ἀρχαῖον καὶ γεραρὸν αὐτοῦ τίτλον. Τὰ αὐτὰ ῥητέον καὶ περὶ τῶν Μητροπολιτῶν Ἐφέσου, Νικαίας κτλ· καὶ διατί; διότι ἦσαν τίτλοι ἱεροὶ, καὶ συνοδικῶς καθιερωμένοι, καὶ διότι ἐν αὐτοῖς περικλείονται συλλήβδην ἅπαντα τὰ παρὰ τῶν θείων Πατέρων παρασχεθέντα προνόμια καὶ ἡ ἐπισημότης τῶν θρόνων, ὧν εἰσι δηλωτικοί (α). Ἀλλ' ἐν τῇ Ἀρχιεπισκοπῇ τῆς πρώτης Ἰουστινιανῆς συνέβη πᾶν τοῦναντίον· μόλις παρῆλθον τρεῖς αἰῶνες ἀπὸ τῆς ἀναδείξεως αὐτῆς, καὶ ἡ Ἐκκλησία ἐπελάθετο τοῦ μεγαλυνύμου αὐτῆς τίτλου (ἐν ᾧ περιέχονται ἅπασαι αἱ ἱστορικαὶ ἀναμνήσεις καὶ ἡ λαμπρότης μεθ' ἧς περιεβάλετο

(α) Καὶ παρ' αὐτοῖς δὲ τοῖς πολιτικοῖς Ἄρχουσι καὶ Ἡγεμόσιν ὁ τίτλος θεωρεῖται ἱερόν τι, διὸ καὶ μετὰ μεγίστης ἀκριβείας φυλάττεται, ἀνεξαρτήτως τῶν πολιτικῶν περιπετειῶν καὶ ἐπικρατειῶν μεταβολῶν, πρὸς δὴλώσιν τῶν ἡγεμονικῶν αὐτῶν δικαιωμάτων. Οὕτω, φερ' εἰπεῖν, ὁ Βασιλεὺς τῆς Νεαπόλεως ὠνομάζετο ἐν τοῖς ἐπισήμοις ἐγγράφοις ἕως ἄρτι « Βασιλεὺς Ἱερουσαλήμ » κτλ.

αὐτὴν ὁ Ἰουστινιανὸς), ὡς ὁράται ἐν ταῖς Πράξεσι τῆς ἐπὶ Φωτίου Συνόδου (« Γαβριὴλ Ἀχρίδος »). Ἐκτοτε δὲ οἱ Ἱεράρχαι ἐκεῖνοι, (οἱ πάντες σχεδὸν Ἕλληνες, καὶ τοῦτο δ' ἐν παρόδῳ εἰρήσθω μοι) γίνονται γνωστοὶ εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἀρχιεπίσκοποι Ἀχριδῶν ἢ Βουλγαρίας [καίτοι ΜΗ οὐσης τῆς περιοχῆς τῶν ὑπ' αὐτοὺς Μητροπόλεων καὶ Ἐπισκοπῶν Βουλγαρίας (α)], σπανιώτερον τοῦ τῆς Ἰουστινιανῆς ὀνόματος μνημονευομένου· οἷον· « Ἰωάννης Ἀρχιεπίσκοπος Βουλγαρίας » (β)· « Λέων Ἀχρίδος » (γ)· « Θεόδουλος Βουλγαρίας »· « Θεοφύλακτος Βουλγαρίας »· « Δημήτριος Βουλγαρίας » (ὁ Χωματηνός) (δ).

(α) Χρόνοις μέντοι ὕστερον ὁ Βασιλεὺς Βασίλειος ὁ Βουλγαροκτόνος μετὰ πολλὰς τὰς μάχας τέλος ἐξέτριψε καὶ ἐδουλώσατο τοὺς· καὶ τῆς μὲν χώρας (Μακεδονίας καὶ Ἰλλυρίδος) τοὺς ἐναπολειφθέντας ἐξορίστους πεποίηκεν ἐν τῇ παρὰ τὸν Ἰστρον Κάτω Μοισίᾳ (τῇ σημερινῇ Βουλγαρίᾳ)· τὸ δὲ ὄνομα (Βουλγαρία) καθάπερ ἄλλο τι μνημεῖον ἐκείνων ἐναπολέλειπται τῇ Ἀρχιεπισκοπῇ » (Νικηφ. Γρηγ. Βιβλ. Β').

(β) Μνημονεύεται ἐν τῇ Νεαρᾷ Βασιλείᾳ τοῦ Β' περὶ ἧς εἰρήσεται κατωτέρω.

(γ) Σύγχρονος Μιχαὴλ τοῦ Κηρουλλαρίου· ἐχρημάτισε Χαρτοφύλαξ τῆς Μ. Ἐκκλησίας· ἔγραψε κατὰ ἀζύμων καὶ τῆς παρὰ Λατίνοις νηστείας τοῦ Σαββάτου.

(δ) Γεώργιος ὁ Ἀκροπολίτης, ἐκτιθέμενος τὰ περὶ τῆς ἀνταρσίας Θεωδόρου Ἀγγέλου Κομνηνοῦ, Δεσπότης τῆς Θεσσαλίας, προστίθῃσιν· « ὁ δὲ Βουλγαρίας Ἀρχιεπίσκοπος Δημήτριος τὸ βασιλικὸν περιδιδύσκει τοῦτον διάδημα, ὡς ἔφασκεν, αὐτόνομος ὢν καὶ μηδενὶ εὐθύνῃς ὀφείλων δοῦναι, καὶ διὰ ταῦτα ἐξουσίαν ἔχειν βασιλέας χρῆσιν, οὓς τε ἂν καὶ ὅπου καὶ ὅτε βούλοιο. » Καὶ Νικηφόρος ὁ Γρηγοράς· « αὐτίκα δὲ καὶ βασιλείας ἑαυτῷ περιτίθῃσιν ὄνομα, καὶ χρίεται βασιλικῶς παρὰ τοῦ τηλικαῦτα τὴν τῆς Βουλγαρίας Ἀρχιεπισκοπὴν διυθύνοντος· πλείστοις τε γὰρ ἄλλοις αὐτὴν ὁ βασιλεὺς ἐκ παλαιοῦ τε-

« Ἰάκωβος Ἀχρίδος » (α)· « Ματθαῖος Βουλγαρίας » (β)·
« Μακάριος Ἀχριδῶν » (γ) κτλ. Πλὴν ἀλλ' ἐπὶ τὸ προ-
κείμενον.

§. 35. Καὶ αὕτη μὲν ἡ κατάστασις τῆς ἐξαρτήσεως
τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ἀπὸ τοῦ θρόνου τῆς Κωνσταντι-
νουπόλεως ἐπεκράτησεν ἄχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΑ'. αἰῶ-
νος, ὅτε ΔΙΑ τὴν χεীরωσιν καὶ ἔξωσιν τῶν Βουλγάρων
(τῷ 1018) ἐκ τῶν Ἑλληνομακεδονικῶν ἐπαρχιῶν τοῦ
Ἰλλυρικοῦ θέματος, καὶ τὴν ἐγκάθειρξιν αὐτῶν ἐντός

τίμηκεν Ἰουστινιανός καὶ δὴ καὶ αὐτονομεῖσθαι ταύτην
εἰς τὸ διηνεκές προσετείταται, πλὴν οὐχ ὥστε καὶ βασιλέας
χρεῖν Ῥωμαίων, τοῦτο γὰρ ἄλλοις ἐφεῖται παρὰ τῶν νόμων,
ἀλλὰ διὰ φόβον ἤδη τοῦ τυραννοῦντος Ἀγγέλου· καὶ πρὸς γε
ἔτι διὰ κουφότητα καὶ ἀφέλειαν τοῦ τηρικαῦτα διέποντος τὴν
Ἀρχιεπισκοπὴν, ἐς τοσοῦτον ἀτοπίας τὸ πρᾶγμα ἐκκεκύνισται »

(α) Τοῦτον ἀναφέρει ὁ Παχυμέρης ἐν Βίῳ Μιχαὴλ Παλαιο-
λόγου.

(β) « Quorum meminit Plusidianus Dialogo de Synodo Flo-
rentina » Ἐχομεν Φώτιον πρῶτον κατὰ Λατίνων ἐκθέντα βι-
βλίον· μετ' αὐτὸν δὲ πολλοὺς καὶ καλοὺς, τὸν φιλόσοφον Μιχαὴλ
τὸν Ψελλόν, Νεῖλον Καθάσιλα, Μεθώνης Νικόλαον, Νεῖλον Ῥό-
δου, Μασχάμπαρά τινα, Φουρνὴν τὸν φιλόσοφον, Καματηρὸν
τὸ γενναῖον, Βαρλαάμ τινα μοναχὸν Καλαβρὸν, Παλαμᾶν τὸν
σοφόν, Θεοφύλακτον Βουλγαρίας, ἄλλον Ματθαῖον Βουλγα-
ρίας καὶ ἑτέρους. » (Apud. Allat. ib. Lib. II, c. XVIII).

(γ) Οὐ μόνον δὲ παρὰ τοῖς ἱστορικοῖς, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς ἐ-
πισήμοις Ἐκκλησιαστικοῖς ἐγγράφοις ἐπικρατεῖ ὁ τίτλος οὗτος·
οἷον ἐν τῇ Πράξει τῆς καθαιρέσεως (τῷ 1472) τοῦ Πατριάρχου
Ἰωάσαφ, τοῦ ἀπὸ Ἀδριανουπόλεως. « Πατριῶς Ἀρχιεπισκοπος
Ἀχριδῶν » (Βλ. Turcogræc. Κρουσίου σελ. 173). Ὡσαύτως ἐν
τῇ ἐγγράφῳ παραιτήσεϊ τοῦ τελευταίου τῶν Ἀρχιεπισκόπων
φέρεται ἡ ὑπογραφή « Ἀρσένιος Ἀχρίδος »· ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ
Συνοδικῇ πράξει τῆς προσαρτήσεως ἡ Ἀρχιεπισκοπὴ ὀνομάζε-
ται Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀχρίδος, ὡς ὁράται ἐν τοῖς κώδεξι τῆς Μ.
Ἐκκλησίας, περὶ οὗ λέγομεν ἐφεξῆς.

τῶν ὀρίων τῆς Κάτω Μοισίας (ὡς μαρτυροῦσιν οἱ Βυζαντινοὶ ἱστορικοί), (α) Βασίλειος ὁ Β'. (ἴσως δὲ καὶ πρὸς τιμὴν τοῦ πάππου αὐτοῦ Βασιλείου τοῦ Μακεδόνης) ἠνώρθωσε τὴν εἰρημένην Ἀρχιεπισκοπὴν, ἐκδοὺς τὸ ἀκόλουθον ψήφισμα.

« Πολλῶν ὄντων καὶ μεγάλων τῶν παρὰ τοῦ φιλαν-
 » θρώπου Θεοῦ δεδορημένων τῇ βασιλείᾳ ἡμῶν ἀγαθῶν
 » κατὰ διαφόρους καιροὺς, καὶ ἀριθμὸν ὑπερβαινόντων,
 » τοῦτό ἐστι παρὰ πάντα ἐξαίρετον, τὸ προσθήκην γε-
 » νέσθαι τῇ Ῥωμαϊκῇ Ἀρχῇ, καὶ τὴν τῶν Βουλγάρων
 » γενέσθαι ὑπὸ ζυγὸν ἓνα. Ἐντεῦθεν οὖν καὶ τὸν εὐλαβέ-
 » στατον μοναχὸν Ἰωάννην Ἀρχιεπίσκοπον Βουλγαρίας
 » ἐκυρώσαμεν εἶναι, καὶ τὰ τῇ Ἀρχιεπισκοπῇ προσήκον-
 » τα παρ' αὐτοῦ ἰθύνεσθαι· καὶ ἐπεὶ ἡτήσατο ὁ τοιοῦ-
 » τος ἐγγράφως ἔχειν τοὺς ὀφείλοντας ταῖς ἐκκλη-
 » σίαις τῆς ἐνορίας αὐτοῦ καὶ τῶν Ἐπισκόπων αὐ-
 » τοῦ κληρικοὺς καὶ παροίκους ὑπηρετεῖν, δεδώκαμεν
 » αὐτῷ τὸ παρὸν σιγγίλιον τῆς βασιλείας ἡμῶν, δι' οὗ
 » παρακελευόμεθα, αὐτὸν μὲν τὸν Ἀρχιεπίσκοπον ἔχειν
 » εἰς τὰ κάστρα τῆς ἐνορίας αὐτοῦ, ἥτοι εἰς τὴν Ἀχρίδα,
 » τὴν Πρέσπαν, τὸν Μάκρον καὶ τὴν Κίτζαβιν, κληρι-
 » κοὺς τεσσαράκοντα καὶ παροίκους τριάκοντα· τὸν δὲ
 » Ἐπίσκοπον Καστορίας εἰς τὰ κάστρα τῆς ἐνορίας αὐ-

(α) « Ἡ γὰρ Βουλγαρία (ἥτοι ἡ Ἐκκλησιαστικὴ περιοχὴ Ἀ-
 χριδῶν) ΜΗ οὕσα ἐξ ἀρχῆς Βουλγαρία, ὕστερον διὰ τὸ αὐτὴν
 ὑπὸ τῶν Βουλγάρων κυριευθῆναι λέγεται Βουλγαρία· ἔμεινεν
 οὖν καὶ αὕτη αὐτοκέφαλος ΔΙΑ τὸ ὑπὸ βασιλικῆς ἐξουσίας
 ἀποσπασθῆναι τῆς χειρὸς τῶν Βουλγάρων, ἥτοι τοῦ Βασιλέως
 κυροῦ Βασιλείου τοῦ Πορφυρογεννήτου » (Νεῖλ. Δοξαπ. παρ'
 Ἀλλατ. αὐτ. Lib. I, c. XXV). Πρὶν ἔρα ἡ ἀποσπασθῇ ΟΥΚ ΗΝ
 ΑΥΤΟΚΕΦΑΛΟΣ!

» τοῦ, ἦτοι εἰς αὐτὴν τὴν Καστορίαν, εἰς τὸν Κούρε-
 » στον, τὴν Δεάβολιν, τὴν Βοῶσαν καὶ τὸν Μῶρον, κλη-
 » ρικοὺς τεσσαράκοντα καὶ παροίκους τριάκοντα. Εἰ τά-
 » χα καὶ περισσοτέρους εἶχε πρῶην, ἀλλ' οὖν οὐ βουλό-
 » μεθα ὑπερβαίνειν τὸν ἀριθμὸν τῶν κληρικῶν καὶ πα-
 » ροίκων τοῦ Ἀρχιεπισκόπου· τὸν δὲ Ἐπίσκοπον Γλαβι-
 » νίτζας εἰς αὐτὴν τὴν Γλαβινίτζαν, καὶ εἰς τὰ Κάνινα,
 » καὶ εἰς Νεάνισκαν, κελεύομεν ἔχειν κληρικοὺς τεσσα-
 » ράκοντα καὶ παροίκους τεσσαράκοντα· τὸν δὲ Ἐπίσκο-
 » πον Μογλαίνων, εἰς αὐτὰ τὰ Μόγλαινα, καὶ τὸν Πρό-
 » σακον, καὶ τὴν Μυρίχοβαν, καὶ τὴν Σετίνην (Τζετίγ-
 » νην), (α) καὶ τὸν Ὀστροβὸν, καὶ εἰς τὰ Ζαόδρουα, κλη-
 » ρικοὺς δεκαπέντε καὶ παροίκους δεκαπέντε· καὶ τὸν
 » Ἐπίσκοπον Βουτέλεως, εἰς τὴν Πελαγονίαν, καὶ εἰς
 » τὸν Πρίλαπον, καὶ εἰς τὴν Δευρετὴν, καὶ εἰς τὸν Βε-
 » λεσόν, κληρικοὺς δεκαπέντε καὶ παροίκους δεκαπέντε·
 » καὶ τὸν Ἐπίσκοπον Στρουμμίτζης, εἰς αὐτὴν τὴν
 » Στρούμιτζαν, καὶ τὸν Ῥαδόβιστον, καὶ τὸν Κονέ-
 » τζην, κληρικοὺς δώδεκα καὶ παροίκους δώδεκα· καὶ
 » τὸν Ἐπίσκοπον Μοροβίσδου εἰς αὐτὸν τὸν Μορόβισδον,
 » καὶ τὸν Κοζίακον, καὶ τὴν Σλαβίστην, καὶ τὴν Σθλε-
 » τοβάν, καὶ τὸν Λουκόβιτζον, καὶ τὴν Πιάνιτζαν, καὶ
 » τὴν Μαλέσοβαν, κληρικοὺς δεκαπέντε καὶ παροίκους
 » δεκαπέντε· καὶ τὸν Ἐπίσκοπον Βελεβουσδίου εἰς αὐ-
 » τὴν τὴν Βελέβουσδαν, καὶ τὸν Σουντιασκόν, καὶ τὴν
 » Γερμάνειαν, καὶ τὸν Τερίμερον, καὶ τὸν Στοβόν (Ι-
 » στίπι), (β), καὶ τὸν Κάτω Σουαδέασκον, καὶ τὰ Ῥαϊό-

(α) Ἡ νῦν ἄρα πρωτεύουσα τοῦ Μαυροβουνίου ὑπέκειτο τὸ πάλαι εἰς τὸν ἐπίσκοπον Μογλενῶν.

(β) Πατὴρ τοῦ περιωνύμου Ἰωάννου Στοβαίου, ἤδη εἰς τὸν Κενστέντηλιου Μητροπολίτην ὑποκειμένη.

» λογα κληρικούς δεκαπέντε καὶ παροίκους δεκαπέντε
» καὶ τὸν Ἐπίσκοπον Τριαδίτζης εἰς αὐτὴν τὴν Τριά-
» διτζαν, καὶ τὸν Πέρνικον . . . » (ἐλλείπει τὰ λοιπά).

§. 36. Ἀλλὰ καθὼς ἡ καθίδρυσις τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ταύτης ἐγένετο ὑπὸ μόνῃς τῆς πολιτικῆς Ἀρχῆς, οὕτω καὶ ἡ ἀνόρθωσις καὶ ἀνακαίνισις αὐτῆς· οὐδετέρας δὲ τῶν πράξεων συμμετέσχεν ἡ Ἐκκλησία. Ἐπειδὴ δὲ ἡ τε σύστασις καὶ ἀνόρθωσις αὐτῆς οὐκ ἔλαβε τὸ παρὰ τῆς Καθόλου Ἐκκλησίας νόμιμον κύρος διὰ Συνοδικῆς πράξεως, διὰ τοῦτο ἡ Μεγάλη τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία ἐν Συνοδικοῖς ἐγκυκλίοις γράμμασιν, πολὺ πρὸ τῆς καταργήσεως τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχριδῶν, ἀπεκάλεσε διαβρῆδὴν τὴν πράξιν τοῦ Ἰουστινιανοῦ καὶ Βασιλείου τοῦ Β'. ΑΥΘΑΙΡΕΤΟΝ (περὶ οὗ ὁρ. Κεφ. Β'. τοῦ Γ'. Μέρους. Πρὸβλ. καὶ σημ. β'. τῆς σελ. 58), ὡς φέρ' εἰπεῖν ἐπὶ Καλλινίκου Πατριάρχου [συγχρονίσαντος τῷ σοφωτάτῳ τῶν Ἱεροσολύμων Χρυσάνθῳ (ὡς δηλὸν γίγνεται ἐκ τῆς ἐν σελ. 51 τοῦ Συνταγματίου φράσεως « ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις »), πατριαρχεύσαντι ἀπὸ τοῦ 1709—1732]. δι' αὐτὸ δὲ τοῦτο οἱ τῆς Κωνσταντινουπόλεως Πατριάρχαι οὐ διέλιπον κατὰ καιροὺς ἐπεμβαίνοντες εἰς τὰ τῆς εἰρημένης Ἀρχιεπισκοπῆς καὶ ἔργῳ ἀποδεικνύοντες τὰς ἐπὶ τῶν ἐπαρχιῶν αὐτῆς κανονικὰς ἑαυτῶν ἀξιώσεις· οἷον, ἐν τῷ πέμπειν σταυροπήγια πρὸς ἐνίδρυσιν ἱερῶν μονῶν (α), χειροτονεῖν Ἀρχιε-

(α) Ἐφ' οἷς ὁ ἱερὸς Θεοφύλακτος, διαμαρτυρόμενος κατὰ τοῦ Κωνσταντινουπόλεως, προβάλλεται τοὺς θελοὺς καρῶνας! « . . . ἡμεῖς (γράφει πρὸς Μιχαὴλ τὸν Χαλκηδόνης) οὐ περὶ ἐλαχίστου τοῦ πράγματος τιθέμενοι (τὸ πέμπειν δηλονότι σταυροπήγια), καὶ τῷ τιμιωτάτῳ μὲν Χαρτοφύλακι κυρίῳ Πέτρῳ

πισκόπους ἐκ τοῦ Πατριαρχικοῦ αὐτῶν Κλήρου (α), ἀποστέλλειν Συνοδικὰ ἐγκύκλια γράμματα παραινετικά πρὸς τοὺς χριστιανοὺς τοῦ κλίματος ἐκείνου, παιδεύειν ἐκκλησιαστικῶς τοὺς ἀρχιερεῖς τοὺς ὑποκειμένους τῇ Ἀρχιεπισκοπῇ (β) καὶ τὰ παραπλήσια, ἅτινα οὐδέ-

περὶ τούτου ἐγράψαμεν. . . . καὶ τῇ σῇ φιλοθέῳ καὶ διὰ τούτου φιλοκάρῳ τιμιότητι γράφομεν, ὡς ἂν καὶ αὐτὸς περὶ τούτου τῷ ἀνδρὶ (τῷ Πατριάρχῃ) ὁμιλήσῃς, εἰδότε μὲν οὐδεὶς ἦτορ, ἀ τοῖς κανόσι διώρισται (!). Τίς γὰρ ἐν Βουλγάροις (καὶ μὴ σοφισέσθωσαν ἐκ τῆς μετωνυμίας οἱ ἀδελφοὶ ἡμῶν Βουλγαροδιατριβογράφοι διὰ γὰρ τῆς λέξεως ταύτης σημαίνεται ἡ περιοχὴ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχριδῶν πολὺ διάφορος οὕσα τῆς Βουλγαρίας καὶ γεωγραφικῶς καὶ ἐθνογραφικῶς, ὡς δέδεικται καὶ πλατύτερον ἐν τοῖς ἔμπροσθεν δειχθήσεται), τίς γὰρ ἐν Βουλγάροις μετουσίᾳ τῷ Κωνσταντινουπόλεως Πατριάρχῃ, μήτε χειροτονίας ἐπ' αὐτῇ δικαίωμα ἔχοντι, λαχούσῃ τὸν Ἀρχιεπίσκοπον αὐτοκέφαλον; » Ἀλλ' ἐπιδειξάτω ὁ ἱερὸς ἀνὴρ τοὺς κανόνας καὶ τὰς συνοδικὰς πράξεις, ἐφ' ὧν τὸ αὐτοκέφαλον τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ἐφεδράζεται· ἀλλ' ΟΥΚ ἔστι τοιοῦτος κανὼν ἢ συνοδικὸν ψήφισμα ΟΥΚ ἔστι!

(α) Οὕτω λ. χ. Λεὼν Ἀχρίδος, Θεοφύλακτος Βουλγαρίας, Μιχαὴλ Ἀχρίδος ὁ τοῦπίκλῃν Μάξιμος, ἐχορημάτισαν Κληρικοὶ τῆς Μ. Ἐκκλησίας· ὁ μὲν, Χαρτοφύλαξ· ὁ δὲ διάκονος καὶ ῥήτωρ· ὁ δὲ διάκονος καὶ ὁστιάριος.

(β) Ὅτι οἱ Πατριάρχαι τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐξήσκουν πνευματικὴν τινα δικαιοδοσίαν καὶ ἐποπτεῖαν ἐν τῇ περιοχῇ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς, καὶ ὅτι ταύτην ἀνεγνώριζον πῶς καὶ οἱ Ἀρχιεπίσκοποι, γίνεται δῆλον ἐκ τε τοῦ ὕφους καὶ τῶν ἐννοιῶν τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Ἀχριδῶν Σωφρονίου πρὸς τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην, ἣν παρατιθέμεθα ἐνταῦθα ὡς ἔχει ἀπαραλλάκτως.
 « Ὡς ἀστὴρ φαινὸς καὶ λάμπων ἐξ ἑφᾶς καὶ δίκην ἡλίου αὐ-
 » γάζων ἐξέλαμψας καὶ κατεφώτισας πάντας· ἐξεχύθη γὰρ ἡ
 » χάρις ἐν χεῖλεσί σου, καὶ γέγονας ποιμὴν τῆς τοῦ Χριστοῦ
 » Ἐκκλησίας· θεοδίδακτε, ἰσαπόστολε, λειτουργεῖ τῶν θείων
 » μυστηρίων, πάσης γνώσεως ἄνθος, ἀκραίμων ἀρχιερέων,

ποτε ἐτόλμησαν καθ' ἐτέρας Ἐκκλησίας αὐτοκεφάλου.

» ποιμὴν τῆς ὀρθοδόξου πίστεως καὶ καθηγητὰ τῆς ἀγίας καὶ
 » θεοφρουρήτου Κωνσταντινουπόλεως Νέας Ῥώμης, τὴν ἐξ ἑ-
 » θους ἐδαφίαίαν καὶ δουλικὴν προσκύνησιν νέμομεν τῇ σῇ
 » μεγίστῃ θειότητι. Τολμῶν ὁ δούλος τῆς σῆς μεγίστης ἀγίω-
 » σύνης, Δέσποτά μου ἄγιε, ἀναφέρω πῶς δι' εὐχῶν σῶν ἁγίων
 » καὶ μετὰ τὰς τιμίας σου γραφὰς (Πατριαρχικὰ ἐγκύκλια γράμ-
 » ματα) *εἰρήνευσαν οἱ πάντες μεθ' ἡμῶν, ἀρχιερεῖς τε καὶ*
 » *κληρικοὶ τῆς ἡμετέρας ἐπαρχίας*, καὶ εἰρηνικῶς τυγχάνω
 » ἕως τῆς δευρο ἐξάπαντας. Ἐκ δὲ τοῦ Γρηγορίου τοῦ Ματ-
 » ζοῦκι πολλαῖς σύγχυταις καὶ σκάνδαλα μετ' ἀπανεύησαν· προ-
 » φασίζεταί καὶ λέγει εἰς πάντας ὅτι τὸν ἔδωσες γράμμα καὶ
 » τὸν γράφεις ἀδελφὸν καὶ συλλειτουργὸν καὶ στερεόνεις αὐ-
 » τόν· καὶ οὐκ οἶδα ἄρά γέ μου ἡ Παναγιότῃς σου τὸ ἔγραψες
 » τὸ γράμμα αὐτὸ, ἢ μόνος τοῦ ἐποίησεν αὐτὸ καὶ προφασί-
 » ζεται εἰς τὸν κόσμον· τὸ δὲ πρόσωπον τῆς αὐτῆς γραφῆς
 » σὲ τὸ κομίζω νὰ θεωρήσῃς αὐτό· καὶ εἰ μὲν τὸ ἐποίησας ἀ-
 » ληθῶς, δηλοποιήσαι τίμιόν σου γράμμα νὰ γινώσκω· εἰ δὲ
 » οὐκ ἐποίησας αὐτὸ, γράψον, ἀντιβῶ τὴν Παναγιότῃ σου,
 » ὅτι οὐκ ἔχω τί ποιῆσαι ἐκ τῶν πολλῶν σκανδάλων αὐτοῦ,
 » καὶ ἐκ τῶν ἀνιέρων τοῦ τε Μαξίμου τοῦ οὐδέποτε ὀνομαζο-
 » μένου Καστορίας, καὶ τοῦ Γαβριὴλ τοῦ πρώην Κοριτζᾶς, κα-
 » θηρημένοι καὶ ἀποφασισμένοι ὄντες ἐκ τῆς Συνόδου, καὶ μή-
 » τε Κληρικοὶ προσδέχονται αὐτοὺς, μήτε Ἀρχιερεῖς συμφοροῦν
 » μετ' αὐτούς· ἐπαναζένονται μετ' αὐτὸν τὸν Γρηγόριον τὸν Μα-
 » τζοῦκι, καὶ ποιοῦσι τὰ σκάνδαλα, καὶ συνεχίζουν τὴν Ἐκκλη-
 » σίαν τοῦ Θεοῦ. Διὸ παρακαλοῦμεν καὶ ἀντιβολουμέν, ποιήσον
 » ἵλεος εἰς ἡμᾶς, καὶ γράψον τίμιόν σου γράμμα εἰς πᾶσαν
 » τὴν ἡμετέραν ἐπαρχίαν, καὶ ἐξωστράκισον αὐτοὺς, καὶ παύ-
 » δευσον αὐτοὺς ὡς δεῖ, ὡς καθὼς τοὺς εἶχαν ἐξωστρακισμέ-
 » νους εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Κυρίου Νικάνωρος τεσσαράκοντα
 » Ἀρχιερεῖς, ἵνα εὖρωμεν ἄνεσιν καὶ εἰρήνην ἡμεῖς οἱ εὐτελεῖς
 » δούλοι σου· καὶ μὴ ἐάσῃς ἡμᾶς νὰ ἐπανεύουν οἱ ἐχθροὶ ἡμῶν,
 » ἐνεκεν ἀγάπης Θεοῦ· μόνον εἰρήνευσον ἡμῖν καὶ τὴν Ἐκκλη-
 » σίαν ὡς εἰρηνάρχῃς τῶν πάντων· ὅτι οὐκ ἔχω ἕτερον πλὴν
 » σου. Αἱ δὲ πανάγιοι καὶ θεοπειθαί σου εὐχαί εἰεν ἀεὶ μεθ' ἡ-
 » μῶν παντὶ βίῳ, ἀμήν. — Ὁ ταπεινὸς Ἀρχιεπίσκοπος τῆς

Αἱ τοιαῦται δ' ἐπεμβάσεις τῶν Πατριαρχῶν ἐναργῶς μαρτυροῦσιν, ὅτι οὐκ ἐλογίζοντο ἐνδομύχως καὶ ἐν τῷ βάθει τῆς ἑαυτῶν συνειδήσεως ἔννομον καὶ κανονικὴν τὴν ἰδιοὑπαρξίαν αὐτῆς, καὶ μάλα εἰκότως. Διότι οὔτε ἡ σύστασις αὐτῆς, οὔτε ἡ ἀνόρθωσις, ὡς διὰ μακρῶν ἀποδέδεικται, ἐγένοντο κατὰ τὰς νενομισμένας καὶ κανονικὰς διατυπώσεις, οὔτε εἰς τοὺς μετέπειτα χρόνους ἐνομιμοποιήθη καὶ κατεκυρώθη δι' ἐπισήμου Συνοδικῆς πράξεως (α).

» Πρώτης Ἰουστινιανῆς καὶ Ἀχριδῶν Σωφρόνιος σὺς ἰκέτης »
(*Turcograec. Crus. p. 340*).

(α) Ἀλλ' ἔρεις· συνομολογῶ ὅτι ἡ σύστασις τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ταύτης οὐκ ἀνεγνωρίσθη ἐπισήμως δι' ἐκκλησιαστικῆς συμβάσεως, ὥσπερ αἱ λοιπαὶ Πατριαρχικαὶ καὶ Ἀρχιεπισκοπικαὶ Ἐκκλησίαι· ἀλλ' ἡ ἐπὶ τοσούτους αἰῶνας διάρκεια αὐτῆς οὐ νομιμοποιεῖ τὴν αὐθυπαρξίαν καὶ ἀνεξαρτησίαν αὐτῆς; Οὐδαμῶς, ἀποκρίνομαι· 1) διότι ἡ πράξις τοῦ Αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ ἦν ὅλως ἀδικαιολόγητος· 2) διότι ἀντίκειται εἰς τὸν κή. κανόνα τῆς Δ'. Οἰκουμενικῆς Συνόδου (ἡ γὰρ Ἀχρίς ἢ Λιχνίς καὶ ἄλλαι τινὲς ἐπαρχίαι τῆς ῥηθείσης Ἀρχιεπισκοπῆς κεῖνται ἐν τῷ τοῦ Θρακικοῦ ὁρίῳ, ὅπερ ἄχρι Δυβράχίου διήκει, κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα, Φώτιον, Νεῖλον τὸν Δοξαπατρῆ, Μακάριον τὸν Ἀγκύρας, ὧν ἡ γνώμη συνάδει πρὸς τὰς γεωγραφικὰς εἰδήσεις Στράβωνος, Στεφάνου Βυζαντίου κλπ.), καὶ ὡς τοιαύτη, κατὰ τὰς ἀποφάνσεις τῶν ἱερῶν ἀντιπροσώπων τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας καὶ αὐτῆς ἐτι τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς, ἦν ἄκυρος καὶ ἀνίσχυρος· 3) διότι αἱ μετὰ τὴν ἐν Χαλκηδόνι Οἰκουμενικῇ Σύνοδοι, ἐπικυρώσασαι τὰ προνόμια τῶν ἄλλων αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν, εἰ καὶ προκεκυρωμένα ὄντα ὑφ' ἐτέρων προγενεστέρων Συνόδων, περὶ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχριδῶν, καὶ τοι ἄρτισυστάτου οὔσης, ἐτήρησαν ἄκραν σιωπὴν, ἥτις παρὰ παντὶ τῷ ὀρθῷ λογιζομένῳ ἰσοδυναμεῖ, ὡς ἐκ τῆς ἀκολουθίας τῶν πραγμάτων, πρὸς σαφῆ καὶ εὐθείαν διαμαρτύρησιν· 4) διότι ἐν τῇ ἐπὶ Φωτίου συγκροτηθείσῃ ἁγίᾳ Συνόδῳ, ἐν ᾗ συνε-

§. 37. Ἀλλὰ τὸ ἑαυτῆς φρόνημα ἡ Μεγάλη τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία ἐμφανῶς ἐξεδήλωσεν εἰς τοὺς ἐσχάτους

ζητήθη τὸ τίνι προσήκει ἡ ἐπὶ τῆς Βουλγαρίας κανονικὴ δικαιοδοσία (ἐν δὲ τῇ Βουλγαρίᾳ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην περιείχοντο πᾶσαι αἱ ἐπαρχίαι αἱ διὰ τῆς Ἰουστινιανείου Νεαρᾶς ἀπαρτίζουσαι τὴν ἐκκλησιαστικὴν περιοχὴν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀχρίδων), ἥ τε Ἀνατολικὴ καὶ ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία, ἄλλως εἰπεῖν ἡ Καθόλου Ἐκκλησία, διαῤῥήδην ἐδήλωσεν ὅτι ΟΥΚ ἀναγνωρίζει τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἀχρίδος ἢ Βουλγαρίας αὐτοκεφάλων καὶ αὐτόνομον, οὔτε τὸ κύρος τῶν Νεαρῶν καὶ χρυσοβούλων τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἐπιγινώσκει, συμψηφίζομένου μάλιστα καὶ συνυπογράφοντος καὶ τοῦ Ἀχρίδος Γαβριήλ, ἐν τῇ ἑκατοστῇ ἑδρᾷ καθεζομένου παρὰ τὰς ῥητάς διατάξεις τῶν εἰρημένων Αὐτοκρατορικῶν θεσπισμάτων. Ὡς διότι ἡ Μεγάλη τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία ἰδίως ἐδήλωσε, κατὰ καιροὺς, τὴν ἐπὶ τοῦ κλίματος ἐκείνου δικαιοδοσίαν ἑαυτῆς δι' ἀποστολῆς σταυροπηγίων, καὶ διὰ Συνοδικῶν ἐγκυκλίων ἀπεκάλεσε τὴν πράξιν τοῦ Ἰουστινιανοῦ (ἐπὶ Καλλινίκου Πατριάρχου) ΑΥΘΑΙΡΕΤΟΝ καὶ (ἐπὶ Σαμουήλ) ΒΙΑΙΑΝ. Ἀλλ' ἐρεῖς αὐθις. Καὶ πῶς τοιαύτης οὔσης τῆς συστάσεως αὐτῆς οἱ Πατριάρχαι ἐπολιτεύοντο πρὸς τοὺς πνευματικῶς αὐτῆς προϊσταμένους, ὡς πρὸς Ἀρχιεπισκόπους αὐτοκεφάλους; πῶς συμβιβάζεται ἡ ἀντίφασις αὕτη; Οὐδεμία ἀντίφασις, ἀποκρινόμεθα, ἔγκειται τῷ πράγματι, ἐὰν προσεκτικῶς καὶ ἀπροκαταλήπτως ἐμβλέψωμεν ἐν αὐτῷ. Καὶ πρὸς διασάφισιν τῆς ἰδέας ἡμῶν φέρομεν τὴν ἀκόλουθον παράδειγμα. — Ὑπάρχουσιν ἐν τῇ πολιτικῇ δύο εἰδῶν γεγονότα· τὰ μὲν, ἅτινα ὀρίζουσι τὰς μεταξὺ τῶν ἐθνῶν σχέσεις, εἰσὶν ἐπικεκρωμένα διὰ συνθηκῶν καὶ ἐπισήμων διπλωματικῶν πράξεων, θεωρούμενα ὡς στοιχεῖα οὐσιώδη τοῦ λεγομένου διεθνοῦς δικαίου (de droit international), καὶ διατελοῦσιν ὑπὸ τὴν ἀλληλεγγύην (sous la garantie mutuelle) ἀπασῶν τῶν μεγάλων δυνάμεων τῆς Εὐρώπης· τὰ δὲ εἰσι προϊόντα τῆς τῶν πραγμάτων φορᾶς, καὶ καλοῦνται faits ἢτοι τετελεσμένα· καὶ ἀναγνωρίζονται μὲν ὡς ὑπάρχοντα πράγματι (de fait), οὐχὶ δὲ δικαιώματι (de droit), ἅτε δὴ ἀπάδοντα πρὸς τὰς θεμελιώδεις ἀρχὰς τοῦ διεθνοῦς ἢ δημοσίου δικαίου καὶ τοῦ καθεστῶτος γενικοῦ

τούτους χρόνους, ὅτε οἱ Ἀρχιεπίσκοποι Ἀχρίδος καὶ
Πεκίου μετὰ τῶν ὑπ' αὐτοὺς Ἐπισκόπων καὶ τῶν οἰ-

πολιτικοῦ συστήματος τῆς Εὐρώπης. Οὕτως, ἡ ἐπ' ἐσχάτων
γενομένη προσάρτησις τοῦ Μ. Δουκάτου τῆς Τοσκάνης πρὸς τὸ
Σαρδικὸν βασιλεῖον θεωρεῖται παρὰ τῶν Εὐρωπαϊκῶν Κυβερ-
νήσεων ὡς *fait*, μὴπω καθιερωθεῖσα διὰ συμβάσεων καὶ συν-
θηκῶν ἐπισήμων, κἀντεῦθεν μὴ συμπεριλαμβανομένη, τό γε
νῦν ἔχον, ἐν τῷ δημοσίῳ δικαίῳ τῆς Εὐρώπης. Πολλὰ δὲ καὶ
ἄλλα τοιαῦτα τετελεσμένα ἔργα ἀπαντῶμεν ἐν τῇ νεωτέρᾳ
ἱστορίᾳ τῆς Εὐρώπης, ἀπάδοντα πρὸς τὰς θεμελιώδεις ἀρχὰς
τῆς γενικῆς συνθήκης τοῦ 1815, ἅτινα αἱ συμβαλλόμεναι δυ-
νάμεις (*les puissances contractantes*) ἠνέσχοτο (τινὰ δὲ καὶ ἐ-
πισήμως ἀνεγνώρισαν) ὅπως ἂν μὴ διαταραχθεῖ ἡ γενικὴ εἰρήνη.
Τὰ τοιαῦτα δὲ παραδείγματα διασαφίζουν τὸν χαρακτῆρα
τῆς πράξεως τοῦ Ἰουστινιανοῦ, καὶ διαλύουσι τὴν ὑποτιθεμέ-
νην τῆς Ἐκκλησίας ἀντίφασιν· ὁ Αὐτοκράτωρ δηλονότι Ἰουστι-
νιανὸς ἐξέδωκε Νεαράν, δι' ἧς ἀνεκήρυξε τὴν Ἐκκλησίαν τῆς
Λιχνίδος ἀνεξάρτητον καὶ αὐτοκέφαλον Ἀρχιεπισκοπὴν, ὑπο-
βαλὼν ἅμα ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν αὐτῆς καὶ ἐπαρχίας τινὰς τοῦ
θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως· αἱ Μεγάλαι, οὕτως εἶπεν,
Δυνάμεις τῆς Ἐκκλησίας, ἥτοι τὰ Πατριαρχεῖα, εἶδον τὴν πρᾶ-
ξιν ταύτην μετὰ πολλῆς τῆς δυσανεκείας (ὡς μὴ συνάδουσαν
πρὸς τὰ καθεστῶτα καὶ τὰς θεμελιώδεις ἀρχὰς τῶν κανόνων,
οἵτινες συναπαρτίζουσιν τὸ διεθνὲς ἢ δημόσιον, οὕτως εἶπεν,
δίκαιον τῆς Ἐκκλησίας), καθὼς τοῦτο συμπεραίνεται λογικώ-
τατα ἐκ τῆς τελείας σιγῆς τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, ἐκ τῶν
ἐπισήμων ἀποφάνσεων (*des declarations officielles*) τῆς Ἀνατο-
λικῆς καὶ Δυτικῆς, καὶ ἀπλῶς εἶπεν τῆς Καθόλου Ἐκκλησίας
ἐν τῇ ἐπὶ Φωτίου πολυπληθεστάτῃ Συνόδῳ, ἐκ τῶν κατὰ και-
ροὺς διαδηλώσεων τῶν Πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως, καὶ
ἐξ ἄλλων τινῶν τεκμηρίων. Πλὴν ἀλλὰ διὰ τὰς τότε καιρικὰς
περιστάσεις, τὰς μεγάλας πρὸς τὴν Ὀρθοδοξίαν ὑπηρεσίας τοῦ
ἁοιδίμου ἐκείνου Αὐτοκράτορος, καὶ τὸν εὐσεβῆ αὐτοῦ ζῆλον,
οὗ τινος ἔρχετο πάντως ἡ Ἐκκλησία κατὰ τῶν ἐπιπολαζουσῶν αἰ-
ρέσεων, πάνυ ἐμφρόνως προσαγομένη, οὐκ ἀπεκήρυξε τὴν πρᾶ-
ξιν αὐτοῦ ἀποτόμως, ὅπως ἂν μὴ διαταραχθεῖ ἡ ἐκκλησιαστικὴ

κειών λαῶν ἐξητήσαντο παρὰ τῆς κραταιᾶς Βασιλείας διὰ κοινῆς ἀναφορᾶς τὴν ὑπὸ τὸν Πατριαρχικὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως θρόνον ἐκκλησιαστικὴν αὐτῶν ὑποταγὴν· ἐν γὰρ τοῖς Κώδεξι τῆς Μεγάλῃς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας εὗρηται ἱστορικὴ τις σύντομος ἐκθεσις περὶ τῆς συστάσεως τῶν Ἀρχιεπισκοπῶν τούτων, προτασσόμενῃ τῆς Συνοδικῆς πράξεως, δι' ἧς αὗται προσήρτηνται τῷ Οἰκουμενικῷ θρόνῳ, καὶ τύπον εὐθείας διαμαρτυρήσεως φέρουσα καθ' ὅλων τῶν προγεγονότων. Ἐχει δὲ ἐπὶ λέξεως ὧδε.

« Ἀνδρῶν μὲν εἶη σοφῶν τὰ ὀνόματα παρεξετάζειν

εἰρήνη, ἀλλὰ διὰ τρόπων εὐσχήμων τὴν ἀποδοκιμασίαν καὶ ἀπαρέσκειναν αὐτῆς κατὰ καιροῦς ἐξεδήλωσεν, εἴτε μερικῶς, εἴτε καὶ καθολικώτερον. Οὐδεμία ἄρα ἀντίφασις ἐγκεῖται ἐν τῷ πράγματι· ἡ γὰρ Ἐκκλησία ἐπεγίνωσκε μὲν τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν Ἀχριδῶν ὑπάρχουσαν πράγματι (διὰ τοῦτο οὐδὲν θαυμαστὸν εἴπερ ἀναφέρεται αὕτη ἐν διαφόροις πατριαρχικοῖς ἐγγράφοις, καὶ οὐδόλως παράδοξον εἴπερ βλέπομεν τὸν πνευματικῶς αὐτῆς προϊστάμενον προσκαλούμενον καὶ συμμετέχοντα ἐκκλησιαστικῶν τινῶν πράξεων τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐνδημούσης Συνόδου), ἀλλ' ΟΥΧΙ καὶ δικαίωματι, ὡς ἐκ τῶν ἐν ἀρχῇ τῆς παρούσης σημειώσεως προεδέχλωται. Ὅτι δὲ τὸ ἐπιγινώσκειν τι εἴτε πολιτικὸν εἴτ' ἐκκλησιαστικὸν γεγονὸς ὡς ὑπάρχον πράγματι, ἀπὸ τοῦ ἐπιγινώσκειν αὐτὸ ὡς δικαίωματι ὑπάρχον μεγίστην ἔχει τὴν διαφορὰν, οὐδεὶς, οἶμαι, εὖ φρονῶν, ἀντερεῖ. Ἐρ' ὅσον δὲ γεγονὸς τι στερεῖται τοῦ καθολικοῦ κύρους καὶ τῶν νεομισμῶν διατυπώσεων, ἐστὶν ἐκχευόμενος, μέτεωρον, ἀκροσφαλὲς καὶ ἀμφισβητήσιμον. Τούτων οὖν οὕτως ἐχόντων, εἰπάτωσαν ἡμῖν εὐσυνειδήτως οἱ ἀδελφοὶ διατριβογράφοι, εἴπερ ἡ ἐπάνοδος τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ὑπὸ τὸν Πατριαρχικὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως θρόνον (ἄλλως τε προσελθοῦσα ἐξ αὐθορμητοῦ γνώμῃς τῶν τε Ἀρχιερέων καὶ τῶν Χριστιανῶν τοῦ κλίματος ἐκείνου, ὡς δείξομεν) ἔστιν ἀντικανονικὴ, ἢ τούναντίον, κανονικωτάτη καὶ ἐνθεσμος.

» τοῖς πράγμασι, καὶ μὴ ὥς ἔτυχε παραδέχεσθαι, νομι-
 » κῶν δὲ καὶ τὴν ἐν αὐτοῖς ἀπάτην ποιῆσθαι κατάφο-
 » ρον, καπὶ τὸ βέλτιον ἐπανάγειν τὰ πράγματα. Παρα-
 » χαράττεται γὰρ πολλάκις οὐχ ὅπως τοῖς ἐν λόγοις
 » σοφίζομένοις, ἀλλ' ἤδη που καὶ ἐν πολιτείαις τοῖς μὴ
 » ὀρθῶς χρωμένοις τοῖς πράγμασι, περικαλύμματά πως
 » τοῖς οἰκείας ἀδοξίας τὰ σεμνὰ ποιούμενοις τῶν ὀνο-
 » μάτων νεαρὰν οὖν σημαίνειν οἶδαμεν θέσπισμα
 » καὶ διαταγὴν βασιλέως, ἥτοι τὰ μὴ καλῶς ἔχοντα ἐ-
 » πανορθοῦσαν ἢ τάττουσαν, ἐνθα μηδέποτε νόμος ἔκει-
 » το, ἦν δὲ διὰταξιν καὶ νόμον βασιλικὸν κοινότερον ὁ-
 » νομάζομεν, Ῥωμαῖστί δὲ Σάκραν, καὶ τουρκικώτερον
 » Χάτι Σερίφιον· τὸν δὲ δὴ νομοθετεῖν μέλλοντα, . . .
 » χρὴ ἐπανορθοῦν τὰ μὴ καλῶς κεῖσθαι δόξαντα, ΟΥ
 » μὴν δὲ τὰ καλῶς ἔχοντα περιτρέπειν ἐπιχει-
 » ρεῖν, ὥς τινες ἐν ἀρχαίοις χρόνοις τῶν ἡμετέ-
 » ρων . . . ἥκιστα μὲν εἰς σύστασιν, ἀνατροπὴν
 » δὲ μᾶλλον τῶν καλῶς τὴν ἀρχὴν τεταγμένων,
 » καὶ ταῦτα ἱερῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν πραγμά-
 » των, οἰκείους ἐξέθεντο νόμους καὶ Νεαρὰς ἀπε-
 » κάλεσαν. Τῶν γὰρ πάλαι φιλαλλήλως συνε-
 » στώτων μερῶν καὶ συναπαρτιζόντων τὸ κα-
 » θόλου τῆς Ἐκκλησίας σῶμα, τὰς δύο ταύτας
 » Ἐπαρχίας καὶ Ἐκκλησίας, τὴν Ἀχρίδος, φα-
 » μὲν, καὶ τὴν Ἰπεκίου, ΒΙΑΙΩΣ ΑΠΟΣΠΑΣΑΝΤΕΣ
 » ΚΑΙ ΑΦΕΛΟΜΕΝΟΙ (α), αὐτονόμους ἢ μᾶλλον ἀπο-
 » λύτους εἶασαν, καπὶ τούτῳ Νεαρὰς ἐξέθεντο, Νεα-
 » ρὰς δὲ πολλῶν παραιτίους κακῶν. Ἐντεῦθεν γὰρ

(α) Ἐνταῦθα ὁ λόγος καθάπτεται τοῦ Ἰουστινιανοῦ καὶ τῶν ἐν
 Νικαίᾳ βασιλέων τῶν συνησαμένων τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν Πεκίου.

» τὰ δεινὰ ἐναρξάμενα, καὶ προϊόντι συναυξανόμενα τῷ
 » χρόνῳ, μηδενὸς ὄντος τοῦ ἀναστέλλοντος, πανωλε-
 » θρίαν ἠπείλουν ταῖς ἐκκλησίαις ἐκείναις· συχνοὶ γὰρ
 » τῶν ἀφανῶν καὶ ἀσήμων ἔξωθέν ποθεν προσβάλλον-
 » τες, ἀντεξωθοῦντο ἀλλήλους, καὶ τὸ τῆς Ἀρχιεπισκο-
 » πῆς ἀρπάζοντες ὄνομα, δεινῶς κατωρχοῦντο τῶν Ἐκ-
 » κλησιῶν ἐκείνων, θύοντες καὶ ἀπολλύοντες καὶ χρέε-
 » σιν ἐπάγοντες χρέη, ὥς τε τοὺς μὲν ἐν αὐταῖς προϊ-
 » σταμένους Ἀρχιερεῖς ἀδεῶς καταδιώκεσθαι, ζημίαις
 » τε καὶ ὑπερορίαις ἀδίκους καθυποβάλλεσθαι, τὰ δὲ λο-
 » γικὰ ἐκεῖνα τοῦ Χριστοῦ ποίμνια, τοὺς εὐσεβεῖς καὶ
 » ὀρθοδόξους χριστιανοὺς κατατρύχεσθαι, καὶ μονοноῦ
 » κινδυνεύειν ἐξαφανισθῆναι τέλος τὰς ἐπαρχίας ἐκεί-
 » νας· εἰς τοιοῦτον γὰρ ἀξιοθρήνητον πέρας ἤδη ληγού-
 » σης τῆς αὐτονομίας ἀμφοτέρων τῶν Ἐκκλησιῶν ἐκεί-
 » νων, οἱ ἐν αὐταῖς ἀρχιερατικῶς ἤδη προϊστάμενοι μετὰ
 » τῶν ἐμπεπιστευμένων αὐτοῖς λογικῶν ποιμνίων ἐν ἀ-
 » μηχανίᾳ γενόμενοι παντελεῖ, κατέφυγον ὁμοθυμαδόν
 » ἐνταῦθα εἰς βασιλεύουσαν, καὶ γνώμῃ κοινῇ τῶν ἐ-
 » κείσε χριστιανῶν, συναινούντων καὶ τῶν τέως ἐχόντων
 » τὰς ἀρχιεπισκοπὰς ἐκείνας καὶ παραιτουμένων οἰκείᾳ
 » βουλῇ, προσέδραμον τῷ βασιλείῳ Κράτει διὰ
 » κοινῆς αὐτῶν ἀναφορᾶς, καὶ ἐδεήθησαν θερ-
 » μῶς ἀποκατασταθῆναι τὰς δύο ταύτας Ἀρχιε-
 » πισκοπὰς Ἀχριδῶν καὶ Ἰπεκίου, μετὰ τῶν ἐν
 » αὐταῖς Μητροπόλεων καὶ παροικιῶν ἀπασῶν,
 » εἰς τὸν καθ' ἡμᾶς ἀγιώτατον Ἀποστολικὸν Πα-
 » τριαρχικὸν καὶ Οἰκουμενικὸν θρόνον, καὶ συν-
 » αρμολογηθῆναι τῷ λοιπῷ τῆς Ἐκκλησίας σώ-
 » ματι. Τοῦ γοῦν κραταιοτάτου ἡμῶν Ἀνακτος
 » ὃν ὁ Κύριος πλυεοτοίη, ἐπινεύσαντος εὐμενῶς

» ταῖς θερμαῖς αὐτῶν δεήσεσι, ΝΕΛΡΑ ἤτοι ΧΑ-
 » ΤΙ ΣΕΡΙΦΙΟΝ ΕΞΕΔΟΘΗ, ΟΠΩΣ ΕΙΣ ΤΟΝ Α-
 » ΠΑΝΤΑ ΑΙΩΝΑ διάτελῶσιν ἀμφοτέραι αἱ ἐπαρ-
 » χίαι ἐκεῖναι Ἀχριδῶν καὶ Ἰπεκίου ὑποκείμεναι
 » τῷ καθ' ἡμᾶς τούτῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως
 » θρόνῳ (α), καθὼς καὶ αἱ λοιπαὶ Μητροπόλεις
 » καὶ κατὰ πάντα διοικούμεναι καὶ διεξαγόμεναι
 » Εἰς ἐνδειξιν οὖν διηνεκῇ τοῦ ἐν τοῖς ἐσχάτοις
 » τούτοις χρόνοις γεγονότος, τὰς διαληφθείσας ἀγίας
 » Ἐκκλησίας Ἀχριδῶν καὶ Ἰπεκίου πρὸς τὸ εἶναι συνη-
 » νωμένας καὶ ὑποκειμένας πρὸς τὸν καθ' ἡμᾶς ἀγιώ-
 » τατον Ἀποστολικὸν Πατριαρχικὸν καὶ Οἰκουμενικὸν
 » θρόνον ἐξετέθη καὶ τὸ παρὸν ἡμέτερον Πατριαρχικὸν
 » καὶ Συνοδικὸν γράμμα ἐν τῷ ἱερῷ Κώδικι τῆς καθ' ἡ-
 » μᾶς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας. Ἐν ἔτει σω-
 » τηρίῳ αψξζ'. ἐπινεμήσεως ΙΕ'. Μαΐου ». — Ἐπὶ πᾶσι
 δὲ τούτοις προσθετέον ὅτι τὴν πράξιν τῆς προσαρτήσεως
 ἀπεδέξατο ἅπασα ἡ Καθολικὴ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία,
 οὐδεὶς δὲ τῶν Πατριαρχῶν ἢ τῶν Ἀρχιερέων, ἢ τῶν εὐ-
 σεβῶν διδασκάλων, εἴτε τῶν ἐνταῦθα, εἴτε τῶν ἐν Ῥωσ-
 σίᾳ, εἴτε τῶν ἐν ἄλλῃ τινὶ χώρᾳ τῆς Ὁρθοδοξίας, διε-
 μαρτυρήθη ποτὲ κατ' αὐτῆς (ὅπερ ἀναντιρρήτως ἂν ἔ-
 πραττον εἴποτε ὁ Πατριαρχικὸς τῆς Κωνσταντινουπό-

(α) Τὸ ρηθὲν Χάτι Σερίφιον εὑρεται ἐν τοῖς ἀρχείοις τῆς Γ.
 Πύλης. Καὶ ἐν τῷ Αὐτοκρατορικῷ δὲ διπλώματι (Βερατίῳ) τοῦ
 Πατριάρχου ὑπάρχουσι συγκαταλεγμέναι μετὰ τῶν Μητροπο-
 λιτῶν τῶν ὑποκειμένων τῷ Οἰκουμενικῷ θρόνῳ καὶ αἱ Ἀρχιε-
 πσκοπαὶ Ἀχριδῶν καὶ Ἰπεκίου ὥστε οἱ ζητοῦντες ἵνα ἀποσπᾶ-
 σωσιν αὐτάς ἀπὸ τῆς πνευματικῆς δικαιοδοσίας τοῦ Πατριάρ-
 χου ἀντιμάχονται καὶ πρὸς τοὺς κανόνας τῆς Ἐκκλησίας, καὶ
 πρὸς αὐτὰ τὰ Σουλτανικὰ θεσπίσματα.

λεως θρόνος ἐπεχείρει, φέρε, καθυποτάξαι ἐφ' οἱαδήποτε προφάσει τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Κύπρου, ἥς τὸ αὐτόνομον καὶ αὐτοκέφαλον ἐπερείδεται ἐπὶ Συνοδικῶν κανόνων καὶ πράξεων). ἀλλὰ καὶ ἐσχάτως ἤδη ἐν τῇ ἀνακρίσει τοῦ χωρεπισκόπου Μακαριουπόλεως (περὶ ἧς ὄρα Μέρος Γ'. Κεφ. γ'.) οἱ τέσσαρες Πατριάρχαι μετὰ τῆς ἐνδημούσης ἁγίας Συνόδου διαβρῆδην ἀπεφώνησαντο ὅτι ἡ Βουλγαρία ἀνήκει κανονικῶς εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας.

§. 38. Ἀνακεφαλαιοῦντες οὖν τὰ ἄχρι τοῦδε εἰρημένα λέγομεν

Α'. Ὅτι ἅπασαι αἱ ἐπαρχίαι τῆς Ἀνατολικῆς Ἰλλυρίας, μετὰ τὴν ἐπὶ Γρατιανοῦ προσάρτησιν αὐτῆς τῷ ἀνατολικῷ τμήματι τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐπικρατείας, συμπεριελήφθησαν, κατὰ τὰς διαγορεύσεις τῶν Ἀποστολικῶν καὶ Συνοδικῶν κανόνων, ἐν τῇ ἐνορίᾳ τοῦ Θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἐβεβαιώθη δὲ ἡ ἐπ' αὐτῶν πνευματικὴ δικαιοδοσία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου ὑπὸ τῶν Αὐτοκρατόρων Θεοδοσίου τοῦ Β', Μαρκιανοῦ καὶ Πουλχερίας καὶ Ἰουστινιανοῦ τοῦ Μεγάλου (ὄρ. σελ. 8 καὶ 9).

Β'. Ὅτι καθ' ὅλην τὴν μακροχρόνιον ἔριδα τῆς Ἀνατολικῆς καὶ Δυτικῆς Ἐκκλησίας περὶ Βουλγαρίας, ἥτοι Δακίας Μεδιτερράνεας, Δακίας Ῥιπενσίας, Δαρδανίας, Μοισίας κτλ. καὶ τὴν γενομένην συζήτησιν ἐν τῇ Συνόδῳ τῇ ἐπὶ Φωτίου, οὐδεμία μνεία ἐγένετο περὶ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς τῆς Πρώτης Ἰουστινιανῆς, καὶ ταῦτα παρόντος τοῦ Γαβριὴλ Ἀχρίδος, ὡς ἂν εἰ μηδέποτε ὑπῆρξε.

Γ'. Ὅτι ἡ Νεαρά τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ὡς ἀντιθαίνουσα τοῖς θείοις κανόσι καὶ ὡς μηδέποτε καθιερωθεῖσα καὶ νομιμοποιηθεῖσα ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας διὰ Συνοδικῆς πρά-

ξως, ἔστιν ἄχυρος καὶ ἀνίσχυρος, κατὰ τὴν ἐν τῇ Δ'. Συνόδῳ σύμβασιν τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὴν πολιτικὴν ἐξουσίαν (σελ. 56).

Δ'. Ὅτι αἱ εἰρημέναι ἐπαρχίαι τοῦ Ἰλλυρικοῦ, αἱ εἰς τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν Ἀχρίδος δυνάμει τῆς Ἰουστινιανείου Νεαρᾶς καθυποταγεῖσαι, ἀφαιρεθεῖσαι ἀπὸ τῆς δικαιοδοσίας αὐτῆς, ἐπανῆλθον πάλιν κανονικῶς καὶ ἐννόμως (κατὰ τὸ « κατὰ τῶν κανόνων ΜΗΔΕΝ πραγματικὸν ἰσχύσει ») εἰς τὴν πνευματικὴν ἐξουσίαν τοῦ Κωνσταντινουπόλεως, ὡς ἀποδεικνύεται ἐκ τῶν Παπικῶν ἐπιστολῶν καὶ τῶν πρακτικῶν τῆς ἐπὶ Φωτίου ἀγίας Συνόδου (α).

Ε'. Ὅτι ἡ ῥηθεῖσα Σύνοδος ἀπεδέξατο τὰς περὶ τῶν Βουλγαρικῶν ἐπαρχιῶν τοῦ Ἰλλυρικοῦ θέματος θεωρίας τοῦ ἱεροῦ Φωτίου, οὐκ ἀποτόμως μὲν τοι γέ ἐκκόπτουσα τὰς ἐλπίδας τῆς Ῥώμης· ἀλλὰ πάνυ ἐμφρόνως προσ-αγομένη διαβρῆδην ἐκήρυττεν (ὡς δῆλον ἐκ τῶν φράσεων ἐκείνων· εἰ μὴ τις κανονικὴ ἀνεχαίτιζέ με δί-

(α) Ἀδριανὸς ὁ Α'. ἐπισέλλων τῷ 783 τῷ Αὐτοκράτορι Κωνσταντίνῳ καὶ τῇ μητρὶ αὐτοῦ Εἰρήνῃ ἀντιβασιλίσση (ὅρ. σελ. 37, πρβλ. καὶ σελ. 38), ζητεῖ τὴν ἀπόδοσιν τῶν Ἰλλυρικῶν ἐπαρχιῶν (ὧν περὶ τὰ μέσα τοῦ Θ'. αἰῶνος κατὰ τὸ πλεῖστον ἐκράτησαν οἱ Βούλγαροι, καλέσαντες αὐτὰς *Βουλγαρίας*)· ὁμιλεῖ δὲ περὶ τῆς ὑποταγῆς αὐτῶν εἰς τὸν Κωνσταντινουπόλεως, ὡς περὶ γεγονότος παλαιοῦ. Ἄν λοιπὸν ὑποθῶμεν αὐτὰς ὑποταγεῖσας τῷ Οἰκουμενικῷ θρόνῳ πεντήκοντα γοῦν ἑνιαυτοὺς πρὸ τοῦ Ἀδριανοῦ, ἔπεται ὅτι ἡ μὲν αὐτονομία τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχρίδων διήρκεσεν 198 ἔτη (ἄρξαμένη δηλονότι τῷ 535) ἡ δὲ ὑποταγὴ αὐτῆς εἰς τοὺς Πατριάρχας 285, ἥτοι ἀπὸ τοῦ 733—1018, ὅτε, ἀποσπασθεῖσα αὐθαιρέτως ἀπὸ τῆς κανονικῆς αὐτῶν δικαιοδοσίας ὑπὸ Βασιλείου τοῦ Β', ἐκηρύχθη αὐτόνομος καὶ αὐτοδέσποτος τὸ δεύτερον.

κή, εἶχον δὲ καὶ τὸ ἱερατικὸν συμπνέον ») ὅτι αἱ ἐπαρχίαι αὐταὶ ἀνήκουσι κατὰ τοὺς κανόνας εἰς τὴν διακαιοδοσίαν τοῦ Κωνσταντινουπόλεως, προβαλλομένη ἅμα καὶ βασιλικὰς ἀνάγκας ἤτοι λόγους πολιτικοὺς (σελ. 41 καὶ σημ. α. τῆς σελ. 43).

Ζ'. Ὅτι ὁ Ἱεράρχης τῆς Πρώτης Ἰουστινιανῆς, οὐ πλέον τῶν διακοσίων ἐνιαυτῶν παρελθόντων ἀπὸ τῆς ἀναδείξεως αὐτοῦ εἰς Ἀρχιεπίσκοπον αὐτοκέφαλον, ἀπολέσας τὰ ἔξοχα προνόμια καὶ δίκαια, ἅτινα παρείχεν αὐτῷ ἡ ρλά. Νεαρά, κατεβιβάσθη εἰς τὴν τάξιν τῶν Μητροπολιτῶν τῶν ὑποκειμένων τῷ Κωνσταντινουπόλεως, ὡς δῆλον ἐκ τῆς ἐν τῇ Μεγάλῃ ἐκείνῃ Συνόδῳ ἐδρας καὶ ὑπογραφῆς αὐτοῦ.

Ζ'. Ὅτι ἡ ἀνόρθωσις τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ὑπὸ Βασιλείου τοῦ Β' κατὰ τὸ 1018 οὐκ ἐπεσφραγίσθη ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας διὰ Συνοδικῆς τιнос πράξεως.

Η'. Ὅτι ἡ Μεγάλη τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία οὐ παρητήθη ἐπισήμως τῶν κανονικῶν αὐτῆς δικαιωμάτων (α), ἀλλὰ καὶ τοὶ τῇ πολιτικῇ ἀνάγκῃ ὑπέεικον, ἐδήλου κατὰ καιροῦς τὸ περὶ τοῦ θρόνου τούτου ἐνδόμυχον ἑαυτῆς φρόνημα, νῦν μὲν ἀποστέλλουσα σταυροπήγια εἰς τὰς

(α) Ἰδοὺ ὁ τύπος, δι' οὗ ἡ Ἐκκλησία τῆς Κωνσταντινουπόλεως παρητήθη κατὰ τὸ 1850 τῶν ἐπὶ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος κανονικῶν αὐτῆς δικαιωμάτων. « Συνελθόντες διὰ τῆς χάριτος τοῦ παναγίου Πνεύματος ἐν πλήρει Συνόδῳ . . . ὡρίσαμεν ἵνα ἡ ἐν τῷ βασιλείῳ τῆς Ἑλλάδος ὀρθόδοξος Ἐκκλησία . . . ὑπάρχῃ τοῦ λοιποῦ κανονικῶς αὐτοκέφαλος . . . δαψιλεύομεν δὲ αὐτῇ καὶ πάσας τὰς προνομίας καὶ πάντα τὰ κυριαρχικὰ δικαιώματα . . . » κτλ. Πρὸς καὶ τὰ περὶ ἀναγορεύσεως τοῦ αὐτοκεφάλου τῆς Ῥωσικῆς Ἐκκλησίας διὰ μακρῶν ἐκτιθέμενα ἐν τῷ β'. κεφ. τοῦ Γ'. Μέρους.

ὑπ' αὐτὸν χώρας, νῦν δὲ ἀποκαλοῦσα τὴν πράξιν τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἀντικανονικὴν καὶ αὐθαίρετον (ὄρα σελ. 86).

Θ'. Ὅτι ἡ αὐτὴ Ἐκκλησία ἐπ' ἐσχάτων διεμαρτυρήθη σαφῶς καὶ ἐντόνως καθ' ὅλων τῶν προγεγονότων (σελ. 93)· καὶ

Ι'. Ὅτι ἡ προσάρτησις ἡ ἐπὶ Σαμουὴλ γενομένη ἔστιν ἔννομος καὶ κανονικὴ καὶ νόμῳ πολιτικῷ καὶ λόγῳ ἐκκλησιαστικῷ· ὡς τοιαύτη δὲ, πρὸ μικροῦ ἤδη, καὶ παρὰ τῶν τεσσάρων Πατριαρχῶν ἀνωμολογήθη (ὄρα Κεφ. γ'. τοῦ Γ'. Μέρους).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

*Ὅτι τὸ χρυσόβουλλον τοῦ Ἰουστινιανοῦ, δι' οὗ παρέ-
χορται τῷ Ἀρχιεπισκόπῳ Ἀχριδῶν ἔξοχα προνό-
μια Ἐκκλησιαστικά τε καὶ πολιτικά, ἔστι
νόθος καὶ κίβδηλον.*

§. 39. Ἡμέρας τινὰς πρὸ τοῦ ἀντικανονικοῦ κινήματος τοῦ ἐν τῇ κατὰ τὸ Φανάριον Ἐκκλησίᾳ τοῦ ἀγίου Στεφάνου τετολμημένου, προσῆλθέ τις παρ' ἐμοὶ τῶν πρωτοεργῶν αὐτοῦ, φίλος δ' ἐμοὶ καὶ συνήθης, καὶ δικαιολογῶν τὰς περὶ ἐκκλησιαστικῆς χειραφετήσεως ἀξιώσεις τῶν ὁμοφρόνων αὐτοῦ, ὑπερῆρε τὰ προνόμια τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ταύτης, μετὰ πολλῆς ἐγκραυχέσεως ἐπισείων μοι τὸ χρυσόβουλλον τοῦ Αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ. Ἀναγνούς δ' αὐτὸ ἐφεξῆς, εὔρον ὅτι ἐστὶ κίβδη-

λον, πολλῶ τοῦ Αὐτοκράτορος ἐκείνου μεταγενέστερον, μετὰ πολλῆς ἀδεξιότητος καὶ ἀκρισίας συντεταγμένον, καὶ πιστὸν ἐκμαγεῖον καὶ ἀπορίμημα τοῦ παρὰ τοῖς Δυτικοῖς πολυθρυλλήτου πραγματικοῦ τύπου τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου (α). ἡ δὲ νοθεΐα αὐτοῦ δηλοῦται ἐκ πολλῶν τεκμηρίων· οἷον· ἐκ τῆς ἀντευναγγελικῆς καὶ ἀντορθοδόξου ἐνώσεως τῆς πνευματικῆς καὶ πολιτικῆς ἐξουσίας ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, ἡτις ἦν καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Ἑσπερίᾳ κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ἄγνωστος (β), ἐκ τῶν μνημονευομένων ἐν αὐτῷ ἐπαρχιῶν

(α) « Περὶ τὰ μέσα τοῦ Θ'. αἰῶνος ἐπλαστογραφήθη ὁ γελοῖος πραγματικὸς τύπος, διὰ τοῦ ὁποίου τάχα ὁ θεόχριστος οὗτος Αὐτοκράτωρ χαρίζει εἰς τὸν τότε Πάπαν Σίλβεστρον καὶ τοὺς αὐτοῦ διαδόχους, οὐ μόνον τὴν Ῥώμην καὶ τὴν Ἰταλίαν (εἰς τὴν ὅποίαν ὅμως ὕστερον ἐβασίλευον οἱ τοῦ Κωνσταντίνου διάδοχοι) καὶ τὴν κυριαρχικὴν τῆς Ῥώμης προεδρίαν, ὡς κεφαλῆς τῶν τεσσάρων Πατριαρχῶν (ἐν ᾧ μῆτε τὸ Πατριάρχης ὄνομα ὑπῆρχεν, μῆτε ἡ Κωνσταντινούπολις κτισμένη!) ἐτι δὲ καὶ τὴν ἀξίαν, ἵνα κρίνῃ ὁ Πάπας, ὡς ὑπέρτατος δικαστής, πάντα τὰ κατ' ἐκκλησίαν συμβαίνοντα. . . . ἀλλὰ τῷ χαρίζει προσέτι α καὶ τῆς βασιλείας πλεονεξία ἐξουσίαν ἔχειν κατὰ πᾶσαν τὴν Οἰκουμένην, (τοῦτέστιν εἰς τὴν Δύσιν πλὴν τῆς Ἀνατολῆς!), καὶ τὰ βασιλικά παράσημα φορεῖν, τά τε ἄλλα καὶ τὸν ὑπέρλαμπρον λῶρον» (Κ. Οἶκον. περὶ τῶν τριῶν ἱερατ. τῆς Ἐκκλ. βαθμ. σελ. 55. καὶ 56).

(β) Δύο περίπου αἰῶνας μετὰ τὸν Ἰουστινιανὸν Γρηγόριος ὁ Β'. ἔγραφε πρὸς Λέοντα τὸν Ἰσαυρον· « ἄλλη παίδευσις ἐπὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν διδασκμάτων, καὶ ἄλλος νοῦς τῶν κοσμικῶν. . . καὶ γράφω σοι τὰς διαφορὰς τοῦ παλατίου καὶ τῶν ἐκκλησιῶν, τῶν βασιλείων καὶ ἀρχιερέων. . . ὥσπερ γὰρ ΟΥΚ ἔχει ἐξουσίαν ὁ Ἀρχιερεὺς ἐγκύψαι εἰς τὸ παλάτιον καὶ προβαλέσθαι ἀξίᾳ βασιλικᾷ, οὕτως, οὔτε ὁ βασιλεὺς ἐγκύψαι εἰς τὰς ἐκκλησίας. . . ἀλλ' ἕκαστος ἡμῶν ἐν ᾗ κλήσει ἐκλήθη παρὰ Θεοῦ, ἐν ταύτῃ μενέτω. . . βλέπεις βασιλεῦ τὰς διαφο-

Θεσσαλίας, Ἀλβανίας, Λεβιθαδίας, Εὐρίπου, μηδόλως ἀ-

ράς τῶν ἀρχιερέων καὶ βασιλέων;» κτλ. (Ἐπισ. Β'. ὁρ. Πρακτ. Συν. τόμ. Β, σελ. 717). Καὶ πάλιν « Γνωθί, βασιλεῦ, ὅτι τὰ δόγματα τῆς ἁγίας Ἐκκλησίας οὐχὶ βασιλέων εἰσὶν, ἀλλὰ τῶν Ἀρχιερέων, καὶ ἀσφαλῶς θέλουσι δογματίζεσθαι· διὰ τοῦτο οἱ Ἀρχιερεῖς προσετάρχθησαν εἰς τὰς Ἐκκλησίας ἀπέχοντες τῶν δημοσίων πραγμάτων, καὶ οἱ βασιλεῖς ὁμοίως ἀπέχεσθαι τῶν ἐκκλησιαστικῶν (αὐτ. σελ. 719). Ταῦτα δ' εἰσὶ συμφωνότατα πρὸς τὴν διδασκαλίαν τῶν πανευφύμων Ἀποστόλων καὶ τῶν Θεῶν Πατέρων· « ἕκαστον χρηὶ ἐμμένειν τῇ τάξει τῇ δοθείσῃ αὐτῷ, καὶ μὴ υπερβαίνειν τοὺς ὅρους. . . . ὅσοι δὲ συγχέουσι τὰς τάξεις, ὑπαρπάζοντες ἑαυτοῖς ἀξιώματα τὰ μὴ διδόμενα, καὶ ἐπιτρέποντες ἑαυτοῖς τυραννικῶς ἃ μὴ ἔχουσιν ἐξουσίαν διδόναι, παροργίζουσι τὸν Θεὸν ὥσπερ οἱ Κορεῖται καὶ ὁ βασιλεὺς Ὁζίας » (Ἀποστ. διαταγ. Βιβλ. Ε'. Κερ. λδ'. Πρβλ. καὶ Η', μς'). « ἄλλοι ὅροι βασιλείας καὶ ἄλλοι Ἰερωσύνης· ὁ βασιλεὺς τὰ ἐνταῦθα πεπίστευται, ἐγὼ τὰ οὐράνια (ἐγὼ δὲ ὅταν εἴπω, τὸν ἱερέα λέγω)· ὁ βασιλεὺς σώματα ἐμπιστεύεται, ὁ δὲ ἱερεὺς ψυχάς· ὁ βασιλεὺς λοιπάδας χρημάτων ἀφήσιν· ὁ δὲ ἱερεὺς λοιπάδας ἀμαρτημάτων· ἐκεῖνος ἀναγκάζει, οὗτος παρακαλεῖ· ἐκεῖνος ὅπλα ἔχει αἰσθητὰ, οὗτος ὅπλα πνευματικά » (Χρυσοστ. Λόγ. Δ'. εἰς τὸν Ὁζίαν. Τόμ. Ε'. σελ. 449). « Σοὶ βασιλείαν (ἔλεγεν Ὁσιος ὁ Κοδρονύξης πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα Κωνσταντῖνον) ὁ Θεὸς ἐνεχείρισεν, ἡμῖν τὰ τῆς Ἐκκλησίας ἐπίστευσε· καὶ ὥσπερ ὁ τὴν σὴν ἀρχὴν ὑποκλέπτων ἀντιλέγει τῷ διαταξαμένῳ Θεῷ, οὕτω φοβήθητι καὶ σὺ, μὴ τὰ τῆς Ἐκκλησίας εἰς σεαυτὸν ἔλκων ὑπεύθυνος ἐγκλήματι μεγάλῳ γένῃ· ἀπόδοτε, γέγραπται, τὰ τοῦ Καίσαρος Καίσαρι, καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ· ΟΥΤΕ τοίνυν ἡμῖν (τοῖς ἱερωμένοις) ἀρχεῖν ἐπὶ τῆς γῆς ἔξεστιν, οὔτε σὺ τοῦ θυμαῖν ἐξουσίαν ἔχεις, ὦ βασιλεῦ! » (πρὸς τῷ Μ. Ἀθανασ. ἐν ἐπιστ. τοῖς ἀπανταχοῦ τὸν μονήρη βίον ἐνασκουμένοις)· καὶ « εἰ γὰρ καὶ σεμνὸς ἡμῖν ὁ θρόνος φαίνεται ὁ βασιλικός, ἀλλ' ὅμως τὰ ἐπὶ τῆς γῆς ἔλαχεν οἰκονομεῖν, καὶ πλέον οὐδέν » (Ἰσιδώρος ὁ Πηλουσιώτης)· καὶ « μὴ παρασάλευς, βασιλεῦ, κατὰστασιν ἐκκλησιαστικὴν. . . . σοὶ μὲν γὰρ ἡ πολιτικὴ κατὰστασις καὶ τὸ στρατόπεδον· λοιπὸν τούτων φρόντιζε, καὶ τὴν Ἐκκλησίαν ἕασον ποι-

ναφερομένων ἐν τῇ Νεαρᾷ, ἐκ τινων μεσαιωνικῶν ἐσπερογενῶν ἀνοησιῶν, ἐκ τῆς ἐν τέλει ἀπὸ Χριστοῦ χρονολογίας (φξζ'.) (α) κτλ. Ἐχει δὲ ἐπὶ λέξεως ὧδε.

μέσι » κτλ. (Θεόδωρος ὁ Ζηλωτὴς πρὸς Λέοντα τὸν Ἀρμένιον, παρὰ Γεωργίῳ τῷ Ἀμαρτωλῷ).

(α) Κατ' ἀρχὰς οἱ χριστιανοί, καὶ ἰδίως οἱ ἱστορικοί, διώριζον τοὺς χρόνους ἢ ἀπὸ κτίσεως κόσμου χρονολογοῦντες, ἢ ἀπὸ Ἀβραάμ, ἢ κατὰ τὰς παρ' Ἑλλήσιν Ὀλυμπιάδας, ἢ ἀπὸ τῆς ἐκστρατείας τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, ἢ ἀπὸ τοῦ Διοκλητιανείου διωγμοῦ, ὅστις καὶ μαρτυρικῇ ἐποχῇ ἐπωνομάσθη· ἀλλὰ τὰ ἐπίσημα ἔγγραφα τὰ τε πολιτικά καὶ ἐκκλησιαστικά ἐχρονολογοῦντο σταθερῶς κατὰ τοὺς ἐξῆς δημοκρατικοὺς τύπους· οἷον· (ἐν τῇ ἐπιστολῇ Οὐαλεντινιανοῦ καὶ Μαρκιανοῦ τῶν Αὐτοκρατόρων πρὸς τὸν Πάπαν Λέοντα)· « *ἐπράχθη ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑπατεία τοῦ Δεσπότη τοῦ ἡμῶν Οὐαλεντινιανοῦ τοῦ αἰωρίου Ἀγνούστου τὸ ἔβδομον καὶ Ἀβιηνοῦ ὑπάτων* » (Πρακ. Συν. τόμ. Β. σελ. 21)· καὶ « *τῇ πρὸ δέκα καλαυδῶν Δεκεμβρίῳ, ἐν Κωνσταντινουπόλει, τοῦ Δεσπότη τοῦ ἡμῶν Οὐαλεντινιανοῦ τὸ ὄγδοον, καὶ Ἀβιηνοῦ τῶν λαμπροτάτων ὑπάτων* » (αὐτόθι)· καὶ (ἐν τῷ Αὐτοκρατορικῷ διατάγματι τῷ βεβαιοῦντι τὰ Πρακτικά τῆς Δ'. Συνόδου)· « *ἐδόθη πρὸ μιᾶς Νοῶν Ἰουλίῳ, ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὑπατεία Σφωρακίου τοῦ λαμπροτάτου καὶ τοῦ δηλωθησομένου* » (αὐτ. 219)· ὁμοίως καὶ ἐν ταῖς Συνοδικαῖς πράξεσιν ὁ αὐτὸς χρονολογικὸς τύπος εὐρίσκεται· οἷον· « *ὑπατεία τοῦ Δεσπότη τοῦ ἡμῶν Μαρκιανοῦ τοῦ αἰωρίου Ἀγνούστου καὶ τοῦ δηλωθησομένου, τῇ πρὸ ὀκτῶ Ἰδῶν Ὀκτωβρίῳ, ἐν Χαλκηδόνι* » (αὐτ. 41) κτλ. (ὁ δ' αὐτὸς χρονολογικὸς τύπος ἀπαντᾷ καὶ ἐν νομίσμασιν). Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν εἰσαγωγὴν τῆς χριστιανικῆς ἐποχῆς ὑπὸ Διονυσίου τοῦ Μικροῦ (ἐμὸνάζεν ἐν Ῥώμῃ περὶ τὰ μέσα τοῦ 7. αἰῶνος), ἐπὶ πολὺν χρόνον τὰ αὐτοκρατορικά χρυσόβουλλα καὶ τᾶλλα κυβερνητικά ἔγγραφα ἐχρονολογοῦντο κατὰ τὸ ἀπὸ κτίσεως κόσμου ἔτος ἢ καὶ κατ' Ἰνδικτιῶνας· οἷον· (ἐν τῷ περὶ κτίσεως Ἐκκλησιῶν διατάγματι Βασιλείου τοῦ Β'. βασιλεῦσαντος ἀπὸ τοῦ 975-1025) « ὥστε ἀσφαλῆ καὶ ἀμετάθετον εἶναι τὴν παροῦσαν διάταξιν, οἰκεία χειρὶ ὑποσημηνάμενος χρυσῇ σφραγίδι (ἐξ οὗ ἡ λ. χρυ-

§. 40. « Αὐτοκράτωρ, Καῖσαρ, Φλάβιος Ἰουστινιανός,

σάβουλλον) ταύτην σφραγισθῆναι διωρισάμεθα μηνὶ *Ἀπριλίῳ* δ'. ἐπιτεμῆσεως *Α'*. ἔτει *ϡυγ'*. » (Σύντ. τῶν ἱερ. καν. Τόμ. Ε' σελ. 270)· καὶ (ἐν τῷ περὶ ὅρκου τῶν Ἰουδαίων θεσπίσματι Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου, βασιλεύσαντος ἀπὸ τοῦ 4025—4028) « τῷ μηνὶ *Νοεμβρίῳ* ἐπιτεμῆσεως *ΙΑ'*. δι' ἐρυθρῶν γραμμάτων τῆς βασιλικῆς καὶ θείας χειρός » (αὐτ. 273)· καὶ (ἐν τῷ τοῦ Κωνσταντίνου Δούκα, βασιλεύσαντος ἀπὸ τοῦ 1059—1067 περὶ προεβασμοῦ ἀρχιερατικῶν θρόνων) « καὶ γὰρ ἡ βασιλεία μου ἐπισφραγίζουσα τὰ κεκριμένα καλῶς καὶ οἰκονομηθέντα συνοδικῶς τὸ παρὸν ἐξέθετο χρυσοῦλλον εἰς ἐπικύρωσίν τε καὶ στερρότητα ὑποσημνημένη ἐν αὐτῷ δι' ἐρυθρῶν γραμμάτων, καὶ διὰ τούτων τὴν ἀλήθειαν φανερωτέραν ὑπαγορεύουσα, κορωνὴν ὥσπερ δὴ τινα χρυσῆν, τὴν ἀληθῶς σφραγίδα τούτῳ ἀπαιωρήσασα ἐν ἔτει *ϡφπῆ*. τῆς παρούσης *Γ'*. Ἰνδικτιῶνος, τοῦ Ἰανουαρίου μηνός, ἐν ᾧ καὶ τὸ ἡμέτερον εὐσεβὲς καὶ θεοπρόβλητον ὑπεσημνήματο κράτος » (αὐτ. σελ. 279)· καὶ (ἐν τῇ Νεαρχᾷ Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, βασιλεύσαντος ἀπὸ τοῦ 1081—1118, περὶ τοῦ ἄλυτον μένειν τὴν μεθ' ἱερολογίας μνηστείαν) « κατὰ ταῦτα καὶ βασιλεία ἡμῶν κατὰ τὸν Ἰούνιον μῆνα τῆς παρελθούσης *Ζ'*. ἐπιτεμῆσεως τοῦ *ϡφγβ'*. ἔτους νομοθεσίαν διανομοθετήσατο » (αὐτ. 287· ὅρ. καὶ 306 ἐν τῷ τέλει)· καὶ (ἐν τῇ Συνοδικῇ πράξει τῆς καθαιρέσεως Κοσμᾶ Πατριάρχου τοῦ Ἀττικοῦ ἐπὶ Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ, βασιλεύσαντος ἀπὸ τοῦ 1143—1180)· « ταῦτα παρεκβληθέντα καὶ βεβαιωθέντα ταῖς ὑπογραφαῖς τῶν κάτωθι δηλουμένων (Ἀρχιερέων), ἀπεδόθη μηνὶ καὶ Ἰνδικτιῶνι τοῖς προγεγραμμένοις, ἔτει *ϡλνέ*. » (σελ. 309. Βλ. καὶ 314, 321, 325, 327, 329 καὶ 330)· καὶ (ἐν τῷ χρυσοῦλλῳ Ἀνδρονίκου αὐτοῦ Παλαιολόγου, βασιλεύσαντος ἀπὸ τοῦ 1282—1328, περὶ προνομίων τῆς πόλεως Μονεμβασίας)· « ἀπελύθη κατὰ μῆνα Ἰούνιον τῆς ἐνισταμένης ἑκτῆς Ἰνδικτιῶνος τοῦ ἐξακισχιλιοστοῦ ὀκτακοσιοστοῦ ἔτους, ἐν ᾧ καὶ τὸ ἡμέτερον θεοσεβὲς ὑπησημνήματο κράτος. Ἀνδρόνικος ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ πιστὸς Βασιλεὺς καὶ Αὐτοκράτωρ Ῥωμαίων, Δούκας, Ἄγγελος, Κομνηνὸς ὁ Παλαιολόγος » (σελ. 340) κτλ. Οὐ μόνον δὲ παρὰ τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ τῇ

» Ἀλαμανικός, Γοτθικός, Φραγκικός, Γερμανικός, Ἀν-
» τικός, Βανδαλικός, Ἀφρικανός, Εὐσεβής, Εὐτυχής,

πολιτικῇ ἀρχῇ, ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς συγγραφεῦσιν ἐν χρήσει ἦν ἡ ἀπὸ κτίσεως κόσμου ἡ κατ' Ἰνδικτιῶνας χρονολογία. Ἀλλὰ καὶ ἐν Δύσει ἐπὶ μακρὸν χρόνον μετὰ Διονύσιον τὸν Μικρὸν ἐχρονολογοῦν κατὰ τὸν ὅμοιον τρόπον· καὶ ἐν μὲν τοῖς διπλώμασι καὶ κυβερνητικαῖς πράξεσι τῆς Γαλλίας ἤρξατο σημειοῦσθαι τὸ σωτήριον ἔτος μόλις περὶ τὰ τέλη τοῦ Θ'. αἰῶνος, ἐν δὲ τοῖς Παπικοῖς ἐγγράφοις περὶ τὸν ΙΑ'. αἰῶνα· αἱ δὲ τῆς Ἰσπανίας καὶ Πορτογαλλίας Κυβερνήσεις ἐχρῶντο τῷ 714 ἀπὸ Κ. Ῥώμης [ἀντιστοιχοῦντι πρὸς τὸ 38ον π. Χ. ἔτος τῆς τριανδρίας (Trimviralus) Ὀκταβίου, Ἀντωνίου καὶ Λεπίδου] ἄχρι τοῦ ΙΕ'. αἰῶνος. [Ἡ δὲ ἀρχὴ τοῦ ἔτους ἦν διάφορος παρὰ τοῖς Ἑσπερίοις ἔθνεσιν· οὕτως· οἱ μὲν Πάπαι ἤρχιζον τὸ ἔτος ἄλλοτε τὴν 25 Δεκεμβρίου, ἄλλοτε τὴν 1 Ἰανουαρίου, καὶ ἄλλοτε τὴν 25 Μαρτίου. Οἱ Γάλλοι δὲ μὲν τὴν 25 Δεκεμβρίου, ὅτε δὲ τὴν ἡμέραν τοῦ Πάσχα· ἕνεκα δὲ τῆς κινήσεως τῆς ἐορτῆς ταύτης συνέβαινε πολλάκις ἐν τῷ αὐτῷ ἔτει τὸν αὐτὸν μῆνα δις ἐπαναλαμβάνεσθαι· λ. χ. τὸ 1358, ὅπερ ἤρχισε τὴν 1 Ἀπριλίου, καθ' ἣν συνέπεσεν ἡ ἐορτὴ τοῦ Πάσχα, ἔληξε τὴν 20 Ἀπριλίου, ἥτις ἦν παραμονὴ τοῦ ἐπομένου Πάσχα, κτλ. ἡ δὲ χρονολογικὴ αὕτη ἀνωμαλία ἐπικράτησεν ἄχρι τῆς ΙΓ'. ἐκατονταετηρίδος, ἥτοι τοῦ 1504, ὅτε διὰ θεσπίσματος Καρόλου τοῦ Θ'. καθωρίσθη ὡς ἀρχὴ τοῦ ἔτους ἡ 1 Ἰανουαρίου. Οἱ Ἄγγλοι πάλιν ἐχρονολογοῦν τὴν 25 Μαρτίου μέχρι τοῦ 1752, ὅτε διὰ πράξεως τῶν Βουλῶν ὠρίσθη ἡ 1 Ἰανουαρίου (ὅρ. *Tableau des révolution de l'Europe par Mr. Koch, Tom. I, introduction*)]. Ὅρθως ἄρα σημειοῦσιν οἱ σοφοὶ ἐκδόται τοῦ Συντάγματος τῶν ἱερῶν κανόνων ὅτι τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος χρυσόβουλλον τοῦ Ἰουστινιανοῦ « ἐξελέγχεται ὑποβολιμαῖον ἐκ τε τῶν λοιπῶν αὐτοῦ μερῶν καὶ τῆς ἐν τέλει χρονολογίας (φῆξ')· ἔργον μᾶλλον φαινόμενον τῆς ΙΓ'. ἐκατονταετηρίδος ἀνέκαθεν δὲ φυλαττόμενον παρὰ τῇ Ἀρχιεπισκοπῇ Ἀχρεῶν » [ὅπως δηλονότι ἐφυλάττετο καὶ ὁ πολὺκροτος ἐκεῖνος πραγματικὸς τύπος τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου ἐν τοῖς ἀρχείοις τοῦ Οὐατικανοῦ μετὰ καὶ τῶν ψευδοδεκρετάλεων Ἰσιδώρου τοῦ Μερκά-

» Περίκλυτος, Νικητής, Θριαμβευτής, Πατήρ πατρίδος,
 » Ἀειαύγουστος, εἰς αἰῶνα τοῦ πράγματος μνήμην· Τῷ
 » Μακαριωτάτῳ ἀνδρὶ καὶ πατρὶ Κεντηλιανῷ, Ἀρχιεπι-
 » σκόπῳ ἡμετέρῳ, σωτηρίαν. — Πολλοῖς καὶ διαφοροῖς
 » αὐξάνεσθαι τρόποις τὴν ἡμετέραν πατρίδα ἐπιποθοῦν-
 » τες, ἦν περ ὁ Θεὸς ἡμῖν δέδωκε πρώτην ἐν τῷ κόσμῳ,
 » ὄντινα αὐτὸς ἐδημιούργησε, καὶ περὶ τὴν τῆς Ἱερωσύ-
 » νης ἀξίαν βουλόμεθα πολλαῖς ταῖς τιμαῖς περισσευ-
 » θῆναι, ὅπως ὁ τῆς κατὰ καιρὸν ἡμετέρας πατρίδος
 » Πρώτης Ἰουστινιανῆς Ἱερώτατος Ἐπίσκοπος, ὁ τὴν
 » τοῦ θρόνου καθέδραν διαδεχθσόμενος, οὐ μόνον Μη-
 » τροπολίτης, ἀλλὰ γε καὶ Ἀρχιεπίσκοπος, καὶ ὑπέρτα-
 » τος Ἀρχιερεὺς ὀνομαζέσθω, τιμάσθω καὶ γνωρίζεσθω
 » ἐν πᾶσι (α). τοίνυν ἐπὶ βεβαιώσει Αὐτοκρατορικῇ ἡ-
 » μετέρα, αἱ περιεχόμεναι τῆς αὐτῆς γῆς ἐπαρχίαι ὑπὸ
 » τὴν αὐτοῦ ἔστωσαν ἐξουσίαν· δηλαδὴ τοσοῦτόν γε ἡ
 » Μεσόγειος Δακία, ὅσον γε καὶ ἡ Ὀχθελος Δακία, ἡ δευ-
 » τέρα Μυσία (β), ἡ Δαρδανία, ἡ τε Πρεβαλιτάνα ἐπαρ-
 » χία σὺν τε τῇ Μακεδονίᾳ, ἡ ἀνωτέρω Ἀλβανία, ἡ τε
 » νῆσος Εὐρίπος ἐπικαλουμένη, τό τε μέρος τῆς δευτέ-
 » ρης Παννονίας, ἥτις ἐστὶ πόλις τῆς Βατζίας. Ἐπεὶπερ ἐν

τορος, περὶ ὧν γράφει Ῥακίνας· « Ces fausses décrétales ont été passé pour vraies pendant huit cent ans, et à peine ont été abandonnées dans le siècle dernier »· τουτέστιν· « αἱ ψευδοδεκρετάλεις αὗται ἐπιστεύθησαν ὡς ἀληθεῖς ἐπὶ ὀκτακόσια ἔτη, καὶ μόλις ἐγκατελείφθησαν κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα » (!) (Rac. Hist. Eccles. siècle VIII)].

(α) Summus Pontifex ἢ Pontifex Maximus, τίτλος Παπικὸς μὴδὲ παρὰ τοῖς Πάπαις αὐτοῖς τῷ τότε ἐν χρήσει ὑπάρχων συμφωνότατος πάντως πρὸς τὸν ἰθ. τῆς ἐν Καρθαγένῃ!

(β) Γράφει « Πρώτη Μοισία » (ἢ νῦν Σερβία).

» τοῖς τότε καιροῖς συνισταμένη ἦν ἡ ἐπαρχία τοῦ Φιρ-
 » μίου, ἐνθα ἐθριάμβευεν ἅπαν τὸ Ἰλλυρικὸν μεγαλεῖον
 » ἐν τοῖς πολιτικοῖς καὶ ἐπισκοπικοῖς πράγμασι· μετὰ
 » ταῦτα δ' ὅμως ἐν τοῖς τοῦ Ἀτίλα χρόνοις ἐκείνων τῶν
 » μερῶν καταπεπορθημένων πάντων, ὁ τοῦ Πραιτωρίου
 » ἑπαρχος τῆς Φιρμιανῆς πόλεως Ἀπέννιος φυγὰς ὤ-
 » χετο εἰς Θετταλίαν, καὶ ἡ ἐπαρχία αὕτη ἠκολούθησε
 » τῷ ἱερῷ ἀξιώματι· ὁ δὲ Θεσσαλονίκης Ἐπίσκοπος οὐκ
 » ἰδίᾳ ἐξουσία, ἀλλ' ὑπὸ τὴν σκιάν τῆς ἡγεμονίας προ-
 » νομίῳν τινῶν ἡξιώθη. Μεσιτευούσης τοίνυν τῆς θείας
 » Προνοίας οὕτως, ἡ ἡμετέρα βασιλεία ἠϋξήθη καὶ διε-
 » πλατύνθη τῶν τοῦ ἐκατέρωθεν Δανουβίου ἀκτῶν, καὶ
 » τό γε νῦν ἔχον, σὺν ταῖς ἡμετέραις πόλεσι κοινωνίαν
 » πρὸς ἀλλήλας ποιοῦσι τό τε Βιμινάκιον (α), τὸ Ῥεκό-
 » διον καὶ τὸ Λιτεράτον, ἅτινα πέραν τοῦ Δανουβίου εἰ-
 » σιν, ὑπὸ τὴν ἡμετέραν δ' αὖθις ἐξουσίαν ἐγένοντο οὐ-
 » τωσί, ἀναγκαῖον ἡγησάμεθα τηλικαύτην περίφημον ἐ-
 » παρχίαν, ἥτις ἐν τῇ Παννονίᾳ ἦν, τῇ ἡμετέρᾳ εὐτυ-
 » χεστάτῃ πατρίδι συντιθέναι καὶ συναρμοσθῆναι· οὐ
 » γὰρ πολὺ δίσταται τῆς Μεσογαίας Δακίας ἡ Δευτέρα
 » Παννονία, πολλῷ δὲ μέτρῳ δίσταται τῆς Δευτέρας
 » Παννονίας ἡ Μακεδονία· καὶ ἐπεὶ ἄνθρωποι πολεμι-
 » κοῖς ἀεὶ ἰδρῶσιν ἀμφισβητοῦντες ἥκιστα λυσιτελούμε-
 » νον ἦν τῇ βασιλείᾳ μου εἰς Μακεδονίαν μετὰ τοσοῦ-
 » τον διάστημα καὶ τοσαύτας δυσχερείας ἀπελθεῖν, τού-
 » των ἕνεκα ἀναγκαῖον ἔδοξεν ἡμῖν ἐν τοῖς ἀνωτέρω
 » μέρεσιν αὐτὴν ἀφελκύσαι, ἵνα κατὰ τὴν κατασταθεῖ-
 » σαν ἐκείνην ἐπαρχίαν ῥᾶον ἐπιγνώσωνται τὴν ἑαυτῆς

(α) Τὸ νῦν καλούμενον Βιδύνι.

» θεραπείαν. Διὸ ἡ Μακαριότης σου καὶ πάντες οἱ τῆς
 » προειρημένης Πρώτης Ἰουστινιανῆς Ἱερῶτατοι ἐπι-
 » στάται Ἀρχιεπίσκοποι ἐχέτωσαν προτέρημα καὶ προ-
 » νόμιον, καὶ πᾶσαν τελείαν ἄδειαν, δύναμιν τε καὶ ἐ-
 » ξουσίαν, ἣν τινα ἐπιχορηγοῦμεν σοί τε καὶ τοῖς διαδό-
 » χοις σου, χειροτονεῖν καὶ προστάττειν ἐν πάσαις ταῖς
 » προλεχθείσαις ἐπαρχίαις, πόλεσί τε καὶ τόποις, ἔχειν
 » τε κρατίστην καὶ ὑπερτάτην ἐξουσίαν, ἄκραν ἀρχιερω-
 » σύνην, μεγίστην μεγαλοπρέπειαν, καὶ παρὰ σοῦ ἐπι-
 » ψηφίζεσθαι πάντας, καὶ σὲ μόνον Ἀρχιεπίσκοπον δε-
 » σπότην καὶ κύριον ἐχέτωσαν, οὐδεμιᾶς κοινωνίας ἐξ
 » ἐναντίας φυλαττομένης τοῦ χειροτονεῖν ἐκείνους τῷ
 » τῆς Θεσσαλονίκης Ἐπισκόπῳ· ἀλλὰ σὺ αὐτὸς μόνος
 » καὶ πάντες οἱ τῆς Πρώτης Ἰουστινιανῆς μέγιστοι Ἀρ-
 » χιερεῖς διάδοχοί σου ἕστωσαν ἐκείνου κριταὶ καὶ δια-
 » γνῶμονες εἰς πᾶσαν διαφορὰν, διχόνοιάν τε καὶ διαλ-
 » λαγὴν τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας, μηδὲ ἔχειν ἐκείνους οὐδε-
 » μίαν ἄδειαν ὑφ' ἐτέρου κρίνεσθαι, ἀλλὰ σὲ μόνον τὸν
 » γνήσιον Ἀρχιεπίσκοπον, αὐτοδέσποτόν τε καὶ αὐτο-
 » κύριον πᾶσαι αἱ προειρημέναι χῶραι, πόλεις τε καὶ
 » ἐπαρχίαι προσεπιγινωσκέτωσαν· προσέτι οἱ παρὰ σοῦ,
 » ἡ διὰ τῆς σῆς ἀδείας καὶ ἐξουσίας ἀποστελλόμενοι
 » Κληρικοὶ, ἐχέτωσαν πᾶσαν ἐξουσίαν καὶ ἐκκλησιαστι-
 » κὴν τιμὴν. Ἀλλὰ καὶ ἐν Ἀκβῇ, ἣτις ἐστὶν ἐπαρχία
 » τῆς Ὁχθείου Δακίας, ὀρίζομεν ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ
 » ἐξῆς χειροτονεῖσθαι τὸν αὐτῆς Ἐπίσκοπον παρὰ τῆς
 » σῆς ἀγιότητος, καὶ μηδὲ ὅλως ὑποκεῖσθαι τῷ τῆς Με-
 » σημβρίας Ἐπισκόπῳ· ὁ δὲ τῆς Ἀκβῆς Ἐπίσκοπος ἐ-
 » χέτω τὴν προῤῥηθεῖσαν ἐπαρχίαν, καὶ πάντα τὰ τῆς
 » αὐτῆς κάστρα, περιοχάς τε καὶ Ἐκκλησίας, ὅπως δυ-
 » νήσεται δαμάσαι, ὑποτάξαι τε καὶ ἐξελάσαι πάντας

» τοὺς τῆς Βονοσιακῆς αἱρέσεως, ἢ ἐπιστρέφαι αὐτοὺς
 » εἰς τὴν ὀρθόδοξον πίστιν· ἔξοχον δὲ μᾶλλον τὸ
 » κράτος τῆς βασιλείας μου ἐν κοσμικοῖς τιμὴν
 » καὶ ἀξίαν τῇ σῇ Μακαριότητι χαρίζομεν (α),
 » κράντορά τε καὶ δυνάστην τῆς ἱερᾶς ἀμφοτέ-
 » ρας ἡμετέρας Ῥωμαϊκῆς Βασιλείας καταστήνο-
 » μεν καὶ ὀνομάζομεν (β) τοῦ τε ἱεροῦ ἡμετέρου πα-
 » λατίου κόμητα, προσάττοντες εἰς τὸ διηγεκὲς ὅπως
 » μετὰ μεγίστης δυνάμεως καὶ ἰσχύος ἐνεργεῖν σε
 » πᾶσαν κοσμικὴν ἐξουσίαν ἐν ὅλῃ τῇ προωρισμένη
 » περιοχῇ, τόποις καὶ ἐπαρχίαις, τοῦ προδιβάλλειν εἰς
 » τιμὴν καὶ ἀξίαν, καὶ ποιεῖν κόμητας, ἱππεῖς, πα-
 » τρικίους, νομικοὺς, ῥήτορας, νομοδικαστὰς με-
 » τὰ δίκης ῥομφαίας, τούτέστι κρίνειν καὶ ἀνα-
 » κρίνειν καὶ κατακρίνειν εἰς ζωὴν καὶ εἰς θάνα-
 » τον. (καὶ τί ἄλλο;) Προσέτι καὶ μετὰ δικαιώμα-
 » τος νομίσματα τοῦ τυποῦν, καὶ χαρακτηρίζειν
 » χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ κέρματα σὺν τῷ καταλλήλῳ
 » καὶ ἄρμοδίῳ τιτούλῳ προσέτι καὶ ἄρμοζόντως

(α) Τοῦτο ἐστὶν ἀπαράλλακτον πρὸς τὸ τοῦ πραγματικοῦ
 τύπου· « θεσπίζομεν . . . πλείονα τῆς βασιλείας ἔχειν ἐξουσίαν
 τὸν Ἐπίσκοπον Ῥώμης κατὰ πᾶσαν τὴν Οἰκουμένην, καὶ παρὰ
 πάντων πολλῶ ἢ τὸν βασιλεῖα τιμᾶσθαι ».

(β) Οὕτως οἱ διφυεῖς Ἀρχιεπίσκοποι καὶ δυνάσται Σαλιζ-
 βούργου (μιάς τῶν Αὐστριακῶν ἐπαρχιῶν), Κολωνίας, Μάγν-
 τίας κλπ. [οἵτινες ἦσαν καὶ *Ex.λέκτορες* τῆς Γερμανικῆς Αὐτο-
 κρατορίας, οὗς κατήργησεν ὁ Μέγας Ναπολέων ἅμα ἀναγορευ-
 θεὶς προσάτης τοῦ Ῥηνικοῦ συνδέσμου (*confédération de Rhin*)
 καὶ ἄλλοι τινὲς ἡγεμόνες τῆς Γερμανίας, οἷον, ὁ δούξ τοῦ Ἀ-
 ρμπεργ, ὁ τοῦ Μούνστερμπεργ κλπ. ἐπευφημίζοντο « Πρίγκιπες
 τῆς ἱερᾶς Ῥωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας. »

» κράντορι (α), καὶ ἐν μεγίστῃ ἀρχιερατικῇ ἀξίᾳ
 » ἀνευφημοῦμέν σε, διορίζομεν, καθίσταμεν καὶ προβι-
 » βάζομεν, ἵνα ἐν ταῖς χειρογράφοις ἐπιστολαῖς καὶ
 » γράμμασί τε καὶ ὁρισμοῖς καὶ βούλαις ἀξιούσθωσαν
 » πάντες οἱ προϊστάμενοι τῆς ἡμετέρας πατρίδος Ἰου-
 » στινιανῆς Ἀρχιεπίσκοποι πάντων τῶν προνομίων, ὡς
 » κράντορες τῆς βασιλείας μου, ὀνομαζέσθωσαν Γα-
 » ληνότατοι, ΜΗΔΕΝΙ ὑποκείμενοι ἢ ὑποτασσό-
 » μενοι ὡς αὐτοδέσποτοι καὶ αὐτεξούσιοι κύ-
 » ριοι (!!): προσέτι ὀρίζομεν καὶ προστάττομεν, ἵνα σύ
 » τε καὶ οἱ προϊστάμενοι τῆς ἡμετέρας πατρίδος τῆς
 » Πρώτης Ἰουστινιανῆς Ἀρχιεπίσκοποι ἰσομοιούσθωσαν
 » τοῖς τε τῇ ἡμετέρᾳ βασιλείᾳ ὑποκειμένοις ῥήγεσι καὶ
 » κράντορσι: καὶ εἰσέτι κουμοῦμεν ὑμᾶς, καὶ δωρού-
 » μεθα ὑμῖν ἐσθῆτα πορφυρᾶν ὀλοσηρικὴν (6), χι-
 » τῶνα λευκὸν, καὶ ἀρχιερατικὸν κἀνμαυρον ὁ-
 » μοίως ἐρυθρὸν ὀλοσηρικὸν σὺν λευκοῖς σανδα-
 » λίοις, κραντορικὴν μῆτραν σὺν χρυσῷ βασι-
 » λικῷ στέμματι, ὅπως ἐν πάσαις ταῖς ἐκκλησιαστι-
 » καῖς καὶ πολιτικαῖς κοιναῖς παρρησίαις δύνῃσθε χρῆ-
 » σθαι τούτοις, καὶ πᾶσι τοῖς λοιποῖς προνομίοις, με-
 » γαλείοις τε δόξαις τε καὶ τιμαῖς πρεπούσαις ῥήγεσι
 » καὶ κράντορσι: καὶ συνελόντι εἰπεῖν, καθάπερ οὗτοί γε
 » χρῶνται πᾶσι, χαίρουσί τε καὶ ἀπολαύουσιν, οὕτως καὶ
 » ἡ σὴ Μακαριότης καὶ οἱ μετὰ σὲ διάδοχοί σου προσάττο-
 » μεν χρῆσθαι πᾶσι διηνεκῶς, χαίρειν τε καὶ ἀπολαύειν.

(α) Πότερον λοιπὸν, οἱ Πάπαι ἐμριμήθησαν τοὺς Ἀρχιερεῖς
 τῆς Πρώτης Ἰουστινιανῆς, ἢ τούτους ἐπλινθοῦργησαν ἐπειτα
 κατὰ τὸ παράδειγμα τῶν Παπῶν; !

(6) Ὁμοία ἐστὶν ἡ τῶν Καρδινάλιων ἐπίσημος ἐσθῆς.

» Ἐνεκα τούτου, Μακαριώτατε Πάτερ, ἵνα ἐπιγνωσθῇ ἐν
 » πάσῃ τῇ οἰκουμένῃ ἡ ἐκ τῆς θείας νεύσεως (!) πρὸς
 » ἡμᾶς ἡμετέρα ἀγάπη, διὰ τοῦτο τὸν παρόντα νόμον
 » πρὸς τὸν σὸν πανυπέροχον θρόνον ἀπεστάλακαμεν,
 » καὶ εἰς τὸ διηνεκὲς τοιοῦτο δῶρημα προνόμιόν τε καὶ
 » μεγαλεῖον ἐχέτω ἡ τῆς ἡμετέρας πατρίδος Ἐκκλησία,
 » ἐπικυρούμενον καὶ ἐπιβεβαιούμενον, ἣν τινα καὶ Ῥω-
 » μαϊκὴν ἐπονομάζομεν εἰς δόξαν τοῦ ἀγίου Θεοῦ
 » καὶ εἰς μνήμην ἀθάνατον τοῦ ἡμετέρου ὀνόμα-
 » τος (!!) (α)· ὅταν δ' ὅμως ὁ προϊστάμενος τοῦ θρό-
 » νου τούτου Ἀρχιεπίσκοπος ἐκ τῆς παρούσης ζωῆς με-
 » τατεθῇ, τὸν γενησόμενον Ἀρχιεπίσκοπον ψήφοις κα-
 » νονικαῖς καὶ ἐκλογῇ νομίμῳ ἐκλέγεσθαι καὶ ψηφίζε-
 » σθαι παρὰ τῆς ἱερᾶς Συνόδου, Μητροπολιτῶν τε καὶ
 » Ἐπισκόπων τοῦ σοῦ κλίματος, Ἀρχιμανδριτῶν, Ἡ-
 » γουμένων καὶ πάσης τῆς Συγκλήτου, ἄνευ τοῦ τῆς
 » Θεσσαλονίκης Ἐπισκόπου, διορίζομεν καὶ προστάττο-
 » μεν. Τούτου δὲ γενομένου, ὁ νεοχειροτονηθεὶς Ἀρ-
 » χιεπίσκοπος **ΚΑΙ** κράντωρ (β) ὀφείλει ἀναντιρρή-
 » τως πέμψαι τὸν ἑαυτοῦ ληγάτον μετὰ πρεπούσης πομ-
 » πῆς πρὸς τὴν βασιλείαν μου, καὶ μετ' ἐμὲ εἰς τοὺς
 » Αὐτοκράτορας διαδόχους μου, ἐπὶ τῷ παραλαβεῖν τὰς
 » βασιλικὰς βούλλας, τὰ σημεῖα καὶ σύμβολα, καὶ τὸ

(α) Ὅντως μωρότατος ἂν εἴη ἀνθρώπων ἀπάντων ὁ μέγας
 ἐκεῖνος ἀνὴρ καὶ ὁ μᾶλλον ἐπιπόλαιος τῶν πολιτικῶν, εἰ διὰ
 τοιούτων ἀντορθοδόξων ἅμα δὲ καὶ ἀντιπολιτικῶν πράξεων ἐ-
 πεζῇται ἀπαθανάτισαι τὸ ἑαυτοῦ ὄνομα.

(β) Ὁ Παπισμὸς ἄρα ἀνεφύη κατὰ πρῶτον ἐν τῇ Ἀνατολικῇ
 Ἐκκλησίᾳ! τί οὖν αἰτιώμεθα τοὺς Μοναρχιεράρχας (Empereur-
 Pontifes) τῆς Ῥώμης; Ὅποια στυγερά συκοφαντία κατὰ τῆς
 ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας! ὅποῖον ἐπίβουλόν ἐγγράφον!

» κραντορικὸν στέμμα εἰς βεβαίωσιν καὶ ἀσφάλειαν τῆς
 » ἑαυτοῦ ἐξουσίας, ἵνα δεσπόζῃ, κυριεύῃ καὶ ἐξου-
 » σιάζῃ ἐν ταῖς προειρημέναις πόλεσί τε καὶ ἐπαρχίαις
 » ἐν πᾶσι τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς καὶ πολιτικοῖς πράγμα-
 » σιν (!!) (α). Ἐπὶ τούτοις δὲ πᾶσιν ὀρίζομεν, δίδοντές
 » σοι ἄδειαν χρῆσθαι σφραγίδι, ὃν τινα τρόπον τὰ νῦν
 » περιγράφεται σοι· δηλαδὴ σκοῦδον κεχωρισμένον ἑπτὰ
 » μέρεσιν, ἥτοι τὸ ἐν μέσῳ σκοῦδον χρυσόν, καὶ ἐν αὐτῷ
 » ἔχον τὸν δικέφαλον ἀετὸν, σημαίνοντα τὸ βασιλικὸν
 » ἔμβλημα, στεφανωμένον ταῖς δυσὶ κεφαλαῖς αὐτοῦ με-
 » τὰ πορφυροῦ βασίλικου διαδήματος· τὰ δὲ ἄνωτέρω
 » δύο μέρη, ἐν τῷ δεξιῷ, ὅπερ σημαίνει τὸ κράτος τῆς
 » ἀμφοτέρας Δακίας, πεδῖον ἐρυθρὸν καὶ ἐν αὐτῷ πύρ-
 » ρον· ἐν τῷ ἀριστερῷ, πεδῖον κυάνειον, καὶ ἐν αὐτῷ
 » βάρεις τρεῖς ἐκατέρωθεν λευκάς, ἡ δὲ μεσαία χρυσῇ,
 » σημαίνουσας τὴν ἄνωτέρω Ἀλβανίαν· καὶ ἔτι ἐν τῷ
 » ἀριστερῷ πεδῖον ἐρυθρὸν, καὶ ἐν αὐτῷ σχῆμα αἰγὸς,
 » σημαῖνον τὴν Μακεδονίαν· καὶ πάλιν ἐν τῷ δεξιῷ μέ-
 » ρει, πεδῖον λευκὸν ἔχον λέοντα, σημαίνοντα τὴν Ἡ-

(α) Ταῦτα δὲ πάντα συμφωνότατα πρὸς τοὺς Ἀποστολικούς
 καὶ Συνοδικοὺς κανόνας! « οὐ χρὴ Ἐπίσκοπον ἢ Πρεσβύτερον
 καθιέναι ἑαυτὸν εἰς δημοσίας διοικήσεις, ἀλλὰ προσευκαλεῖν
 ταῖς ἐκκλησιαστικαῖς χρεῖαις· ἢ πειθέσθω οὖν τοῦτο ΜΗ ποιεῖν
 ἢ καθαιρεῖσθω· οὐδεὶς γὰρ δύναται δυσὶ κυρίοις δουλεύειν
 κατὰ τὴν Κυριακὴν παρακέλευσιν » (Ἀποστ. πά') καὶ, « Ἐπί-
 σκοπος ἢ Πρεσβύτερος ἢ Διάκονος κοσμικὰς φροντίδας μὴ ἀν-
 τιλαμβάνετω, εἰ δὲ μὴ, καθαιρεῖσθω » (Ἀποστ. ς'.) καὶ, Ἐπί-
 σκοπος ἢ Πρεσβύτερος ἢ Διάκονος . . . βουλόμενος ἀμφοτέρα
 κατέχειν, Ῥωμαϊκὴν (ἥτοι πολιτικὴν) καὶ ἱερατικὴν διοίκησιν
 καθαιρεῖσθω. Τὰ γὰρ Καίσαρος Καίσαρι, καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ
 τῷ Θεῷ » (Ἀποστ. πδ'. Πρβλ. καὶ γ'. τῆς Δ', ζ'. τῆς Ζ', ἰ. τῆς
 Α. καὶ Β', καὶ ια. καὶ ιη. τῆς ἐν Καρθαγένῃ, κτλ).

» πειρον· ἐν τε τῷ ἀριστερῷ, πεδίον πράσινον, καὶ ἐν
 » αὐτῷ χεῖρες δύο βαστάζουσαι χρυσοῦν στέμμα μετὰ
 » μαργαριταρίων ἐπτὰ σημαίνουσαι τὴν Θετταλίαν. Ἐπὶ
 » πάντων δὲ σταυρὸν τρίμορφον, ἐν μὲν τῷ δεξιῷ μέ-
 » ρει ῥομφαία, σημαίνουσα τὸ κράτος καὶ πᾶσαν
 » πολιτικὴν ἐξουσίαν (!) ἐν δὲ τῷ ἀριστερῷ ἡ
 » ποιμαντορικὴ ράβδος, σημαίνουσα τὴν ἐκκλη-
 » σιαστικὴν ἐξουσίαν· ὁ δὲ σταυρὸς περικαλύπτεται
 » μετὰ κραντορικοῦ διαδήματος, καὶ ἐπ' αὐτῷ πέταστος
 » κόκκινος σὺν χρυσωτοῖς χρυσοῖς, ὃ περ ἐπικαλύ-
 » πτεταί σου ἡ κεφαλὴ, ἀπερχόμενος παρῤῥησιασικῶς
 » ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ (!). Τούτων δὲ πάντων τετελειωμέ-
 » νων, ὀρίζομεν τὸν τοῦ θρόνου τούτου Ἀρχιεπίσκο-
 » πον ΚΑΙ κράντορα τῆς ἡμετέρας πατρίδος Πρώτης
 » Ἰουστινιανῆς καὶ τὸν διάδοχον αὐτοῦ, εἰ ἐκ τινος πε-
 » ριστάσεως συμβῇ περιπεσεῖν ἐλαττώματί τινι
 » αἰρέσεως, ἢ ἀποστάσεως, ἢ παραβάσεως καὶ
 » παραλύσεως τῶν θείων καὶ ἱερῶν νόμων καὶ
 » δογμάτων τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας, τὸν
 » τοιοῦτον ὀφείλειν κρίνεσθαι, ἀνακρίνεσθαι τε
 » καὶ κατακρίνεσθαι παρὰ τοῦ ἁγιωτάτου Ἀπο-
 » στολικοῦ Οἰκουμενικοῦ θρόνου τῆς Νέας Ῥώ-
 » μης ἐν Βυζαντίῳ ἀναντιρρήτως (α). Τοῖνυν ἡ σὴ

(α) Τὸ ψευδοχρυσόβουλλον τοῦτο εἰ καὶ μηδεμίαν ἄλλην ἔχει
 ἄξιαν, κατὰ τοῦτο ὅμως ἐστὶν ἄξιον λόγου, ὅτι ἐκφράζει πι-
 στῶς τὸ γινόμενον, ἥτοι τὴν ὑπάρχουσαν σχέσιν τοῦ Ἀρχιε-
 πισκόπου πρὸς τὸν Κωνσταντινουπόλεως Πατριάρχην, καὶ ὅτι
 συνάδει πληρέστατα πρὸς τὴν ἀκόλουθον νομικὴν ὑποχρέωσιν·
 « τὰς ἀναφρομέρας καυορικὰς ἀμφισβητήσεις ἐν ΟΑΩ τῷ Ἱε-
 λυρικῷ, ΟΥ δεῖ τέμνεσθαι ΠΑΡΑ γνώμην τοῦ Ἀρχιεπισκόπου

» Μακαριότης ποιησάτω ταχύτερον κατὰ πάντα τρόπον
 » ἐνεργηθῆναι ἅπαντα τὰ προσταττόμενά σοι καὶ περιε-
 » χόμενα ἐν τῷ παρόντι ἱερῷ ἡμετέρῳ διπλώματι ἄνευ
 » τινὸς προφάσεως καὶ ἀντιλογίας ἐξ ἀποφάσεως. —
 » Ἐδόθη ἐν Βυζαντίῳ ἐν ἔτει φξζ'. (567), ἐν μηνὶ Αὐ-
 » γούστῳ, Ἰνδικτιῶνος ΙΔ'.

» Ο ΒΕΛΙΣΣΑΡΙΟΣ ΠΕΡΙΦΑΝΗΣ ΔΟΥΞ ΚΑΙ ΥΠΑΤΟΣ. »

§. 41. Πρὸς μείζονα δὲ ἐνδειξιν τῆς κιβδηλίας τοῦ
 χρυσοβούλλου, παρατιθέμεθα ἐνταῦθα τὸν πανομοιότυ-
 πον αὐτῷ πραγματικὸν τύπον τοῦ Μεγάλου Κων-
 σταντίνου, ἔχοντα ὡς ἐξῆς.

« Θεσπίζομεν σὺν πᾶσι τοῖς Σατράπαις καὶ τῇ Συγ-
 » κλήτῳ τῆς ἡμῶν βασιλείας, τὸν Ῥώμης Ἐπίσκοπον
 » καὶ διάδοχον τοῦ κορυφαίου τῶν Ἀποστόλων καὶ Κυ-

*Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῆς αὐτοῦ Συνόδου, ἣτις ἔχει τὰ
 προνόμια τῆς ἀρχαίας Ῥώμης » [τὰ ἐπὶ τοῦ Ἰλλυρικοῦ δη-
 λονότι. (Σύντ. τῶν ἱερ. Καν. τόμ. ΣΤ'. σελ. 260. Πρὸς καὶ τὰ
 ἐν τῷ τοῦ §. 2)].* Ἐξ ὧν συνάγεται ὅτι ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀχρι-
 δῶν οὐκ ἦν ὁλοσχερῶς ἀνεξάρτητος καὶ αὐτοκέφαλος, ὥσπερ
 ὁ Ἱεροσολύμων, φέρε, ἢ ὁ Κύπρου, ἀλλ' ἐξηρτάτο πῶς παρὰ
 τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, κατὰ τοῦτο μόνον διαφέρων
 τῶν Μητροπολιτῶν, ὅτι ἐχειροτονεῖτο παρὰ τῆς οἰκείας ἐπαρ-
 χιακῆς Συνόδου, οὐ κατ' ἐπιτροπὴν Πατριαρχικὴν, ἥτοι δι' ἐκ-
 δόσεως· ὅτι δὲ ὁ Κωνσταντινουπόλεως Πατριάρχης ἐξήσκει κατὰ
 διαφόρους καιροὺς πνευματικὴν τινα δικαιοδοσίαν ἐπὶ τῆς Ἀρ-
 χιεπισκοπῆς ἐκείνης, δεικνύεται ἐκ τῶν ἐν τῇ 87 σελ. ἀναφερο-
 μένων. Συνεπισχέει δέ μου τὸν λόγον τό τε ὕψος καὶ ἡ ἔννοια
 τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Ἀχριδῶν Σωφρονίου πρὸς τὸν Οἰκουμενικὸν
 Πατριάρχην, ἐν ᾗ ἐκδηλοῦται ἡ ὑπαρξὶς καὶ ἀναγνώρισις πνευ-
 ματικῆς τινος ἐποπτείας καὶ κυριαρχικῆς ἐπεμβάσεως τῶν Πα-
 τριαρχῶν παρὰ τῶν Ἀρχιεπισκόπων καὶ τῶν ὑπ' αὐτοὺς Ἀρχιε-
 ρέων ἐν ταῖς ἐκκλησιαστικαῖς αὐτῶν ὑποθέσεσιν (ὁρ. σημ. 6'.
 τῆς σελ. 87).

» ρίου μου Πέτρου, πλείονα τῆς βασιλείας ἔχειν ἔξου-
 » σίαν κατὰ πᾶσαν τὴν Οἰκουμένην, καὶ παρὰ πάν-
 » των, πολλῷ πλέον ἢ τὸν βασιλέα τιμᾶσθαι καὶ σέ-
 » βεσθαι, κεφαλὴν τε εἶναι τῶν τεσσάρων Πα-
 » τριαρχικῶν θρόνων, κρίνεσθαι τε πρὸς αὐτοῦ καὶ
 » ψηφίζεσθαι τὰ τῇ ὀρθοδόξῳ συμβαίνοντα πίστει. Δω-
 » ρούμεθα δὲ τῷ πατρί μου τῷ μακαρίῳ Σιλβέστρῳ καὶ
 » τοῖς αὐτοῦ διαδόχοις τὸ ἡμέτερον παλάτιον, τὸ ἐπὶ
 » τῆς κεφαλῆς διάδημα ἐκ λίθων τιμίων καὶ μαργάρων
 » συγκεείμενον, τὸ κυκλοῦν τὸν τράχηλον ὠμοφόριον,
 » τὴν πορφυρᾶν χλαμύδα, τὸν κόκκινον χιτῶνα, καὶ πάν-
 » τα τὰ βασιλικά ἐνδύματα, τὰ τῶν βασιλικῶν ἵππων
 » ἄξιώματα, τὰ σκῆπτρα καὶ τὰ λοιπὰ τῆς βασιλείας
 » κοσμήματα, καὶ τὴν δόξαν ἅπασαν τῆς ἡμῶν ἔξου-
 » σίας· τοὺς δὲ τῷ Κλήρῳ τῆς ἁγιωτάτης Ῥώμης κα-
 » τειλεγμένους κοσμεῖσθαι κελεύομεν παραπλησίους τῇ
 » Συγκλήτῳ ἡμῶν ἐνδύμασιν, ἵπποις ἐποχουμένους, ὁ-
 » θόνας περικειμένους λευκάς, ὡς δὲ καὶ τὰ ὑποδήματα
 » τούτων ὀθονίων εἶναι πεποιημένα λευκῶν (α), καὶ ὅς
 » ἂν αἰροῖτο Κληρικός ἐκ τῆς ἡμῶν συγκλήτου γενέ-
 » σθαι, τοῦτον πρὸς τινος μηδαμῶς εἶργεσθαι· ὅτι γε
 » μὴν τὴν ἐκ χρυσοῦ στεφάνην φρονήματος μετριότητι,
 » ὁ πατήρ μου ὁ ἁγιώτατος Σίλβεστρος παραιτεῖται,
 » ταύτῃ τοι τὸν ὑπέρλαμπρον λῶρον, σημαίνοντα τὴν
 » ἁγίαν Ἀνάστασιν (!) τῇ ἁγίᾳ κεφαλῇ αὐτοῦ ἰδίαις χερ-
 » σὶν ἐπεθήκαμεν. Ἡμεῖς δὲ στράτωρος ὀφφίκιον ὑπελ-
 » θόντες, καὶ τὰ χαλινὰ τοῦ ἵππου αὐτοῦ κατέχοντες,
 » τῆς αὐλῆς τῶν ἱερῶν αὐτοῦ ἔξιμεν ἀνακτόρων (β) αἰ-

(α) Εἶδομεν ὅτι καὶ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος τῆς πρώτης Ἰουστι-
 νιανῆς εἶχε πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ λευκὰ *sardalia* ! . . .

(β) « Ὅταν ὁ νέος Πάπας ἐποχῇται ἐπὶ λευκῆς ἡμιόνου, τό-

- » δοῖ καὶ φόβῳ τοῦ Κυρίου μου τοῦ ἁγίου συνεχόμενος
- » Πέτρου· τῶν χρησίμων δὲ κομιδῇ καὶ θεοφιλῶν νενο-
- » μίκαμεν, ἐκστῆναι μὲν τῆς πόλεως Ῥώμης καὶ τῶν
- » δυτικῶν χωρῶν ἀπασῶν τε καὶ πόλεων τῷ ἁγιωτάτῳ
- » Πάπα, τὸ δὲ τῆς βασιλείας κράτος πρὸς τὰ τῆς ἐφ᾽ αὐ-
- » μέρη μετενεγκεῖν, καὶ τὴν ἐν καλλίστῳ κειμένην τῆς
- » ὑφ' ἡλίῳ τοῦ Βύζαντος πόλιν καταλαβεῖν, καὶ ἐν αὐτῇ
- » ιδρύσασθαι τὰ βασιλεία, ἄδικον οἰθθέντες ἐξουσίαν ἔ-
- » χειν τὸν ἐπὶ τῆς γῆς βασιλέα, ἐνθα ἡ ἀρχὴ τῆς τῶν
- » χριστιανῶν θρησκείας ἐκ τῶν οὐρανῶν ὑπῆρξεν ἡμῖν (α).
- » Ταῦτα ταῖς ἰδίαις χερσὶ γράψαντες, καὶ τῷ νεκρῷ τοῦ
- » Κυρίου μου ἐπιθέμενοι Πέτρου, πίστεις ἐνόρκους ποι-
- » ούμεθα, ἥ μὴν ὅλως πάντα ταῦτα μὴ παραβῆναι· ἀλλὰ
- » καὶ τοῖς τὸ ἡμέτερον διαδεχομένοις κράτος φυλάττειν
- » ἀπαράθραυστα παρεγγυώμεθα πρὸς τὸν πατέρα ἡμῶν
- » Πάπαν καὶ τοὺς αὐτοῦ διαδόχους ».

τε πρέπει νὰ κρατῶσι τὸν ὑπεράνω αὐτοῦ διαπεπετασμένον οὐρανὸν ὁκτὼ ἄνδρες τῶν εὐπατριδῶν τῆς πόλεως· ἂν εὐρίσκετο παρὼν εἰς τὴν τοιαύτην προπομπὴν εἴτε βασιλεὺς, εἴτε καὶ αὐτὸς ὁ Αὐτοκράτωρ, ἔπρεπε κατὰ χρέος νὰ κρατήσῃ τὴν σκάλαν τῆς ἐφεστρίδος τῇ αὐτοῦ ἁγιότητι, καὶ νὰ σύρῃ τὴν ἡμίονον διὰ χαλινού! » (Σημ. Εὐγεν. τοῦ Βουλγ. σελ. 17 τοῦ περὶ διχον. τῆς Πολωνίας δοκιμίου.

(α) Ἰδοὺ ὁ ἱστορικὸς λόγος τῆς μεταθέσεως τῶν Αὐτοκρατορικῶν σκήπτρων εἰς τὸ Βυζάντιον! Ἐκ σεβασμοῦ, φαίνεται, πρὸς τὸν Ἅγιον Πατέρα καὶ ὁ διώκτης τοῦ χριστιανισμοῦ Διοκλητιανὸς μετεβίβασε, πρὸ τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου, τὸν Αὐτοκρατορικὸν θρόνον εἰς Νικομήδειαν! καὶ ὅμως εὐρέθησαν ἄνθρωποι, οἵτινες ἀταλαιπώρως παρεδέξαντο τὸ ψευδοχρυσόβουλλον τοῦτο ὡς γνήσιον καὶ ὀρθῶς ἔχον. « Ἀλλ' ὥδε τοῦ λόγου γενόμενος (λέγει Ματθαῖος ὁ Βλάσταρις) τὸ τοῦ Μεγάλου θέσπισμα σιωπήσωμεν Κωνσταντίνου; καὶ πῶς οὐκ ἂν ἀπειροκαλίας μέμψιν ὀφλήσαιοι, ὡς ἔγωγε τῆς ἰσῆς τίθεμαι

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

*Πρᾶξις τῆς προσαρτήσεως τῆς Αρχιεπισκοπῆς Ἀχριδῶν
καὶ τῶν ὑπ' αὐτὴν Μητροπόλεων καὶ Ἐπισκοπῶν
εἰς τὸν Πατριαρχικὸν τῆς Κωνσταντινουπό-
λεως Θρόνον.*

§. 42. « Τῆς ἁγιωτάτης Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχριδῶν
» προσηλωθείσης ἤδη καὶ συνενωθείσης τῷ ἁγιωτάτῳ
» Ἀποστολικῷ καὶ Οἰκουμενικῷ θρόνῳ, ὁμοῦ μετὰ τῶν
» ὑποκειμένων αὐτῇ Μητροπόλεων καὶ Ἐπισκοπῶν, τοῦ
» τε Καστορίας, τοῦ Πελαγονείας, τοῦ Βοδενῶν, (α) τοῦ
» Κορυτζᾶς (β), τοῦ Βελεγράδων (γ), τοῦ Στρουμνίτζης
» (δ), τοῦ Γρεβενῶν (ε), τοῦ Σισανίου, τοῦ Μογλενῶν (ς),
» τοῦ Πρεσπῶν, τοῦ Δεβρῶν, τοῦ Κόρας (ζ) καὶ τοῦ Βε-
» λισσοῦ, διὰ τὰς συνεχεῖς καὶ ἀλλεπαλλήλους ἐπιδρο-
» μὰς καὶ ἐφόδους τῶν κατὰ καιροὺς ληστρικῷ τῷ τρό-
» πῳ παρεισπηδόντων εἰς αὐτήν, καὶ παρὰ τοὺς θείους
» καὶ ἱεροὺς τῆς ἁγίας μας Ἐκκλησίας κανόνας, ἄνευ
» βουλῆς καὶ ψήφου καὶ γνώμης τῶν περὶ αὐτὴν ἱερω-

αὐτοπίας τὸ φθέγγεσθαι τὰ μὴ δέοντα, καὶ τὰ καλὰ διδόναι
σιγῇ· τοῦτου γὰρ οὔτε θεσπιώτερον (!) ἴδοι τις ἂν, οὔτε δη-
μοσίᾳ, ὥς γε οἶμαι, κηρύττεσθαι ἀξιώτερον (!) [καὶ τὰ λοι-
πὰ, τὰ ὄντως ἀπειροκαλίας ῥημάτια (Σύντ. τῶν ἱερ. Καν. τόμ.
ΣΤ'. σελ. 260)].

(α) Ἡ Ἐδέσσης. (β) . . . καὶ Σελασφώρου. (γ) . . . καὶ Κανί-
νης· ἡ δὲ πόλις τῶν Βελεγράδων ἐκαλεῖτο Πουλχεριοῦπολις.

(δ) Ἡ Τιβερινιούπολεως. (ε) Ἡ Γραιβενού· καὶ αὐταὶ μὲν ἦσαν
Μητροπόλεις· αἱ δὲ ἐπόμεναι, Ἐπισκοπαί. (ς) Ἡ Μογλενῶν καὶ
Μολεσχῶν. (ζ) . . . καὶ Μόκρας [Σύντ. χρυσ. σελ. 87].

» τάτων Μητροπολιτῶν, διὰ δόσεως δὲ ἀμυθήτων χρη-
 » μάτων καὶ φθορᾶς καὶ δαπάνης ἀρπαζόντων τὴν Ἀρ-
 » χιεπισκοπὴν ταύτην, ἐξ ὧν συνέβαινεν οὐ μόνον λεη-
 » λατεῖσθαι, καὶ ὁσημέραι κατατρέχεσθαι αὐτόν τε τὸν
 » ἀρχηγόν τῶν κακῶν καὶ τοὺς ἀναιτίους ὁμοῦ, καὶ κα-
 » ταδαπανᾶσθαι καὶ φθείρεσθαι, ἀλλὰ ὅλον τὸ περὶ αὐ-
 » τὴν χριστῶνυμον τῶν ὀρθοδόξων πλήρωμα, τῶν μὲν
 » ἀλόγως ἀπαιτούντων, τῶν δὲ ἀναιτίως καὶ παραλόγως
 » καταβαλλόντων, ὥς τε καὶ εἰς ὑπέρογκα βάρη καὶ ἀπα-
 » ραμύθητα ὑποπεσεῖν ὅλον τὸ ἐκεῖσε κλίμα, μηδενὸς
 » ὄντος τοῦ προϊσταμένου, ἢ οἰκονομοῦντος καὶ σώζον-
 » τος καὶ φυλάττοντος, ἀλλὰ φύρδην καὶ ἀναμιξὺ συγ-
 » κεχυμένων τῶν ἐκεῖσε τῆς Ἐκκλησίας πραγμάτων,
 » καὶ τέλος κινδυνεύειν τὰ ἔσχατα ἐρημωθῆναι τὰς ἐ-
 » κεῖσε Μητροπόλεις, καὶ ἄρδην ἐκ μέσου ἐξαλειφθῆναι
 » τοὺς τε ποιμαίνοντας καὶ ποιμαινομένους, ἐξ αἰτίας
 » μόνης τῶν δοξομανούντων περὶ τὸ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς
 » ὄνομα (α)· δι' αὐτὰ ταῦτα τὰ αἷτια συνδραμόντων
 » ἐνταῦθα εἰς Βασιλεύουσαν τοῦ τε τὴν Ἀρχιε-
 » πισκοπὴν ἔχοντος, καὶ ἰδίᾳ βουλῇ καὶ γνώμῃ
 » παραιτησαμένου τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ταύτης
 » κὺρ Ἀρσενίου, τοῦ Καστορίας κὺρ Εὐθυμίου, τοῦ Βο-
 » δενῶν κὺρ Γερμανοῦ ἔχοντος καὶ τὴν γνώμην τοῦ τε
 » Μογλενῶν κὺρ Γερμανοῦ, τοῦ Πρεσπῶν κὺρ Παρθε-
 » νίου, τοῦ Κόρας κὺρ Ἀβερκίου καὶ τοῦ Βελισσοῦ κὺρ
 » Ἰωσήφ, τοῦ Κορυτζᾶς κὺρ Γενναδίου, τοῦ Στρουμνί-
 » τζης κὺρ Ἀνανίου ἔχοντος καὶ τὴν γνώμην τοῦ Βελε-

(α) Ὀλόκληραι κῶμαι καὶ χωρία καὶ μάλιστα τῶν ὑπὸ τὴν
 Ἀρχιεπισκοπὴν Πεκίου, τὰ μὲν ἀπετάξαντο τῇ ὀρθοδοξίᾳ, τὰ
 δὲ καὶ ὁλῶς ἀπηνήσαντο τὸν χριστιανισμόν.

» γράδων κύρ Ἰωάσαφ, τοῦ Γρεβενῶν κύρ Γρηγορίου καὶ
 » τοῦ Σισανίου κύρ Νικηφόρου, καὶ διὰ κοινῆς αὐτῶν
 » καὶ τῶν ὑφ' ἑαυτοὺς χριστιανῶν ἐνσφραγίστου ἀνα-
 » φορᾶς τὰ κατ' αὐτοὺς ἀπολοφυραμένων τῷ ὤ-
 » ψει τοῦ Κραταιοτάτου ἡμῶν Ἀνακτος καὶ τὴν
 » κοινὴν τῶν χριστιανῶν καὶ τὴν ἰδίαν αὐτῶν σω-
 » τηρίαν πρὸ παντὸς ἄλλου αἰτουμένων διὰ τῆς
 » πρὸς τὸν Πατριαρχικὸν καὶ Οἰκουμενικὸν θρό-
 » νον ὑποταγῆς, καὶ τῆς δεήσεως αὐτῶν εἰσα-
 » κουςθείσης, ὡσαύτως δὲ καὶ τῆς ποτὲ Ἀρχιεπισκο-
 » πῆς Ἀχριδῶν μετὰ τῶν ὑποκειμένων αὐτῇ Μητροπό-
 » λεων εἰς ἓν τῆς Ἐκκλησίας σῶμα συναρμολογηθεῖσων,
 » ὥστε εἶναι καὶ λέγεσθαι τὸυντεῦθεν καὶ εἰς τὸν ἐ-
 » ξῆς ἅπαντα αἰῶνα Μητροπόλεις ὑποκείμεναι τῷ Οἰ-
 » κουμενικῷ θρόνῳ, καὶ τῇ λοιπῇ τῶν ἀδελφῶν χορείᾳ,
 » ὃν τρόπον καὶ αἱ ἑκπαλαι αὐτῷ τῷ Οἰκουμενικῷ θρόνῳ
 » ὑποκείμεναι Μητροπόλεις ἓν τε τῇ Ἀσίᾳ καὶ Εὐρώπῃ,
 » καὶ συναριθμηθῆναι τῷ χορῷ τῶν λοιπῶν Μητροπό-
 » λεων τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ συνεδριάζειν τῇ
 » ἱερᾷ Συνόδῳ καὶ συμφηφίζειν μετὰ τῶν λοιπῶν ἀδελ-
 » φῶν, καὶ ψῆφον καὶ γνώμην ἔχειν ἐπὶ πάσης καὶ παν-
 » τοίας ὑποθέσεως, καὶ ὅλως καρποῦσθαι καὶ νέμεσθαι
 » κατὰ τοὺς λοιποὺς τῶν Μητροπολιτῶν τὰ κοινὰ γέρα
 » καὶ βραβεῖα, τοῦ δὲ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ὀνόμα-
 » τος ἀποξεσθῆναι τῶν βασιλικῶν πινάκων, καὶ
 » ὡς μηδέποτε γεγονότος λογιζομένου, κἀντεῦθεν
 » ἀπροσατεύτου μεινάσης τῆς Ἀχριδῶν ποτε παροικίας,
 » μηδενὸς ὄντος ἐν αὐτῇ τοῦ προΐσταμένου, τῶν ὧν ἰδίως
 » εἶχε ποτὲ ὁ Ἀχριδῶν λεγόμενος Ἀρχιεπίσκοπος κω-
 » μοπόλεων καὶ χωρῶν, ἧτοι τὸ Δυρράχιον, Καβάγια,
 » Δεμίρ-Ἰσάρι, Ἐλμπασάνι, καὶ ἰδίως Ὀχρίδα λεγομέ-

» νη, ὧν εἰς μίαν ἐπαρχίαν καὶ Μητρόπολιν ἀποκαταστα-
 » θεισῶν ἤδη τὴν Δυρράχίου (α), ἡμεῖς οἱ ἐνδημοῦν-
 » τες ἐν Κωνσταντινουπόλει συναδελφοὶ Ἀρχιερεῖς, προ-
 » τροπῇ καὶ ἀδείᾳ τοῦ Παναγιωτάτου καὶ Σεβασμιωτά-
 » του ἡμῶν Αὐθέντου καὶ Δεσπότη τοῦ Οἴκουμενικοῦ
 » Πατριάρχου Κ. Κ. Σαμουήλ, συνεισελθόντες ἐν τῷ
 » πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ ναῷ τοῦ ἀγίου ἐνδόξου μεγα-
 » λομάρτυρος Γεωργίου τοῦ Τροπαιοφόρου, καὶ ψήφους
 » κανονικὰς προβαλόμενοι εἰς εὐρεσιν ἀξίου καὶ ἁρμο-
 » δίου προσώπου τοῦ ἀναδεχομένου τὴν ποιμαντικὴν προ-
 » στασίαν τῆς ἐπαρχίας ταύτης, πρῶτον μὲν ἐθέμεθα
 » τὸν ὀσιώτατον ἐν ἱερομονάχοις κύρ Γρηγόριον, δεύτε-
 » ρον δὲ τὸν ἱερομόναχον Ἰωάσαφ, καὶ τρίτον τὸν ἱερο-
 » μόναχον Ναθαναήλ, ὧν καὶ τὰ ὀνόματα κατεστρώθη

(α) Τὸ Δυρράχιον ἀνέκαθεν ἦν ὑποκείμενον κανονικῶς εἰς τὸν θρόνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὡς ὁράται ἐν τῇ δια-
 τυπώσει Λέοντος τοῦ Σοφοῦ (Σύντ. τῶν ἱερ. Καν. τόμ. Ε'. σελ. 422 καὶ 474. Πρὸς. καὶ Πρακ. Συν. τόμ. Β'. σελ. 978).
 εἰς δὲ τοὺς μετὰ ταῦτα χρόνους ἤρπασεν αὐτὸ μετὰ καὶ
 ἄλλων πόλεων καὶ κωμῶν ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀχριδῶν. Εἶχε
 δὲ ὁ Δυρράχίου Μητροπολίτης τὸ πάλαι ὑφ' ἐαυτὸν πεντεκαίδε-
 κα Ἐπισκόπους· τὸν Στεφανικῶν, Χανουβίας, Κροῶν, Ἐλισ-
 σοῦ, Διοκλείας, Σκοδρῶν, Δριβάστου, Παλάθων, Γλαβινίτζας
 ἤτοι Ἀκροκεραυνείας, Αὐλωνίας, Λυκινίδων, Ἀντιθέρας, Τζε-
 ρινίκου, Πουλχεριουπόλεως (Βελεγράδων) καὶ Γραδιτζίου [Σύντ.
 τῶν ἱερ. Καν. τόμ. Ε'. σελ. 484. Ὅπως ἄρα ἠρπάγη τὸ Δυρρά-
 χιον, οὕτω καὶ ἡ Πουλχεριούπολις, καὶ ἡ Τιθεριούπολις (Στρού-
 μνιτζα, διάφορος οὖσα τῆς ἐν τῇ Φρυγίᾳ Τιθεριουπόλεως) καὶ
 ἄλλαι ἐπαρχίαι (αὐτ. σελ. 475 καὶ 484)]. Τὸ Δυρράχιον (Ἐπί-
 δαμνος) κατὰ τοὺς πρώτους μ. Χ. αἰῶνας ἦν ἔδρα τοῦ Ἰλλυ-
 ρικοῦ θέματος· περὶ δὲ τὰ τέλη τοῦ Θ'. αἰῶνος κατεκτήθη ὑπὸ
 Σαμουήλ ἄρχοντος τῶν Βουλγάρων· κατὰ δὲ τὸ 898 περιῆλ-
 θεν αὐθις εἰς τὴν κυριότητα τῶν Βυζαντινῶν.

» ἐν τῷ δε τῷ ἱερῷ κώδῃκι τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ
» Μεγάλῃς Ἐκκλησίᾳς. Ἐν ἔτει αψξζ'. »

† Θεσσαλονίκης Νεόφυτος, ἔχων καὶ τὰς γνώμας τῶν συναδελφῶν μοι ἁγίων Ἀρχιερέων τοῦ Καισαρείας κὺρ Μακαρίου, τοῦ Ἐφέσου κὺρ Μελετίου, τοῦ Κυζίκου κὺρ Γερασίμου καὶ τοῦ Νικομηδείας κὺρ Νικηφόρου.

† Κρήτης Γεράσιμος, ἔχων καὶ τὰς γνώμας τῶν συναδελφῶν μοι ἁγίων Ἀρχιερέων τοῦ τε Χαλκηδόνης κὺρ Ἰωαννικίου, τοῦ Δέρκων κὺρ Διονυσίου καὶ τοῦ Προύσης κὺρ Μελετίου.

† Νέων Πατρῶν Πολύκαρπος.

† Ἀγχιάλου Δανιήλ, ἔχων καὶ τὰς γνώμας τῶν συναδελφῶν ἡμῶν ἁγίων Ἀρχιερέων τοῦ Μιτυλήνης κὺρ Ἀνθίμου, τοῦ Μεσημβρίας κὺρ Ἀνθίμου, τοῦ Βιδύνης κὺρ Ἰωσήφ καὶ τοῦ Ναυπλίου κὺρ Βενεδίκτου.

† Καστορίας Εὐθύμιος, ἔχων καὶ τὴν γνώμην τοῦ ἁγίου Πελαγωνείας.

† Βοδενῶν Γερμανὸς, ἔχων καὶ τὰς γνώμας τῶν Ἀρχιερέων τοῦ Μογλενῶν Γερμανοῦ, Δεβρῶν Γρηγορίου, Πρεσπῶν Παρθενίου, Βελισσοῦ Ἰωσήφ καὶ Κόρας κὺρ Ἀβερκίου.

† Κορυτζᾶς Γεννάδιος.

† Τιβεριουπόλεως Ἀνανίας, ἔχων καὶ τὴν γνώμην τοῦ ἁγίου Βελεγράδων κὺρ Ἰωάσαφ.

Παρατησεις τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀκριδῶρ Ἀρσερίου.

§. 43. « Διὰ τῆς παρούσης μου οἰκειοθελοῦς καὶ ἀδιά-
» στου παραιτήσεως φανερῶ ὁ κάτωθεν ὑπογεγραμμέ-
» νος, ὅτι διὰ τὸ ἀδυνατῶς ἔχειν με οἰκονομῆσαι καὶ δι-

» ορθῶσαι τὰς τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς τοῦ Ἀχριδῶν χρείας
 » ἀλλεπαλλήλως ἐπισυμβάσας, ἐπὶ τε τῶν πρὸ ἡμῶν
 » καὶ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἡμῶν, λαβὴν οὐ μικρὰν λαβόν-
 » των τῶν κακοποιῶν τὸ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ὄνομα εἰς
 » τὸ κατατρέχειν καὶ ζημιοῦν καὶ βλάπτειν καὶ τὰς ὑπο-
 » κειμένας τῇ Ἀρχιεπισκοπῇ Ἀχριδῶν Μητροπόλεις,
 » καὶ τοὺς ἐν αὐτῇ πτωχοὺς ῥαγιάδες, καὶ διὰ τὸ μὴ
 » ἄλλως ἔχειν ἐλευθερωθῆναι τῶν χειρῶν αὐτῶν τὸ ἐ-
 » κείσε κλίμα καὶ ὅλον τὸ χριστιανικὸν γένος εἰμὴ τῇ
 » ἀναιρέσει τῇ Ἀρχιεπισκοπῆς, δι' αὐτὰ ταῦτα πα-
 » ραιτοῦμαι ἤδη τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχριδῶν, οὐ μὴν
 » δὲ καὶ τῆς προτέρας μου ἐπαρχίας Πελαγωνείας. Ἐπὶ
 » τοιαύτῃ δὲ συμφωνίᾳ μετὰ τῶν συναδελφῶν μου ἀ-
 » γίων Ἀρχιερέων ἐγένετο καὶ ἡ παροῦσα οἰκειοθελής
 » καὶ ἀβίαστος παραίτησις, ἥτις ὀφείλει καταστρωθῆναι
 » καὶ ἐν τῷ ἱερῷ κώδῃ τῆς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλῃς Ἐκ-
 » κλησίᾳς· ἀψξξ'. Ἰανουαρίου ις'.

(Τ. Σ.) † Ὁ Ἀχριδῶν Ἀρσένιος ὑπόσχεται (α).

(α) Δευτέρα παραίτησις τοῦ αὐτοῦ—« Ἡ ταπεινότης ἡ ἐμὴ
 » διὰ τοῦ παρόντος τῆς οἰκειοθελοῦς παραιτήσεως γράμμα-
 » τος δηλοποιεῖ, ὅτι μὴ δυναμένη κυβερνῆσαι τὰ ἐπικείμε-
 » να τῇ ἐπαρχίᾳ μου χρέη, οὔτε μὴν ὅλως ἀπελθεῖν ἐκεῖσε
 » διὰ τὰς ὑφορωμένας τῶν δυναστῶν ἐνοχλήσεις, οἰκειοθελῶς
 » καὶ ἀβιάστως ποιοῦμαι παραίτησιν τῆς ἐπαρχίας μου Πελα-
 » γωνείας. Ὅθεν δέομαι θερμῶς τοῦ Παναγιωτάτου καὶ Σεβ-
 » σμιωτάτου μοι Δεσπότη καὶ τῆς ἱερᾶς τῶν Πανιερωτάτων
 » Ἀρχιερέων Συνόδου, ἵνα συγκατανεύσωσι τῇ αὐθιγέρῳ μου
 » ταύτῃ βουλῇ· καὶ εἰς τὴν περὶ τούτου ἔνδειξιν καὶ ἀσφά-
 » λειαν δέδωκα τὴν παροῦσάν μου οἰκειοθελῇ παραίτησιν κα-
 » τησφαλισμένην τῇ ἰδιοχείρῳ μου ὑπογραφῇ καὶ σφραγίδι »
 (Τ. Σ.) « Ὁ πρῶν Πελαγωνείας Ἀρσένιος ».— Ἐκ δὲ τῆς ἀν-
 τιπαραθέσεως τῆς διπλῆς ταύτης παραιτήσεως τοῦ αὐτοῦ ἰε-

Υποσχετικὸν τῶν ὑπὸ τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Ἀχρίδος
Μητροπολιτῶν.

§. 44. « Διὰ τοῦ παρόντος συμφωνητικοῦ ἡμῶν γράμ-
ματος δηλοποιοῦμεν ἡμεῖς οἱ ὑπογεγραμμένοι, ὅτι ἐ-

ράρχου πρὸς τὴν ἀνωτέρω Συνοδικὴν πράξιν ἐκδηλοῦται ἡ ἀ-
ληθὴς καὶ πραγματικὴ αἰτία τῆς προσαρτήσεως. Ἀλλὰ καὶ ὁ
Ἀρχιεπίσκοπος Πεκίου ὡς αἰτίαν τῆς παραιτήσεως αὐτοῦ προ-
βάλλεται τὸ ὑπέρογκον τῶν χρεῶν « Διὰ τῆς παρουσίας ἡμῶν
» οἰκειοθελοῦς καὶ ἀβιάστου παραιτήσεως δηλοποιῶ, ὅτι διὰ
» τὸ μὴ δύνασθαι τοῦ λοιποῦ ἐπισκέπτεσθαι ἀρχιερατικῶς
» τὸν θρόνον τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Πεκίου διὰ τὸ τῶν ἐπικει-
» μένων αὐτῷ χρεῶν δυσβάστακτον καὶ ὑπέρογκον φορτίον,
» παραίτησιν ποιῶμαι τοῦ θρόνου τούτου πρὸς τὸν Παναγιώ-
» τaton κτλ. » (Τ. Σ.) « Πρώην Πεκίου Καλλίνικος βεβαιοῖ.
» αψῆς. » (ἐκ τῶν Κωδ. τῆς Μ. Ἐκκλησίας). Οἱ πανελληνι-
στικοὶ ἄρα λόγοι τῆς προσαρτήσεως, οὗς προβάλλεται ὁ γερά-
σμιος Ἰωάννης Φιλήμων, εἰσὶν ἀνυπόστατοι. Μὴ γὰρ αἱ Μητρο-
πόλεις καὶ Ἐπισκοπαί, αἱ ὑπὸ τὸν θρόνον γούν τῆς Ἀρχιεπι-
σκοπῆς Ἀχριδῶν, τελοῦσαι ἦσαν Βουλγαρικαί; Οὐδαμῶς! ἀνέ-
καθεν ἐπικρατεῖ ἐν αὐταῖς τὸ Γραικικὸν στοιχεῖον ἐν τε τοῖς
ἱεροῖς ναοῖς, τοῖς σχολείοις, καὶ ἐν αὐτῷ τῷ κατ' οἶκον βίῳ (Πρβλ.
§. 45), αἰετογε ἐπίσημος ἐκκλησιαστικὴ γλῶσσα τῆς Ἀρχιεπισκο-
πῆς ἦν ἡ Ἑλληνὶς (ὅρ. σελ. 87 σημ. 6'). Πάντες οἱ Ἀρχιεπί-
σκοποι καὶ Μητροπολίται τῶν χωρῶν ἐκείνων, ἐκτός τινων ἐξ-
αιρέσεων, ἦσαν Γραικοί. Οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ πάντες σχεδὸν οἱ
κάτοικοι εἰσὶ Γραικῆς καταγωγῆς (περὶ οὗ ἐφεξῆς) μῆτε δὲ πά-
λιν λόγοι οἰκονομικοὶ (des considérations financières) προὔκαλεσαν
τὴν προσαρτήσιν, ὡς δυσχυρίζεται ὁ ἀξιοτίμος συντάκτης τῆς
Γαλλικῆς ἐφημερ. τῆς Κωνσταντινουπόλεως [la caisse nationale
grecque se trouvait fortement endettée durant la règne de Mous-
tafa III, et le Patriarche Œcumenique voulant réunir sous sa ju-
ridiction immédiate tous les Orthodoxes de l'Empire Ottoman,
afin de les faire contribuer à l'amortissement des dettes de l'É-
glise, proposa et obtint la suppression des sièges Archiepiscopaux

» πειδὴ καὶ εἰς διάστημα ὀλίγου καιροῦ, ἀφοῦ οἱ Ἀρχιε-
 » πῖσκοποι ἤρχιζαν νὰ συχνοαλλάζωνται, ἐπροξενήθη-
 » σαν εἰς ἡμᾶς ἀνυπόφοροι ζημίαι καὶ ἀταξίαι καὶ ἀτι-
 » μίαι πολλόταται ἀπὸ τὰ ὅποια καὶ τὴν ζωὴν μας ἐβα-
 » ρύνθημεν, λοιπὸν διὰ νὰ ἐλευθερωθῶμεν ἀπὸ τὰς ἀλ-
 » λεπαλλήλους καθ' ἡμῶν καταδρομὰς καὶ ἀνυποφόρους
 » ζημίας καὶ κινδύνους διαφόρους, δεῖν ἔγνωμεν ἐξαγο-
 » ράσασθαι τὴν ἡσυχίαν ἡμῶν καὶ τυχεῖν τῆς ἡσυχίας·
 » ὅθεν συμφωνοῦμεν ἐν ἐνὶ στόματι καὶ μιᾷ καρδίᾳ
 » εἰς τὸ νὰ παρακαλέσωμεν τὴν Μητέρα ἡμῶν ἁγίαν τοῦ
 » Χριστοῦ Μεγάλην Ἐκκλησίαν, ἡ ὁποία εἶναι ὁ Σοφώ-
 » τατος καὶ Παναγιώτατος Δεσπότης καὶ Οἰκουμενικὸς
 » Πατριάρχης Κ. Κ. Σαμουήλ, καὶ ἡ περὶ αὐτὸν ἁγία
 » καὶ ἱερὰ Σύνοδος, νὰ συγκατανεύσουν δι' ἀγάπην τοῦ
 » Ἰησοῦ ἐν Βηθλεέμ γεννηθέντος Χριστοῦ, διὰ νὰ δε-
 » χθοῦν ἡμᾶς τοὺς ἐλέους ἀξίους εἰς τὴν μάνδραν καὶ

d'Okhrida et d'Ipek et la réunion de ces provinces à sa juridi-
 ction immédiate » (Journ. de Constantinople, N. 1306)], διότι
 αὕτη συνετέλεσεν οὐκ εἰς ἐλάττωσιν τῶν ὑπερόγκων χρεῶν τοῦ
 κοινοῦ ταμείου τοῦ Γένους, ἀλλὰ τούναντίον εἰς αὐξήσιν, προσ-
 τεθέντος καὶ τοῦ χρέους τῶν ἐπαρχιῶν ἐκείνων· τὰ ἀληθῆ ἄρα
 αἷτια εἰσὶ τὰ ἀναφερόμενα ἐν τῇ Συνοδικῇ πράξει, ἐξ ὧν οἱ τε
 Ἀρχιεπίσκοποι Ἐπίσκοποι καὶ οἱ ὑπ' αὐτοῦς χριστιανοὶ κεκι-
 νημένοι, διὰ κοινῆς ἐνσφραγίστου ἀναφορᾶς προσέδραμον
 τῷ ὄντι τοῦ Κραταιοτάτου Ἀρακτος, αἰτούμενοι τὴν εἰς τὸν
 Πατριαρχικὸν καὶ Οἰκουμενικὸν θρόνον ὑποταγήν. Εἰς τοῦτο
 δὲ μεγάλως συνετέλεσε (κατὰ τὸν Bonet) καὶ ἡ μὴ ἔμφρων
 διαγωγὴ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Πεκίου κατὰ τὰς μεταξὺ τῆς Υ.
 Πύλης καὶ τῶν Γερμανῶν πολιτικὰς διενέξεις. Ἀπορον οὖν πῶς
 οἱ φίλοι συντάκται τῶν Βουλγαρικῶν φυλλαδίων παρεδέξαντο
 τὴν γνώμην τοῦ Κ. Φιλήμονος οὕτως ἀταλαιπώρως καὶ ἀβα-
 σανίστως!

» ποίμνην τῆς αὐτῆς τοῦ Χριστοῦ ἁγίας Μεγάλης Ἐκ-
 » κλησίας, καὶ νὰ ἔχῃ τὴν αὐτὴν πρόνοιαν καὶ φροντίδα
 » ὑπὲρ ἡμῶν ὡς ὑπὲρ πάντων. Ὅστις δ' ἂν θελήσῃ νὰ
 » συγχύσῃ τὴν ἐν τῷ παρόντι συμφωνίαν, καὶ διεγείρῃ
 » σκάνδαλα ἢ κρυφίως ἢ φανερώς καὶ εἰς τὸ ἐξῆς φω-
 » ραθῇ, καὶ ὑπὸ ἀξιοπίστων μαρτυρηθῇ, ὁ τοιοῦτος, ὁ-
 » στις ἂν εἴη, ὡς τηλικούτος τῇ ἀπιστίᾳ καὶ τῇ ἐθελο-
 » καλίᾳ νὰ ᾔναι αὐτοκαθαίρετος καὶ ἀφωρισμένος
 » παρὰ τῆς ἁγίας καὶ ὁμοουσίου καὶ ἀδιαιρέτου
 » Τριάδος, καὶ ὑπόδικος τῷ αἰωνίῳ ἀναθέματι.
 » Εἰς ἐνδειξιν λοιπὸν τῆς σταθερᾶς ἡμῶν γνώμης γρά-
 » φομεν τὸ παρὸν, καὶ αὐταῖς ταῖς ἰδίαις σφραγίσιν σφρα-
 » γίζομεν, διὰ νὰ ἔχῃ ὅλην τὴν ἰσχύν, τὸ ὅποιον ταπει-
 » νῶς προσφέρομεν εἰς χεῖρας τοῦ κοινοῦ Πατρὸς ἡμῶν
 » τοῦ Παναγιωτάτου Δεσπότη καὶ Οἰκουμενικοῦ Πατρι-
 » ἀρχου Κ. Σαμουήλ, καὶ τῇ περὶ αὐτὸν ἁγίᾳ καὶ ἱερᾷ
 » Συνόδῳ. αψξζ'.

† Ὁ Καστορίας Εὐθύμιος ὑπόσχεται.

† Ὁ Βοδενῶν Γερμανὸς ὑπόσχεται.

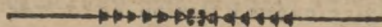
† Ὁ Κορυτζᾶς Γεννάδιος ὑπόσχεται.

† Ὁ Τιβεριουπόλεως Ἀνανίας ὑπόσχεται.

† Ὁ Σισανίου Νικηφόρος ὑπόσχεται.

† Ὁ Γρεβενῶν Γρηγόριος ὑπόσχεται.

(πρόσκεινται δὲ καὶ αἱ σφραγίδες αὐτῶν).

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

*Διάκρισις τῆς περιοχῆς τῶν ὑπὸ τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν
Ἀχρίδος Μητροπόλεων καὶ Ἐπισκοπῶν ἀπὸ τῆς
Ἐκκλησίας τῆς κυρίως Βουλγαρίας, καὶ σύν-
τομος ἀπολογία ὑπὲρ τοῦ Γραικοῦ Κλήρου.*

§. 45. Ἀλλὰ δεδόσθω ὅτι ἡ σύστασις τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχριδῶν ἦν ἔννομος καὶ κανονική, ἡ δὲ προσ-
άρτησις, τοῦναντίον, ἀντικανονική· τί μέλλει τοῖς ἀδελ-
φοῖς ἡμῶν διατριβογράφοις; ἐν τίνι δικαιώματι ἀντιποι-
οῦνται αὐτῆς; μὴ γὰρ ἡ περιοχὴ τῶν ὑπ' αὐτὴν Ἑλλη-
νομακεδονικῶν ἐπαρχιῶν ἦ Βουλγαρία; Καὶ μὴ σοφίζε-
σθωσαν ἐκ τῆς ταῦτωνυμίας· « ἡ γὰρ Βουλγαρία (ἦτοι
ἡ περιοχὴ Ἀχριδῶν, γράφει Νεῖλος ὁ Δοξαπατρῆς) ΜΗ
οὔσα ἐξ ἀρχῆς Βουλγαρία, ὕστερον διὰ τὸ αὐτὴν ὑπὸ
τῶν Βουλγάρων κυριευθῆναι λέγεται Βουλγαρία. Ἐμει-
νεν οὖν καὶ αὕτη αὐτοκέφαλος, ΔΙΑ τὸ ὑπὸ βασιλικῆς
ἐξουσίας ἀποσπασθῆναι τῆς χειρὸς τῶν Βουλγά-
ρων, ἦτοι τοῦ βασιλέως κυροῦ Βασιλείου τοῦ Πορφυρο-
γεννήτου· διὸ καὶ ἕως τοῦ νῦν ἡ Κύπρος καὶ ἡ Βουλγα-
ρία ὑπὸ τοῦ Βασιλέως (τῆς Κωνσταντινουπόλεως) λαμ-
βάνουσιν Ἐπισκόπους (Ἀρχιεπισκόπους), χειροτονοῦνται
δὲ ὑπὸ τῶν ἰδίων Ἐπισκόπων· Ταύτης δὲ ὑπερκάθη-
ται πόλις Ἀχρίς » (παρ' Ἀλλατ. de cons. Eccles. L. I,
c. XXV). Ἀλλ' ἔτι σαφέστερον γράφει Νικηφόρος ὁ Γρη-

γεραῖς· « ταύτην τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν ὁ βασιλεὺς τετίμη-
 κεν Ἰουστινιανός, καὶ Πρώτην ὠνόμασεν Ἰουστινιανήν·
 εἶτα τῆς προσηγορίας τοῦ ἔθνους ἐκείσε μεταδο-
 θείσης, Βουλγαρία ὁ χώρος κατωνομάσθη, καὶ
 Μητρόπολις Βουλγαρίας ἡ Πρώτη Ἰουστινιανὴ
 (ἡ Ἀχρίς)· χρόνους μὲν τοι γε ὕστερον ὁ βασιλεὺς
 Βασίλειος ὁ Βουλγαροκτόνος μετὰ πολλὰς τὰς
 μάχας ἐξέτριψε καὶ ἐδουλώσατο τούτους· καὶ τῆς
 μὲν χώρας τοὺς ἐναπολειφθέντας ἐξορίστους πε-
 ποίηκεν ἐν τῇ παρὰ τὸν Ἰστρον Κάτω Μοισίᾳ (α),
 ΤΟ ΔΕ ΟΝΟΜΑ ΕΚΕΙΝΩΝ (τῶν Βουλγάρων) ΚΑΘΑ-
 ΠΕΡ ΑΛΛΟ ΤΙ ΜΝΗΜΕΙΟΝ ΕΝΑΠΟΛΕΛΕΙΠΤΑΙ
 Τῇ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠῇ » (Βιβλ. Β'). Ὁμοίως καὶ Βαλ-
 σαμών ἐν τῷ Νομοκάνονι Φωτίου· « Σημεῖωσαι ἀπὸ τῆς
 παρούσης Ἰουστινιανείου Νεαρᾶς (τῆς ρλά.) τὰ προνόμια
 τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Βουλγαρίας· οὗτος γάρ ἐστιν Ἀρ-
 χιεπίσκοπος τῆς Πρώτης Ἰουστινιανῆς, τῆς πα-
 τρίδος τοῦ βασιλέως Ἰουστινιανοῦ »· Ὅτι δὲ ἡ
 Κάτω ἢ δευτέρα Μοισία (ἡ νῦν Βουλγαρία) οὐδόλως συμ-
 περιλαμβάνεται ἐν τῇ ἐνορίᾳ τῆς εἰρημένης Ἀρχιεπισκο-
 πης, πλείσται ὑπάρχουσιν ἀποδείξεις· ἀλλὰ τίς ἡ χρεία ἐ-
 τέρων ἀποδείξεων, αὐτῆς τῆς Ἰουστινιανείου Νεαρᾶς τοῦτο
 ἐπιβούσης· « τὸν δὲ Μακαριώτατον Ἀρχιεπίσκοπον τῆς
 Πρώτης Ἰουστινιανῆς τῆς ἡμετέρας πατρίδος, ἔχειν ἀεὶ
 ὑφ' ἑαυτὸν τοὺς Ἐπισκόπους τῶν ἐπαρχιῶν Δακίας Με-
 διτερρράνεας καὶ Δακίας Ῥιπενσίας (β), Πραιβαλλίδος,

(α) Ὅθεν καὶ Χαλκοκονδύλης καλεῖ τοὺς Βουλγάρους Μοι-
 σοὺς ἐν Βιβλίῳ Δ'.

(β) Ἡ Ἐκκλησία τῆς Μολδαβίας καὶ Βλαχίας ἢ Ἀλπερσίας Δα-
 κίας οὐδόλως περιλαμβάνετο ἐν τῇ περιοχῇ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς

Δαρδανίας, Μοισίας τῆς ἀνωτέρας καὶ δευτέρας Μακεδονίας· περὶ δὲ τῆς Κάτω Μοισίας ἡ Βουλγαρίας ΟΥΔΕΙΣ λόγος (α). Ἐν δὲ τοῖς προηγουμένοις διὰ μακρῶν ἀποδέδεικται, ὅτι ἡ ἐπὶ τῆς ἐπαρχίας ταύτης πνευματικὴ ἐξουσία ἐδόθη τῷ Πατριάρχῃ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῆς Δ'. ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ.

§. 46. Εἶδομεν ἐν τῇ Συνοδικῇ πράξει τῆς προσαρτήσεως (§. 42) ὅτι ἐπαρχίαι τῆς ποτὲ Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχριδῶν ἦσαν αἱ ἐξῆς· ἡ τῆς Καστορίας, Πελαγωνείας, Βοδενῶν, Κορυτζᾶς, Βελεγράδων, Στρουμνίτζης, Γρεβενῶν, Σισανίου, Μογλενῶν, Πρεσπῶν, Δεβρῶν, Κόρας καὶ Βελισσοῦ. Τούτων αἱ μὲν εἰσιν Ἑλληνικαί· ἡ τῆς Σισανίου καὶ Γρεβενῶν (β)· αἱ δὲ, Ἀλβανικαί· ἡ τῆς Κορυτζᾶς, Βελεγράδων, Δεβρῶν καὶ Κόρας· αἱ δὲ, Βουλγαρικαί· (οὐχ ὥς κείμεναι ἐν τῇ Βουλγαρίᾳ, ἀλλ' ὥς οἰκούμεναι τὸ πλεῖστον ὑπὸ Γραικῶν Βουλγαροφωνούντων) ἡ τῆς Στρουμνίτζης, Βοδενῶν καὶ Βελισσοῦ· αἱ δὲ, μικταί· ἡ τῆς Πελαγωνείας, Μογλενῶν καὶ Πρεσπῶν, ἅτε δὴ οἰκούμεναι φύρδην καὶ ἀναμιξ ὑπὸ Γραικῶν, Ἀλβανῶν, Βλάχων καὶ Βουλγάρων. Οἱ τρεῖς πρῶτοι λαοὶ, οἱ κατὰ πᾶσαν τὴν ἐκκλησιαστικὴν περιοχὴν τῆς εἰρημένης Ἀρχιεπισκοπῆς διεσπαρμένοι, εἰσιν ὁμοῦ λαμβα-

Ἀχριδῶν, ἀλλ' ἀνέκαθεν ἦν ὑποκειμένη τῷ πατριαρχικῷ θρόνῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως. (βλ. Συνταγμ. Χρυσ. σελ. 88—90).

(α) Ἡ Βουλγαρία, ἔξω κειμένη τῶν ὁρίων τῆς ἐκκλησιαστικῆς περιοχῆς Ἀχριδῶν, ἔχει ὅρια τὰ ἐξῆς· πρὸς βορρᾶν μὲν τὴν Δακίαν (ἀπὸ τῆς ὁποίας χωρίζεται διὰ τοῦ Δανουβίου), πρὸς μεσημβρίαν τὴν Θράκην καὶ Μακεδονίαν, πρὸς ἀνατολὰς τὸν Εὐξείνιον, καὶ πρὸς δυσμὰς τὴν Σερβίαν ἢ ἄνω Μοισίαν.

(β) Καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ ὀθωμανοὶ τῶν ἐπαρχιῶν τούτων διαλέγονται ἑλληνιστί.

νόμενοι πολυπληθέστεροι τῶν λεγομένων Βουλγάρων. Πρὸς τούτοις γνωστόν ἐστίν, ὅτι ἐν πάσαις σχεδὸν ταῖς τῶν Ἀλβανῶν καὶ τῶν Βλάχων Ἐκκλησίαις ἐν χρήσει ἐστὶν ἀνέκαθεν ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα (α), ὁμοίως καὶ ἐν τῇ Ἀρχιεπισκοπικῇ Ἐκκλησίᾳ Ἀχριδῶν (β). εἶδομεν προσέτι ὅτι πάντες σχεδὸν οἱ Ἀρχιεπίσκοποι ἀπὸ Ἀντωνίου Λιχνιδοῦ (κατὰ τὸ 419 ἀκμάσαντος) μέχρι τοῦ Ἀρσενίου (1767) ἦσαν Γραικοί, ἐν οἷς μάλιστα διέπρεψαν ὁ ἐξ Εὐρίπου ἱερός Θεοφύλακτος, Δημήτριος ὁ Χωματηνός, Λέων κλπ. Τούτων οὖν οὕτως ἐχόντων, ἐν τίνι δικαίωματι ἀντιποιοῦνται οἱ ἐνταῦθα παρ᾽ ἐπιδημοῦντες ἀδελφοὶ ἡμῶν Βούλγαροι τῆς (κατὰ τὸ πλεῖστον γοῦν) Γραικοαλβανοβλαχικῆς, μᾶλλον δὲ (διὰ τὴν φυλετικὴν συγγένειαν καὶ τὴν ταυτότητα τῆς ἐκκλησιαστικῆς γλώσσης) Γραικικῆς ταύτης Ἀρχιεπισκοπῆς; πῶς τολμῶσιν ἐμφανίζεσθαι ἐνώπιον τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Ὑψ. Κυβερνήσεως ὡς ἀντιπρόσωποι τῶν ἐν τῇ περιοχῇ ἐκείνῃ ὀρθόδοξων λαῶν, ζητοῦντες ἐν ὀνόματι αὐτῶν ἐκκλησιαστικὴν χειραφέτησιν καὶ ἀνεξαρτησίαν, καὶ ταῦτα μὴ ὄντες ἐκ τῆς περιοχῆς ἐκείνης, ἀλλ' οἱ πλείους γοῦν ἐκ τῆς Βουλγαρίας, ἐπαρχίας κανονικῶς συνημμένης καὶ ἀναποσπάστου ἀπὸ τοῦ θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως; πότε οἱ ὀρθόδοξοι λαοὶ τῶν Γραικομακεδονικῶν ἐκείνων

(α) Οἱ λεγόμενοι Βλάχοι εἰσήγαγον καὶ ἐν τοῖς οἴκοις αὐτῶν τὴν Ἑλληνικὴν.

(β) Καὶ νῦν ἤδη ἐν πάσαις σχεδὸν ταῖς ἐκκλησίαις τῆς ἐπαρχίας Πρεσπῶν, μὴδ' αὐτῶν τῶν ἐν τοῖς λεγομένοις Βουλγαρικοῖς χωρίοις ἐξαιρουμένων, ἐν χρήσει ἐστὶν ἡ Ἑλληνικὴ—οἱ κάτοικοι τῆς Ἀχρίδος πλὴν τινῶν ἐξαιρέσεων εἰσὶν ἀκραιφνοὺς Γραικικῆς καταγωγῆς, χρώμενοι λέξεσιν ἑλληνικωτάταις ἐν τῇ κατ' οἶκον διαλέκτῳ· οὕτω λ. χ. λέγουσι *μισχον*, *κράμβην* κτλ.

χωρῶν διεμαρτυρήθησαν κατὰ τῆς προσαρτήσεως αὐτῶν καὶ ὑποταγῆς εἰς τὴν Μεγάλην τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν, ὥς δῆθεν διὰ δόλου καὶ ἀπάτης καὶ ἐπὶ καταχθονίοις σκοποῖς γενομένης, ὥσπερ οὗτοι περισαλπίζουσιν; ἐν τίνι δικαιώματι ἐπιζητοῦσι τὴν ἐν ταῖς ἑλληνιζούσαις ἐκείναις χώραις σύστασιν Βουλγαρικοῦ Κλήρου ὥς δῆθεν ἐθνικοῦ; Ἀλλ' ἀνέξεται τάχα ἡ πλειοψηφία τῶν ὀρθοδόξων ἐκείνων λαῶν τὴν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῶν ἀποκλειστικὴν ἐγκαθίδρυσιν Ἀρχιεπισκόπου Βουλγάρου, τὴν κατάργησιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς γλώσσης τῆς ἐξ ἀμνημονεύτων χρόνων ἐν χρήσει οὗσης παρ' αὐτοῖς, τὴν εἰσαγωγὴν τῆς Σλαβικῆς ἐν τῇ θείᾳ λατρείᾳ, τὴν ἐπικράτησιν καὶ ὑπεροχὴν τοῦ Βουλγαρικοῦ στοιχείου, καὶ, ἀπλῶς εἰπεῖν, τὴν ἐκβουλγάρωσιν ἑαυτῶν; Οὐδόλως, οὐδαμῶς. Πάντως ἡ ἐπὶ τὸ Βουλγαρικώτερον τῶν ἐκκλησιαστικῶν καθεστώτων μεταβολὴ διαταράξει τὰς εἰρηνικὰς σχέσεις τῶν λαῶν ἐκείνων, ὑπεγερεῖ τὰς ἐθνικὰς αὐτῶν ἀντιζηλίας, καὶ οὕτως ἔσται πηγὴ ἀέναντος διχονοιῶν καὶ σκανδάλων ἐπὶ βλάβῃ τῶν Ὀρθόδοξων, ὅπερ οὐ μόνον ἀντίκειται εἰς τὸ καθόλου συμφέρον τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὸ τὸ πολιτικὸν τῆς Ὑψ. Αὐτοκρατορικῆς Κυβερνήσεως, ἥτις μεγίστην ποιεῖται πρόνοιαν ὑπὲρ τῆς καλῆς ἁρμονίας τῶν ὑπὸ τὰ ἐνδοξα σκῆπτρα τῆς Α. Α. Μ. χριστιανικῶν λαῶν.

§. 47. Ἐξ ὧν λοιπὸν εἴρηται ἀποδεικνύεται ἐναργῶς ὅτι οὐδὲν κοινὸν τῇ Βουλγαρίᾳ καὶ τῇ περιοχῇ τῆς ποτὲ Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχριδῶν, καὶ ὅτι αἱ ἀξιώσεις τῶν ἀδελφῶν διατριβογράφων οὐ μόνον ἐθνογραφικῶς καὶ ἱστορικῶς εἰσιν ἀσύστατοι, ἀλλὰ καὶ ὅλως ἀντικείμεναι καὶ πρὸς τὸ πνευματικὸν συμφέρον τῆς Ἐκκλησίας (ὅπερ ἔνεκα τῶν σημερινῶν περιστάσεων ἀπα-

τεῖ μείζονα τὴν ἐκκλησιαστικὴν διοικητικὴν συγκέντρωσιν) καὶ πρὸς τὸ κοινωνικὸν συμφέρον τῆς Πολιτείας· τὸ μόνον δὲ ὅπερ ἐλλόγως δικαιоῦνται ἵνα ζητήσωσι παρὰ τῆς κοινῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας ἐστὶ τὸ ἐγκαθίστασθαι ἐν ταῖς λεγομέναις Βουλγαρικαῖς ἐπαρχίαις Ἀρχιερεῖς οὐχὶ Βουλγάρους τὸ γένος καὶ τὴν καταγωγὴν ἀπολύτως (τοῦτο γὰρ ἀντίκειται εἰς τὸ περὶ καθολικότητος καὶ ἀδελφότητος πνεῦμα τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου, ὅπερ οὐ γινώσκει ὅρια καὶ διαφορὰς ἐθνικοτήτων), ἀλλ' Ἀρχιερεῖς εἰδότας καὶ τὴν Σλαβωνικὴν γλῶσσαν (α)· διότι ὁ ἀποκλειστικὸς διορισμὸς Βουλγάρων εἰς Βουλγαρικὰς ἐπαρχίας, Ἑλλήνων εἰς Ἑλληνικάς, Ἀλβανῶν εἰς Ἀλβανικάς, καὶ μάλιστα ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ Ἐπικρατείᾳ, ἐστὶν ὀλεθριώτατος, ὥς ὑποθάλπων τὰς ἐθνικάς ἀντιζηλίας καὶ προλήψεις, καὶ ἐνδρῶν μεσότοιχον μεταξὺ ἀδελφῶν, ὅπερ οὐ μόνον ἀντιβαίνει εἰς τὸν Εὐαγγελικὸν νόμον τῆς καθολικῆς ἀγάπης καὶ τὰς θεμελιώδεις ἀρχὰς τοῦ χριστιανισμοῦ, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὸ τὸ συμφέρον τῆς κοινωνίας· διὰ τοῦτο τὸ εὐαγγελικώτερον καὶ τὸ μᾶλλον δυνάμενον συσφίγξαι τὰς πνευματικὰς σχέσεις τῶν ἐν τῇ Ὀθωμανικῇ γοῦν Αὐτοκρατορίᾳ ὀρθόδοξων λαῶν, καὶ καταστεῖλαι τὰς ἐθνικάς ἀντιζηλίας καὶ προλήψεις ἐστὶν ἢ ὅσον ἐνεστὶν ἀποσχοράκισις τοῦ ἀποκλειστικοῦ τούτου πνεύματος, καὶ ὁ διορισμὸς Ἀρχιερέων εἰδότην ὅπως οὖν τὴν ἐπιχώριον γλῶσσαν, οἵασδήποτε καὶ ὣσιν ἐθνικότητος. Καὶ τοῦτο τὸ σύστημα μετήλθεν ἄχρι τοῦδε ἡ κοινὴ ἡμῶν Μητὴρ Ἐκκλησία ὅσον

(α) Ἐπὶ δὲ τῷ σκοπῷ τούτῳ ἡ Μ. τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία πρὸ ἱκανῶν χρόνων συνέστησεν ἔδραν τῆς Σλαβικῆς ἐν τῇ κατὰ τὴν Χάλκην Θεολογικῇ Σχολῇ.

αἱ περιστάσεις ἐπέτρεπον. Οὐδέποτε ἐποίησατο διά-
κρισιν Βουλγάρου, Ἀλβανοῦ, Βλάχου, Σέρβου ἢ Ἑλ-
ληνος, ἀλλ' ἀδιαφόρως ἀνέδειξε κατὰ καιροῦς οὐ μό-
νον Ἀρχιερεῖς, ἀλλὰ καὶ Πατριάρχας Βουλγάρους κτλ.
καὶ νῦν ἤδη οὐκ ὀλίγοι ὑπάρχουσιν Ἀρχιερεῖς Ἀλ-
βανοί, Βλάχοι καὶ Βούλγαροι, ἐν διαφόροις ἐπαρχίαις·
ὅσοι δὲ πάλιν τῶν Ἑλλήνων ἀρχιερατεύουσιν ἐν ἐπαρ-
χίαις Βουλγαρικαῖς, οὗτοι ἅπαντες γινώσκουσι τὴν ἐ-
πιχώριον γλῶσσαν, καὶ πᾶσαν δὲ ἱεροτελεστείαν οἶδασιν
ἐπιτελεῖν Σλαβιστί. Ὁ δὲ λέγουσιν, ὅτι οἱ Γραικοὶ Ἱε-
ράρχαι καταδιώκουσι τὸν Βουλγαρισμὸν, προφανὴς ἐστὶ
συκοφαντία· ἀντὶ γὰρ τοῦ ἐξελληνίζειν τὰς ἐπαρχίας,
αὐτοὶ μᾶλλον ἐκβουλγαρίζονται· καὶ ἔστιν ἰδεῖν τι-
νας τῶν Ἀρχιερέων τούτων διὰ τὴν πολυχρόνιον αὐτῶν
μετὰ τῶν λεγομένων Βουλγάρων ἀναστροφὴν, οὐ μόνον
τοῖς Βουλγαρικοῖς ἤθεσι καὶ διαίτῃ συναρμολογηθέντας,
ἀλλὰ καὶ αὐτῆς τῆς πατρίου φωνῆς μονοноῦ ἐπιλαθομέ-
νους· ἔπειτα, πῶς δύναται εἷς καὶ μόνος, ὁ Ἀρχιερεὺς,
κατισχύσαι τῆς ἐθνικότητος μυριάδων λαοῦ, καὶ ταῦτα
παντὸς τοῦ ἐπαρχιακοῦ Κλήρου καὶ τῶν ἐν ἐκκλησια-
στικοῖς ἀξιώμασιν ὄντων ἰθαγενῶν; Ὡσαύτως καὶ ὁ δι-
σχυρισμὸς περὶ ἀποβολῆς τῆς Βουλγαρικῆς γλώσσης
ἐκ τῶν ναῶν καὶ τῶν σχολείων αὐτῶν ἐστὶν ἀνυπόστα-
τος· τοῦναντίον δὲ κατὰ δυστυχίαν συμβαίνει· πανταχοῦ
γὰρ τῶν ἐπαρχιῶν οὐ μόνον τῶν κυρίως Βουλγαρικῶν,
ἤτοι τῶν ἐν τοῖς ὁρίοις τῆς Κάτω Μοισίας κειμένων, ἀλ-
λὰ, τὸ πολμηρότερον, καὶ αὐτῶν τῶν ἐν Θράκῃ καὶ Ἑλ-
ληνομακεδονίᾳ, ἔνθα παρεπιδημοῦσι Βουλγαρικαὶ οἰ-
κογένειαι, συστηματικὸς διενεργεῖται ἀπὸ τινων χρόνων
διωγμὸς κατὰ τῆς συνεσσιχειωμένης τῇ Ὁρθοδοξίᾳ

ἑλληνικῆς παιδείας καὶ γλώσσης (α), ἣτις οὐ μόνον λέ-
ξεις ἐκδιδάσκει, ἀλλὰ καὶ διάνοιαν φωτίζει, καὶ καρδίαν

(α) Τὸν θεῖον καὶ οἰκουμενικὸν προορισμὸν τῆς Ἑλληνικῆς παιδείας καὶ γλώσσης, ἣν τινες τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν οὕτως ἀπη-
νῶς καταδιώκουσι, πολλοὶ καὶ τῶν θύραθεν καὶ τῶν ἔσω σο-
φῶν, καὶ πάλαι καὶ νῦν, στεντορείως ἀνκχηρύττουσιν· οὕτω,
φέρ' εἰπεῖν, ὁ κλεινὸς Ῥολλῖνος ἀναφέρων τὰ περὶ τῆς Ἑλληνι-
κῆς μεταφράσεως τῶν Θείων Γραφῶν τοιαῦτα γράφει· « *cette
version qui ouvrait l'intelligence des Écritures de l'Ancien Tes-
tament à l'infinité des peuples, fût un des plus considérables des
conquêtes des Grecs... Dieu préparait ainsi une voie aisée à la
prédiction de l'Évangile qui était proche, et il facilitait la réunion
de tant de peuples différents de langages et de mœurs dans une
seule société, un même culte et une même doctrine, par une seule
langue, la plus belle, la plus féconde, la plus correcte qui fût
dans l'Univers, et devint commune à tous les pays qu'Alexan-
dre avait conquis* » (Rollin Hist. ancienne T. VII. p. 392) καὶ,
« Ἐπειδὴ Χριστὸς ἤγγιζε παραγενέσθαι (γράφει καὶ ὁ εἰς τὴν
Ὁρθόδοξον Χριστιανικὴν πίστιν μυσταγωγήσας τοὺς Βουλγά-
ρους φωτῶνυμος Φώτιος), ἡ Ἑλληνικὴ δὲ γλῶσσα τῶν ἄλλων
μᾶλλον τοῖς ἔθνεσιν ἐπεπόλαζε, τῆνικαῦτα καὶ ἡ τῶν Ἑβραίων
φωνὴ πρὸς τὴν Ἑλλήνων μετεβέβητο πρὸ ἐνιαυτῶν οὐ πλέον
τριακοσίων τῆς τοῦ Κυρίου παρουσίας. Ἐχρῆν γάρ, ἐχρῆν, δι'
ἧς ἐμελλε φωνῆς τὰ πλεῖστα τῶν ἐθνῶν εἰς θεογνωσίαν χει-
ραγωγεῖσθαι, δι' αὐτῆς καὶ τοὺς χρησμοὺς προαγγέλλεσθαι,
οἳ τὸν κοινὸν Αὐτρωτὴν προεφήτεον » τὸν θεῖον προορισμὸν
τῆς Ἑλληνικῆς μεγαλοφυΐας καὶ γλώσσης καὶ τὴν δι' αὐτῆς
παγίωσιν καὶ τὸν πλατυσμὸν τῆς Ὁρθοδοξίας προῖδὼν ἐν Πνεύ-
ματι ἁγίῳ καὶ ὁ δίκαιος Νῶε, νύλόγησεν αὐτὴν ἐν τῷ προσώπῳ
τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἰάφεθ [ἦτοι τοῦ Ἰαπετοῦ, γενάρχου τῶν Γραι-
κῶν βλ. Ἰουδαϊκὰ Ἀλεξ. Μαυροκορδ. ἐν Προλεγομ.) οὐ υἱὸς ἦν
ὁ Ἰωυᾶρ (Ἰάφωv ἢ Ἰαῶv ἢ Ἰάων καὶ Ἰῶv) καὶ τούτου πάλιν ὁ
Ἐλισά, ἦτοι ὁ Ἑλληv (Μαυροκ. αὐτ. πρβλ. καὶ Οἶκον. περὶ συγ-
γεν. τῆς Ἑλληνοσλαβικῆς ἐν τῷ Προλ. σελ. XXXVI)] « Πλατύναι,
εἰπὼν, ὁ Θεὸς τὸν Ἰάφεθ, καὶ κατοικησάτω ἐν τοῖς οἴκοις τοῦ

διαπλάττει, καὶ φρόνημα καταρτίζει. Ἀπανταχόθεν ἐξελαύνεται ἡ γλῶσσα τοῦ Ὁμήρου, Δημοσθένους καὶ Πλά-

Σήμ. » (Γεν. 9ον. 27. Πρβλ. καὶ Κύριλλ. τὸν Ἀλεξάνδρ. ἐν τῇ Σειρᾷ τῶν Πατ. Τόμ. Α'. σελ. 168' καὶ πράξ. ιη. στχ. 10-12. καὶ Ἰωάν. ιβ'. στχ. 20—23). Τὴν δ' ἔκδασιν τῆς εὐλογίας ταύτης αὐτὰ τὰ πράγματα ἔδειξαν. Διὰ τῆς Ἑλληνικῆς φιλοσοφίας ἐσείσθησαν κατὰ πρῶτον αἱ βάσεις τοῦ πολυθεϊσμοῦ, δαιμονιώως ἀνυψωθέντων τοῦ τε Σωκράτους καὶ Πλάτωνος εἰς τὴν ἔννοιαν τοῦ Ἀπολύτου. Διὰ τῆς Ἑλληνικῆς νομοθεσίας κατεβλήθησαν τὰ πρῶτα σπέρματα τῆς Ὁρθοδόξου καὶ ἰσαδέλφου πολιτείας· διὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ, ἐπὶ Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνα, προθέλουμενα ἀνετράπησαν αἱ ἐθνικαὶ διακρίσεις, αἱ ἀποκλειστικότητες, καὶ αἱ περὶ κοινωνικῶν προνομίων προλήψεις, τὰ δὲ τραχέα ἤθη τῶν βαρβάρων ἐθνῶν ἐπὶ τὸ φιλανθρωπότερον μετέστησαν· διὰ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης τὰ θεόπνευστα βιβλία τῆς Π. Δ. κατέστησαν προσιτὰ πᾶσι τοῖς εἰδωλολατροῦσιν ἔθνεσιν (ἔθεν τὴν μετάφρασιν τῶν Ο'. Ἑλληνικὴν προφητείαν καλεῖ Κλήμης ὁ ἱερώτατος τῆς Ἀλεξανδρείας φωστήρ). Ἑλληνιστὶ συνεγράφησαν πρωτοτύπως κατ' ἐπίπτωριν τοῦ Ἀγίου Πνεύματος, πάντα σχεδὸν τὰ βιβλία τῆς Κ. Δ. Ἐν Γραικικαῖς χώραις συνεκροτήθησαν αἱ Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι· Γραικοὶ ἦσαν πάντες σχεδὸν οἱ Πατέρες οἱ ἐν ταῖς γενικαῖς ἐθνοσυνελεύσεσι τῆς πνευματικῆς τῶν Ὁρθοδόξων Πατρίδος, τῆς Καθολικῆς, λέγω, τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, συμπαρεδρεύσαντες· Ἑλληνιστὶ συνετάχθησαν τὰ ἱερὰ αὐτῶν ψηφίσματα καὶ οἱ ὅροι οἱ κখনίζοντες τὸ ἐξ ἀποκαλύψεως θεῖον δόγμα· Γραικοὶ ἦσαν οἱ ἐπιστημότατοι τῶν πρώτων ὁμιλητῶν καὶ διδόντων τῶν Ἀποστόλων, οἱ Τῖτοι, οἱ Διονύσιοι, οἱ Ἰερόθεοι, οἱ Πολύκαρποι, οἱ Εὐδοοὶ, οἱ Στάχεις, καὶ οἱ μετ' αὐτοὺς Οἰκουμενικοὶ Διδάσκαλοι καὶ τῆς Ὁρθοδοξίας ἀκραίμονες, οἱ Ἀθανάσιοι, οἱ Βασίλειοι, οἱ Γρηγόριοι, οἱ Χρυσόστομοι, οἱ Κύριλλοι, οἱ Ταράσιοι, καὶ ἄλλοι ἀριθμοῦ κρείττονες· Γραικοὶ ἦσαν οἱ μεγάλοι κατηχηταὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ οἱ Κλήμεντες, οἱ Ὠριγένης, οἱ Ἡρακλέωνες, οἱ Διονύσιοι καὶ οἱ Πάνταινοι· Γραικοὶ ἦσαν καὶ οἱ πρῶτοι ἱεράρχαι τῶν μὴ Ἑλληνικῶν χωρῶν ὥς λ. χ. Διονύσιος ὁ Ἀρσιοπαγίτης καὶ Εἰρηναῖος, οἵτινες ἐσπερέω-

τωνος· καὶ τί λέγω; αὐτὴ ἡ γλῶσσα τοῦ Εὐαγγελίου, τῶν Πατέρων καὶ τῶν Συνόδων, οὐ μόνον ἐκ τῶν θείων

σαν τὴν Ἐκκλησίαν τῶν Γαλλιῶν· ὁ μὲν ἐν Παρισίοις ἐπισκοπεύ-
σας (ἐφ' ᾧ καὶ *patron de Paris* ἦτοι πολιοῦχος τῶν Παρισίων
παρὰ τῶν φιλοχρίστων Γάλλων ἐπονομάζεται,) ὁ δὲ ἐν Λουγ-
δούνῳ (*Lion*)· ὁμοίως καὶ Θεόδωρος ὁ Κανταβριγίας (*Cantor-*
bery) χρηματίσας Ἀρχιεπίσκοπος, ὅστις μετὰ καὶ ἄλλων Ἑλλή-
νων ἐκράτυνε τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Μ. Βρεταννίας· Γραικοὶ ἦ-
σαν καὶ οἱ πρῶτοι Ἐπίσκοποι τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης, Αἰνός,
Ἀνάκλητος, Κλήμης, Σωτὴρ, Ἐλεύθερος, Ὑγίνος, Ζεφυρίνος καὶ
ἄλλοι τινὲς ἐκ τῶν μεταγενεστέρων Παπῶν, οἷον Ζαχαρίας, κτλ.
Γραικὸς ἦν (Καππαδόκης) καὶ ὁ Οὐλφίλας, ὁ τοὺς Γότθους καὶ
ἄλλα Γερμανικὰ ἔθνη εἰς τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν χειραγωγήσας·
Γραικοὶ (*Θεσσαλονικεῖς*) καὶ οἱ Ἰσαπόστολοι ἀδελφοὶ Μεθόδιος
καὶ Κύριλλος (Κωνσταντῖνος τὸ πρὶν καλούμενος καὶ τοῦπί-
κην *φιλόσοφος*), οἱ τὸ Εὐαγγέλιον πρῶτοι κηρύξαντες εἰς τὰ
γενναῖα καὶ φιλόθρησκα Σλαβικὰ φύλα· Γραικοὶ καὶ οἱ φυτεύ-
σαντες καὶ γεωργήσαντες τὴν ἐκκλησίαν τῆς μεγαλοδόξου καὶ
ὁρθοδόξου Ῥωσσίας· ὑπὸ χειρῶν πρὸς τοῦτοις Γραικῶν ἔλαβον
τὸ ἅγιον βάπτισμα καὶ οἱ ἄρχοντες τῶν Βουλγάρων Βόγορις
καὶ Συμεὼν· Γραικοὶ ἦσαν καὶ οἱ γενναίως παραταξάμενοι κα-
τὰ τῶν ὑπεράντλων μονοκρατορικῶν ἀξιώσεων τοῦ Βατικανοῦ,
καὶ διασώσαντες τὸ ἐλεύθερον ἀξίωμα τῆς Καθολικῆς Ἐκκλη-
σίας· Γραικοὶ ἦσαν καὶ οἱ μεγάλη καὶ βριαρᾷ τῇ χειρὶ καταρ-
ράξαντες τὸ χαλαναῖον ἐκεῖνο τῆς διερρώγειας Φλωρεντινῆς ἐ-
νώσεως οἰκοδόμημα (τὸ ἔκτοτε ὁσημέραι καταπίπτον καὶ κα-
ταρρέον), καὶ διασώσαντες τὸ οὐρανοπετὲς παλάδιον τῆς Ὄρθο-
δοξίας· ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἄλωσιν
οὐ διέλιπεν ὁ Γραικικὸς κλῆρος ἀναδεικνύων γενναίους προασ-
πιστὰς καὶ προμάχους τῆς εὐσεβείας κατὰ πάσας τὰς ἐποχάς·
οἷον, Μελετίους Πηγάς, Συρίγους, Μαργουίνους, Δοσιθέους, Νε-
κταρίους, Χρυσάνθους, Μηνιάτας, Εὐγενίους, Θεοτόκεις, Πα-
ρίους, Πρωτοὺς, Οἰκονόμους καὶ ἄλλους, ὧν τὰ ὀνόματα ἐπι-
λείψει με ὁ χρόνος διηγούμενον· ἄνδρας, ἀληθῶς, καὶ ἐπὶ σοφίᾳ
εὐδοκιμωτάτους, καὶ ἐπὶ λαμπρότητι βίου ἐπιφανεστάτους.
Καὶ τοιοῦτος μὲν ὁ προορισμὸς τῆς Ἑλληνικῆς Παιδείας καὶ

ναὼν καὶ τῶν σχολείων, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν οἰκιῶν, ἐπι-
βαλλομένου προστίμου χρηματικοῦ τοῖς τολμῶσιν

γλώσσης, τοιοῦτος δὲ καὶ ὁ Γραικικὸς Κλήρως ὑπῆρξεν ἀνέκα-
θεν ἀπὸ τῆς συστάσεως τῆς Ἐκκλησίας ἄχρι τῶν καθ' ἡμᾶς
χρόνων· καὶ ταῦτα ἔστωσαν πρὸς ἔλεγχον καὶ στηλίτευσιν τῶν
ἄγνωμόνων καὶ ἀπηνῶν διωκτῶν τῆς Ἑλληνικῆς σοφίας καὶ
γλώσσης· αὐτὰ δὲ ταῦτα ἔστωσαν πρὸς ἀπολογία καὶ ἀνα-
τροπὴν τῶν καθ' ἑκάστην ἐν τε ἐφημερίσι καὶ φυλλαδίοις ἐκ-
τοξευομένων συκοφαντιῶν κατὰ τοῦ Γραικικοῦ στοιχείου καὶ
Κλήρου παρά τινων ἀδελφῶν (συγγνωστέων μὲν ὡς ἐξ ἀπλότη-
τος καὶ υπερθέρμου φιλοπατρίας παρασυρομένων, οἴκτου ὅμως
ἀξίων ὡς μὴ εἰδότων τὴν ἱστορίαν, καὶ μὴ συνωρώντων τὸ πρὸ
ποδῶν αὐτῶν χαῖνον θρησκευτικὸν καὶ κοινωνικὸν βάραθρον
πρὸς ὃ συνωθοῦσιν αὐτοὺς ἀλλότριοι, ἐπιβούλως ὑποτρέφοντες
τὸ κατὰ τῶν ἀδελφῶν μῖσος, ὅπως ἀπομονώσαντες ἐκκλησια-
στικῶς τὸ φιλόχριστον καὶ εὐσεβὲς γένος τὸ λεγόμενον Βουλ-
γαρικὸν καὶ ἀποχωρίσαντες ἀπὸ τῆς Γραικικῆς ὁλομελείας, ποι-
ήσωσιν αὐτὸ ἔρμαιον πρόχειρον καὶ ἐλεεινόν! Λυποῦμαι ὅτι
οὔτε ὁ καιρὸς, οὔτε ἡ ἐπαγγελία μου μοι ἐπιτρέπουσιν ἵνα ἐξ-
ηγηθῶ πλατύτερον· ἀλλ' « ὁ νοῶν νοεῖτω ».) Καὶ οὐδὲν θαν-
μαστὸν εἴποτε ὑπῆρξαν καταχρασταὶ καὶ τῆς ἱερᾶς αὐτῶν ἐ-
παγγελίας ἐπιλήσμονες· ἀλλὰ τοῦτο ἀποδοτέον εἰς τὰς καιρι-
κὰς περιστάσεις καὶ τὴν ἔλλειψιν βασίμου παιδείας καὶ εὐγε-
νοῦς ἀγωγῆς· ὑπῆρξαν καὶ ὑπάρχουσι καὶ ὑπάρξουσιν ἄνθρωποι
τοιοῦτοι (Γρηγ. Ναζ. ἐν Ἑπ.) καὶ τοῦτο πάντως κατὰ θείαν συγ-
χώρησιν « ἵνα οἱ δόκιμοι φανεροὶ γένηνται »· μετὰ δὲ τῶν
εὐαρίθμων μαθητῶν τοῦ Σωτῆρος εὐρέθη καὶ τις Ἰούδας Ἰσκα-
ριώτης! ὑπάρχουσι, *τυχόν*, ἐν τῷ Γραικικῷ Κλήρῳ ἄνθρωποι
τοιοῦτοι, ὥσπερ καὶ ἐν τῷ Βλαχικῷ, Ῥωσσιῳ καὶ Βουλγαρι-
κῷ· ἀλλ' οὐχ ἥττον ὑπῆρξαν καὶ νῦν ἤδη ὑπάρχουσι καὶ ἄν-
δρες δίκην ἀστέρων φαινῶν ἐν τῷ μεσουρανήματι τῆς Ἐκκλη-
σίας ἐπὶ τε σοφίᾳ καὶ ἀρετῇ διαλάμποντες, ἀγαπώμενοι παρὰ
πάντων καὶ σεβαζόμενοι· τὸ συνάγειν ἄρα ἐκ τοῦ μέρους τὸ
καθόλου (ὡς πράττουσιν οἱ ἀδελφοὶ διατριβογράφοι) ἐστὶ πα-
ράλογον, ἄδικον, ἀντιχριστιανικόν! οὐδεμία δὲ ἀμφιβολία
ὅτι, τούντεῦθεν, οἱ μὲν καταχρασταὶ [(ἂν *τυχόν* ὑπάρχωσι)

ἀπαγγεῖλαι μίαν γοῦν λέξιν ἑλληνικὴν! καὶ τὸ χεῖριςον, ὅτι ταῦτα διενεργοῦνται ἐν χώραις ὁμολογουμένως Γραικικαῖς, οἷον ἐν Φιλιππουπόλει, Ἀδριανουπόλει καὶ ἀλαχοῦ (α). Εἰς τοσοῦτον δὲ θράσος (ἵνα μὴ τι χεῖρον εἴ-

προϊόντα, ὡς εἶπον, καιρικῶν περιστάσεων, ἀνεξαρτήτων τῆς βουλῆσεως τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας] ἐλαττωθήσονται διὰ τῆς ἐπεκτάσεως ὑγιоῦς παιδείας καὶ βασίμου ἀνατροφῆς, οἱ δὲ λόγιοι καὶ ἐνάρετοι Κληρικοὶ εἴτε Γραικοί, εἴτε Βούλγαροι, εἴτε Βλάχοι κτλ. ἐπαξίως προαχθήσονται· καὶ πρὸς τοῦτο ἡ Μ. τοῦ Χ. Ἐκκλησία ἀποσκοποῦσα ἐξέδωκε κατὰ καιροὺς Τόμους Συνοδικούς· ὅθεν ἀφέντες τὰς ἀμοιβαίας προλήψεις καὶ ἀντιπαθείας δεῦτε συνασπισθῶμεν ἅπαντες οἱ Ὀρθόδοξοι, Ἕλληνες καὶ Βούλγαροι καὶ λοιποὶ ἐν τῷ ἱερῷ συνδέσμῳ τῆς Εὐαγγελικῆς εἰρήνης καὶ ἀγάπης καὶ ὁμονοίας, ὡς ἰσότημοι καὶ ἰσότηγοι καὶ ἰσότημοι ἀδελφοί, πρὸς ἀποτροπὴν τοῦ ἐπικειμένου ἡμῖν κοινωνικοῦ καὶ θρησκευτικοῦ κινδύνου, καὶ πρὸς τὴν ἀμοιβαίαν ἠθικὴν καὶ διανοητικὴν πρόοδον καὶ ἀνάπτυξιν· διότι ἄλλως, Οὐαὶ ἡμῖν! . . . « πᾶσα γὰρ βασιλεία μερισθεῖσα καθ' ἑαυτὴν (φησὶν ἡ Αὐτοαλήθεια) ἐρημοῦται, καὶ πᾶσα πόλις καὶ οἰκία μερισθεῖσα καθ' ἑαυτὴν οὐ σταθήσεται » (Ματθ. 12ον).

(α) Εἰς τοσαύτην δὲ περιῆλθον τινὲς κατὰ τοῦ Γραικισμοῦ δυσμένειαν, ὥστε καὶ αὐτὸ τὸ ὄνομα Φιλιππούπολις, τὸ μαρτυροῦν τὴν γραικικὴν γένεσιν καὶ καταγωγὴν τῆς πόλεως, ἀπὸ τῆς γλώσσης αὐτῶν ἀπαλεῖψαι καὶ ἀντεισαγαγεῖν τὸ δύσηχον ἐκεῖνο *Πλόβδιφ*! Καθὼς δὲ τὴν Φιλιππούπολιν, οὕτω καὶ τοὺς ἱσαποστόλους ἐκείνους ἀδελφοὺς Κύριλλον καὶ Μεθόδιον πειρῶνται ἵνα ἐκσλαβίσωσιν, Γραικοὺς ὄντας Θεσσαλονικεῖς. Ὅτι δὲ εἰσι Γραικοὶ καὶ Οὔ Σλάβοι, μαρτυρεῖ αὐτὸς ὁ παρὰ τοῖς Ῥώσσοις διάσημος ἱστορικὸς Νέστωρ, καὶ ἄλλοι πολλοὶ τῶν Εὐρωπαϊῶν ἱστορικοί. Οὕτω λ. χ. ὁ Ἰωάννης Ἀλζάγιος (Jean Alzag) ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ αὐτοῦ ἱστορίᾳ γράφει τοιαῦτα. « . . . Alors arrivèrent de Grèce Cyrille (Constantin) et Méthodius (863), qui eurent beaucoup plus d'influence et de succès en se servant, dans leur prédication et dans les offices divins de la vieille langue Slave. Ces missionnaires, quoique Grecs unirent aussitôt l'Eglise de Moravie à celle de Rome » (Hist. Eccles.

πω) ἤχον τινὲς τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν, ὥστε πυρὶ παραδοῦ-
ναι τὸ ἱερὸν τοῦ Σωτῆρος Εὐαγγέλιον (ὡς ἐν τῇ ἐπαρ-
χίᾳ Πρεσλάβας) ὡς γεγραμμένον ἑλληνιστί, εἰς γλῶσ-
σαν δηλονότι ἣν προεξελέξατο τὸ πανάγιον Πνεῦμα εἰς
δήλωσιν τῶν ἐξ ἀποκαλύψεως θείων ἀληθειῶν, εἰς γλῶσ-
σαν, ἐν ᾗ μετεφράσθη κατὰ θεϊαν οἰκονομίαν ἡ Παλαιὰ
Διαθήκη, εἰς γλῶσσαν, ἐν ᾗ συνεγράφησαν ἅπαντα σχε-
δὸν τὰ βιβλία τῆς Καινῆς, τὸ Σύμβολον τῆς πίστεως,
τὰ συγγράμματα τῶν μεγάλων Πατέρων καὶ Οἰκουμε-
νικῶν διδασκάλων, τὰ πρακτικὰ τῶν πανσέπτων Συνό-
δων κτλ. καὶ τὸ παραδοξότερον, ὅτι οἱ ἐν τεῦθεν προκα-
λοῦντες τὰς τοιαύτας ἐπιθέσεις εἰσὶν ἄνθρωποι, τὸ πλεῖ-
στον, παιδείας ἑλληνικῆς μέτοχοι, καὶ ἐκ παίδων ἐντε-
θραμμένοι ἐν γῇ Γραικικῇ· ἄνθρωποι ἀναμφισβητήτως
ὀφείλοντες τὴν διανοητικὴν αὐτῶν μόρφωσιν καὶ ἀνά-
πτυξιν, καὶ πᾶν ὅ,τι ἠθικὸν ἀγαθὸν ἔχουσιν, εἰς τὴν ἑλ-
ληνικὴν γλῶσσαν καὶ ἀγωγὴν. Ἄσπας ὁ ἀρχαῖος καὶ νέος
κόσμος ὀφείλει τὴν πρόοδον καὶ τὴν κοινωνικὴν αὐτοῦ
διάπλασιν εἰς τὴν ἑλληνικὴν παιδείαν· οὐδεὶς παρὰ τοῖς
Εὐρωπαίοις λογίζεται ἀληθῶς πεπαιδευμένος καὶ ἐπι-
στήμων μὴ εἰδὼς τὴν ἑλληνικὴν· ἅσπας ὁ πολιτισμὸς τῶν

tom. II. p. 120 et 121) καὶ ἀλλαχοῦ πολλαχοῦ. Πρὸς καὶ τὸν
παρὰ Ρόλλάνδω (ἐν ταῖς ἱεραῖς βιογραφίαις, τόμ. Β'. σελ. 19)
σύγχρονον Βιογράφον τῶν εἰρημένων ἀδελφῶν. Πρὸς δὲ τοὺς
περὶ τὸν Γερμανὸν Φαλμεράϋρον, δισχυρισμαμένους (ὡς ἐκ τοῦ
ἀχλαδόκαμπος καὶ ἄλλων λεξιδίων!) ὅτι ἀπαξάπαντες οἱ
Γραικοὶ ἐσμὲν ἀπόγονοι Σλάβων, ἀπήντησεν ὁ φερώνυμος Σο-
φοκλῆς, υἱὸς τοῦ ἁγιωτάτου Κωνσταντίνου Οἰκονόμου, καὶ ὁ
Μακαρίτης Γ. Λευκίας, ὁ ἐκ Φιλιππουπόλεως, παῦρα μὲν ἀλλὰ
πάνυ λιγέως.

νεωτέρων ἔθνων πηγάζει ἐκ τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ, καὶ τοῦτο οὐκ ἔστιν ἐθνικὴ περιφιλαυτία, ἀλλ' ἀλήθεια ἀναντίρρητος ἐπ' αὐτῶν τῶν πραγμάτων καὶ τῆς μαρτυρίας τῆς καθολικῆς ἱστορίας στηριζομένη (α) καὶ μάτην τῶν Εὐρωπαίων τινές, δυσανασχετοῦντες

(α) Οἱ νεώτεροι οὐδὲν σχεδὸν *ιδιοφυές* καὶ *πρωτότυπον* ἔχουσιν, ἀλλὰ καὶ *πολίτευμα*, καὶ *νομοθεσία*, καὶ *ποίησις*, καὶ *λογογραφία*, καὶ *ἐπιστήμη*, καὶ *τέχνη* πηγάζουσιν ἐκ τοῦ πολιτεύματος, νομοθεσίας, φιλολογίας, τέχνης καὶ ἐπιστήμης τῶν ἀρχαίων. Καὶ αὐτὰ τὰ πολύκροτα τῶν Νεωτέρων φιλοσοφήματα ἀπλῆ τις εἰσιν ἀνακαίνισις καὶ ἀνάπτυξις τῶν ἀρχαίων φιλοσοφημάτων· μόνοι ἐκεῖνοι ἐκ πάντων τῶν ἐπὶ γῆς ἔθνων ὑπῆρξαν ἐν πᾶσι *πρωτότυποι*. (Εἰ δὲ καὶ τινὰ στοιχεῖα παρέλαβον, καθ' ὑπόθεσιν, παρ' ἄλλων ἔθνων, ἀλλὰ ταῦτα μετεποίησαν, ἐντυπώσαντες ἐν αὐτοῖς τὸν ἑναρμόνιον τύπον τῆς ἐαυτῶν διανοίας). Αὐτοὶ ἔφευρον καὶ τὸ μοναρχικὸν στυγαγματικὸν καὶ κοινοβουλευτικὸν *πολίτευμα*, καὶ τὸ ἀριστοκρατικὸν καὶ τὸ δημοκρατικόν· αὐτοὶ *πρωτοτύπως* ἐμόρφωσαν καὶ ἔπος, καὶ λυράν, καὶ δράμα, καὶ τὰ τούτοις ἀντίστοιχα, ἱστορίαν, φιλοσοφίαν καὶ ῥητορικὴν. Αὐτὸ τοῦτο ῥητέον καὶ περὶ τῆς μουσικῆς, ἀρχιτεκτονικῆς καὶ εἰκαστικῆς. Οἱ δὲ νεώτεροί εἰσιν ἀπλοῦ μιμηταὶ καὶ μεταγραφεῖς τῶν ἀρχαίων. Μὴ γὰρ ἠδυνήθησαν ἐκτὸς τῶν προειρημένων τριῶν εἰδῶν τῆς πολιτείας, τῆς ποιήσεως, τοῦ πεζοῦ λόγου καὶ τῆς φιλοσοφίας ἕτερόν τι ἀνευρεῖν; Οὐ μόνον δὲ *πρωτοτύπως* ἐμόρφωσαν ταῦτα πάντα, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν κολοφῶνα τῆς τελειότητος ἤγαγον· οἱ νεώτεροι, ὁμολογοῦσι μὲν τὴν ἐν τοῖς προῤῥηθείσι, καὶ μάλιστα τὴν ἐν τέχνῃ, ὑπεροχὴν τῶν ἀρχαίων, δισχυρίζονται ὅμως ὅτι πολλῶ ὑπερέβαλον ἐκείνους ἐν ταῖς φυσικομαθηματικαῖς ἐπιστήμαις. Ἀλλὰ πλανῶνται! Διότι *πρῶτοι* οἱ Ἕλληνες (Πυθαγόρας ἢ Φιλολάος Κροτωνιάτης) εἶπον τὴν Γῆν κινουμένην περὶ τὸν ἥλιον, καὶ οὐχ ὁ Κοπέρνικος· αὐτοὶ *πρῶτοι* (Ἰππαρχος ὁ Πυθαγόρειος) ἀνεκάλυψαν τὴν ὀπισθοδρόμησιν τῶν ἀστέρων ἀπὸ ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς, τὴν ἀναπόδισιν τῶν ἰσημεριῶν, καὶ ἐποίησαν σφαιρικούς σφαίρας· αὐτοὶ *πρῶτοι* (Ἀναξίμανδρος ὁ Μιλήσιος)

ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ πνευματικῇ τυραννίᾳ τῆς ἑλληνικῆς παι-
δείας, ἐπεχείρησαν ἀποσκορακίσαι αὐτὴν, ὡς καὶ τὴν ἐξ
αὐτῆς προελθοῦσαν Ῥωμαϊκὴν, ἀπὸ τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ κύ-
κλου· *qui nous délivrera (λέγοντες) des Grecs et des Romains?*

παρετήρησαν τὴν λοξότητα τοῦ Ζωδιακοῦ, ἐφεύρον τὰ ὠροσκό-
πια, κατεσκεύασαν σφαίρας, γνώμονας, πίνακας γεωγραφικούς·
αὐτοὶ πρῶτοι (Μέτων) ἀνεκάλυψαν τὸν σεληνιακὸν κύκλον, ἡ
τὴν δεκαεπταετηρίδα, καθ' ἣν αἱ αὐταὶ φάσεις τῆς Σελήνης ἐ-
πανέρχονται εἰς τὰς αὐτὰς ἡμέρας τῶν μηνῶν (καὶ τί διέλαθε
τοὺς ὑπερφυεῖς καὶ δαιμονίους ἐκείνους νόας!) αὐτοὶ πρῶτοι
(Ἰππαρχος ὁ Ἀλεξανδρινός) ἐξηκρίβωσαν τὴν ἀπὸ τῆς Γῆς ἀπό-
στασιν τοῦ Ἡλίου, καὶ οὐχ ὁ Ἑρσχελος· αὐτοὶ ἀνεκάλυψαν τὴν
ἡλιοτυπίαν (τὴν ψευδωνύμως κληθεῖσαν *Δαγκερογραφίαν*),
γνωστὴν οὖσαν καὶ τοῖς μεταγενεστέροις Ἕλλησι (βλ. Οἶκον.
περὶ τῶν Ο'. Τόμ. Δ'. σελ. 218 σημ. α.), καὶ οὐχ ὁ Δαγκερῶς
(ἠίσταντο ἄρα τὰς χημικὰς ιδιότητας τοῦ ἡλιακοῦ φωτός!)
αὐτοὶ πρῶτοι (Ἀρχύτας ὁ Ταραντῖνος) ἐφήρμοσαν τὴν Γεωμε-
τρίαν ἐπὶ τῆς Μηχανικῆς· αὐτοὶ πρῶτοι ἐκίνησαν ἀμάξας διὰ
τοῦ ἀτμοῦ, ὡς μαρτυρεῖ ὁ Ἀθήναιος (ἐν Δεκνποσοφ. βιβλ. Ζ').
αὐτοὶ *μόνοι* (Ἀρχιμήδης) ἠδυνήθησαν καταστρέφει στόλους πο-
λεμίων διὰ κατόπτρων (ἐγίνωσκον ἄρα πάνυ ἀκριβῶς τοὺς νό-
μους τῆς Ὀπτικῆς!), ἡ διὰ τοῦ λεγομένου ὑγροῦ πυρός (ὅπερ
κατεσκεύασεν ὁ ἐξ Ἡλιουπόλεως Ἕλλην Καλλίνικος), οὗ τινος
τὴν χημικὴν σύνθεσιν ἀγνοοῦσι παντάπασιν οἱ νεώτεροι χημι-
κοί! αὐτοὶ πρῶτοι μετὰ πολλῆς τῆς ἀκριβείας περιέγραψαν
τὰς ιδιότητας καὶ τοὺς χαρακτῆρας τῶν ζώων καὶ τῶν φυτῶν
(Θεόφραστος καὶ Ἀριστοτέλης, ὅστις ἐν πολλοῖς καθυπέρτερος
ἀνεδείχθη καὶ αὐτοῦ τοῦ περιωνύμου φυσιοδίφου Γάλλου Βυφ-
φῶνος) κτλ. Ταῦτα δὲ πάντα στεντορεῶς κηρύττουσι τὴν ἐν
τῇ Γεωμετρίᾳ, Τριγωνομετρίᾳ, Ἀστρονομίᾳ, Φυσικῇ, Ὀπτικῇ,
Χημείᾳ καὶ Φυσικῇ Ἱστορίᾳ μεγίστην ἐπίδοσιν, καὶ ἐν τισι μά-
λιστα ὑπεροχὴν τῶν ἀρχαίων, εἰ καὶ στερουμένων τῶν ἀ-
ναγκαίων βοηθημάτων, ἄλλως τε παρεμποδιζομένων ὑπὸ τῶν
ἐπικρατουσῶν θρησκευτικῶν προλήψεων. Ἀλλὰ πόσα ἄλλα μέ-
νουσιν ἔτι ἄγνωστα εἰς ἡμᾶς διὰ τὴν ἀπώλειαν τῶν Ἑλληνικῶν
συγγραμμάτων, ὧν μόλις τὸ χιλιοστὸν διεσώθη!

ἤτοι, « τίς ῥύσεται ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ ζυγοῦ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Ῥωμαίων! »

§. 48. Καὶ ὅμως τίς ἂν πιστεύσειεν ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ παιδεία καὶ γλῶσσα, ἡ ἀρχὴ πάσης ἐπιστημονικῆς ἀληθείας, ἡ βάσις τοῦ ἐξευγενισμοῦ καὶ τῆς εὐνομίας παντὸς τοῦ ἀρχαίου καὶ νέου κόσμου, τὸ προεκλελεγμένον ὄργανον τῆς αἰδίου Σοφίας τοῦ Οὐρανίου Πατρὸς τῶν φώτων, πρὸς μετάδοσιν τῶν ἐξ ἀποκαλύψεως θείων ἀληθειῶν καὶ ἡ κρηπὶς τῆς Ὀρθοδοξίας, τηλικαύτην ἂν ὑπέστη καταδρομὴν παρὰ τινων ἀδελφῶν οὐ μόνον ὁμοδόξων καὶ ὁμοπίστων, ἀλλὰ καὶ ὁμοφύλων καὶ ὁμογενῶν; Εἶπον ὁμογενῶν, διότι τὸ φιλόχριστον καὶ εὐσεβὲς γένος τὸ λεγόμενον Βουλγαρικὸν οὐκ ἔστιν ἔθνος ἑτεροφυὲς καὶ ἰδιούπαρχτον, ἀλλὰ μερὶς τῆς αὐτῆς μεθ' ἡμῶν Γραικικῆς φυλῆς, εἰ καὶ ὥς ἐκ τῶν περιστάσεων ἀπολέσαν ἐν μέρει τὴν πάτριον αὐτοῦ γλῶσσαν. Γνωστὸν ἔστιν ἐκ τῆς ἱστορίας ὅτι Βασίλειος ὁ Β'. ὁ Πορφυρογέννητος (ἐβασίλευσεν ἀπὸ τοῦ 995—1018) μετὰ δεινὸν καὶ ἐξολοθρευτικὸν κατὰ τῶν Βουλγάρων πόλεμον, διαρκέσαντα τριάκοντα ὅλα ἔτη, ἐξώρισε τὸ ἐκ τῆς καταστροφῆς διασωθὲν μικρὸν κατάλοιπον εἰς τὴν Κάτω Μοισίαν, ὥστε οὐδεὶς σχεδὸν Βούλγαρος ἐν ταῖς Γραικομακεδονικαῖς ἐκείναις χώραις ἐναπελείφθη, καὶ τοῦτο μαρτυρεῖ σαφῶς ἡ Ἱστορία· « χρόνοις μὲν τοι γε ὕστερον ὁ βασιλεὺς Βασίλειος ὁ Βουλγαροκτόνος μετὰ πολλὰς τὰς μάχας ἐξέτριψε καὶ ἐδουλώσατο τούτους· καὶ τῆς μὲν χώρας τοὺς ἐναπολειφθέντας ἐξορίσους πεποίηκεν ἐν τῇ παρὰ τὸν Ἰστρον Κάτω Μοισίᾳ, τὸ δὲ ὄνομα (Βουλγαρία) καθάπερ ΑΛΛΟ ΤΙ ΜΗΜΕΙΟΝ ΕΚΕΙΝΩΝ (τῶν Βουλγάρων) ἐναπολέλειπται τῇ Ἀρχιεπισκοπῇ » (Νικηφ. Γρηγορ. Βιβλ. Β'). Καὶ

τοι δὲ ἄρδην ἐκλελοιπότων τῶν Βουλγάρων (α) ἐκ τοῦ ἐδάφους τῶν Γραικομακεδονικῶν ἐπαρχιῶν τοῦ Ἰλλυρικοῦ θέματος, μέρους μὲν διαφθαρέντος ἐν τῇ τριακονταετῇ πολέμῳ, μέρους δὲ ἀναστάτου γενομένου, ἀλλὰ διὰ τὰς ἀπὸ τοῦ 489 καὶ ἐξῆς συνεχεῖς καὶ ἀλλεπαλλήλους ἐπιδρομὰς, τὴν ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἐπικράτησιν καὶ σταθερὰν αὐτῶν διαμονὴν εἰς τὰ αὐτόθι, οἱ Γραικοὶ κάτοικοι τῶν εἰρημένων χωρῶν, ἐπειδὴ ἀπέμαθον τὴν πάτριον φωνήν, διὰ τοῦτο ἐπεκράτησεν ἡ Βουλγαρικὴ καὶ εἰς τοὺς μετὰ ταῦτα χρόνους πολλαχοῦ τῆς Μακεδονίας (β) καὶ τῆς ἐντεῦθεν τοῦ Αἵμου Θράκης· ὅτι δὲ οἱ κάτοικοι τῶν εἰρημένων χωρῶν εἰσι Γραικοὶ καὶ οὐ Βούλγαροι, μαρτυροῦσιν αἱ ἠθικαὶ ῥοπαί, πρὸ δὲ πάντων ὁ φυσικὸς αὐτῶν χαρακτήρ, ὅστις οὐδὲν ἔχει κοινὸν πρὸς τὸν φυλετικὸν τύπον τῶν Τατάρων καὶ Σαρματῶν, ὧν σύμφυλοι ἦσαν οἱ ἀρχαῖοι ἐκεῖνοι Βούλγαροι, ἀλλ' ἔστιν αὐτόχρημα Γραικικὸς, πλὴν τινων ἐπουσιωδῶν τροποποιήσεων (καὶ τούτων ἐν μέρει ἀπαντωμένων), προερχομένων πάντως ἐκ τῆς παραλλαγῆς τοῦ κλίματος. Οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ κάτοικοι τῆς Δευτέρας Μοισίας, θαρρόντως λέγω, εἰσὶ τὸ πλεῖστον Γραικοί. Γνωστὸν ἐκ τῆς ἱστορίας, ὅτι ὁ κατὰ τὰ 864 ἀκμάσας Συμεὼν, ἄρχων τῶν Βουλγάρων, μετὰ τὸ καθυποτάξαι τὰς Γραι-

(α) Ἀπασαὶ αἱ ὑπὸ τὴν ἐκκλησιαστικὴν δικαιοδοσίαν τῆς ποτὲ Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχριδῶν ἐπαρχίαι, μηδεμιᾶς ἐξαιρουμένης, ἦσαν καθυποτεταγμέναι μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΑ'. αἰῶνος τοῖς Βουλγάροις.

(β) Πολλαχοῦ τῆς Μακεδονίας καὶ ἰδίως ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Πρεσπῶν οἱ λεγόμενοι Βούλγαροι γράφοντες χρῶνται τῇ Βουλγαρίδι φωνῇ ἐν Ἑλληνικοῖς ἀλφαριθμητικοῖς γράμμασιν, ἐν δὲ τοῖς ἱεροῖς ναοῖς χρῶνται συνήθως τῇ Ἑλληνίδι.

κομακεδονικὰς ἐπαρχίας τοῦ Ἰλλυρικοῦ, πλείστους τῶν ἰθαγενῶν μετόκισεν εἰς τὴν Κάτω Μοισίαν, ἔνθα προὔπῃρχον ἔκπαλαι πολλαὶ πόλεις Ἑλληνίδες. Τὸ μικρὸν ἄρα κατάλοιπον τῶν Βουλγάρων, τὸ ἐκ τοῦ τριακονταετοῦς πολέμου διασωθὲν καὶ κατὰ τὸ 1018 μετενεχθὲν ἐν τῇ αὐτῇ ἐπαρχίᾳ ὑπὸ Βασιλείου τοῦ Β'. συνεφύρθη πάντως καὶ συνεχωνεύθη μετὰ τῆς μεγάλης πληθύος τῶν Γραικῶν, εἰ καὶ κατὰ τὸ πλεῖστον μέρος ἐξενίκησεν, ἐκ τινῶν εἰδικῶν περιστάσεων, ἡ Βουλγαρικὴ γλῶσσα (α). ἄλλ' εἰ καὶ περὶ τῆς καταγωγῆς τῶν ἐν τῇ Κάτω Μοισίᾳ ἀδελφῶν ἡμῶν, ἐν μέρει γοῦν, δύναται τις ἀμφιβάλλειν, ἀλλὰ εἰς τὸ περὶ γραιικῆς ἐθνικότητος τῶν κατοίκων τοῦ ποτὲ Ἰλλυρικοῦ θέματος οὐδεμία ἀμφιβολία ἐγχωρεῖ· ὅ,τι δὲ συνέβη πολλαχοῦ τῆς Μακεδονίας καὶ Θράκης, τοῦτ' αὐτὸ ἐγένετο καὶ ἐν τῇ Νέᾳ Ἡπείρῳ, Συρία καὶ Ἑλλάσσονι Ἀσίᾳ· καὶ τούτων δηλονότι τῶν χωρῶν οἱ ἰθαγενεῖς Γραικοὶ ἀπώλεσαν κατὰ τὸ πλεῖστον τὴν χρῆσιν τῆς ἐθνικῆς αὐτῶν γλώσσης, ὡς ἐκ τῆς πολυχρονίου ἐπικρατήσεως ἑτεροφύλων καὶ ἀλλοτρίων λαῶν. Ἄλλ' ἔπεται ἐκ τούτου ὅτι ἀπώλεσαν καὶ τὴν γραιικὴν αὐτῶν ἐθνικότητα; Οὐδαμῶς. Καὶ τούτων μὲν ἄλλες μεταβαίνομεν εἰς ἄλλο.

(α) Τὸ μόνον λείψανον τῶν ἀρχαίων Βουλγάρων εἰσὶν οἱ λεγόμενοι *Σόπιδες* ἢ *Μαυροβούλγαροι*, καὶ περὶ τὴν Σοφίαν οἰκοῦντες· τοῦτο δὲ μαρτυροῦσι τὸ κοῖλον τῶν ὀφθαλμῶν, ἡ ἐξόγκωσις τῶν μῆλων, κτλ. ἅτινά εἰσι γνωρίσματα τῆς Ταταρομογγολικῆς φυλῆς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΛΕΓΟΜΕΝΗΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΑΣ ΤΟΡΝΟΒΟΥ.

Σύστασις, νομιμότης καὶ διάρκεια αὐτῆς (α).

§. 49. Εἶδομεν ἐν τῷ Α'. Κεφαλαίῳ σελ. 27—35, ὅτε ἐν τῇ Θρακικῇ διοικήσει περιείχετο πρὸς ἄλλαις τισὶν

(α) Ἐνταῦθα ἡ ἀκολουθία τοῦ λόγου ἀπῆτει ἵνα διαλάβωμεν καὶ περὶ τῆς ποτὲ Ἀρχιεπισκοπῆς Πεκίου, τιμηθείσης ὑπὸ τῶν ἐν Νικαίᾳ βασιλέων (ὅρ. Συνταγμ. Χρυσ. σελ. 95), ἀλλὰ χάριν συντομίας παραλιμπάνομεν, τό γε νῦν, τὰ περὶ αὐτῆς· τοσούτω δὲ μᾶλλον, καθ' ὅσον, κατὰ τὴν ἀμολογίαν καὶ αὐτῶν τῶν ἀδελφῶν διατριβογράφων, ἡ Ἀρχιεπισκοπὴ αὕτη οὐκ ἔστι Βουλγαρικὴ, ἀλλὰ *Σερβικὴ*· [καὶ ὅντως ὁ Ἱεράρχης Πεκίου προσηγορεύετο « Ἀρχιεπίσκοπος Πεκίου καὶ πάσης Σερβίας » (Κρυσ. Τουρκογραικ. σελ. 375)· καὶ ἡ σωζομένη δὲ Ἀρχιεπισκοπικὴ σφραγὶς ἐν τῇ παρὰ τῇ Πρίζρα ἱερᾷ Μονῇ τῶν Ἀρχαγγέλων, ἔνθα ἦν ἐδρεύων ὁ Ἀρχιεπίσκοπος, φέρει Σλαβιστὶ τὴν ἐπιγραφὴν· « *Σλαβοσερβικὸν Πατριαρχεῖον* »]· ἄλλως τε, οὐδεμίᾳ ὁρθόδοξος Σερβικὴ φωνὴ ἠγέρθη ἄχρι τοῦδε κατὰ τῆς κοινῆς Μητρὸς Μ. τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας διὰ τὴν κατάργησιν τῆς αὐτονομίας αὐτῆς· εἴ ποτε ὁμως δεήσει, ὅπερ ἀπίθανον ἡμῖν δοκεῖ, ἀσμένως πραγματευόμεθα καὶ περὶ αὐτῆς. Ἰστέον δ' ὅτι ὑπὸ τὴν πνευματικὴν διοίκησιν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Πεκίου ὑπήγοντο τὸ πάλαι οἱ ἐξῆς Ἱεράρχαι· οἱ Μητροπολίται Σκοπίων, Πρισρένης, Ἐρσεκίου, Σταριβλάχης ἢ Ῥάσκας, Πόσνας καὶ Σαρχίου, Μπελιγραδίου, Τεμισβαρίου, Βαλιόβου, οἱ Ἀρχιεπίσκοποι Σαμακοβίου (*Σαμικοῦ*), Κεστεντηλίου (*Οὐλπιανῶν* ἢ *Ταυρησίον*), Νύσσης, Σεμπεσίου, καὶ ὁ Ἐπίσκοπος Τζετίνης (*Μαυροβουνίου* ἢ *Ὀλμίας*). Προσεπισημειούσθω δὲ ὅτι τὸ Σαμακόβιον, ὡς κείμενον ἐν τοῖς ὁρίοις τῆς Ἀρκτῶς Θράκης ἢ Κάτω Μοισίας, ὑπῆ-

ἐπαρχίαις καὶ ἡ δευτέρα Μοισία, ἡ κυρίως Βουλγαρία, καὶ ὅτι ἡ Καθόλου Ἐκκλησία ἐπικυροῦσα ἐν τῇ Δ'. Συνόδῳ διὰ τοῦ κῆ. αὐτῆς κανόνος τὴν τοῦ Οἰκουμενικοῦ θρόνου δικαιοδοσίαν καὶ ἐπὶ τῆς διοικήσεως ταύτης, συνεπεκύρου ἅμα καὶ τὴν ἐπὶ τῆς Κάτω Μοισίας (α). Εἶδομεν προσέτι ὅτι ἐν τῇ ρηθείσῃ Συνόδῳ συνωμολογήθη σύμβασις τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὴν πολιτικὴν Ἀρχήν, καθ' ἣν πᾶν θέσπισμα βασιλικὸν ἢ ψήφισμα Συνοδικὸν ἀντιβαῖνον τοῖς θείοις κανόσιν ἐστὶν ἄκυρον, ἄργον καὶ ἀνίσχυρον (ὁρ. σελ. 47—58). Τούτων οὖν οὕτως ἐχόντων, πᾶς τις εὐθὺς ἐκ προοιμίων συνοραῖ ὅτι ἡ σύσασις τῆς Ἐκκλησίας Τορνόβου ὡς ἀνεξαρτήτου καὶ αὐτοκεφάλου ἐστὶν ἀδόκιμος καὶ ἐκκλησιαστικῶς καὶ πολιτικῶς. Πῶς δέ, καὶ πρὸς τίνα σκοπὸν, καὶ πότε καὶ διὰ τίνος ἐδόθη αὐτῇ τὸ αὐτόνομον, αὐτίκα ἐροῦμεν.

γετο κανονικῶς ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Οἰκουμενικοῦ θρόνου. Πῶς δέ καὶ πότε συμπεριελήφθη ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ περιοχῇ τοῦ Πεκίου, οὕτω πόρρω ἀφιστάμενον, ἀγνοῶ.

(α) « Ἡ Θρακικὴ (ἐπὶ τοῦ Μ. Κωνσταντίνου) περιελάμβανεν ἕξ ἐπαρχίας· α) τὴν ἰδίως λεγομένην Εὐρώπην· β) τὴν ἰδίως λεγομένην Θρακίαν· γ) τὴν τοῦ ὅρους Αἴμου· δ) τὴν Ῥοδόπην· ε) τὴν δευτέραν Μοισίαν [ἐν ἣ καὶ ἡ Οἰταία χερσόνησος ἢ Δοβηρία (Δόβριτςα)] καὶ ς) τὴν Σκυθίαν ἔνθα ἡ Τόμις· ὅθεν διοίκησις δὲν εἶναι μία ἐπαρχία, ἀλλὰ πολλαὶ ἐπαρχίαι ἡνωμέναι. Τοῦτο καὶ Βαλσαμῶν λέγει εἰς τὸν θ'. καὶ ιζ'. καν. τῆς Δ'. » (Συνταγμ. Χρυσ. Ἱεροσολ. σελ. 46). Εἰς δὲ τοὺς μετὰ ταῦτα χρόνους (κατὰ τὴν ὁμόφωνον μαρτυρίαν τῶν νομομαθῶν Βαλσαμῶνος, Ζωναρᾶ καὶ Ἀριστηνοῦ) περιελάμβανε προσέτι τὴν Ἀλανίαν, τὴν Ῥωσσίαν, καὶ (κατὰ τὸν αὐτὸν Βαλσαμῶνα, Νεῖλον τὸν Δοξαπατρῆ, Μακάριον τὸν Ἀγκύρας, τὸν Μέγαν Φώτιον ἢ μᾶλλον τὴν ἐπ' αὐτοῦ συγκροτηθεῖσαν ἀγίαν Σύνοδον) πάσας τὰς μέχρι Δυβράχίου Μητροπόλεις, ἥτοι Ἑλλάδα, Μακεδονίαν, Ἡπειρον, Θεσσαλίαν κτλ.

§. 50. Ἐν ἔτει σωτηρίῳ 1205, ἀλωθείσης τῆς Κωνσταντινουπόλεως παρὰ τῶν Γαλλοενετῶν Σταυροφόρων, τὰ σκῆπτρα τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας μετὰ καὶ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχικοῦ θρόνου μετηνέχθησαν εἰς τὴν μεγαλῶνυμον Νίκαιαν· οἱ δ' αὐτόθι διαμένοντες Γραικοὶ Αὐτοκράτορες οὐ διέλιπον ἀνενδότως ἐργαζόμενοι πρὸς ἔξωσιν τῶν Λατίνων ἐκ τῆς Αὐτοκρατορικῆς Μητροπόλεως. Ἐπὶ τῷ σκοπῷ δὲ τούτῳ ὁ Αὐτοκράτωρ Ἰωάννης Βατάτζης συνεμάχησε μετὰ τοῦ Ἰωάννου Ἀσάν Ἀρχοντος τοῦ κατὰ τὰ 1186 συστηθέντος Βλαχοβουλγαρικοῦ Κράτους (ὅπερ, ὡς εἶρηται, περιελάμβανε τὰ ὅρια τῆς σημερινῆς Βουλγαρίας· ὅρα σημ. α. τῆς σελ. 35), καὶ μάχης συναφθείσης κρατερᾶς, ὑπέστησαν οἱ Λατῖνοι ἥτταν μεγάλην, ἥτις προπαρεσκεύασε τὴν διὰ Μιχαὴλ τοῦ Παλαιολόγου ἔξωσιν αὐτῶν καὶ ἀνάκτησιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ὁ οὖν Ἰωάννης Βατάτζης ἵνα ἔτι μᾶλλον συσφίγξῃ τὴν μετὰ τοῦ Ἀσάν συμμαχίαν, ἐξέδοτο τῷ υἱῷ αὐτοῦ εἰς γάμου κοινωνίαν τὴν θυγατέρα Ἑλένην· τότε καὶ ὁ Τορνόβου Ἐπίσκοπος Πατριάρχης ἀνηγορεύθη· « ὁ δὲ βασιλεὺς Ἰωάννης (ἱστορεῖ Γεώργιος ὁ Ἀκροπολίτης) τὴν αὐτοῦ σύζυγον σὺν τῇ θυγατρὶ Ἑλένῃ λαβὼν διαπεραιοῦται εἰς Λάμψακον, ἔνθα ἦν ἡ βασιλὶς Εἰρήνη, καὶ πληροῦσι τὴν τῶν παίδων συνάφειαν· τότε καὶ ὁ Τρινάβου Ἀρχιεπίσκοπος ὑπὸ τὸν Κωνσταντινουπόλεως τελῶν αὐτονομία τετίμηται, καὶ Πατριάρχης ἀναγορεύεσθαι κέκριται βασιλικῶ καὶ Συνοδικῶ θεσπίσματι, χάριτας τῶν προϋχόντων ἀποτινύντων τῷ Βουλγάρῳ ἄρχοντι Ἀσάν, τοῦ κήδους ἕνεκα καὶ τῆς φιλίας » (α). Ἀλλὰ μόλις ἐγέ-

(α) Νικηφόρος ὁ Γρηγοράς, ἱστορῶν αὐτὸ τοῦτο τὸ γεγονός,

νετο τοῦτο, καὶ φωνὴ διαμαρτυρήσεως ἠκούσθη· ἡ δὲ ἐξεγερθεῖσα κοινὴ γνώμη σαφῶς καὶ καθαρῶς ἐξεικονίζεται ἐν τοῖς ἐπομένοις στίχοις Ἐφραιμίου τοῦ Βυζαντινοῦ χρονογράφου.

- α Ἐπευλόγει δὲ τοὺς γάμους Ἀρχιθύτης
- » θεῖος Γερμανὸς συμπαρὼν τελουμένους·
- » ὁ τῆνικαῦτα Ποιμενάρχης Τρινόβου
- » τῷ Βουλγαρίας ὑποκείμενος θρόνῳ·
- » ΟΥΚ ΟΙΑ' ΟΠΩΣ κέκριτο Συνόδου κρίσει
- » θεσπίσματί τε τοῦ κρατοῦντος Αὐσόνων (α),
- » τιμὴν Πατριάρχου γε καὶ κλῆσιν ἔχειν,
- » κήδους· *τινόντων τῶν κρατούντων οἱ χάριν* ».

§. 51. Ἀλλὰ κατὰ τῆς χρήσεως τοῦ τίτλου τούτου ὁ ἱερώτατος Πέτρος Πατριάρχης Ἀντιοχείας (ὁ συγχρονί-

λέγει ὅτι ὁ Τορνόβου ἐτέλει ὑπὸ τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Ἀχριδῶν· « Τῆνικαῦτα καὶ ὁ τοῦ Τορνόβου Ἐπίσκοπος αὐτονομίαν λαμβάνει διηνεκὴ τέως ὑπὸ τὸν Ἀρχιεπίσκοπον τῆς Πρώτης τελῶν Ἰουστινιανῆς » (Βιβλ. Β'). Ομοίως καὶ ὁ χρονογράφος Ἐφραίμιος· ἀλλὰ προτιμητέα ἡ γνώμη τοῦ Ἀκροπολίτου, ὡς συνάδουσα πρὸς αὐτὰ τὰ πράγματα· τὸ μὲν, ὡς τῆς Κάτω Μοισίας περιεχομένης ἐν τῇ Θρακικῇ διοικήσει, ἐφ' ἧς πρέσχε διακαιοδοσίαν τῷ θρόνῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἡ Δ'. Σύνοδος· τὸ δὲ, ὡς τῆς εἰρημένης ἐπαρχίας, ἐνθα κεῖται ἡ Τόρνοβος, ἔξω τῶν ὁρίων τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχριδῶν κειμένης καὶ κατ' αὐτὴν τὴν ΡΛΑ'. Ἰουστινιάνειον Νεαράν. Ἴσως ὁ Ἐφραίμιος, θρόνον λέγων τῆς Βουλγαρίας, ἐννοεῖ τὸν ἡγεμονικὸν θρόνον τοῦ ἄρχοντος τῶν Βουλγάρων, εἰς ὃν ὑπέκειτο πολιτικῶς ὁ ῥηθείς Ἱεράρχης· ἄλλως γὰρ ἂν εἴη ἡ εἰς τὸν Ἀχρίδος ὑποταγὴ τοῦ Τορνόβου καὶ *κατορικῶς* καὶ *πολιτικῶς* παράνομος.

(α) Οὕτως ὠνομάζοντο οἱ ἀρχαιότατοι κάτοικοι τῆς Μεσημερινῆς Ἰταλίας, οἱ ἀπὸ τοῦ Λεῖριος ποταμοῦ ἕως τοῦ Σικελικοῦ πορθμοῦ, τῆς αὐτῆς ὄντες καταγωγῆς πρὸς τοὺς Ἀβοριγῆνας. Ἐκ τούτων δ' ἐπεκλήθη *Αὐσονία* ἅπασα ἡ Ἰταλία. ὅθεν τὸ *Αὐσόνω* = *Ρωμαίων*.

σας Μιχαήλ τῷ Κηρουλλαρίῳ) προλαβὼν διεμαρτυρήθη
 ἐν τῇ πρὸς τὸν Ἀκυληίας Ἐπίσκοπον ἐπιστολῇ· « περιεί-
 » χετο, γράφει, τῇ τιμῇ γραφῇ τῆς Θεοφιλίας σου περὶ
 » τῆς ὑπὸ σὲ ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας, ὥς ὁ κορυφαῖος
 » τῶν Ἀποστόλων Πέτρος ταύτην συστησάμενος, ἐνε-
 » χεῖρισε τῷ ἁγίῳ Ἀποστόλῳ καὶ Εὐαγγελιστῇ Μάρκῳ,
 » ὑφ' οὗ ὁ ταύτης προεστὼς εἰς τάξιν καὶ τιμὴν ἀνήχθη
 » Πατριάρχου, ὥστε κρατεῖν καὶ ἄρχειν διὰ τῆς διδα-
 » σκαλίας, καὶ ταῖς Ῥωμαϊκαῖς Συνελεύσεσιν ἐκ δεξιῶν
 » εἶναι τοῦ Μακαριωτάτου Πάπα συγκάθεδρον, καὶ ὥς
 » εὐχερῶς ἔχεις ἀπὸ πολλῶν τοῦτο δεῖξαι πράξεων. . . .
 » καὶ ἡ ἐμὴ βραχύτης, ἱερώτατε πνευματικὲ ἀδελφέ, οὐχ
 » ὥς Πατριάρχου μόνον, ἀλλὰ καὶ ὥς ἱσαποστόλου καὶ
 » μεγάλου Ἀρχιερέως Θεοῦ τὰ γράμματά σου μετὰ τῆς
 » προσηκούσης τιμῆς ἐδέξατο καὶ ἡσπάσατο· πλήν ἐκ
 » νηπίου μέχρι γήρως τοῖς ἱεροῖς ἐντραφεῖς
 » γράμμασι, καὶ τῇ τούτων ἀναγνώσει σχολά-
 » ζων ἄει, ΟΥΔΕΠΩ, ΟΥΔΑΜΟΥ, ΠΑΡ' ΟΥΔΕΝΟΣ
 » ἔμαθον ἢ ἤκουσα μέχρι τῆς ἄρτι τὸν Πρόεδρον
 » Ἀκυληίας ἢ Βενετίας Πατριάρχην ὀνομάζε-
 » σθαι. ΠΕΝΤΕ γὰρ ἐν ὄλῳ τῷ κόσμῳ ὑπὸ τῆς
 » θείας ὠκονομήθῃ χάριτος εἶναι Πατριάρχας
 » τὸν Ῥώμης, τὸν Κωνσταντινουπόλεως, τὸν
 » Ἀλεξανδρείας, τὸν Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσο-
 » λύμων Πῶς οὖν ἕκτον δυνησόμεθα ἐπεισάγειν
 » Πατριάρχην, καὶ ταῦτα πολλῶν καὶ μεγάλων οὐσῶν
 » ὑπὲρ τὴν σὴν ἐνορίαν ἐπαρχιῶν καὶ χωρῶν ὑπὸ Μη-
 » τροπολιτῶν καὶ Ἀρχιεπισκόπων ρυθμιζομένων καὶ με-
 » ταγομένων πρὸς θεοσέβειαν; ἀναλόγισαι γὰρ ὅσω μεί-
 » ζων τῆς κατὰ σὲ χώρας ἡ Βουλγαρία (ἡ ἐκκλησια-
 » στικὴ περιοχὴ Ἀχρίδος), ὅσω δὲ ταύτης πάλιν Βαβυ-

» λών ἡ μεγάλη καὶ Ῥωμανίς, ἡ τὸ Χοροσάν, καὶ λοι-
 » παὶ τῆς ὅλης Ἀνατολῆς ἐπαρχίαι, ἐν αἷς Ἀρχιεπίσκο-
 » ποι παρ' ἡμῶν πέμπονται, καὶ Καθολικοὶ χειροτονου-
 » νται ἐν ἐκείνοις τοῖς μέρεσι Μητροπολίται, ἔχοντες ὑπ'
 » αὐτοὺς Ἐπισκόπους πολλοὺς, ἀλλ' εἰς ἐξ αὐτῶν
 » Πατριάρχης ΟὐΚ ἐπεκλήθη ποτέ » (α). Πλείστοι
 δὲ καὶ ἄλλοι σύγχρονοι ἢ καὶ προγενέστεροι ἱστορικοὶ
 καὶ ἐκκλησιαστικοὶ συγγραφεῖς ΠΕΝΤΕ Πατριάρχας ἐν
 τῷ πληρώματι τῆς Ἐκκλησίας ὁμολογοῦσιν ὑπάρχοντας,
 παραβάλλοντες αὐτοὺς συνήθως πρὸς τὰς πέντε αἰσθή-
 σεις, μάλα ἐκφραστικῶς, πρὸς δῆλωσιν τῆς ἱεραρχικῆς

(α) Τὸ ὄνομα Πατριάρχης κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους τοῦ
 χριστιανισμοῦ ἦν κοινὸν πᾶσι τοῖς Ἐπισκόποις (ὅρ. Σωκρ. Ἐκ-
 κλησ. ἱστορ. Βιβλ. Ε'. Κεφ. ή.), ἔπειτα δὲ (ἀπὸ τῆς Δ'. Συνό-
 δου καὶ ἐξῆς) παρὰ τε τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς πολιτικῆς Ἀρχῆς
 ἐδόθη ἀποκεκληρωμένως (ὡς ἐνι καταμαθεῖν ἐκ τε τῶν Συνο-
 δικῶν Πρακτικῶν καὶ τῶν Αὐτοκρατορικῶν θεσπισμάτων καὶ
 ἰδίως τῶν τοῦ Ἰουστινιανοῦ) εἰς τοὺς μεγίστους Πρωθιεράρχας
 τῶν πέντε πρωτίστων καὶ κορυφαίων Ἐκκλησιῶν, εἰς ἐκείνους
 δηλονότι, ὧν ἡ παρουσία ἦν ἀπολύτως ἀναγκαία ἐν ταῖς Οἰ-
 κουμενικαῖς Συνόδοις, πρὸς οὓς οἱ δογματικοὶ ὅροι καὶ τὰ
 ψηφίσματα παρεπέμποντο ὅπως περιβληθῶσι τῇ ἱερᾷ αὐ-
 τῶν αὐθεντίᾳ, καὶ ὧν μόνων τὰ ὀνόματα ἐν τοῖς διπτύχοις
 μεγαλοφώνως ἐμνημονεύοντο κτλ. (ὅρα κατωτέρω. Καὶ ἰδοὺ
 αἱ κυριώτεραι διαφοραὶ τῶν πέντε Πατριαρχῶν ἀπὸ τῶν ἄλλων
 αὐτοκεφάλων ἱεραρχῶν, οἷον Κύπρου, Ἰβηρίας, Καρχηδόνης κλ.).
 Προσεπισημειωτέον δὲ ὅτι ὁ Πατριάρχης λέγεται Πατριάρχης
 ὡς ἀρχὴ πάντων τῶν Πατέρων, εἴτουν Μητροπολιτῶν, Ἐπισκό-
 πων, Ἀρχιεπισκόπων, Ἡγουμένων κλπ. Τὸν δὲ πρεσβυτερόνυ-
 μον Συνικῆρον δισχυρίζομενον ὅτι τὸ ὄνομα τοῦτο ἐλήφθη ἐκ
 τῶν αἰχμαλωτάρων τῶν Ἰουδαίων ἀποβράκιζει κρατερῶς ὁ αἰ-
 μνηστος Οἰκονόμος (ὅρ. Ἐπιστολ. διατριβ. περὶ τῶν τριῶν ἱε-
 ρατ. βαθμ. σελ. 279—283. Πρβλ. αὐτ. καὶ σελ. 41 καὶ 44-
 ὅρ. καὶ Συνταγμ. Χρυσ. σελ. 50 καὶ 51).

ἐπισημότητος καὶ τοῦ ἀπαραιτήτου τῆς αὐθεντίας αὐτῶν ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς πράγμασιν.

52. Ἀλλὰ καὶ αἱ Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι ΠΕΝΤΕ καθιέρωσαν Πατριαρχικοὺς θρόνους, πρὸς οὓς εἰθιστο ἀποστέλλεσθαι ἀντίγραφα τῶν δογματικῶν ὅρων αὐτῶν (α). Πρὸς συγκρότησιν Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἀναγκαίως ἀπῆρτετο ἡ παρουσία τῶν πέντε Πατριαρχῶν, εἴτ' αὐτοπροσώπως, εἴτε διὰ τοποτηρητῶν· οὐδεμία δηλονότι Σύνοδος ἀνεγνωρίζετο Οἰκουμενικὴ, εἰ μὴ εἶχε καὶ τοὺς πέντε

(α) Οὕτω χ. λ. μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ δογματικοῦ ὅρου τῆς Σ'. Συνόδου καὶ τὴν ὑπογραφὴν τῶν θείων Πατέρων, « ἡ ἁγία Σύνοδος εἶπεν· Αἰτοῦμεν τὸ θεόσοφον τοῦ Δεσπότου κράτος ΠΡΟΣ ΜΕΙΖΟΝΑ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΠΙΣΤΕΩΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΝ ΤΕ ΚΑΙ ΒΕΒΑΙΩΣΙΝ, ἱσοτύπους ἐνυπογράφους ὅρους τοῦ ἀκατηρώστου κατὰ παρουσίαν τοῦ Γαλιηροτάτου ὑμῶν Κράτους ὅρου ἐκδοθῆναι τοῖς ΠΕΝΤΕ πατριαρχικοῖς θρόνοις μετὰ τῆς εὐσεβοῦς ὑμῶν ὑποσημειώσεως. » (Ἰδοὺ ἀπόδειξις ἰσχυροτάτη τῆς ἰσοτιμίας τοῦ Πάπα καὶ τῶν ἄλλων Πατριαρχῶν· μάταιος ἄρα ὁ δισχυρισμὸς τῶν Ῥωμαίων Ποντηφίκων ὡς ἐξ αὐτῶν δῆθεν μόνων ἀπορρέουσιν τῆς αὐθεντίας καὶ τοῦ κύρους τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων!). « Κωνσταντῖνος ὁ (Πωγωνάτος) ὁ εὐσεβέστατος Βασιλεὺς εἶπεν. Τὸ νῦν παρὰ τῆς ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς ὑμῶν Συνόδου αἰτηθὲν εὐσεβῶς διαπραξόμεθα » καὶ ἔπονται τὰ ἀντίγραφα τῶν ὅρων μετὰ τῶν ἐξῆς ἐπιγραφῶν· « τῷ Ἀποστολικῷ θρόνῳ τοῦ ἁγίου καὶ κορυφαίου τῶν Ἀποστόλων Πέτρου, ἡγουν Ἀγάθωνι τῷ ἁγιωτάτῳ Πάπᾳ τῆς Πρεσβυτέρας Ῥώμης. » — « Τῷ θρόνῳ τῆς ἁγιωτάτης Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς ΜΕΓΑΛΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ Κωνσταντινουπόλεως, ἡγουν Γεωργίῳ τῷ ἁγιωτάτῳ καὶ Μακαριωτάτῳ Πατριάρχῃ » — « Τῷ Ἀποστολικῷ θρόνῳ τοῦ ἁγίου Εὐαγγελιστοῦ Μάρκου τῷ τιμωμένῳ ἐν τῇ Ἀλεξανδρέων μεγαλοπόλει. » — « Τῷ θρόνῳ τῆς Ἀντιοχείων ἡτοι Θεουπολιτῶν μεγαλουπόλεως. » — « Τῷ θρόνῳ τῆς ἁγίας Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν Ἀναστάσεως, ἡτοι Ἱεροσολύμων. »

Πατριάρχας συμψήφους· οὐδεμία πρᾶξις ἐκκλησιαστικῇ ἢ ἐκθεσις πίστεως ἐθεωρεῖτο ἔχουσα χαρακτηῖρα οἰκουμενικότητος, καὶ παρ' αὐτῇ ἔτι τῇ ὀρθοδόξῳ πολιτικῇ Κυβερνήσει, εἰ μὴ ἦν περιβεβλημένη τὴν ἱεράν αὐθεντίαν καὶ τὸ κῦρος καὶ τῶν πέντε Πατριαρχικῶν θρόνων· « ταῦτα δὲ αὐτὰ γεγράφαμεν οὐ μόνον πρὸς τὴν σὴν ἀγιοσύνην, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸν Ἀγιώτατον καὶ Μακαριώτατον Πάπαν τῆς Πρεσβυτέρας Ῥώμης καὶ Πατριάρχην Βιγίλιον (α) καὶ τοὺς λοιποὺς ἅπαντας ἀγιοτάτους

(α) Οὐ μόνον ἐν τοῖς βασιλικοῖς ἐγγράφοις, ἀλλὰ καὶ πολλοῦ τῶν Πράξεων τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, οἱ Ἐπίσκοποι τῆς Ῥώμης καλοῦνται *Πατριάρχαι* πρὸς ἔνδειξιν τῆς ἰσοτιμίας αὐτῶν πρὸς τοὺς λοιποὺς Πρωθιεράρχας τῆς Ἐφῶς λήξεως. Ἀλλ' οἱ Ῥωμαῖοι Ποντήφικες συνταράξαντες, τὸ καθ' ἑαυτοὺς, τὴν ἐκκλησιαστικὴν Ἱεραρχίαν ἀπέβαλον τὸν Πατριαρχικὸν τίτλον, καταστήσαντες τοὺς Πατριάρχας ὑποδεεστέρους καὶ αὐτῶν τῶν Ἀναγνωστῶν Καρδινάλιων! αὐτοὶ δὲ προσελάβοντο ἀποκλειστικῶς τὴν Παπικὴν ἐπωνυμίαν· « *Papæ nomen unius esse in orbe christiano* » ἥτοι, Πάπας εἷς μόνος ὀνομαζέσθω ἐπὶ τοῦ κατὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην χριστιανικοῦ πληρώματος, θεσπίζει ὁ μεγαλοπράγμων καὶ δεσποτικώτατος Ἰλδεξάνδος (Γρηγόριος ὁ Ζ΄.), καὶ τοι οὐ μόνον τοῦ Ἀλεξανδρείας παρὰ τῶν Πατέρων καὶ τῶν Συνόδων *Πάπα* προσαγορευομένου, ἀλλὰ καὶ πάντων ἀπαξιαπλῶς τῶν Ἐπισκόπων κατὰ τοὺς πρώτους τῆς Ἐκκλησίας αἰῶνας. Ἰστέον δ' ὅτι οἱ τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας δισχυρίζονται ὅτι οἱ Πατριάρχαι Ἀλεξανδρείας ἔλαβον τὸν Παπικὸν τίτλον παρὰ τῆς Παπικῆς μεγαλοδωρίας ἅτε δὴ τοῦ θεοῦ Κυρίλλου χρηματίσαντος τοποτηρητοῦ τοῦ Ῥώμης Καίσεστίνου ἐν τῇ Γ'. Οἰκουμενικῇ Συνόδῳ. Ἀλλὰ τοῦτο οὐδεμιᾶς ἔχεται ἀληθείας· διότι οἱ πολὺ πρὸ τοῦ Κυρίλλου ἀκμάσαντες Ἀλέξανδρος καὶ Ἀθανάσιος Πατριάρχαι Ἀλεξανδρείας ὀνομάζοντο *Πάπαι*. — Περὶ τῆς λέξεως *Πάπας* βλ. « δοκίμιον περὶ τῶν διχονοιῶν τῶν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τῆς Πολωνίας » σελ. 7 τῶν σημειώσεων τοῦ Μεγάλου Εὐγενίου. — Οἶκον. « Ἐπισκο-

Ἐπισκόπους καὶ Πατριάρχας, τουτέστιν Ἀλεξανδρείας, Θεουπόλεως (α) καὶ Ἱεροσολύμων, ὥστε καὶ αὐτοὺς πρόνοιαν θέσθαι τῷ ἔργῳ, καὶ πέρατι ταῦτα παραδοθῆναι » (Λόγ. δογματ. τοῦ Μ. Ἰουσινιανοῦ, καταπεμφθεὶς πρὸς Μηνᾶν τὸν Κωνσταντινουπόλεως περὶ ὁρθῆς πίστεως καὶ τῶν κακοδοξιῶν Ὡριγένους. Πρακτ. Συν. τόμ. Β'. σελ. 361). Τούτων δ' ἕνεκα ἐν τοῖς ἱεροῖς διπτύχοις τῶν εἰρημένων Πατριαρχικῶν ἐκκλησιῶν εἴθιστο ἔκπαλαι ἐκφωνεῖν τὸν Διάκονον, οὐ πάντα τὰ ὀνόματα τῶν αὐτοκεφάλων Ἱεραρχῶν, ἀλλὰ μόνον τὰ κορυφαῖα τῶν πέντε Πατριαρχῶν, πρὸς τε ἔνδειξιν τῆς ἰσοτιμίας καὶ ὑπεροχῆς αὐτῶν ἐν τῇ ἱεραρχικῇ χοροσασίᾳ, ἅμα δὲ καὶ παράστασιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐνότητος (β). Οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ ἡ ὁρθόδοξος πολιτικὴ ἐξουσία πέντε καὶ οὐ πλείονας ἢ ἐλάττους ἀνε-

λιμ. διατριβ. περὶ τῶν τριῶν ἱερατ. τῆς ἐκκλησ. βαθμῶν » σελ. 44, 54 καὶ 55. — Σ. Καραθεοδωρῇ « Παπιστικὸς ἐλέγχους » τόμ. Α'. ἐν ταῖς ὑποσημειώσεσι τῶν Προλεγομένων, καὶ « Συνταγμ. χρυσ. Ἱεροσολυμ. » σελ. 53.

(α) Θεούπολις ἡ Ἀντιόχεια, ὡς ἀπὸ τοῦ ἰδρυτοῦ αὐτῆς τοῦ βασιλέως Ἀντιόχου τοῦ ἐπιλεγομένου Θεοῦ. Ὁ Κρούσιος γνωματεύει οὕτως αὐτὴν ἐπικληθῆναι, ὡς λατρευομένου ἐν αὐτῇ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ (ἴσως « διὰ τὸ ἐν αὐτῇ χρηματίσαι πρῶτον τοὺς μαθητὰς χριστιανούς » κατὰ τὰς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων). « postea anno Domini 335 Constant. Magnus ex Byzantio Constantinopolin condidit (idolis profligatis et christianismo plantato) quæ Nova Roma . . . et Χριστούπολις nuncupatur sicut Antiochia Syriæ Θεούπολις » (ἐν Τουρκογραφίᾳ. σελ. 491).

(β) Ἀπὸ τοῦ σχίσματος τῶν ἐκκλησιῶν ἄχρι τοῦ νῦν μνημονεύονται ἐν ταῖς Πατριαρχείαις τῆς Ἀνατολικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τὰ ὀνόματα τῶν τεσσάρων Πατριαρχῶν· πρὸ δὲ τοῦ Μεγάλου Πέτρου συνεμνημονεύετο καὶ ὁ τῆς Μοσχολίας, ὡς μαρτυρεῖ ἡ ἐγκύκλιος τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας (βλ. κατωτέρω)

γνώριζε Πατριάρχας (ὅρ. τὴν ρκγ'. Νεαράν τοῦ Ἰουστι-
στινιανού).

§. 53. Οὐ μόνον δὲ τὸ πάλαι, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς μετὰ
ταῦτα χρόνους ἡ Ἐκκλησία διὰ τῶν Πρωθιεραρχῶν αὐ-
τῆς στεντορείως ἀνεκήρυξεν ὅτι πέντε μόνους οἶδε Πα-
τριάρχας, καταδικάσασα ἅμα καὶ ἀραῖς ὑποβαλοῦσα τοὺς
διαπλαττομένους ἑαυτοῖς Πατριαρχικὴν ψευδωνυμίαν· ὡς
φέρ' εἰπεῖν, ἐν τῇ ἐπὶ Καλλινίκου Κωνσταντινουπόλεως
ἐγκυκλίῳ τῆς Μ. τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, ἣν καὶ οἱ λοι-
ποὶ Πατριάρχαι ἀπεδέξαντο, ἐχούση ὡς ἐφεξῆς.

« Καλλίνικος ἐλέω Θεοῦ κτλ.

» Οὐ δεῖται λόγων ἰσχυρῶν τὸ αὐτομάτως ἰσχύον
» πρᾶγμα, καὶ μονονουχὶ φωνὴν ἀφιέμενον, τῆς οἰκείας
» φύσεως φιλοῦν πάντως ποιεῖσθαι ἐλεγχον· ἐνθεν τοι καὶ
» περὶ τοῦ προκειμένου ζητήματος (τοῦ περὶ Πατριαρχι-
» κοῦ τίτλου) περιττὸν ἂν εἴη μακρηγορεῖν, σαφεστάτου τε
» καὶ πάνυ τοῦ ζητουμένου τυγχάνοντος. Ἐζητήθη γάρ
» παρὰ τινων, πόσοι ἂν εἴεν ἅρα θρόνοι Πατριαρχικοὶ
» ἐν τῷ σεπτῷ τῆς ἁγίας Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς
» Ἐκκλησίας ἱερῷ τάγματι, καὶ πόσοι οἱ ἐν αὐτοῖς δια-
» πρέποντες εἰδικῶς Πατριάρχαι κέκληνται, καὶ Πα-
» τριαρχικῆς ἀξίας ἅμα καὶ ὀνομασίας ἀπολαμβάνουσιν,
» οἷς ἐν συντόμῳ φαμέν, δεῖν γινώσκειν ὡς ἄνωθεν μὲν

ἡ ἐπὶ Καλλινίκου, ἀλλὰ τὸ ὄνομα τοῦ Τορνόβου ὡς Πατριάρ-
χου ΟΥΔΕΠΟΤΕ ἐμνημονεύθη ἢ συνηριθμήθη μετὰ τῶν ἄλλων
Πατριαρχικῶν. Ὁρθῶς ἅρα σημειοὶ καὶ ὁ ἀοίδιμος Πατριάρχης
τῶν Ἱεροσολύμων Χρῦσανθος ὅτι τὸ Πατριαρχικὸν ἀξίωμα τοῦ
Τορνόβου δὲν ἔλαβε τὸ ἐνεργεῖν ποτε εἰς τὴν Καθόλου ἐκκλη-
σίαν (Συνταγμ. σελ. 52).

» τέσσαρες Πατριάρχαι καὶ ἦσαν καὶ ἐλέγοντο (ἐξαιρου-
 » μένου τό γε νῦν τοῦ Ἐπισκόπου τῆς πρεσβυτέρας Ῥώ-
 » μης· καὶ οὗτος γὰρ Πατριάρχης καὶ ἦν καὶ ἐλέγετο
 » τὸ πάλαι, ὡς ἔστι δηλον καὶ ἐξ ἄλλων πολλῶν, ἀλλὰ
 » σαφέστερον ἐκ τῆς ρηγ'. Νεαρᾶς τοῦ Ἰουστινιανοῦ οὐ-
 » τω διαλαμβανούσης· τοὺς μὲν Μακαριωτάτους Ἀρ-
 » χιεπισκόπους καὶ Πατριάρχας, τουτέστι τῆς Πρεσβυ-
 » τέρας Ῥώμης, καὶ Κωνσταντινουπόλεως, καὶ Ἀλε-
 » ξανδρείας, καὶ Θεουπόλεως, καὶ Ἱεροσολύμων) ὁ τῆς
 » Κωνσταντινουπόλεως δηλαδή, καὶ ὁ τῆς Ἀλεξαν-
 » δρείας, καὶ ὁ τῆς Ἀντιοχείας, καὶ ὁ τῆς ἁγίας Πόλεως
 » Ἱερουσαλήμ, τῶν ἁγιωτάτων Πατριαρχικῶν Ἀποστο-
 » λικῶν, φημί, θρόνων, ὥσπερ ἐκ τῶν ἱερῶν κανόνων
 » τῶν ἁγίων καὶ Οἰκουμενικῶν Συνόδων, καὶ τῶν
 » θείων νόμων καὶ βασιλικῶν θεσπισμάτων καὶ
 » Νεαρῶν, ἐναργῶς περὶ τούτων καὶ διακεκριμένως δια-
 » λαμβανόντων, ἀσφαλῶς μανθάνομεν, καὶ τῆς παρα-
 » δεδομένης ἐκ τοῦ πάλαι ἀρχαίου καὶ διενερ-
 » γούσης οὐκ ἔλαττον ἀεὶ πράξεως ἐν τῇ Καθό-
 » λου τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ. Πρὸς τούτοις δ' ἐν
 » ὑστέροις καὶ πέμπτος Πατριάρχης κατέστη Συ-
 » νοδικῇ διαγνώσει κανονικῶς ὁ τῆς Μοσχολίας,
 » οἵτινες μέχρι τοῦ νῦν, Θεοῦ κρατοῦντος, καὶ
 » διατελοῦσι Πατριάρχαι γνήσιοι καὶ ὀνομάζον-
 » ται καὶ γινώσκονται καὶ κατὰ πᾶσαν τὴν Οἰ-
 » κουμένην διαφημίζονται, ΚΑΙ ἐν τοῖς ἱεροῖς
 » διπτύχοις παρῤῥησίᾳ ΜΟΝΟΙ αὐτοὶ μνημονεύον-
 » ται. ΤΟΥΤΩΝ Δ' ΕΚΤΟΣ ΤΩΝ ΠΕΝΤΕ ΠΑΤΡΙΑΡ-
 » ΧΩΝ(α) ΟΥΤΕ ΥΠΑΡΧΕΙ ΟΥΤΕ ΛΕΓΕΤΑΙ ΑΛΛΟΣ

(α) Ὅποια λαμπρὰ διαμαρτύρησις τῆς Καθόλου Ἐκκλησίας

» ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ. Τοὺς δ' αὐτονόμους Ἀρχιεπισκό-
 » πους, οἵτινές εἰσιν ὁ Ἀχριδῶν καὶ ὁ Κύπρου, καὶ οἱ
 » τῆς Ἰβηρίας δύο τῆς κάτω καὶ τῆς ἄνω (α) καὶ ὁ Πε-
 » κίου, κατὰ διαφόρους καιροὺς ΕΠ' ΑΔΕΙΑΙΣ ΤΙΣΙ
 » ΦΙΛΟΤΙΜΗΣΑΝΤΑ, Πῆ ΜΕΝ ΒΑΣΙΛΕΩΝ ΣΠΟΥ-
 » ΔΑΣΜΑΤΑ ΙΔΙΑΙΣ ΑΡΕΣΚΕΙΑΙΣ (β) Πῆ ΔΕ ΚΑΙ
 » ΣΥΝΟΔΙΚΑΙ ΔΙΑΣΚΕΨΕΙΣ ἀπλῶς Ἀρχιεπισκόπους
 » τοὺς τοιοῦτους ἐποίησαν καὶ ὠνόμασαν, καὶ τοῦτο μό-
 » νον ἔχουσιν ὄνομα, καὶ οὕτω λέγονται, δηλονότι Ἀρ-

κατὰ τῆς πράξεως τοῦ Αυτοκράτορος Ἰωάννου καὶ τοῦ Πατρι-
 άρχου Γερμανοῦ! λέγω τῆς *Καθόλου Ἐκκλησίας*, διότι τὴν
 ἐγκύκλιον ταύτην ἐπεδοκίμασε καὶ ὁ Ἱεροσελύμων, ὡς ὀφύμε-
 θα, καὶ οἱ λοιποὶ Πατριάρχαι.

(α) Ἡ ἄνω Ἰβηρία πρότερον τελοῦσα ὑπὸ τὸν Ἀντιοχείας
 ἐγένετο Ἀρχιεπισκοπὴ αὐτοκέφαλος ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ
 Μονομάχου διαγνώσει καὶ ψήφῳ τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ Συνόδου
 (ὅρ. Βαλσαμ. ἐν τῇ ἐρμ. τοῦ β'. καν. τῆς β'. Οἰκουμ. Συνό-
 δου). Ἡ δὲ κάτω Ἰβηρία (Κολχίς) ἦν ὑποκειμένη τὸ πάλαι τῷ
 θρόνῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως (βλ. Συναγμ. Χρυσάνθου,
 σελ. 92).

(β) Ἐνταῦθα ἐννοεῖ τὰς Ἀρχιεπισκοπὰς Ἀχριδῶν καὶ Πεκίου
 ἡ δὲ φράσις αὕτη παρὰ παντὶ τῷ ὀρθῶς λογιζομένῳ ἐστὶ δια-
 μαρτύρησις κατὰ τῆς συστάσεως τῶν εἰρημένων Ἀρχιεπισκο-
 πῶν, καὶ τῆς πράξεως τοῦ τε Ἰουστινιανοῦ καὶ τῶν ἐν Νικαίᾳ
 βασιλέων ὡς ΑΥΘΑΙΡΕΤΟΥ (τοῦτο γὰρ δηλοῖ τὸ *ιδίαις ἀρε-
 σκείαις* κτλ.). Ὡστε λοιπὸν ἡ Ἐκκλησία παρεδέξατο τὴν αὐ-
 τονομίαν τῆς πρώτης Ἰουστινιανῆς ἀπλῶς ὡς *fait*, ἥτοι ὡς
γεγόμενον, ὡς *ἔργον τετελεσμένον* (ὡς συνήθως ἐκφράζεται ἡ
 διπλωματία ἐπὶ ἀναλόγων πολιτικῶν πράξεων καὶ γεγονότων,
 τετελεσμένων μὲν ὡς ἐκ τῆς ἰσχύος τῶν περιελάσεων, ἀλλ' οὐ-
 χὶ *ἐννόμων*, ὡς πρὸς τὰς ἀρχὰς τοῦ διεθνοῦς δικαίου καὶ τῶν
 ἐν ἰσχύϊ Συνθηκῶν) ΟΥΔΕΠΟΤΕ ὁμῶς ἐπισήμως (*officiellement*)
 καὶ διὰ συμβάσεως αὐτὴν ἐπεκύρωσε. (Βλέπε σημ. α. τῆς
 σελ. 91.).

» χιεπίσκοποι· τῆς δὲ Πατριαρχικῆς ὀνομασίας ξέ-
 » νοι παντελῶς ὑπάρχουσι καὶ ἀμέτοχοι, ΚΑΙ
 » ΜΗΤ' ΕΝ ΤΟΙΣ ΔΙΗΤΥΧΟΙΣ ΕΧΟΥΣΙ ΧΩΡΑΝ,
 » μήτε τῷ Πατριαρχικῷ καταλόγῳ συντάσσον-
 » ται. Διόπερ εἴτις ἐξ αὐτῶν φρεναπατῶν ἑαυτὸν δοξο-
 » κοποῦντι λογισμῷ ἐπιχειρήσει ποτὲ, ἢ ἐξ ἰδίας δυνά-
 » μεως, ἢ ἀπὸ ἄλλης τινὸς ἀνισχύρου ἐγγράφου ἢ
 » ἀγράφου αἰτίας (ΑΝΙΣΧΥΡΑ ΓΑΡ ΟΛΩΣ ΤΑ ΜΗ
 » ΣΤΕΡΧΘΕΝΤΑ ΚΑΙ ΚΑΝΟΝΙΣΘΕΝΤΑ ΠΑΡΑ ΤΩΝ
 » ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΩΝ ΣΥΝΟΔΩΝ) διαπλάσασθαι ψευδω-
 » νυμίαν Πατριαρχικὴν, ἔξω τῶν κειμένων ὅρων καὶ κα-
 » νόνων καὶ νόμων, καὶ ἑαυτὸν Πατριάρχην ὀνομάσαι,
 » παρ' ἀξίαν καὶ τάξιν, ἀναιδῶς καὶ ἀνευθυριάστως δια-
 » κένῳ φυσώμενος καὶ φαυλεπιστρέπτῳ ὀνόματι, ὅπερ
 » ἀντικρὺς οὐ στεβρᾶς, ἀλλὰ πεπλανημένης διανοίας ἐ-
 » στὶ γνῶρισμα, πάντως ὁ τοιοῦτος ὡς ἔξω τῶν ὅρων
 » ἐκπίπτων, καὶ νεωτερίζειν κατατολμῶν, καὶ δι' ὅλου
 » παρανομῶν, καὶ τὴν πρεσβυγένειαν τῆς ἐκκλησιαστι-
 » κῆς τάξεως καὶ καταστάσεως συγχέων καὶ συνταράσ-
 » σων, ταῖς ἐκκλησιαστικαῖς εὐθύναις ὑπόδικός ἐστι καὶ
 » τὰς ἀνηκούσας τοῖς παρανόμοις ἐκκλησιαστικὰς καὶ
 » συνοδικὰς ποινὰς ἀποφυγεῖν οὐ δυνήσεται. Ἐν ᾧ γάρ
 » ἕκαστος ἐκλήθη, ἐν τούτῳ καὶ μένειν ὀφείλει, καὶ μὴ
 » μεταίρειν ὅρια αἰώνια, ἃ ἔθεντο οἱ Πατέρες αὐτοῦ·
 » ὅπου γάρ εἰσι νενομεθετημένα καὶ διωρισμέ-
 » νως τετυπωμένα τὰ πράγματα, κοινὰς καὶ πε-
 » πυκνωμέναις νομοθεσίαις, πατρικοῖς καὶ συνο-
 » δικοῖς μετὰ διηκριβωμένης ἀκριβείας τοῖς κα-
 » νονίσμασιν, οὐ δύναταί τις ἄλλως παρὰ τὰ τε-
 » τυπωμένα εἰπεῖν ἢ γράψαι, ἢ προφασισθῆναι
 » σαθραῖς προφάσεσι. Τούτων οὕτως ἐχόντων γρά-

» φομεν καὶ ἀποφαινόμεθα ΣΥΝΟΔΙΚΩΣ » κτλ. (καὶ ἐπαναλαμβάνει τὰ ἀνωτέρω μετὰ ἀρῶν). Κατὰ δὲ τῆς Πατριαρχικῆς τιτλωνυμίας τοῦ Τορνόβου διαβρῆδην διαμαρτυρόμενος καὶ ὁ σοφώτατος καὶ κλεινότατος Πατριάρχης τῶν Ἱεροσολύμων Χρῦσανθος, καὶ τὴν γνώμην τοῦ προειρημένου Πατριάρχου Ἀντιοχείας ἀσμένως ἀποδεχόμενός φησιν· « ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν Τορνόβου δὲν ἔφθασε νὰ δοθῇ τοῦτο τὸ ὄνομα καὶ εὐθύς τοῦ ἀπέφυγε, καὶ εἰς τόσῃν λήθην ἐκατήντησεν, ὅπου μόλις ἔμεινε γεγραμμένον εἰς τινας ἱστορικοὺς, ΑΜΗ ΟΧΙ ΚΑΙ ΝΑ ΕΛΑΒΕ ΤΟ ΕΝΕΡΓΟΥΝ ΠΟΤΕ ΕΙΣ ΤΗΝ ΚΑΘΟΛΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΝ. ΤΟ ΑΥΤΟ ΤΟΥΤΟ ΕΒΕΒΑΙΩΘΗ ΚΑΙ ΕΝ ΤΟΙΣ ΚΑΘ' ΗΜΑΣ ΧΡΟΝΟΙΣ ΜΕ ΔΙΑΓΝΩΣΙΝ ΣΥΝΟΔΙΚΗΝ ».

§. 54. Καὶ ἐκ τῶν ἀρχαίων ἄρα Συνοδικῶν ὄρων καὶ κανόνων τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας, καὶ ἐκ τῶν Αὐτοκρατορικῶν Νεαρῶν καὶ Θεσπισμάτων, καὶ ἐκ τῆς ἐντόνου διαμαρτυρήσεως τῶν ἁγιωτάτων Πατριαρχῶν, Πέτρου Ἀντιοχείας καὶ Χρυσανθοῦ Ἱεροσολύμων, καὶ ἐκ τῆς μαρτυρίας πολλῶν ἱστορικῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων (καὶ ἰδίως τῆς ΙΑ'. ἑκατονταετηρίδος) καὶ ἐκ τῆς ἐπὶ Καλλινίκου νεωτέρας Συνοδικῆς πράξεως τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, ἣν καὶ οἱ λοιποὶ ἁγιώτατοι Πατριάρχαι ἠσπάσαντο (ὦν τὴν φωνὴν συνάδουσιν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς καθεστῶσι, τοῖς Συνοδικοῖς ὄροις καὶ τῇ γεραρᾷ ἀρχαιότητι, πᾶς εὐσεβόφρων μετὰ σεβασμοῦ ἀποδέχεται ὡς φωνὴν τῆς Ἐκκλησίας ἢ μᾶλλον ὡς φωνὴν αὐτοῦ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, τοῦ Πνεύματος τῆς ζωῆς, τῆς ἀγάπης καὶ ἀληθείας, τοῦ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, κατὰ τὰς ἐπαγγελίας τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν, διηγεχῶς ἐπαναπαυομένου καὶ κατασκηνοῦντος), τὸ

Πατριαρχικὸν ἀξίωμα τοῦ Τορνόβου ἀποδείκνυται ὅλως ἀντικανονικὸν καὶ ἀδόκιμον, τὸ δὲ θέσπισμα τῶν ἐν Νικαίᾳ βασιλέων καὶ τὸ Συνοδικὸν ψήφισμα τοῦ Γερμανοῦ ἄκυρα καὶ ἀνίσχυρα· « **ΑΝΙΣΧΥΡΑ ΓΑΡ ΟΛΩΣ ΤΑ ΜΗ ΣΤΕΡΧΘΕΝΤΑ ΚΑΙ ΚΑΝΟΝΙΣΘΕΝΤΑ ΠΑΡΑ ΤΩΝ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΩΝ ΣΥΝΟΔΩΝ** »· καὶ « **ΟΠΟΥ ΕΙΣΙ ΝΕΝΟΜΟΘΕΤΗΜΕΝΑ ΚΑΙ ΔΙΩΡΙΣΜΕΝΩΣ ΤΕΤΥΠΩΜΕΝΑ ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΑ, ΚΟΙΝΑΙΣ ΚΑΙ ΠΕΠΥΚΝΩΜΕΝΑΙΣ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΙΣ, ΠΑΤΡΙΚΟΙΣ ΚΑΙ ΣΥΝΟΔΙΚΟΙΣ ΜΕΤΑ ΔΙΗΚΡΙΒΩΜΕΝΗΣ ΑΚΡΙΒΕΙΑΣ ΤΟΙΣ ΚΑΝΟΝΙΣΜΑΣΙΝ, ΟΥ ΔΥΝΑΤΑΙ ΤΙΣ ΑΛΛΟΣ ΠΑΡΑ ΤΑ ΤΕΤΥΠΩΜΕΝΑ ΕΙΠΕΙΝ Η ΓΡΑΨΑΙ, Η ΠΡΟΦΑΣΙΣΘΗΝΑΙ ΣΑΘΡΑΙΣ ΠΡΟΦΑΣΕΣΙ.**

§. 55. Καὶ μὴ εἴπῃς ὅτι τινὲς τῶν Ἱεραρχῶν, ἐπιστέλλοντες τοῖς Ἀρχιερεῦσι Τορνόβου ἀπένειμον αὐτοῖς τὴν τοῦ Πατριάρχου προσωφυμίαν· τοιαῦται γὰρ μονομερεῖς καὶ ἐν μερικαῖς τισι περιστάσεσι, καὶ εἴτ' ἀπερισκέπτως, εἴτ' ἐξ ὀλιγωρίας, εἴτ' ἐξ ἰδιοτελείας, εἴτ' ἐκ δειλίας, εἴτε καὶ ἐξ ἀνάγκης γινόμεναι πράξεις Ἐπισκόπων, ἢ Πατριαρχῶν, ἢ καὶ Παπῶν, οὐδὲν κῦρος νόμιμον ἔχουσι παρὰ τῇ Ἐκκλησίᾳ. ΠΕΦΥΚΕ ΓΑΡ (πάλιν λέγω) ΤΑ ΤΩΝ ΙΕΡΩΝ ΔΙΚΑΙΑ ΜΗΔΕΠΟΤ' ΕΛΑΤΤΟΥΣΘΑΙ ΑΠΟ ΤΗΣ ΤΩΝ ΠΡΟΕΣΤΩΤΩΝ ΧΑΥΝΟΤΗΤΟΣ. Ἐν παντὶ γὰρ ἐκκλησιαστικῷ ζητήματι κανὼν ἀσφαλὴς καὶ ἀλάνθαστός ἐστιν ἡ κοινὴ γνώμη (*l'opinion publique*) τῆς Ἐκκλησίας, ἡ διὰ πάντων τῶν αἰώνων σταθερῶς, ὁμοιομόρφως καὶ ἀναλλοιώτως ἐπικρατοῦσα, καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς καθολικῆς συνειδήσεως τοῦ ὁρθοδόξου πληρώματος προῖοῦσα. Τὸ βέβαιον ἄρα καὶ ἀληθὲς ἐπὶ τοῦ προκειμένου ζητήματός ἐστιν ὅτι ἡ καθόλου Ἐκκλησία καὶ πάλαι καὶ εἰς τοὺς μετὰ ταῦτα

χρόνους, καὶ ἐγγράφως καὶ ἀγγράφως, καὶ ἰδίᾳ, καὶ δι' ἐγκυκλίων, πέντε μόνους Πατριάρχας ἀνεγνώρισε καὶ ἐπεκύρωσεν, οὔτε πλείους οὔτ' ἐλάττους (α). Τὸ πάλαι μὲν τέσσαρας ἐν τῷ Ἀνατολικῷ καὶ ἓνα ἐν τῷ Δυτικῷ αὐτῆς τμήματι· ἐφεξῆς δὲ, ἀπὸ τοῦ ὁλεθρίου ἐκείνου σχίσματος (1050) τέσσαρας ἔσχεν ἐν τῇ Ἀνατολικῇ ὀρθόδοξῳ αὐτῆς περιοχῇ, ἐν οἷς καὶ πέμπτον κατὰ τὸν 15^{ον} αἰῶνα συγκατηρήθησε, καθολικῇ ψήφῳ καὶ διαγνώσει τῶν τεσσάρων Πατριαρχῶν καὶ τῶν ὑπ' αὐτοὺς Συνόδων, τὸν Πατριάρχην τῆς Μοσχοβίας (β) οὗ τινος τὴν θέσιν κατέλαβεν ἀπὸ Πέτρου τοῦ Μεγάλου ἡ διοικοῦσα Σύνοδος, ἣτις Πατριαρχικὴ διὰ τοῦτο καλεῖται (ἅτε δὴ ἐξεικονίζουσα πρόσωπον Πατριάρχου) καθὼς καὶ ἡ ὑπ' αὐτὴν Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία (κάντεῦθεν ὑπεροχικὸν ἔχουσα χαρακτῆρα ἐν τῇ τάξει τῆς ἱεραρχίας, καὶ διάφορον τῶν ἄλλων αὐτοκεφάλων ἐκκλησιῶν, οἷον τῆς Κύπρου κλπ.). Ὑπάρχει ἤδη ἐν τῇ κατὰ τὴν Αὐστριακὴν ἐπικράτειαν Ὀρθόδοξῳ Ἐκκλησίᾳ Ἱεράρχης τις, ἀπὸ τοῦ 1848 κατ' αὐτοκρατορικὴν φιλοτιμίαν τῆς Α. Κ. Β. Μ, τιτλωνυμούμενος Πατριάρχης, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος, λέγω,

(α) Ἰδοὺ διατὶ οὕτω ταχέως ἐλησμοιήθη τὸ ὄνομα τοῦ λεγομένου Πατριάρχου Τουρνόβου. Ἰδοὺ διατὶ οὐδέποτε συγκατηρήθη ἢ ἐμνημονεύθη μετὰ τῶν Πατριαρχικῶν ἐν τοῖς ἱεροῖς διπτύχοις· ἰδοὺ τίνος ἕνεκεν ΟΥΚ ἔλαβε τὸ ἐνεργεῖν ποτε εἰς τὴν καθόλου ἐκκλησίαν, κτλ.

(β) Μέχρι τοῦ 15^{ου} αἰῶνος ὁ Ἱεράρχης Μόσχας ἦν ὑποκείμενος τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριάρχῃ· τῷ δὲ 1593 ἀνεκηρύχθη αὐτοκέφαλος (πάνυ ὀρθῶς καὶ δικαίως διὰ τὸ εἶναι τὴν Ῥωσσίαν ἐπικράτειαν ἀνεξάρτητον) ἐπιχορηγηθέντος αὐτῷ τοῦ Πατριαρχικοῦ ἀξιώματος, οὐχὶ μονομερῶς, ἀλλὰ ψήφῳ τῆς καθόλου ἐκκλησίας.

Καρολουπόλεως (Κάρλοβιτζ) (α). ἄλλ' ἡ ὀρθόδοξος
 ἱεραρχία οὐδόλως ἀνεγνώρισε τὸν Πατριαρχικὸν τοῦτον
 τίτλον (β). Πέντε γὰρ οἶδε Πατριαρχικὰς ἐκκλησίας καὶ
 πάλαι καὶ νῦν· πρὸ μὲν τοῦ σχίσματος, τὴν τῆς Ῥώμης,
 Κωνσταντινουπόλεως, Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας καὶ
 Ἱεροσολύμων· ἀπὸ δὲ τοῦ σχίσματος, τὴν τῆς Κωνσταν-
 τινουπόλεως, Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας, Ἱεροσολύμων
 καὶ Μοσχοβίας (γ). Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς Πατριαρχι-

(α) Τὰ προνόμια τοῦ ποτὲ Ἀκυλητίας ἢ Βενετίας Ἀρχιεπι-
 σκόπου ἢ μᾶλλον τοῦ Πεκίου φαίνεται πως κληρονομήσας ὁ
 ῤηθεὶς αὐτοκέφαλος ἱεράρχης, ὅστις μετὰ ἐξ ἐτέρων Μητροπο-
 λιτῶν συγκροτεῖ τὴν Σύνοδον τῆς ἐν Αὐστρίᾳ Ὀρθοδόξου Ἐκ-
 κλησίας. Μετὰ τὴν περιώνυμον μεταξὺ Ὀθωμανῶν καὶ Γερμα-
 νῶν ἐν Καρλοβίτζῃ συνθήκῃ (1688), συγκαταθέσει τῆς Τ. Π.
 περιελθουσῶν ἐπαρχιῶν τινων ὑπὸ τὰ σκῆπτρα τοῦ Αὐτοκράτο-
 ρος τῆς Γερμανίας, ὁ Μητροπολίτης Καρλοβίτζης, πρότερον
 τελῶν ὑπὸ τὸν Πεκίον, κατέστη Ἀρχιεπίσκοπος αὐτοκέφαλος
 καὶ αὐτόνομος· τούτῳ δὲ καθυπετάγησαν οἱ ἐξῆς Μητροπολίται
 Ἀρχιεπίσκοποι καὶ Ἐπίσκοποι ὡσαύτως ὑπὸ τὸν Πεκίον πρόφην
 τελούντες· ἦτοι ὁ Μητροπολίτης Μπουντιουμίου, ὁ Ἀρχιεπίσκο-
 πος Μπάτζινας, ὁ Ἐπίσκοπος Ἐνόβου καὶ Ἰονοπόλεως, ὁ Ἐπί-
 σκοπος Γκιούλης καὶ Λιπόβου, καὶ ὁ Ἐπίσκοπος Ποζιέγας· ἰ-
 στέον δ' ὅτι ἡ ἐν Αὐστρίᾳ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία λαμβάνει τὸ
 ἄγιον μῦρον ἐκ τῆς Ῥωσικῆς.

(β) Ὁ τίτλος οὗτος ἐδόθη τῷ Καρολουπόλεως ἐπὶ τῆς Οὐγ-
 γρικῆς ἐπαναστάσεως.

(γ) « Ἡ ἁγία καὶ ἱερὰ Μεγάλη Σύνοδος (θεσπίζει ὁ Συνοδικὸς
 » Τόμος) ἐψηφίσατο τὴν ἁγιωτάτην Ἐκκλησίαν τῆς βασιλευ-
 » ούσης πόλεως μεγάλης Μοσχοβίας εἶναι καὶ λέγεσθαι Πα-
 » τριαρχεῖον, καὶ πᾶσαν τὴν Ῥωσσίαν καὶ τὰ ὑπερδόρεια μέ-
 » ρη ὑποτάσσεσθαι τῷ ταύτης Πατριαρχικῷ θρόνῳ ἐν τοῖς Ἐκ-
 » κλησιαστικοῖς. Τὸν δὲ Μακαριώτατον ταύτης Ἀρχιεπίσκοπον
 » ἔχειν τὴν τάξιν μετὰ τὸν Ἱεροσολύμων, ἐν τε τοῖς ἱεροῖς δι-
 » πτύχοις καὶ ταῖς Συνελεύσεσιν ὑπερέχειν τε πάντων τῶν
 » Μητροπολιτῶν, Ἀρχιεπισκόπων καὶ Ἐπισκόπων, ἐν ὅλῃ τῇ

κῆς τιτλωνυμίας τοῦ Ἀρχιερέως Τορνόβου καὶ τῆς νομιμότητος αὐτῆς.

§. 56. Ἐπανερχόμενοι δὲ εἰς τὴν ἔρευναν τῆς ἀναδείξεως τῆς Ἐκκλησίας Τορνόβου εἰς αὐτοκέφαλον ἀπλῶς καὶ αὐτόνομον, λέγομεν, ὅπερ καὶ ἐν ἀρχῇ τοῦ παρόντος κεφαλαίου, ὅτι ἡ σύστασις αὐτῆς ἐστὶν ἀδόκιμος, ὥς ἀντιβαίνουσα εἰς τὸν κῆ. κανόνα τῆς Δ'. Οἰκουμενικῆς, ἅτε δὴ τῆς Κάτω Μοισίας, ἐνθα κεῖται τὸ Τόρνοβον, περιλαμβανομένης ἐν τῇ Θρακικῇ, καὶ ἐπομένως ὅτι τὸ ψήφισμα τοῦ Γερμανοῦ καὶ τὸ βασιλικὸν θέσπισμα τοῦ Ἰωάννου εἰσὶν ἄκυρα καὶ ἀνίσχυρα. Οὐδὲ γὰρ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος ἐξουσίαν ἔχει ἀκυρῶσαι κανόνα Οἰκουμενικῆς Συνόδου, πολλῶ δ' ἤττον Πατριάρχης ἢ μερικὴ τις Σύνοδος. Καὶ γίνονται μὲν ἐστὶν ὅτε καιρικῶν ἕνεκα περιστάσεων, συγκαταβάσεις καὶ οἰκονομίαι, ἀλλ' αὗται εἰσὶ προσωριναί, οὐδόλως λαμβάνουσαι κύρος ἀπόλυτον παρὰ τῇ Καθόλου Ἐκκλησίᾳ. Αἱ

» καθολικῇ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίᾳ· τῆς δὲ παροικίας ἐκείνης
 » Μοσχοβίας καὶ πάσης Ῥωσσίας καὶ τῶν ὑπερβορείων μερῶν
 » κεφαλὴν εἶναι καὶ ἐπιγιγνώσκεισθαι, κατὰ τὸν λδ. τῶν ἀγίων
 » καὶ πανευφύμων Ἀποστόλων κανόνα· Ἀδελφὸν εἶναι καὶ λέ-
 » γεσθαι τῶν Ὀρθοδόξων Πατριαρχῶν μετὰ τῆς τοῦ Πατριάρχου
 » ἐπωνυμίας, ὁμοταγῇ τε καὶ σύνθρονον καὶ ἴσον τῇ ἀξίᾳ· ἐπιγρά-
 » φεσθαι τε καὶ ὑπογράφεσθαι, κατὰ τὴν συνήθειαν τῶν ὀρθοδό-
 » ξων Πατριαρχῶν, Πατριάρχῃ Μοσχοβίας καὶ πάσης Ῥω-
 » σίας καὶ πάντων τῶν ὑπερβορείων μερῶν » κτλ. ἀνηγορεύ-
 θη δὲ ἡ Μητρόπολις Μοσχοβίας εἰς Πατριαρχεῖον ἐν τῷ Πα-
 τριαρχικῷ τῆς Παμμακαρίστου ναῷ (τῷ νῦν Φετιγρὲ Τζαμισί)·
 παρὰ τῶν τεσσάρων Πατριαρχῶν, Ἱερεμίου Κωνσταντινουπό-
 λεως, Μελετιίου Ἀλεξανδρείας ἔχοντος καὶ τὴν γνώμην τοῦ Ἀν-
 τιοχείας Ἰωακείμ, καὶ Σωφρονίου Ἱεροσολύμων τῶν προνομίων
 τοῦ Πατριάρχου τῆς Ῥωσσίας, μέμνηται, ὥς εἶδομεν καὶ ἡ ἐπὶ
 Καλλινίκου ἐγκύκλιος τῆς Μ. Ἐκκλησίας.

ρουμένης δὲ τῆς περιστάσεως ἐκείνης, παύει καὶ ἡ οἰκονομία, καὶ οἱ κανόνες προσκτῶνται πάλιν πᾶσαν τὴν ἑαυτῶν ἰσχὺν καὶ ἐνέργειαν. Ὁ οὖν ἱερὸς Γερμανὸς, κἂν ὑποτεθῇ ἐκδούς ψήφισμα Συνοδικόν, πάντως ἔπραξε τοῦτο ἡ ἀκουσίως, ὑποχωρήσας εἰς τὴν πολιτικὴν ἀνάγκην καὶ τὴν αὐθαίρετον ἐπιμονὴν τῶν κρατούντων (ὅπερ καὶ τὸ πιθανώτερον· ὅποσον γὰρ ἦν ζηλωτὴς τῶν πατρικῶν παραδόσεων καὶ τῶν Συνοδικῶν ὄρων καὶ κανόνων, γίγνεται δηλὸς ἡμῖν ἐκ τῆς πρὸς Ἀδριανὸν τὸν Δ'. λαμπρᾶς καὶ κατανυκτικῆς αὐτοῦ ἐπιστολῆς, ἀναγινωσκομένης ἐν τοῖς Πρακτ. τῶν ἱερ. καν. τόμ. Β'. σελ. 998) ἡ ἐξ ὀλιγωρίας καὶ ἀκηδίας· ἀλλὰ κἂν τε τὸ πρῶτον κἂν τὸ δεύτερον δοθείη, ἡ πρᾶξις αὐτοῦ ἐπίσης ἐστὶν ἄκυρος καὶ ἀνίσχυρος.

§. 57. Εἶδομεν ἐν τοῖς προηγουμένοις (σελ. 53 καὶ 55) ὅτι δύο Πατριάρχαι, ὁ Κωνσταντινουπόλεως Ἀνατόλιος καὶ ὁ Ἀντιοχείας Μάξιμος διὰ ψηφίσματος Συνοδικοῦ ἀνέδειξαν τὴν Ἐπισκοπὴν Βηρυτοῦ Μητρόπολιν, τελοῦσαν τὸ πρότερον ὑπὸ τὴν Μητρόπολιν Τύρου· καὶ ὅτι ἡ Δ'. Οἰκουμένη ἡχύρωσεν αὐτό, καθὼς καὶ τὸ βασιλικὸν θέσπισμα τοῦ Μεγάλου Θεοδοσίου, ὡς ἀντιβαίνοντα εἰς τὸν δ'. καν. τῆς Α'. (σελ. 56). Ἐξ ἀναλογίας οὖν κρίνοντες, θαρρῶντως ἀποφαινόμεθα ὅτι ἡ πρᾶξις τοῦ τε Αὐτοκράτορος Ἰωάννου καὶ τοῦ Πατριάρχου Γερμανοῦ ὡς ἀντιμαχομένη τοῖς ἱεροῖς κανόσιν ἐστὶν ἄκυρος καὶ ἐκκλησιαστικῶς καὶ πολιτικῶς κατὰ τὸ, « πάντα τὰ ἐξ ἀρχῆς ἐκ τῶν θείων κανόνων ἀφορισθέντα ΑΠΤΩΤΑ μένειν... ἀργεῖν δὲ ΠΑΝΤΑ, τοῦτο μὲν θεῖα (βασιλικά) ψηφίσματα, τοῦτο δὲ καὶ ἀποφάσεις ΟΙΩΝΔΗΠΟΤΕ δικαστηρίων » καὶ « ΟΥΚ ἔξεστιν ἀλλοτριᾶς Ἐκκλησίας δίκαια

ΕΤΕΡΟΥΣ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥΣ περιαιρείσθαι ΜΕΤΑ ΘΕΙΟΝ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΝ » « κατὰ τῶν κανόνων ΜΗΔΕΝ πραγματικὸν ἰσχύσει » « ΟΛΑ τὰ πραγματικὰ ἀργήσει » » ΠΑΝΤΕΣ (οἱ Πατέρες) ΤΑ ΑΥΤΑ ΛΕΓΟΜΕΝ » « τὰ ἀρέσκοντα τῇ ἁγίᾳ Συνόδῳ (ἀνακράζει καὶ ἡ πολιτικὴ ἐξουσία) εἰς τὸν ΑΠΑΝΤΑ ΧΡΟΝΟΝ βέβαια φυλαττέσθω » καὶ « κατὰ τὴν ψῆφον τῆς ἁγίας Συνόδου ΚΑΙ ΕΝ ΤΑΙΣ ΑΛΛΑΙΣ ΑΠΑΣΑΙΣ ΕΠΑΡΧΙΑΙΣ τὰ τῶν κανόνων κρατεῖτω » (αὐτόθι).

§. 58. Δεδόσθω προσέτι ὅτι ὁ ἀρχιερατικὸς θρόνος τοῦ Τορνόβου ἀνεδείχθη αὐτοκέφαλος διὰ τὴν θεοσεβειαν τοῦ ἀρχοντος τοῦ Βλαχοβουλγαρικοῦ Κράτους Ἀσάνῃ καὶ διὰ τὴν ἀρετὴν τοῦ τότε Ἀρχιερατεύοντος· ἀλλὰ καὶ κατὰ ταύτην τὴν ὑπόθεσιν ἡ τιμὴ αὕτη οὐκ ἠδύνατο ὑπάρχειν μόνιμος, ὡς θερὰ, διαρκὴς καὶ διὰ παντός ὑποχρεωτικὴ ὡς πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν. — Παράδειγμα. Ὁ ἱερός Ἰωάννης ὁ Εὐχαίτων (ὁ καὶ συγγραφεὺς τῆς ἀκολουθίας τῶν τριῶν μεγάλων Ἱεραρχῶν) ἀνεδείχθη βασιλικῷ δόγματι καὶ Πατριαρχικῷ ψηφίσματι διὰ τὴν ἀρετὴν αὐτοῦ καὶ παιδείαν Μητροπολίτης· ἀλλὰ, μετὰ θάνατον αὐτοῦ, τὰ Εὐχάϊτα ἐπανῆλθον εἰς τὴν προτέραν αὐτῶν τάξιν, δηλονότι ἐγένοντο πάλιν Ἐπισκοπὴ τῆς Μητροπόλεως Γαγγρῶν (α)· τί οὖν; λογισέον τὴν πρᾶξιν

(α) Οἱ Αὐτοκράτορες καὶ Πατρίάρχαι τιμῶντες πολλάκις ἡ τὸ ἐπίσημον τῶν πόλεων, ἡ καὶ τὴν ἀρετὴν τῶν ἐν αὐταῖς ἐδρευόντων Ἱεραρχῶν, ἡ καὶ δι' ἄλλας τινὰς ἐξαιρετικὰς περιστάσεις, ἐδωροῦντο αὐτοῖς προνόμια καὶ τίτλους ὑπεροχικοῦς· ὡς λ. χ. εἰς τοὺς Μητροπολίτας Θεσσαλονίκης καὶ Μονεμβασίας ὁ τίτλος *Παραγιώτατος*, καὶ τὸ πατριαρχικὸν προνόμιον

ταύτην βιαίαν, αὐθαίρετον καὶ ἀντικανονικὴν; κατακρι-
τέος ὁ Μητροπολίτης Γαγγρῶν ὡς φιλόδοξος καὶ
φιλάδικος; ΟΥΔΑΜΩΣ. — Ἄλλο· Ἡ Μητρόπολις
Δέρκων ἐπροβιάσθη κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα, Συ-
νοδικῇ διαγνώσει (ὡς φαίνεται ἐν τοῖς κώδεξι
τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας) ἐκ τῆς ἐξηκοστῆς ἱεραρχικῆς
βαθμίδος (ὄρ. Συνταγμ. Χρυσ. σελ. 73) εἰς τὴν ὀγδόην·
(α) τὸ μὲν διὰ τὸ οἰκεῖν ἐν Θεραπείοις, ἔδρα τῆς εἰρημέ-
νης ἐπαρχίας, πολλοὺς τῶν ἀρχόντων καὶ λογάδων τοῦ
ἔθνους, τὸ δὲ, καὶ διότι Δέρκων ἦν τῷ τότε ὁ κλεινὸς
ἐπ' ἀρετῇ καὶ παιδείᾳ Σαμουήλ, ὁ μετὰ ταῦτα πατριαρ-
χεύσας κτλ. Αὐτὸ τοῦτο ῥητέον καὶ περὶ τοῦ ἱεραρχικοῦ
θρόνου Τορνόβου· ὁ βασιλεὺς δηλονότι Ἰωάννης καὶ ὁ
Κωνσταντινουπόλεως Γερμανὸς ἡβουλήθησαν, εἴτε τι-
μῶντες τὴν θεοσέβειαν τοῦ ἀρχοντος Ἀσάν, εἴτε καὶ τὴν
ἀρετὴν τοῦ τότε ἀρχιερατεύσαντος, ἀναδείξαι τὴν Ἐκ-
κλησίαν Τορνόβου (ἐνθα ὑπῆρχον τὰ βασίλεια τοῦ Ἀσάν)
αὐτοκέφαλον καὶ αὐτόνομον· ἀλλ' ἡ πρᾶξις αὐτῶν,
κατὰ τὰ προειρημένα, οὐδαμῶς ἦν ἀπολύτως ὑπο-
χρεωτικὴ ὡς πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν· ἠδύνατο ἄρα δι-
καίως καὶ ἐννόμως, ἡ εὐθὺς μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀ-
σάν, ἡ καὶ βραδύτερον, ἐπαναγαγεῖν τὸν εἰρημένον ἀρ-
χιερατικὸν θρόνον εἰς τὴν προτέραν αὐτοῦ πνευματικὴν

τοῦ χρονολογεῖν κατ' Ἰνδικτιῶνας τὰ ἐκδιδόμενα ἐκκλησιασι-
κὰ ἔγγραφα ἐν τοῖς ὁρίοις τῶν ἐπαρχιῶν αὐτῶν, κτλ.

(α) Οἱ Δέρκοι ἦσαν τὸ πάλαι Ἀρχιεπισκοπὴ ἰ.ε. τὴν τάξιν,
ὡς φαίνεται ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν ὑπὸ τὸν Οἰκουμενικὸν θρό-
νον Ἐπαρχιῶν Νείλου τοῦ Δοξαπατρῆ (παρὰ Λέοντι τῷ Ἀλλατ.
de cons. eccl. L. I. C. XXIV. Πρλβ. καὶ Πρακτ. Συν. Τόμ. Β'.
σελ. 929).

ὑποτέλειαν (caussa sublata effectus tollitur) τοσούτω δὲ μᾶλλον, καθ' ὅσον συνέτρεχε πρὸς τοῦτο ὁ κή. κανὼν τῆς Δ'. τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, ὧν μόνων αἱ διατάξεις καὶ τὰ ψηφίσματα ἔχουσι κῦρος ἀπόλυτον ἐν παντὶ τόπῳ καὶ χρόνῳ. Τούτων οὖν οὕτως ἐχόντων, πῶς οἱ ῥηθέντες διατριβογράφοι καθάπτονται οὕτως ἀεικῶς τῆς Μ. τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας ὡς αὐθαιρέτως, ἀδίκως καὶ ἀντικανονικῶς δῆθεν καταργησάσης τὴν ἀνεξαρτησίαν καὶ τὴν αὐτονομίαν τῆς Ἐκκλησίας Τορνόβου; (ἡ γὰρ κατάργησις ταύτης καὶ ἡ ἐπάνοδος ὑπὸ τὸν Πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως ἦν τοσοῦτον ἀντικανονικὴ καὶ αὐθαίρετος, ὅσον ἡ κατάργησις λ. χ. τοῦ Μητροπολιτικοῦ ἀξιώματος τῆς Ἐκκλησίας Εὐχαίτων καὶ ἡ ἐπάνοδος αὐτῆς ὑπὸ τὸν Μητροπολίτην Γαγγρῶν! ἡ αὐτὴ γὰρ σχέσις των προσώπων καὶ τῶν πραγμάτων ὑπάρχει) ἐν τίνι δικαιώματι οὕτως ἐπιμόνως ζητοῦσι τὴν ἀνόρθωσιν τῆς αὐτονομίας αὐτῆς; ἐπὶ τίνος κανόνος ἡ διατάξεως τῆς Οἰκουμενικῆς Ἐκκλησίας στηριζόμενοι; τὸ δὲ παραδοξότερον ὅτι, ἐνῶ ἐπὶ τῆς αὐτονομίας τῆς Τορνοβικῆς Ἐκκλησίας ὀλίγαι τινὲς ἐπαρχίαι τῆς Κάτω Μοισίας ἡ Βουλγαρίας ὑπήγοντο ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν αὐτῆς, τῶν λοιπῶν διατελουσῶν ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ Οἰκουμενικοῦ θρόνου, καὶ ἰδίως τῶν ΠΑΡΙΣΤΡΙΩΝ (κατὰ τὴν μαρτυρίαν Νείλου τοῦ Δοξαπατρῆ, ἀκμάσαντος πολὺ μετὰ τὴν ἀνάδειξιν τοῦ Μητροπολίτου Τορνόβου εἰς αὐτοκέφαλον, ὅρ. σελ. 32 ἐν σημ.), οἷον τοῦ Ῥοδοστόλου ἡ Δοροστόλου (Δρύστρας) κτλ. (α), ἤδη οἱ ζήλωταί τῆς

(α) Ἡ Μητρόπολις αὕτη ἤδη κατὰ τὸν 19. αἰῶνα εἶχε πέντε ἐπισκοπὰς ἐντὸς τῆς περιφερείας τῆς κάτω Μοισίας χειμένας· ὁμοίως καὶ ἄλλαι Μητροπόλεις ὑποκείμεναι τῷ Οἰκουμε-

δόξης τῆς εἰρημένης Ἐκκλησίας ἐπιζητοῦσιν οὐ μόνον τὴν ἀνόρθωσιν τῆς αὐτονομίας αὐτῆς, καὶ τὴν εἰς αὐτὴν καθυπαγωγὴν μόνων ἐκείνων τῶν ἐπαρχιῶν, ἀλλὰ πασῶν ἀνεξαιρέτως τῶν ἐν τῇ Κάτω Μοισίᾳ Μητροπόλεω καὶ Ἐπισκοπῶν καὶ τί λέγω; οὐ μόνον τῶν ἐν τῇ Κάτω Μοισίᾳ ἢ Ἀρκτῷ Θράκῃ ἐπαρχιῶν, ἀλλὰ καὶ πλείστων ἄλλων ἐν τε τῇ Μακεδονίᾳ καὶ τῇ ἐντεῦθεν τοῦ Αἴμου Θράκῃ κειμένων, ἐν αἷς δηλονότι οἰκοῦσι χριστιανοὶ Βουλγαρόφωνοι! καὶ ταῦτα πάντα κατὰ τοὺς θείους καὶ ἱεροὺς κανόνας! Καὶ τί ἄλλο ζητοῦσι; ζητοῦσι προσέτι καὶ τὴν ἀνόρθωσιν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχριδῶν ὡς ἐθνικῆς (ἅτε δὴ καλουμένης Ἀρχιεπισκοπῆς Βουλγαρίας!), ἅμα δὲ καὶ τὴν εἰς αὐτὴν καθυπόταξιν τῶν ἐκκλησιῶν (ὡς ἔστιν ἰδεῖν ἐν ταῖς διατριβαῖς) Βλαχίας καὶ Μολδαβίας (οὐδὲ γὰρ μέλλει αὐτοῖς τί περὶ τούτου διανοοῦνται οἱ ἀδελφοὶ ἡμῶν Ῥουμάνοι ἢ οἱ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις τῆς ποτὲ Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχριδῶν οἰκοῦντες Γραικοὶ ἢ γραικίζοντες Βλάχοι καὶ Ἀλβανοὶ), καίτοι τῆς Ἀλπεστρίας Δακίας ἢ παλαιᾶς ἢ ὑπεριστρίου Δακίας (α) (αὕτη γὰρ

νικῶ Πατριάρχῃ· οἷον ἡ Φιλιππούπολις (Θράκης) εἶχεν ἐπισκοπὰς δέκα· ἡ Τραϊανούπολις (Ροδόπης) ἐπτά· ἡ Ἀδριανούπολις (Αἰμιμόντου) ἔνδεκα (ὅρ. Πίν. Νείλ. τοῦ Δοξ. π. παρ' Ἀλλ. αὐτ. βιβλ. α. κεφ. 25), ἐξ ὧν τινες ἦσαν ὑπεραίμιοι. Πᾶσαι δὲ αὗται, κατὰ τοὺς εἰρημένους ζηλωτάς, ὡς κείμεναι δηλονότι ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς Μοισίας, δέον, ὅπωςδὴποτε, ἐπαναστραφῆναι εἰς τὴν κυριαρχικὴν ἐξουσίαν τοῦ Τορνόβου!

(α) Ἀλπεστρία Δακία ὠνομάσθη, ὥς μοι δοκεῖ, ἡ Μολδο-Βλαχία διὰ τὸ παράκεισθαι τῇ σειρᾷ τῶν Καρπαθείων ὀρέων, ὧν τὸ ὕψος ἐστὶ πρὸς περὶ πῶς πρὸς τὸ τῶν Ἀλπεων· οὕτω καὶ αἱ μεγάλαι σειραὶ αἱ διατέμνουσαι τὴν Σκανδιναβικὴν

ἔστιν ἡ νῦν Μολδοβλαχία (α)· ὁρ. Συνταγ. Χρυσ. σελ. 87—89, πρβλ. καὶ Μελετ. Γεωγρ. σελ. 228) μηδόλως συμπεριλαμβανομένης ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, ἃς περὶ ὁ Ἰουστινιανὸς καθυπέταξεν εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν διοίκησιν τοῦ Ἀχριδῶν διὰ τῆς ρλά. Νεαρᾶς αὐτοῦ, ἀλλὰ μόνῃς τῆς Νέας Δακίας, ἥτοι τῆς Μεδιτερβράνεας καὶ Ῥιπενσίας (σελ. 75).

§. 59. Ἀλλὰ καὶ τί χρὴ μακρηγορεῖν; ἡ Κάτω Μοισία κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν συνεκρότει βασιλείον αὐτόνομον καὶ ἀνεξάρτητον ὑπὸ τὸ ὄνομα Βλαχοβουλγαρικὸν Κράτος· πῶς δέ, καὶ πότε συνέζη καὶ παρὰ τίνων, καὶ πόσον χρόνον διήρκεσεν, εἵπομεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν σελ. 34 σημ. α. Πρβλ. καὶ ἱστορ. ἄτλ. τοῦ Α. Χουζέ. Ἐπειδὴ δὲ (κατ' ἐκείνο τὸ ἀξίωμα) « τὰ ἐκκλησιαστικὰ καὶ μάλιστὰ τὰ περὶ ἐνοριῶν δίκαια ταῖς πολιτικαῖς ἐπικρατείαις τε καὶ διοικήσεσι συμμεταβάλλεσθαι εἴωθεν », εἰκὸς ἦν τὴν Κάτω Μοισίαν, κατασταθεῖσαν ἀνεξάρτητον πο-

χερσόνησον, καὶ διαχωρίζουσαι τὴν Νορβηγίαν ἀπὸ τῆς Σουηδίας ἐπεκλήθησαν *Σκαρδιναῦκαὶ Ἀλπεις*.

(α) Ὅτι ἡ Μολδοβλαχία ἢ *Παλαιὰ Δακία* ἀνῆκε τῷ θρόνῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, αὐτόδηλον. Εἵπερ γὰρ ἡ Ἀλανία καὶ Ῥωσσία οὕτως ἀριστάμεναι, κατὰ τὴν ὁμόφωνον μαρτυρίαν τῶν ἐρμηνευτῶν τῶν ἱερῶν κανόνων, ὑπήγοντο εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως, πολλῶ πλέον ἡ Δακία· ἄλλως τε, πολλοὶ τῶν ἀρχαίων ἱστορικῶν καὶ γεωγράφων, συγκαταλέγουσι τοὺς Δάκας ἐν τοῖς Θρακικοῖς ἔθνεσιν. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἱστορία καὶ ἡ πράξις ἐπιμαρτυροῦσι τοῦτο α) διότι ὁ Συρόπουλος ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς Φλωρεντινῆς Συνόδου (Τμῆμ. Β'. Κεφ. γ'.) ἱστορεῖ ὅτι ἐπὶ τοῦ Αὐτοκράτορος Μανουὴλ τοῦ Παλαιολόγου καὶ τοῦ Πατριάρχου Εὐθυμίου ἐστάλη εἰς Μολδοβλαχίαν Μητροπολίτης ἐκ Κωνσταντινουπόλεως· β')

λιτικῶς, γενέσθαι αὐτόνομον καὶ ἐκκλησιαστικῶς· καὶ πάλιν· καταλυθέντος τοῦ Κράτους τούτου καὶ συμπεριληφθέντος ἐν τῇ ὁλομελείᾳ τῆς Μεγάλης Ὁσμανικῆς Αὐτοκρατορίας, ἐπόμενον ἦν ἐπανελθεῖν καὶ τὴν ἐν αὐτῷ Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν εἰς τὴν προτέραν αὐτῆς στάσιν, συνωδὰ τῷ κή. κανόνι τῆς Δ', τῷ κδ'. τῶν Ἀποστολικῶν, καὶ τῷ θ'. τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ (ὅρ. σημ. β'. τῆς σελ. 13, καὶ γ'. τῆς 25. Πρβλ. καὶ β'. τῆς 30).

§. 60. Ἰκανὰ ταῦτα νομίζω ἵνα πείσωσι πάντα εἰλικρινῇ καὶ εὐσυνειδήτην χριστιανὸν περὶ τῆς νομίμου καὶ κανονικῆς δικαιοδοσίας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου ἐπὶ τῆς ἐν Βουλγαρίᾳ Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Τελευτῶντες δὲ χρέος ἱερὸν ἡγούμεθα, ἵνα ἀποτείνωμεν λόγους τινὰς πρὸς τοὺς εὐαρίθμους συνεργάτας τοῦ ἀντικανονικοῦ ἐκείνου τολμήματος ἀδελφούς ἡμῶν.

Ἀγαπητοὶ ἀδελφοί! πνεῦμα ἔξωθεν ἐπιπνεῦσαν, πνεῦμα δόλιον, πνεῦμα ἐπίβουλον, ζητεῖ ἵνα διασπάσῃ τοὺς ἱεροὺς δεσμοὺς τῆς διοικητικῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐνότητος, δι' ὧν ἐσμέν συνημμένοι. Οἱ περὶ ἐθνικῆς ἱεραρχίας λόγοι οὓς προβάλλεται εἰσὶν ἀπήχημα τῆς φωνῆς

διότι ὁ ἐν τῇ ῥηθείᾳ ψευδοσυνόδῳ συνεδριάσας Μολδοβλαχίας Δαμιανὸς ἦν τοποτηρητὴς οὐχὶ τοῦ Ἀχριδῶν, ἀλλὰ τοῦ Σεβαστείας, Μητροπολίτου δηλονότι ὑποκειμένου τῷ Κωνσταντινουπόλεως· καὶ γ') διότι τινὰ τῶν χειρογράφων Τακτικῶν ἢ ἀρχαίων Συνταγματίων συγκαταριθμοῦσι τοὺς Μητροπολίτας Βλαχίας καὶ Μολδαυίας μετὰ τῶν ἱεραρχῶν τῶν ὑποκειμένων τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριάρχῃ. Πλὴν δὲ τούτων, ὁ Ἡρόδοτος καὶ Στράβων τοὺς τε Γέτας τοὺς ἐκατέρωθεν τῶν ὀχθῶν τοῦ Δανουβίου οἰκοῦντας, καὶ τοὺς Δάκκας ἢ Δάβους συναριθμεῖ ἐν τοῖς Θρακικοῖς ἔθνεσιν· (ὅρ. σημ. γ'. τῆς σελ. 28.)

τοῦ ἐν Ἑδῆμ ὄφρως· κλείσατε, ἀδελφοί, τὰ ὦτα ὑμῶν εἰς τὰς θωπευτικὰς μὲν ἀλλ' ὀλεθρίους εἰσηγήσεις τῶν ἀλλοτρίων, ὅτι « ἡπαλύνθησαν οἱ λόγοι αὐτῶν ὑπὲρ ἔλαιον, καὶ αὐτοὶ εἰσι βολίδες »· ἀπόστητε τῶν κατὰ τῆς Μητρὸς Ἑκκλησίας ἀντικανονικῶν κινήματων· ἀναλογίσθητε, ἀδελφοί, ὁποῖαν εὐθύνην ἀναλαμβάνετε ἀπέναντι τοῦ φιλοχρίστου Βουλγαρικοῦ λαοῦ καὶ παντός τοῦ Ὀρθοδόξου πληρώματος· φοβήθητε τὴν ἀδέκαστον κρίσιν τῆς Ἱστορίας· ἐνθυμήθητε τὸ φοβερόν παράδειγμα τοῦ κατὰ τὸν Γ'. αἰῶνα κατεξαναστάντος Ναυάτου κατὰ τοῦ ἀγιωτάτου Πάπα Κορνηλίου (Εὐσεβ. Ἑκκλ. ἱστορ. Γ'. μγ'. Πρβλ. καὶ Κυπρ. ἐπιστ. μθ'. πρὸς Κορνηλ.), καὶ ἐν μέσῳ τῆς Πρεσβυτέρας Ῥώμης « ἄλλο ἀνορθώσαντος θυσιαστήριον »· ἐνθυμήθητε τὸ ἐλεεινὸν τέλος τοῦ ψευδομονεμβασίας Ἀρσενίου, ἐξεγεροθέντος περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΕ'. αἰῶνος κατὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Παχωμίου, ἀποξέσαντος τὸ μνημόσυνον αὐτοῦ ἐκ τῶν ἱερῶν διπτύχων, καὶ ἀνακηρύξαντος ἑαυτὸν αὐτοκέφαλον καὶ αὐτόνομον (ὅρ. Κρουσ. Τουρκογρ. σελ. 146—151)· ἐνθυμήθητε, ἀδελφοί τὰς φοβεράς ἀποφάσεις τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας καὶ τῶν πανσέπτων Συνόδων κατὰ τῶν τὰ τοιαῦτα τολμώντων (Ἀποστ. λά. τῆς Δ'. ἐκ. τῆς ἐν Καρθ. ι', ια', ξβ'. τῆς Πρωτοδευτ. ιγ', ιδ'. καὶ ιε'. τῆς ἐν Ἀντιοχ. ε'. καὶ τῆς ἐν Γάγγρ. ς'.)· ἴδετε τὴν μεγάλην καὶ κραταιὰν δύναμιν τῆς Ἀρκτου, τὴν ὀρθοδοξοτάτην λέγω, Ῥωσσίαν, μεθ' ὁπόσης εὐλαβείας καὶ σεβασμοῦ προσάγεται πρὸς τὴν Μητέρα τῶν ἐκκλησιῶν· καὶ αὐτὰ δὲ τὰ ἔθνη τῆς Ἑσπερίας κατὰ διαφόρους καιροὺς ἐπεδείξαντο πρὸς τὸν Οἰκουμενικὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως θρόνον βαθυτάτον σέβας (ὥς περὶ τούτου πολλάκις ἀνέγνωμεν ἐν τισι τῶν Εὐρωπαϊκῶν ἐφημερίδων), ἡ Μολ-

δοβλαχία, Σερβία καὶ Ἑπτάνησος, καὶ τοὶ ἐσωτερικῶς αὐτονομούμεναι, ἀναγνώριζουσιν ὁμῶς ὡς πνευματικὴν ἀρχὴν καὶ κεφαλὴν ἑαυτῶν τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην· καὶ τί λέγω; αὕτῃ ἡ Ῥωσσία, καὶ τοὶ Κράτος μέγα καὶ ἀνεξάρτητον, ἐλάμβανεν ὁμῶς προθύμως καὶ ἐκουσίως τοὺς Μητροπολίτας αὐτῆς ἄχρι τοῦ τέλους τοῦ 15'. αἰῶνος παρὰ τῆς Μ. τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας.

Ὁ Θρόνος οὗτος, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί μου, καθ' οὗ οὕτως ἀεικῶς δυσχεραίνετε, πολλὰς καὶ ποικίλας ὑπέστη κατὰ καιροὺς προσβολάς· καὶ ὁμῶς διέμεινεν ἀσάλευτος, ἀκλινὴς καὶ ἀκράδαντος, καθάπερ βράχος πελώριος καὶ οὐρανομήκης, ἐφ' οὗ μανιωδῶς ἀλλ' ἀτελεσφόρως προσαράσσονται τὰ πολύφλοισθα καὶ ἐρισμάραγδα κύματα τῶν ὠκεανῶν· ἀναλογίσθητε, ἀδελφοί, ὁπόσων καὶ ὁποίων ἀγαθῶν πρόξενος γέγονεν ὁ Οἰκουμενικὸς οὗτος Θρόνος πρὸς τὸ εὐσεβέστατον Βουλγαρικὸν γένος (ἐπεὶ δὴ βούλεσθε ἀποκαλεῖν ἑαυτοὺς Βουλγάρους)· παρ' αὐτοῦ ἐλάβετε μετὰ τοῦ φωτός τῆς ἀληθοῦς θεογνωσίας, καὶ γράμματα, καὶ εὐνομίαν καὶ πολιτισμὸν, καὶ πᾶν ἠθικὸν ἀγαθόν· ὑπὸ χειρῶν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου ἔλαβε τὸ ἅγιον Βάπτισμα ὁ ποτὲ ἄρχων ὑμῶν Βόγορις· ὁ Οἰκουμενικὸς οὗτος Θρόνος διέσωσε τέλος πάντων παρ' ὑμῖν τὴν πίστιν ἀμώμητον καὶ ἀκίβδηλον· εἰ μὴ γὰρ οὗτος ἀντετάσσετο γενναίως κατὰ τῶν φιλοδόξων ἀξιώσεων τοῦ Βιτικανοῦ, πάλαι ἂν ἦ ἐν τῇ καθ' ὑμᾶς Βουλγαρίᾳ ὀρθοδοξία ἀπώλετο, καθάπερ ἐν Καλαβρίᾳ, Σικελίᾳ, Ἀπουλίᾳ καὶ ἄλλαις χώραις, ὅσαι ἀποσπασθεῖσαι ἀπὸ τῆς πνευματικῆς αὐτοῦ δικαιοδοσίας, καθυπετάγησαν ὑπὸ τὴν δεσποτείαν τῆς Ῥώμης (ὄρ. σημ. 6'. τῆς σελ. 30). Ζητεῖτε (οἱ μετριώτεροι) Ἀρχιερεῖς ἀποκλειστικῶς Βουλγάρους· ἀλλὰ τοῦτο ἀντιβαίνει, ὡς

προεΐρηται, εἰς τὰς περὶ οἰκουμενικῆς ἀδελφότη-
τος ἀρχὰς τοῦ Εὐαγγελίου, εἰς τὸ πνεῦμα τῆς χριστια-
νικῆς ἀγάπης, ἥτις οὐκ οἶδεν ὅρια ἐθνικοτήτων, καὶ εἰς
τὸ γενικὸν συμφέρον τῆς Ἐκκλησίας· ζητεῖτε ἵνα ἐπιτο-
πίως ἐκλέγητε τοὺς Μητροπολίτας ὑμῶν, ἡ δὲ Μεγάλη
τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία ἀποδέχεται αὐτοὺς καὶ χειρο-
τονῇ ἀθασανίστως· ἀλλὰ τοῦτο προδήλως ἀντίκειται εἰς
τοὺς ἱεροὺς κανόνας· ἀληθῶς οἱ Μητροπολίται ἐξελέ-
γοντο τὸ πάλοι κατὰ χώρας, ἀλλ' οὐχὶ ὑπὸ τοῦ λαοῦ,
ἀλλ' ὑπὸ τῶν Ἐπισκόπων τῆς ἐπαρχίας· γενομένης δὲ
τῆς ἐκλογῆς, ἐχειροτονεῖτο ὁ ὑποψήφιος ἡ ἐπιτοπίως ὑπὸ
τῆς ἐπαρχιακῆς Συνόδου κατ' ἐπιτροπὴν Πατριαρχι-
κὴν, ἥτοι δι' ἐκδόσεως, ἡ ἀπερχόμενος εἰς Κωνσταντι-
νούπολιν ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου (α). νῦν δὲ ἐπειδὴ ἐξέλιπον

(α) Κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους τῆς Ἐκκλησίας ὁ λαὸς με-
τεῖχε μὲν τοῦ ἐκλογικοῦ δικαιώματος, (ὅρ. Σωκρ. Ἐκκλ. ἱστ.
Δ'. 28. Σωζομ. Ἐκκλ. ἱστ. ΣΓ'. 23 καὶ 24. Θεοδωρήτου Ἐκκλ.
ἱστ. Δ'. ζ'. καὶ Cyp. epist. LXVIII)· ἀλλ' ἡ πρωτοβουλία (i-
nitiative) ἀνῆκε πάντοτε εἰς τὴν Σύνοδον τῶν ἐπισκόπων· ἡ
μᾶλλον ὁ μὲν κλῆρος εἶχε κυρίως τὸ δικαίωμα τῆς ἐκλογικῆς
ψήφου, ὁ δὲ λαὸς τὸ τῆς συμμαρτυρίας· ἔνεκα δὲ τῆς ὅπως-
δήποτε κατὰ τόπους ἀναμίξεως τοῦ λαοῦ ἐν ταῖς ἐκλογαῖς
συνέβαινον συνεχῶς ὁχλαγωγίαι καὶ διαπληκτισμοί· δι' αὗ-
τας προσκλαίεται Γρηγόριος ὁ Θεολόγος οὕτως λέγων· « οὐ γὰρ
ἡγνοεῖτο τὸ ὑπεραίρον . . . ἀλλὰ καὶ λίαν ἐπίδηλον ἦν τοῖς τε
ἄλλοις ἅπασιν . . . ὅσον τε περὶ τὸ βῆμα, καὶ ὅσον ἐν τοῖς κα-
θ' ἡμᾶς Ναζιραίοις (κληρικοῖς) ἐφ' οἷς ΕΛΕΙ τὰς τοιαύτας προ-
βολὰς (τοῦ ἐπισκοπικοῦ ἀξιώματος) κείσθαι ΜΟΝΟΙΣ, καὶ οὐ-
δὲν ἄρ εἶη τῇ Ἐκκλησίᾳ κακόν. » πρὸς κατάπαντι οὖν τῶν
διαπληκτισμῶν καὶ ἐρίδων ἡ ἐν Λαοδικείᾳ Σύνοδος ἐξέδωκε
τὸν ἀνωτέρω κανόνα, δι' οὗ ἀπαγορεύει τὴν ἀνάμιξιν τοῦ Ο-
ΧΛΟΥ ἐν ταῖς ἐκλογαῖς τῶν ἐπισκόπων, καὶ ὃν περ ἐπικυροῖ, ὡς
εἶδομεν, καὶ ἡ Οἰκουμενικὴ Ζ'.

δλοσχερῶς σχεδὸν αἱ ἐπαρχιακαὶ Σύνοδοι, οἱ Μητροπο-
 λιται ψηφίζονται καὶ χειροτονοῦνται ὑπὸ τῆς ἐν Κων-
 σταντινουπόλει Κεντρικῆς Συνόδου (λαμβάνομένης ὑπ'
 ὄψιν πολλάκις καὶ τῆς αἰτήσεως τῶν προϋχόντων τῆς
 χηρευούσης Μητροπόλεως, εἴ ποτ' ἐστὶν εὐλογος, καὶ τὸ
 προβαλλόμενον πρόσωπον ὑπάρχει δεδοκιμασμένον
 ἐπὶ σεμνότητι βίου, ἱκανότητι, ὀρθοφροσύνη καὶ
 πίστει πρὸς τὸ Βασιλεῖον Κράτος). Ὅτι δὲ ἐκλογὴ
 Ἀρχιερέως, χωρὶς Συνόδου γινομένη, ἐστὶ παράνομος,
 ἀποφαίνεται ἡ ἐν Ἀντιοχείᾳ ἁγία Σύνοδος, ἐπικυρωθεῖσα
 ὑπὸ τῆς **Γ'**. Οἰκουμενικῆς· « εἴ τις Ἐπίσκοπος σχολά-
 ζων ἐπὶ σχολάζουσιν Ἐκκλησίαν ἑαυτὸν ἐπιβρίψας, ὑφ-
 αρπάξοι τὸν θρόνον δίχα Συνόδου τελείας, τοῦτον
 ἀπόβλητον εἶναι καὶ εἰ **ΠΑΣ Ο ΛΑΟΣ** ἔλοιτο αὐτόν »
 (καν. ις'). (α)· καὶ « **ΜΗ ΤΟΙΣ ΟΧΛΟΙΣ** ἐπιτρέπειν τὰς
 ἐκλογὰς ποιεῖσθαι τῶν μελλόντων καθίστασθαι εἰς Ἱερα-
 τεῖον » (καν. ιγ'. τῆς ἐν Λαοδικείᾳ· πρβλ. καὶ ε. τῆς αὐ-
 τῆς)· καὶ « πᾶσαν ψῆφον γινομένην παρὰ ἀρχόντων Ἐπι-
 σκόπου, ἡ Πρεσβυτέρου, ἡ Διακόνου, ἄκυρον μένειν...
 δεῖ γὰρ τὸν μέλλοντα προβιβάζεσθαι εἰς ἐπισκο-
 πὴν **ΥΠΟ ΕΠΙΣΚΟΠΩΝ ΨΗΦΙΖΕΣΘΑΙ**, καθὼς παρὰ
 τῶν ἁγίων Πατέρων τῶν ἐν Νικαίᾳ ὥρισται, ἐν τῷ κα-
 νόνι τῷ λέγοντι· « Ἐπίσκοπον προσήκει μάλιστα
 μὲν ὑπὸ πάντων τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ καθίστασθαι·
 εἰ δὲ δυσχερὲς εἴη τὸ τοιοῦτον, ἡ διὰ κατεπείγουσαν ἀ-
 νάγκην, ἡ διὰ μῆκος ὁδοῦ, ἐξάπαντος τρεῖς ἐπὶ τὸ
 αὐτὸ συναγομένους, συμψήφων γινομένων καὶ
 τῶν ἀπόντων, καὶ συντιθεμένων διὰ γραμμάτων

(α) Πρβλ. καὶ ιθ'. τῆς αὐτῆς· διελθέτω δὲ ὁ ἀναγινώσκων
 μετὰ προσοχῆς καὶ τὸν ε. εἰ βούλοιτο.

τότε τὴν χειροτονίαν ποιεῖσθαι » (καν. γ'. τῆς Ζ' καὶ δ'. τῆς Α'). (α). Ζητεῖτε (οἱ τολμηρότεροι) τὴν ἀνόρθωσιν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχριδῶν καὶ τῆς λεγομένης Πατριαρχίας Τορνόβου, δισχυριζόμενοι ἅμα ὅτι ὁ Οἰκουμενικὸς Θρόνος οὐδὲν κανονικὸν δικαίωμα κέκτηται ἐπὶ τῆς Βουλγαρίας· ἀλλὰ πεισθήσεσθε πάντως ἂν ἀποκαταλήπτως καὶ ἐν πνεύματι χριστιανικῆς ἀγάπης ἀναγνώσητε τὸ παρὸν φιλοπόνημα, ὅτι τὰ αἰτήματα καὶ οἱ δισχυρισμοὶ ὑμῶν εἰσιν ἀβάσιμοι καὶ ἀστήρικτοι. Ἀγανακτεῖτε κατὰ τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας, ὡς ἀποκαθίσωσης ἐν τῇ ὑμετέρᾳ πατρίδι Ἀρχιερεῖς μὴ εἰδότας τὴν ἐπιχώριον γλῶσσαν· καὶ ὅμως ὅσοι τῶν Γραικῶν Ἀρχιερέων προΐστανται ἐπαρχιῶν Βουλγαρικῶν, οὗτοι πάντες, μηδενὸς ἐξαιρουμένου, ἐν βραχεὶ διαστήματι χρόνου, εἴτε διὰ τὴν ἀνάγκην, εἴτε διὰ τὴν ἐνοῦσαν αὐτοῖς εὐφυίαν ἐξέμαθον τὴν Βουλγαρικὴν, καὶ πᾶσαν δὲ ἱερὰν τελετὴν οἶδασιν ἐπιτελεῖν Σλαβιστὶ μετὰ τῆς αὐτῆς ἀκριβείας, μεθ' ὅσης καὶ οἱ ἐκ Βουλγάρων τὸ γένος ἔλκοντες Ἱεράρχαι· δυσανασχετεῖτε κατὰ τῶν Γραικῶν Ἀρχιερέων, ὡς δῆθεν καταδιωκόντων τὴν Βουλγαρικὴν· ἀλλὰ τοῦτο ἀπεδείχθη ἀνυπόστατον καὶ ἀνυπαρκτον· τοῦναντίον δὲ ἐν πολλαῖς μικταῖς ἐπαρχίαις, ἐνθα μάλιστα ἐπικρατεῖ τὸ γραικικὸν στοιχεῖον, τὰ ἀπ' αἰώνων ἐκκλησιαστικὰ καθεστῶτα μετεκινήθησαν, ἀποβληθείσης ἐκ τῶν ἱερῶν ναῶν τῆς ἐλληνικῆς, καὶ ἀντεισαχθείσης ἀποκλειστικῶς τῆς Σλαβικῆς.

Ἀγανακτεῖτε κατὰ τῶν Ἀρχιερέων ὑμῶν διὰ τὰς καθ' ὑμῶν πολυειδεῖς δῆθεν καταπιέσεις, καὶ ταύτας ἐν ἐφημερίσι καὶ φυλλαδίοις περισσεύετε, προκαλοῦντες

(α) Πρὸς καὶ ἰθ'. τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ.

ἀναιτιῶς τὴν κατὰ τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας μομφὴν τῶν ὑπεναντίων! ὁμολογῶ, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, ὅτι τὸ σύστημα τῆς διατροφῆς καὶ συντηρήσεως τῶν πνευματικῶν ποιμένων ἐστὶν ἐλλειπές· ἀλλὰ τοῦτο προέρχεται, ὡς καὶ ὑμεῖς καλῶς οἶδατε, ἐκ τῆς παντελοῦς ἐλλείψεως πόρων σταθερῶν καὶ ὠρισμένων. Τὸ πάλαι πᾶσαι αἱ Μητροπόλεις ἦσαν πεπροικισμέναι πολλοῖς κινήτοισι καὶ ἀκινήτοισι τῶν πτωχῶν ἀναθήμασιν, ἐξ ὧν ὁ κληρὸς ἐπορίζετο τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἐν ἀνέσει· πλήν δὲ τούτων ὑπῆρχον καὶ τὰ (ἐν ταῖς Ἀποστ. Διαταγ. ταῖς ὑπὸ Κλήμεντος βιβλ. Ε΄.) καλούμενα ἐκούσια, ἤτοι ἀπαρχαὶ ξηρῶν καὶ ὑγρῶν προϊόντων (ἅτινα ἐδίδοντο καὶ τοῖς Λευίταις) κτλ. σήμερον ὁμως οὐδεμία Μητρόπολις ἢ Ἐπισκοπὴ ἔχει γαίας ἢ κτήματα· καὶ αὐτὰ δὲ τὰ ἐκούσια (ἀναλογοῦντα πρὸς τὰ λεγόμενα κανονικὰ) ἐκ τῶν πλείστων ἐπαρχιῶν, καὶ ἰδίως τῶν τῆς Ἑλλάσσονος Ἀσίας, ἐξέλιπον· τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον προσέτι οὐδεμίαν ἔχει πρόσδοτον ὠρισμένην καὶ τακτικὴν· καὶ διὰ τοῦτο ἐξ ἀπολύτου ἀνάγκης ἐπενοήθησαν τὰ λεγόμενα ἀρχιερατικὰ φιλότιμα πρὸς τὴν διατροφήν τοῦ Πατριάρχου καὶ συντήρησιν τοῦ κοινοῦ ταμείου τοῦ Γένους, ὅπερ ἐτησίως μεγάλας ἀναλίσκει χρηματικὰς ποσότητας εἰς περίθαλψιν πτωχῶν, ἱερωμένων τε καὶ λαϊκῶν, συντήρησιν σχολείων, καὶ εἰς ἄλλας ἀνάγκας τοῦ Γένους· ὁ οὖν νέος Ἀρχιερεὺς ἀπερχόμενος εἰς τὴν παρὰ Θεοῦ ἐκλήθη ἐπαρχίαν, ὑποχρεοῦται ἵνα ἀποτίσῃ τὰ γενομισμένα ταῦτα φιλότιμα, ἅτινα κοινῇ συναινέσει παντὸς τοῦ ἱεραρχικοῦ συλλόγου καὶ τοῦ ὀρθοδόξου λαοῦ καθάπαξ ἐκανονίσθησαν (ὧν τινων ὁμως τὸν ἐθνοφελῆ σκοπὸν καὶ τὴν εὐσχημον προσηγορίαν ἢ κακοβουλία τινῶν ἐν ἐπιγνώσει διέσρεψεν, ἐπὶ μομφῇ τοῦ εὐα-

γοῦς καὶ πολυπαθοῦς Ὁρθοδόξου Κλήρου, ἀσυνειδήτως ἀποκαλέσασα Σιμωνίαν)· τῶν δὲ σχετικῶς μικρῶν προσόδων τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ, μέρος μὲν δαπανᾷ εἰς ἐνίδρυσιν σχολείων, ἐκπαίδευσιν νέων, περίθαλψιν ὀρφανῶν καὶ χηρῶν, καὶ εἰς ἄλλας ἐπαρχιακὰς ἐκτάκτους ἀνάγκας· μέρος δὲ πάλιν συνεισφέρει κατ' ἔτος πρὸς συντήρησιν τοῦ ἐν Χάλκῃ Ἱεροσπουδαστηρίου, τῆς ἐν Φαναρίῳ Μεγάλῃς τοῦ Γένους Σχολῆς καὶ τῆς ἄλλης αὐτόθι κειμένης Προκαταρκτικῆς κλπ. Εἰ δὲ καὶ τις ὡς ἐκ τῶν πολλῶν χρημάτων ὑποχρεώσεων καὶ τῶν ἄλλων αὐτοῦ ἰδιωτικῶν ἀναγκῶν παρενεχθεῖς, ἐφάνη αὐτῇρότερος περὶ τὴν λῆψιν τῶν δικαιομάτων αὐτοῦ, ἀλλ' ἡ αὐστηρότης αὕτη παραβαλλομένη πρὸς τοὺς πόνους καὶ μόχθους, οὓς καταβάλλει ἀνενδότως ὑπὲρ τῶν πνευματικῶν καὶ βιωτικῶν συμφερόντων τοῦ ποιμνίου αὐτοῦ μηδενίζεται· ὁ δὲ ὀρθὸς λόγος, ἡ χριστιανικὴ ἀγάπη, καὶ τὸ πρὸς τὴν ἱερὰν ἡμῶν θρησκείαν ὀφειλόμενον σέβας ἐπιβάλλουσιν εἰς πάντα εὐσυνείδητον καὶ ἐχέφρονα χριστιανόν, ἐν τοιαύτῃ τινὶ περιπτώσει, συγκατάβασιν καὶ ἀνοχήν.

Ἄλλ' ἀφέντες, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί μου, τὰς τοιαύτας αἰτιάσεις καὶ μεμφιμοιρίας, ἀποτρέψατε τὰ ὦτα ὑμῶν ἀπὸ τῶν εἰσηγήσεων τῶν ἄλλοτρίων, οἵτινες θωπεύοντες ὑμᾶς δι' εὐσχήμεν ὀνομάτων· ἐθνικὴ γλῶσσα, ἐθνικὴ Ἱεραρχία κτλ. ἐπιζητοῦσιν ἵνα ἀποσπάσωσιν ὑμᾶς ἀπὸ τῆς πνευματικῆς δικαιοδοσίας τοῦ Οἰκουμενικοῦ θρόνου, ὃν ἀποστυγοῦσι καὶ φρίττουσι, καὶ οὕτως ἀπομονώσαντες ὑμᾶς καὶ ἀποχωρίσαντες ἀπὸ τῆς Γραικικῆς ὀλομελείας, κατορθώσωσιν εὐχερέστερον τὰ κατὰ τῆς Ὁρθοδοξίας ἐπίβουλα αὐτῶν βουλευματα. Ἀνάγνωτε μετὰ προσοχῆς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν ἀπὸ τοῦ

Θ'. αἰῶνος καὶ ἐξῆς, ἤτοι ἀπὸ τῆς ἡμέρας καθ' ἣν ἔλαβε τὸ ἄγιον βάπτισμα ὑπὸ χειρῶν τοῦ Μεγάλου Φωτίου ὁ θεόχριστος Ἡγεμὼν Βόγορις ἐν τῷ περιωνύμῳ ναῷ τῶν Βλαχερνῶν, καὶ γνῶσεσθε τὴν φοβεράν ταύτην ἀλήθειαν· ἀνέκαθεν συνείδον οἱ ἀντικείμενοι ὅτι διὰ τῆς θρησκευτικῆς καὶ κανονικῆς ἐνότητος τῶν δύο νοημονεστέρων καὶ πολυπληθεστέρων χριστιανικῶν λαῶν τῆς Ἀνατολῆς, Γραικῶν, φημί, καὶ Βουλγάρων, ὅτι ἔσεται ἀκατάβλητος καὶ ἀκαταγώνιστος ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία, καὶ ὅτι οὐδὲν ἀνύσουςι κατ' αὐτῆς· διὰ τοῦτο εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἐπὶ διαφόροις εὐσχήμοις προφάσεσιν ἀπεπειράθησαν ἵνα ἀποσπάσωσι τὸ φιλόχριστον Βουλγαρικὸν γένος ἀπὸ τῆς πρὸς τὸν Πατριαρχικὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως θρόνον κανονικῆς καὶ νομίμου συναφείας. Ἀλλ' ἐπεὶ δὴ ἅπαντα τὰ μηχανήματα ὅσα κατεπανουργεῦσαντο κατὰ τῶν Ὁρθοδόξων ἡμῶν κατὰ πᾶσαν τὴν σειρὰν τῶν παρελθόντων αἰώνων ἀράχνης εὐχοπώτερον διεσπᾶσθαι, τί μηχανῶνται; περισσεύουσιν τὸ γλυκὺ τῆς ἐθνικότητος ὄνομα, ὑπεγείρουσιν ἐπιδεξιῶς τὰς μεταξὺ ἀδελφῶν ἀντιζηλίαν, ἀναπλάττουσι καὶ διαδίδουσι διὰ τῶν ὀργάνων αὐτῶν καταπιέσεις καὶ καταθλίψεις ἀφορήτους τοῦ Γραικικοῦ Κλήρου, σκανδαλίζουσι καὶ ἀναταράττουσι τὰς συνειδήσεις τοῦ ὀρθοδόξου πληρώματος, καὶ, τέλος πάντων, ἐπιβρίπτουσιν ἀναφανδὸν ἐν τῷ μέσῳ τὴν δᾶδα τῆς διχονοίας! καὶ πότε; κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ Πάσχα· καθ' ἣν δηλονότι ἡμέραν ἡ πρώτη λέξις ἡ ἐξελθούσα ἐκ τῶν μελιφθόγγων χειλέων τοῦ Θεανθρώπου Σωτῆρος τοῦ κόσμου, τοῦ ἄρχοντος τῆς εἰρήνης, μετὰ τὴν ἐκ νεκρῶν αὐτοῦ ἐξανάστασιν, ἦν ἡ εἰρήνη· « εἰρήνη ὑμῖν »! Ταῦτα πάντα σταθμίζοντες καλῶς, ἀδελφοί μου, ὡς ἐχέφρονες καὶ συνετοί, καὶ τῆς

πατρῶας εὐσεβείας ζηλωταί, ἀποτρέψατε τὰ ὤτα ὑμῶν ἀπὸ τῶν δολερῶν αὐτῶν εἰσηγήσεων, καὶ δεῦτε συνασπισθῶμεν ἅπαντες ἐν τῷ ἱερῷ συνδέσμῳ τῆς εἰρήνης, ὁμονοίας καὶ ἀγάπης ὡς ἰσότιμοι, ἰσόψηφοι καὶ ἰσόνομοι ἀδελφοί, ὡς τέκνα τοῦ αὐτοῦ Οὐρανίου Πατρός· ὡς μέλη τῆς μιᾶς, ἀγίας, Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, καὶ τῆς αὐτῆς ἐλπίδος συγκληρονόμοι· ὅτι « οὐκ ἐνὶ Ἰουδαίῳ οὐδὲ Ἑλλήνι, οὐκ ἐνὶ δοῦλῳ οὐδὲ ἐλεύθερῳ, οὐκ ἐνὶ ἄρσεν καὶ θήλῃ, πάντες γὰρ Εἰς ἐσμέν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ » κατὰ τὸν μέγαν Ἀπόστολον τῶν ἐθνῶν.

Ἀγαπητοὶ ἀδελφοί!

Ἀγαπήσωμεν ἀλλήλους, ἵνα ἐν ὁμονοίᾳ ὁμολογήσωμεν Πατέρα, Υἱὸν καὶ ἅγιον Πνεῦμα, ΤΡΙΑΔΑ ΟΜΟΟΥΣΙΟΝ ΚΑΙ ΑΧΩΡΙΣΤΟΝ. (α)

Ἐγγραφον ἐν τοῖς Πατριαρχείοις τῇ κβ'. Ἰουλίου τοῦ αὐξ. σωτηρίου ἔτους.

(α) Τὰ κατὰ τὴν ἀνάκρισιν τοῦ χωρεπισκόπου Μακαρίουπόλεως Ἰλαρίωνος (περὶ ἧς λέγω ἐν τῷ προλόγῳ) παρέλιπον δι' εὐλόγους αἰτίας.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.

Ἐκ τῶν ἐπομένων Συνοδικῶν Πράξεων καὶ τῶν ἐπισήμων ἐγγράφων τῶν Θεοστέπτων ἡγεμόνων Οὐγροβλαχίας καὶ Σερβίας ἅτινα ἀντεγράψαμεν ἐκ τοῦ Α'. Τόμ. τῶν πρὸ ἀλώσεως Κωδίκων τῆς Μεγάλης τοῦ Χ. Ἐκκλησίας, τοῦ ἀπὸ τοῦ 1315 ἀρχομένου καὶ λήγοντος κατὰ τὸ 1372, (α) πληροφορούμεθα 1^{ον} ὅτι ὁ Ἱεράρχης Τορνόβου οὐ μόνον οὐκ εἶχε Πατριαρχικὴν δικαιοδοσίαν, τοῦτέστιν οὐκ ἦν ισότιμος καὶ ἰσοσάσιος τοῖς Πατριάρχαις, ἀλλ' οὐδὲ αὐτοκέφαλος ἦν, ὡς λ. χ. ὁ Κύπρου, ἀλλ' ἔφερε ψιλὴν προσηγορίαν Πατριάρχου, καὶ ταύτην λόγῳ συγκαταβάσεως· μηδὲν διαφέρων τῶν Μητροπολιτῶν τῶν ὑποκειμένων τῷ Θρόνῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἀλλ' ἀναγνωρίζων (κατὰ τὸν Τόμον τοῦ ἐν Ἀγίοις Γερμανοῦ) πνευματικὴν ἀρχὴν καὶ κεφαλὴν ἑαυτοῦ τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην, μνημονεύων τοῦ κυριαρχικοῦ αὐτοῦ ὀνόματος ἐν τοῖς ἱεροῖς διπτύχοις, ἀνακρινόμενος καὶ δικαζόμενος ὑπ' αὐ-

(α) Ἐξεδόθη ἐπιμελείᾳ Fr. Miklosich καὶ Jos. Müller· ἐπιγράφεται δὲ Acta Patriarchatus Constantinopolitani — Vindobonæ, MDCCCLX.

τοῦ, καθάπερ ἐκεῖνοι, καὶ τὰ παραπλήσια· 2^{ον} ὅτι καὶ ἡ ἐν Σερβίᾳ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ἀνέκαθεν ἀνεγνώριζε κεφαλὴν ἑαυτῆς τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην· 3^{ον} ὅτι ἡ Μ. τοῦ Χ. Ἐκκλησία οὐ μόνον οὐκ ἐπεκύρωσε τὴν σύστασιν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Πεκίου, ἀλλὰ καὶ ἐντόνως διεμαρτυρήθη κατὰ τῆς δικαιοδοσίας αὐτῆς κατὰ τὸ 1371 καὶ 4^{ον} ὅτι ἡ Μολδοβλαχία (Ἀλπεστρία Δαχία) οὐδέποτε ὑπήχθη ὑπὸ τὴν πνευματικὴν διοίκησιν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀχριδῶν (ὥσπερ οἱ ἀδελφοὶ διατρίβογράφοι διισχυρίζονται)· τοῦναντίον δέ, ἐκπαλαί ἀνεγνώριζε πνευματικὴν ἑαυτῆς ἀρχὴν τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην· τὴν δὲ ἐπ' αὐτῆς δικαιοδοσίαν τοῦ Θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀνωμολόγησε καὶ δι' ἐπισήμων ἐγγράφων κατεκύρωσε καὶ ὁ Θεόχριστος Ἡγεμὼν Ἀλέξανδρος κατὰ τὸ 1359 σωτήριον ἔτος.

Παραίνεσις, διδασκαλία καὶ ἀπολογία τοῦ
Ἀγιωτάτου καὶ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρ-
χου κυρ Καλλίστου, καὶ τῆς περὶ αὐτὸν
θείας καὶ ἱερᾶς Συνόδου γενομένη
πρὸς τοὺς ἐν τῷ τόπῳ τοῦ Τρινόβου εὐ-
ρισκομένους τιμιωτάτους μοναχοὺς καὶ
λοιποὺς ἱερεῖς.

Μηνὶ Δεκεμβρίῳ, Ἰνδικτιῶνος 3'. τοῦ 6864 (1355).

α Τιμιώτατε ἐν ἱερομονάχοις κυρ καὶ σὺ, τιμιώ-
τατε ἐν μοναχοῖς κυρ ἐν ἁγίῳ Πνεύματι ἀγαπητοὶ
υἱοὶ τῆς ἡμῶν μετριότητος· χάριν, εἰρήνην, ἔλεος καὶ
πᾶν ἄλλο, εἴ τι ἀγαθὸν καὶ σωτήριον, ἐπεύχεται ὑμῖν ἡ
μετριότης ἡμῶν ἀπὸ Θεοῦ Παντοκράτορος. Ἡ ὑμετέρα
ἐγγραφὸς ἀναφορὰ διεκομίσθη καὶ ὑπανεγνώσθη συνο-
δικῶς τῇ ἡμῶν μετριότητι, παρόντων πάντων τῶν ἐπι-
δημούντων ἱερωτάτων Ἀρχιερέων τῇ βασιλευούσῃ τῶν
πόλεων, καὶ ἐγνώρισεν ἡ μετριότης ἡμῶν ἐξ αὐτῆς ὅσα
καὶ περὶ ὧν ἐδηλοῦτε. Καὶ περὶ μὲν τοῦ Πατριάρχου
Τρινόβου, ὅπως οὐ μέμνηται ἐν ταῖς ἱεραῖς τελεταῖς καὶ
ποιεῖται ἀναφορὰν τοῦ ὀνόματος τῆς ἡμῶν μετριότητος
καὶ τῶν ἐτέρων ἀγιωτάτων Πατριαρχῶν, ὥς οὐδὲ ἡ με-
τριότης ἡμῶν μέμνηται τοῦ ὀνόματος τούτου κατὰ τὸν
ὁμοιον τρόπον, εἰδέναι βουλόμεθα τὴν ὑμετέραν εὐλά-
βαιαν, ὅτι τὸ παρὰ μὲν τῆς ἡμῶν μετριότητος γινόμε-

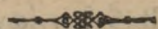
νον εἰς τοῦτον ἔχει τὸν προσήκοντα καὶ δίκαιον λόγον, τὸ δὲ τελούμενον παρ' αὐτοῦ, ἡγουν τὸ μὴ μεμνησθαι τῆς ἡμῶν μετριότητος ἐν ταῖς ἱεραῖς, ὡς εἴρηται, τελευταῖς ἐστὶ πάμπαν παραλογώτατόν τε καὶ ἀδικώτατον δι' αἰτίαν τοιαύτην. Ὁ Πατριάρχης Τρινόβου ἦν ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς Ἐπισκόπου ὄνομα φέρων, ὑποτασσόμενος τῇ ἀγίᾳ τοῦ Θεοῦ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ· εἴθ' ὕστερον παρακλήσεως γεγонуῖας πολλῆς καὶ δεήσεως εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς ταύτην μεγάλῃν καὶ ἱερὰν Σύνοδον παρὰ τοῦ τότε τῆς βασιλείας τῶν Βουλγάρων διυθύνοντος σχήπτρα, διὰ τιμὴν ἐκείνου καὶ τοῦ τοιούτου ἔθνους, ὑποταξαμένου φανέντος τῇ καθ' ἡμᾶς ἀγιωτάτῃ τοῦ Θεοῦ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ, ἐδωρήθη συγκαταβάσεως λόγῳ πρὸς τὸν Τρινόβου τὸ ὀνομάζεσθαι Πατριάρχην Βουλγαρίας, οὐ μὲν τοι εἶναι καὶ συναρίθμιον τοῖς λοιποῖς ἀγιωτάτοις Πατριαρχαῖς, καὶ διὰ τοῦτο μηδὲ μνημονεύεσθαι ἐν τοῖς ἱεροῖς διπτύχοις, κατὰ τὸν θεῖον καὶ ἱερὸν κανόνα τῆς Δ'. Συνόδου λέγοντα ἐπὶ λέξεως οὕτω· « πανταχοῦ τοῖς τῶν ἀγίων Πατέρων ὄροις ἐπό-
 » μενοι καὶ τὸν ἀρτίως ἀναγνωσθέντα κανόνα τῶν ρν'.
 » θεοφιλεστάτων Ἐπισκόπων γνωρίζοντες τὰ αὐτὰ καὶ
 » ἡμεῖς ὀρίζομεν καὶ ψηφίζομεθα περὶ τῶν πρεσβείων
 » τῆς ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως, Νέας
 » Ῥώμης· καὶ γὰρ τῷ θρόνῳ τῆς Πρεσβυτέρας Ῥώμης,
 » διὰ τὸ βασιλεύειν τὴν πόλιν ἐκείνην, οἱ Πατέρες εἰκό-
 » τως ἀποδεδώκασιν τὰ πρεσβεῖα· καὶ τῷ αὐτῷ σκοπῷ
 » κινούμενοι οἱ ρν'. θεοφιλέστατοι Ἐπίσκοποι τὰ ἴσα πρε-
 » σβεῖα ἀπένειμαν τῷ τῆς Νέας Ῥώμης ἀγιωτάτῳ θρό-
 » νῳ, εὐλόγως κρίναντες τὴν βασιλείαν καὶ συγχλήτῳ τι-
 » μηθεῖσαν πόλιν καὶ τῶν ἴσων ἀπολαύουσαν πρεσβεῖαν
 » τῇ πρεσβυτέρᾳ βασιλίδι Ῥώμῃ, καὶ ἐν τοῖς ἐκκλησια-

» στικοῖς ὡς ἐκείνην μεγαλύνεσθαι πράγμασι, δευτέραν
 » μετ' ἐκείνην ὑπάρχουσαν ». Ὁμοίως καὶ κατὰ τὸν τῆς
 Γ'. Συνόδου κανόνα διαγορεύοντα διαρρήδη ἐπὶ λέξεως
 οὕτως· « ἀνανεούμενοι τὰ παρὰ τῶν ρν'. ἁγίων Πατέ-
 » ρων, τῶν ἐν τῇ θεοφυλάκτῳ ταύτῃ καὶ βασιλίδι πόλει
 » συνελθόντων καὶ χλ'. τῶν ἐν Χαλκηδόνι συνελθόντων
 » νομοθετηθέντα, ὀρίζομεν, ὥστε τὸν Κωνσταντινουπό-
 » λεως θρόνον τῶν ἴσων ἀπολαύειν πρεσβείων τοῦ τῆς
 » πρεσβυτέρας Ῥώμης θρόνου, καὶ ἐν τοῖς ἐκκλησιασι-
 » στικοῖς ὡς ἐκείνον μεγαλύνεσθαι πράγμασι, δεύτερον
 » μετ' ἐκείνον ὑπάρχοντα, μεθ' ὃν ὁ τῆς Ἀλεξανδρέων
 » μεγαλοπόλεως ἀριθμείσθω θρόνος, εἴτα ὁ τῆς Ἀντιο-
 » χείας καὶ μετὰ τοῦτον ὁ τῆς Ἱεροσολυμιτῶν πόλεως ».
 Ἐπειδὴ ΠΕΝΤΕ Πατριάρχαι ἐτάχθησαν τὸ κατ' ἀρχὰς
 παρὰ τῆς Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας Χρι-
 στοῦ, μέχρις ἂν συνῇν ἡμῖν καὶ ὁ Πάπας Ῥώμης· ἔκ-
 τοτε δὲ μέχρι τοῦ νῦν εἰσιν ἡνωμένοι οἱ τέσσαρες, οἵτι-
 νες κοινωνίαν ἔχοντες ἀδιασπάστως μνημονεύονται παρ'
 ἀλλήλων ἐν ταῖς ἐκκλησιαστικαῖς πάσαις συνάξεσιν· ἔδει
 γοῦν τὸν Τρινόβου Πατριάρχην, ἅμα μὲν δι' ἣν ὥφει-
 λεν ἔχειν ὑποταγὴν εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς ἁγιωτάτην τοῦ
 Θεοῦ Μεγάλην Ἐκκλησίαν, παρ' ἧς εἵληφε καὶ τὸ εἶναι
 καὶ τὸ ὀνομάζεσθαι Πατριάρχης, ἅμα δὲ καὶ διὰ τὸ πε-
 रिποιεῖσθαι ἑαυτῷ τιμὴν καὶ κοινωνίαν τῆς ἡμῶν μετριό-
 τητος καὶ τῶν ἄλλων Πατριαρχῶν, ἀνάγκην ἔχειν ἀνα-
 φέρειν αἰετὶ τὴν τε ἡμῶν μετριότητα καὶ τοὺς ἄλλους Πα-
 τριάρχας ἐν τοῖς ἱεροῖς διπτύχοις, καὶ οὕτως ἀποσώζειν
 καὶ αὐτὸν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ αὐτοῦ τὸν τύπον τῆς ἐκκλη-
 σιαστικῆς καταστάσεως, κἀντεῦθεν φαίνεσθαι ἡνωμένος
 καὶ συναρίθμιος ἡμῖν· οὗτος δὲ ἀθετῶν οὐ καλῶς τὸν
 τοιοῦτον ἐκκλησιαστικὸν θεσμόν, καὶ ἀποσχιρτῶν τῆς

ΥΠΟΤΑΓΗΣ τῆς ἡμῶν μετριότητος καὶ τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ, ἐξ ἧς, ὡς διείληπται, τὸ εἶναι Πατριάρχης κατὰ συγκατάβασιν ἔχει, οὐδεμίαν ποιεῖται μνήμην τῆς ἡμῶν μετριότητος, ΠΡΑΓΜΑ ΠΟΙΩΝ ΑΤΟΠΩΤΑΤΟΝ ΚΑΙ ΕΞΩ ΤΩΝ ΕΞ ΑΡΧΗΣ ΣΥΜΦΩΝΙΩΝ ΤΩΝ ΑΠΟΤΑΧΘΕΙΣΩΝ ΔΙΑ ΤΟΥ ΤΟΜΟΥ ΤΟΥ ΑΓΙΩΤΑΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ ΚΥΡ ΓΕΡΜΑΝΟΥ· φησὶ γὰρ ὁ αὐτὸς Πατριάρχης ἐν τινι τῶν ἑαυτοῦ συγγραμμάτων ΑΠΟΛΟΓΟΥΜΕΝΟΣ περὶ τούτων (α)· « τὸ » δὲ ἡμέτερον οὐχ οὕτως ἔχει, ΟΥΧ οὕτως, ἀλλὰ κοσμικὴν τὴν κοινωφέλειαν ἐπαγγελλόμενον τῷ τετιμημένῳ τοῦ τῶν Βουλγάρων ἔθνους Ἀρχιερεὶ τὸ αὐτοκέφαλον εἶναι ὁλόκληρον ΟΥΚ ΕΤΟΜΟΓΡΑΦΗΣΕΝ, ἀλλὰ δασμοφορήσει πάλιν, τοῦτ' ἔστι, δώσει τέλη καὶ φόρους τῷ τιμήσαντι Πατριάρχῃ καὶ τὴν τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ ἐπ' ἐκκλησίας ἀναφορὰν, ὡς συνεισφορὰν, ΩΣ ΕΙΣ ΤΩΝ ΥΠΟ ΤΗΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΙΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΩΝ, καὶ εἰς λογιστεύσεις καὶ εὐθύνας, τοῦτ' ἔστι κρίσεις ἀχθήσεται, ἐπὰν ποτέ τις παρατραπείς τῆς δασμοφορίας ἐξελεχθῇ ». Οὕτω μὲν ἡ ὑπόσχεσις καὶ ἡ συμφωνία τῆς τῶν Βουλγάρων Ἐκκλησίας πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν· καὶ χωρὶς δὲ τούτου, εἰ ὁ τῆς Κωνσταντινουπόλεως Θρόνος καὶ τὰς τῶν ἄλλων Πατριαρχῶν κρίσεις, Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων, καὶ ἐπανακρίνει καὶ διευθετεῖ, πῶς οὐ μᾶλλον τῆς τῶν Βουλγάρων Ἐκκλησίας ΚΥΡΙΟΣ ἔσται, παρ' οὗ καὶ τὸ ὀνομάζεσθαι Πατριάρχης τετίμηται; ἀλλὰ γινώσκετε σαφῶς, ὅτι εἰ περ οὐκ ἦν ἡ πρὸς τὸν Ὑψηλότατον βασιλέα τῶν Βουλγάρων, ἐν ἀγίῳ

(α) Πρὸς τοὺς προεκτεθέντας στίχους τοῦ Ἑρραιμίου.

Πνεύματι γνησιώτατον υἱὸν τῆς ἡμῶν μετριότη-
τος, κύρ Ἰωάννην τὸν Ἀσάνη (τὸν Β'), εἰλικρινῆς
σχέσις καὶ διάθεσις αὐτῆς καὶ τὸ μὴ λυπηθῆναι
τοῦτον διὰ τὴν τοιαύτην αἰτίαν, εἶχεν ἀπὸ δι-
καίου ἢ μετριότης ἡμῶν ὡς Οἰκουμενικός Πα-
τριάρχης, διὰ τῆς τοῦ Χριστοῦ χάριτος, ἀνακρί-
ναι τὰ κατ' αὐτὸν καὶ ἐξετάσαι ταῦτα εἰς τὴν καθ'
ἡμᾶς ἱερὰν καὶ μεγάλην Σύνοδον, ὡς μέχρι τοῦ
νῦν μὴ γινωσκόμενα, καὶ ἡ λαβεῖν τοῦτον διόρ-
θωσιν, ἡ κανονικῶς εὐθῦναι, ὡς ἀθετοῦντα τὴν Ἐκ-
κλησίαν προδήλως, ἐξ ἧς ὡς πολλάκις εἴρηται, τὸ εἶναι
Πατριάρχης κεκλήρωται, ἡ τό γε δεύτερον ΑΠΟΣΤΕ-
ΡΗΣΑΙ ΤΟΥΤΟΝ ΤΟΥ ΤΟΙΟΥΤΟΥ ΟΝΟΜΑΤΟΣ· ἡ
δὲ τοῦ τοιούτου βασιλέως ἀγάπη καὶ διάθεσις
πεῖθει ἐᾷ ἀπολυπραγμόνητα ταῦτα, μέχρις ἂν
διόρθωσιν λάβοιεν » κτλ.

Ἐν μηνὶ Μαρτίῳ, Ἰνδικτιῶνος ς'.

τοῦ 6876 (1368) ἔτους.

α Οὐδὲν δικαιοσύνης ἔοικεν εἶναι μακαριώτερον καὶ
διὰ τοῦτό γε πᾶσι τοῖς αἵρουμένοις τὰ κρείττω καὶ προ-
τιμότερα ὠφέλιμος· αὕτη γὰρ οἷα τις ὑπερφυῆς καὶ συν-
εκτικὴ τοῦ παντός δύναμις ἐκ τοῦ πρώτου καὶ κυρίως ἀ-
γαθοῦ προΐουσα ἐπὶ τὰ χτίσματα, καὶ τὰ οὐράνια πάν-
τα συνέχει καὶ τὰ ἐπίγεια· καὶ γὰρ οὐδὲν τι τῶν ὄν-
των, οὔτε τῶν νοητῶν, οὔτε τῶν αἰσθητῶν ἐστίν, ὃ
μὴ πρὸς ταύτης διεξάγεται καὶ ρυθμίζεται, μόνιμόν
τε καὶ ἀδιάλυτον, ὡς ἐφικτὸν συντηρεῖται. Ἐπεὶ δὲ ἡ

πρὸς τὸ χεῖρον τούτων τροπὴ καὶ διάλυσις καὶ φθορὰ
 τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ἰσότητος καὶ τῆς ἁρμονίας
 ἀπόπτωσις ἀτεχνῶς οὕσα τυγχάνει, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ
 ἡ τῶν ἄλλων ἀρετῶν μουσικὴ τε καὶ ἐναρμόνιος τάξις
 τῇ τῆς δικαιοσύνης ἀναλογία ρυθμίζεται καὶ μέλος
 σωτήριον ἀνακρούεται, ὅπερ ἐστὶν ὁ τῶν ἐν οὐρανοῖς
 ἑορταζόντων ἀκατάπαυστος ἦχος, ἐντεῦθεν καὶ πᾶσα
 ἀρετὴ δικαιοσύνη προσονομάζεται διὰ τὸ μηδεμίαν
 εἶναι τοῦ κόσμου ταύτης καθάπαξ ἐστερημένην· καὶ
 δίκαιοι πάντες οἱ τῶν ἀγίων καλοῦνται χοροί, πάσης
 ἀρετῆς ὄντες ἐργάται, οἷα δὴ διὰ τῶν ὀπλων τῆς δι-
 καιοσύνης τῶν δεξιῶν καὶ τῶν ἀριστερῶν μετὰ τοῦ
 μακαρίου Παύλου καὶ τῶν ἡδονῶν καὶ τῶν πειρασμῶν
 τοῦ παρόντος βίου γεγονότες ἀνώτεροι. Ἀλλὰ καὶ αἱ
 κατὰ κόσμον τῶν ἀνθρώπων διαφοροὶ πολιτεῖαι καὶ αἱ
 καταστάσεις, καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν πᾶσα πόλις καὶ χώρα
 τῆς δικαιοσύνης καθάπαξ ἀντεχομένη, τεῖχος ἑαυτῇ
 παρίστησι τοῦ τῶν Βαβυλωνίων σεμνότερον, τοὺς ἀ-
 δίκους καὶ πολεμίους ἐκ τούτου καλῶς ἀμύνεσθαι δυ-
 ναμένη. Ἐπεὶ τοίνυν τοιοῦτον ὑπερφυές τε καὶ θεῖον
 ὁ λόγος τὸ τῆς δικαιοσύνης ἀπέδειξε χρῆμα, ἀνθεκτέον
 ἂν εἴη ταύτη καὶ περιεκτέον πάσῃ σπουδῇ, καὶ ζητη-
 τέον πρὸ πάντων γένος ἅπαν καὶ ἡλικίαν ἅπασαν, κα-
 θάπερ τι φῶς καὶ ζωτικὴν τινα δύναμιν τοῦ τῆς δι-
 καιοσύνης ἡλίου προσερχομένην εἰς τὰ τοῦ κόσμου πλη-
 ρώματα, καὶ πάντα κατακοσμοῦσαν καὶ θάλπουσαν,
 καὶ τῆς σκοτεινῆς ἀταξίας τε καὶ συγχύσεως ἀπαλ-
 λάττουσαν, οὐχ ἥκιστα δὲ τοὺς ἐθνῶν τε καὶ πόλεων
 ἀρχὴν ἐγκεχειρισμένους καὶ προστασίαν· διότι καθά-
 περ ταῖς ἄλλαις ἐπιστήμαις καὶ τέχναις κατάλληλός
 ἐστὶν ἐργασία καὶ πράξις, πρὸς τὸ ἴδιον τέλος τὸ ἑαυ-

τῆς ἔργον προάγουσα, οὕτω δὴ τῇ τοῦ ἄρχειν ἐπιστή-
μη ἐργασία μὲν ἐστὶν ἡ δικαιοσύνη, τέλος δὲ ταύτης
καὶ οἷον εἰπεῖν καρπὸς τῶν καμάτων τὸ τῶν ὑπηκόων
εἰρηνικόν τε καὶ ἀστασίαζον, ὥσπερ ἀμέλει τοῖς γεωρ-
γοῖς τέλος μὲν ἐστὶν ἡ τοῦ σίτου καὶ τῶν ἄλλων καρ-
πῶν εὐφορία, ἐνέργεια δὲ ἡ τῆς γῆς ἐργασία. Ἄλλ'
ἐπεὶ τοῦ δικαίου τὸ μὲν πρὸς θεόν, τὸ δὲ πρὸς ἀνθρώ-
πους ἀνάγεται, τὸ θεῖον πάντως τῶν ἀνθρωπίνων προη-
γεῖσθαι χρεὼν, πρῶτον μὲν, ὅτι τὰ θεῖα τῶν ἄλλων
αἰεὶ προτιμότερα, δεύτερον δ' ὅτι καθάπερ τοῖς γεωρ-
γοῖς τε καὶ φυτοκόμοις δίκαιον ἂν εἴη πρὸ πάντων
τῶν οἰκείων πόνων ἀπαρχὰς τῷ θεῷ προσκομίζειν,
οὕτω δὴ καὶ τοῖς ἡγεμόσι καὶ ἄρχουσι τὴν δικαιοσύ-
νην προσῆκον ἀπαρχεσθαι τούτῳ, ὡσὰν μὴ ἀχάριστοι
περὶ τὸν εὐεργέτην ὀφθεῖεν· δι' αὐτοῦ γὰρ βασιλεῖς
βασιλεύουσι καὶ δυνάσαι κρατοῦσι γῆς. Διὰ τοῦτο χά-
μῃ, ἐπειδὴ περ ἡ πάντα κυβερνῶσα καὶ διυθύνουσα πρό-
νοια πόλεων καὶ χωρῶν οὐκ ὀλίγων ἡγεμόνα καὶ ἄρ-
χηγὸν προεστήσατο, δέον ἂν εἴη, καθάπερ τοὺς ἀρί-
στους τῶν ἱατρῶν, μὴ μόνον τὰς ἐπερχομένας εἰς τὸ
ἐξῆς ἀδικίας οἷα τινὰ μέλλοντα πάθη προαναστέλλειν
τοῖς προφυλακτικοῖς τῶν φαρμάκων, ἀλλὰ καὶ εἴ τι
τῶν ἀδίκων εἰσεκώμασε προλαβόντως, ἀνατεμεῖν καὶ ἀ-
νακαθάραι τῇ μαχαίρᾳ τῆς ἐξουσίας· οὐ γὰρ εἰκῆ, φησί,
ταύτην φοροῦμεν, διάκονοι θεοῦ γεγονότες, καὶ εἰς
αὐτὸ τοῦτο προσκαρτεροῦντες. Ἐπεὶ τοίνυν Στέφανος
ἐκεῖνος ὁ Οὐρέσης, Σερβίας καὶ Ῥωμανίας Αὐτοκρά-
τορα ἑαυτὸν ἀνειπών, τῷ ὕψει τοῦ ἀξιώματος καὶ τῷ
μεγέθει τῆς ἐξουσίας τὴν καρδίαν συνεπαρθείς, οὐ
μόνον τὰς ἀλλοτρίας καὶ μὴ ὑποκειμένας αὐτῷ πό-
λεις πλεονεκτικοῖς ὀφθαλμοῖς ἑώρα, καὶ ἄδικα ξίφη

κατὰ τῶν μηδὲν ἡδίκηκότων ἐγύμνου, καὶ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐλευθερίας καὶ πολιτείας τοὺς ταύτη φύντας καὶ τραφέντας καὶ αὐξηθέντας ἐλεεινῶς ἀπεστέρει, ἀλλὰ καὶ μέχρι τῶν θείων τὴν ἀδικίαν ἐξέτεινε, καὶ τὰ ἀρχαῖα τῆς Ἐκκλησίας θεσμὰ, ἔτι καὶ τὰ τῶν Πατέρων ὅρια κακῶς ὑπερβαίνειν καὶ διασπᾶν ἐπεχείρησε καὶ κατατέμνειν εἰς ἀνισότητα, ὥσπερ ἕτερός τις τῶν ἐξ οὐρανοῦ κριτῆς τε καὶ νομοθέτης τῶν τοιούτων κατατολμῶν καὶ νόμον κύριον μὴ ὅτι γε τῶν ἀνθρωπίνων, ἀλλὰ καὶ τῶν θείων πραγμάτων τὸ ἑαυτοῦ τιθεὶς θέλημα, αὐτοχειροτόνητον μὲν ΑΚΑΝΟΝΙΣΤΩΣ ΕΠΙΛΑΣΑΤΟ Πατριάρχην (α), οὐκ ὀλίγας δὲ Μητροπόλεις τῆς Καθολικῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας τολμηρῶς ἀφαιρπάσας ἐπιδέδωκε τούτῳ, κἀντεῦθεν συνέβη ΣΧΙΣΜΑ τῆς Ἐκκλησίας, καὶ τὰ μέλη τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς κεφαλῆς ἀθλίως ἀπορραγῆναι, καὶ τῆς ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ζωτικῆς προΐούσης δυνάμεως στερηθῆναι καὶ νεκρωθῆναι, οὐκ ἀνεχομένη ἡ βασιλεία μου τὴν τοιαύτην καινοτομίαν καὶ ἀδικίαν ὁρᾶν ἀδιόρθωτον καὶ ὑπὸ τὴν ἐμὴν ἐξουσίαν καὶ χεῖρα τοσούτων ἀνθρώπων ψυχικὸν ὄλεθρον, ὥσπερ εἰ μὴ τοῖς Ῥωμαίοις τὴν ἀρχαίαν ἀποδοίην ἐλευθερίαν, ὥστε κατὰ τοὺς ἱεροὺς καὶ θείους νόμους τῶν βασιλέων πολιτεύεσθαι πάλιν καὶ τῆς βαρβαρικῆς τυραννίδος καὶ ἀδικίας ἀπηλλαγμένη καθάπαξ διατελεῖν, ἀβίωτον εἶναι μοι τὸν βίον δοκεῖ· οὕτως « οὐκ ἔδωκα ὕπνον τοῖς ὀφθαλμοῖς, κατὰ τὸν ἐν βασιλεῦσι Προφῆτην εἰπεῖν, καὶ » τοῖς βλεφάροις μου νυσταγμὸν καὶ ἀνάπαυσιν τοῖς

(α) Ἐννοεῖ τὸν Πεκίου. Πρβλ. καὶ τὸ περὶ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου τούτου Κεφάλ. τοῦ Συνταγματικοῦ Χρυσ. Ἱεροσολ.

» κροτάφοις μου, ἕως οὗ εὕρω καὶ γὼ τόπον τῷ Κυρίῳ
 » καὶ σκῆνωμα τῷ Θεῷ Ἰακώβ », εἶπερ τόπος Θεοῦ καὶ
 σκῆνωμα καὶ ναός ἐστι, κατὰ τοὺς θείους χρησμούς, αἱ
 καθαραὶ τῶν ἀνθρώπων ψυχαὶ καὶ θείας χάριτος πεπλη-
 ρωμέναι, ἧς ἡμεῖς ἐκπεπτώκαμεν, τῆς Καθολικῆς Ἐκ-
 κλησίας ἀφεστηχότες. Ὅθεν πρεσβείαν ἐξαποστείλας
 πρὸς τὸν Παναγιώτατόν μου Δεσπότην, τὸν Οἰκουμε-
 νικὸν Πατριάρχην, θεραπείαν ἡτησάμην τοῦ τοιούτου
 κακοῦ, ὃς δήπου καὶ μὴ ἀμελήσας, ἀλλὰ πατρικοῖς
 σπλάγχνοις ἐπικαμφθεὶς, ἐξαπέστειλε τὸν δεσπότην
 μου καὶ πατέρα μου καὶ τῆς ἐμῆς ψυχῆς προστάτην
 καὶ ἱατρόν, τὸν Πανιερώτατον Μητροπολίτην Νικαίας,
 ὑπέρτιμον καὶ ἐξάρχον πάσης Βιθυνίας, ὅστις ἐλθὼν καὶ
 τὸ μεσότοιχον τοῦ φραγμοῦ διαλύσας, πολλοῖς
 ἰδρῶσι καὶ πόνοις εἰρηνοποίησε τὰ διεστῶτα τῇ δυνά-
 μει τοῦ παναγίου Πνεύματος, καὶ κατήλλαξε τὰ τέ-
 κνα πρὸς τὴν κοινὴν Μητέρα, μεταδοὺς ἡμῖν ἁγιασμοῦ
 τε καὶ φωτισμοῦ, θείων τε καὶ πνευματικῶν χαρισμά-
 των. Διὰ τοῦτο καὶ γὼ ἀποδίδωμι δι' αὐτοῦ τῷ πάντων
 Βασιλεῖ καὶ Δεσπότη, τῷ Κυρίῳ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ,
 τῇ Καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ τῷ Παναγιωτάτῳ μου Δε-
 σπότη, τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριάρχῃ πάσας τὰς ἀρπα-
 γείσας Ἐκκλησίας καὶ Μητροπόλεις, καὶ πάντα τὰ
 πατριαρχικὰ δίκαια ὅλη χειρὶ καὶ γνώμῃ· πάντα γὰρ
 ταῦτα ὑπὸ τὴν ἐμὴν ἐξουσίαν ἀρτίως γεγόνασιν, ἀρ-
 ξαμένου μου τοῦ τοιούτου θεαρέστου ἔργου καὶ σωτη-
 ρίου, ἐπειδὴ τῆς ἀρπαγῆς ταύτης ἕνεκα καὶ τὸ σκάν-
 δαλον τῆς Ἐκκλησίας χρόνον ΟΥΚ ὀλίγον προῦχώρησε,
 καὶ ἡ λύμη τῶν τοσούτων ψυχῶν εἰσεφθάρη. Ὅθεν καὶ
 ἡ τοιαύτη τοῦ θεοῦ δικαίου ἀπόδοσις, καὶ ἡ πρὸς τὴν
 Καθολικὴν Ἐκκλησίαν καταλλαγὴ καὶ ὑποταγὴ ἔξει

τὸ μόνιμόν τε καὶ ἀκατάλυτον μέχρι τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος, εἴπερ τῆς Ἐκκλησίας Χριστοῦ πύλαι ἄδου οὐ κατισχύσουσιν. Εἴ τις δὲ τῶν ἀπάντων, τῶν τε νῦν ὄντων, τῶν τ' ἐσσομένων καὶ μετ' ἐμὲ τῆς κατ' ἐμὲ ταύτης ἐπειλημμένων ἀρχῆς, εἰς οὐδὲν λογισάμενος τὴν ἑαυτοῦ σωτηρίαν, παριδὼν μὲν τὸ τοῦ Θεοῦ δίκαιον, ἀθετήσας δὲ τοὺς θείους καὶ ἱεροὺς κανόνας, ἀρπάσει πάλιν τὰς Ἐκκλησίας τολμηρῶς καὶ ἀθέως καὶ τῆς κοινῆς ἀποστερήσει Μητρός, ἐκπέσοι τῆς τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ πνευματικῆς συναφείας καὶ χάριτος καὶ ζωῆς, ἐπεὶ περ ἡ τοῦ σώματος τοῦ μέλους ἀποκοπὴ καὶ τῆς κεφαλῆς ἐστὶ χωρισμὸς, καὶ σῶμα μὲν ἐστὶν ἡ Ἐκκλησία, κεφαλὴ δὲ ὁ Χριστός· ἀλλὰ καὶ τὰς ἀρὰς ἐπισπάσαιτο τῶν ἁγίων τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτὼ θεοφόρων Πατέρων τῶν ἐν Νικαίᾳ, ἐπειδὴ περ ἐκεῖνοι μὲν ὑπὲρ τῆς ἐκκλησιαστικῆς συνῆλθον ἐνώσεως καὶ εἰρήνης, οὗτος δὲ τὴν ἐναντίαν ἐκείνης βαδίζει. Ἀσφαλείας δὲ μείζονος χάριν καὶ τὸ παρὸν ἐξετέθη γράμμα τῆς βασιλείας μου, ἐν μηνὶ Μαρτίῳ, Ἰνδικτιῶνος ις' τοῦ ἔτους ».

(Εἶχε καὶ ὑπογραφὴν Σερβικὴν·

ΔΕΣΠΟΤΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ ΟΥΓΚΛΗΣΗΣ).

Πρᾶξις ἐπὶ τῇ ἐνώσει τῶν ἐκκλησιῶν τῆς τε ἡμετέρας καὶ τῆς Σερβίας.

Φιλόθεος ἐλέφ Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντι-
νουπόλεως, Νέας Ῥώμης, καὶ Οἰκουμενικός
Πατριάρχης.

Μητρί Ματρ, Ἰνδικτιῶνος 9'. τοῦ 6879 (1371)

« Φθάνει πρὸ χρόνων ἤδη πολλῶν ἡ Μήτηρ τῶν ἐκ-
κλησιῶν, ἡ Ἀγιωτάτη καὶ Καθολικὴ Μεγάλῃ Ἐκκλη-
σία τοῦ Χριστοῦ, στερηθεῖσα τῶν περὶ τὰ μέρη τῆς
Σερβίας ἰδίῶν Μητροπόλεων (α), ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρ-
χῆς ὑπὸ ταύτην τελουσῶν, ὀπηνίκα ὁ τῆς Σερβίας τὸ
τηνικαῦτα Κράτης, ὁ κύρις Στέφανος ἐκεῖνος, τὸν τῶν
Ῥωμαίων τόπον παραλαβὼν καὶ τὰς ἐκκλησίας ἀπο-
στήσας τῇ Καθολικῇ καὶ Μητρὶ παραδέδωκε πρὸς τὸν
Ἀρχιεπίσκοπον Πεκίου καὶ Σερβίας, καὶ ὑπὸ τὴν ἐκεῖ-
νου ἐνορίαν ταύτας ἀποκατέστησε, καὶ ἐχειροτονοῦντο
κακῶς ὑπ' ἐκείνου καὶ παρανόμως οἱ τῶν ἡμετέρων ἐκ-
κλησιῶν Ἀρχιερεῖς καὶ προστάται, δι' αὐτὰ καὶ ἀπεστη-
σαν τῆς ἡμῶν κοινωνίας αὐτός τε πρῶτος ὁ Ἀρχιεπί-
σκοπος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ πάντες, καὶ ὅσοι περ ὑπ' αὐ-
τοῦ τὰς χειροτονίας ἐλάβανον, Ἀρχιερεῖς τε καὶ Ἱε-
ρεῖς καὶ Διάκονοι, καὶ ὁ λοιπὸς ἱερατικὸς κατάλογος·
καὶ ἦν οὐ σμικρὸν τὸ δεινὸν τοιοῦτου σχίσματος ἐν
ταῖς ἐκκλησίαις τοῦ Χριστοῦ, ἀπορραγέντων ἐξ ἀνάγκης

(α) Τὸ Σερβικὸν Κράτος περιελάμβανε τὸ πάλαι καὶ πάσας
τὰς χώρας τὰς ὑπὸ τὴν ἐκκλησιαστικὴν περιοχὴν τοῦ Πεκίου.

κης σὺν τοῖς ἱερεῦσι καὶ πάντων τῶν ἐκεῖ χριστιανῶν, τοῦ τοιοῦτου πλήθους καὶ ἀναριθμήτου σχεδόν, τῆς Μεγάλης καὶ Καθολικῆς Ἐκκλησίας. Ἐπεὶ δὲ ὁ εὐτυχέστατος Δεσπότης Σερβίας, κύρις Ἰωάννης ὁ Οὐγκλησης, τοῦ πλεόν τοῖς ἡμετέροις μέρεσιν ἐγγίζοντος τόπου κύριος καταστάς, ἄνθρωπος ὑπάρχων φρόνιμος καὶ καλὸς καὶ τρόπου καὶ συνειδήσεως ἀγαθῆς, καὶ τὸν τοῦ Θεοῦ φόβον ἔνοικον κεκτημένος, ἠθέλησεν ἐπανασώσασθαι τὰς ἐκκλησίας ταύτας τῇ ἰδίᾳ μητρὶ καὶ κεφαλῇ τῶν ἐκκλησιῶν, καὶ ἐζήτησε τοῦτο μετὰ μεγάλης σπουδῆς εἰς τὴν ἡμῶν μετριότητα καὶ τὴν περὶ αὐτὴν ἱεράν καὶ μεγάλην Σύνοδον τῶν ἱερωτάτων Ἀρχιερέων καὶ ὑπερτίμων, καὶ ἐγένετο τοῦτο τὸ μέγα καὶ ἀξιόλογον ἔργον εὐδοκίᾳ τοῦ εἰρηνοποιήσαντος τὰ πάντα Σωτῆρος ἡμῶν, καὶ καταλύσαντος τὴν ἔχθραν ἐν τῇ σαρκὶ αὐτοῦ, καὶ τὸ μεσότειχον τοῦ φραγμοῦ διακόψαντος, καὶ ἐδόθη ταῖς ἐκκλησίαις εἰρήνη, ἣν ὁ δεσπότης Χριστὸς, ἡ αὐτοειρήνη, ἐπὶ τὸ ἐκούσιον ἐρχόμενος πάθος καὶ τὸν σταυρὸν, τοῖς ἰδίῳις αὐτοῦ μαθηταῖς ὥσπερ τινὰ κληρὸν πατρικὸν κατέλιπε, καὶ ἠνώθησαν αἱ Μητροπόλεις αὗται τῇ Μεγάλῃ καὶ Καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ, ἀπολαβούσῃ πάντα τὰ ἑαυτῆς, ἅπερ ἐσπερήθη πρὸ χρόνων, καὶ ἐδεξάμεθα τοὺς Ἀρχιερεῖς αὐτῶν εἰς κοινωνίαν, ἐτέρους δὲ καὶ ἐχειροτονήσαμεν, καὶ γέγονεν ἑνώσις καὶ ἀποκατάστασις, ὡς τὸ πρότερον. Διὰ ταῦτα συνδιασκεψαμένη ἡ μετριότης ἡμῶν τῇ περὶ αὐτὴν ἱερᾷ καὶ μεγάλῃ Συνόδῳ τῶν ἱερωτάτων Ἀρχιερέων καὶ ὑπερτίμων τὸ παρὸν ἀπολύει συνοδικὸν σιγίλιῶδες γράμμα, δι' οὗ καὶ παρακελεύεται ἐν ἀγίῳ Πνεύματι στέργειν καὶ ἐμμένειν τὴν γεγονυῖαν ἱεράν ταύτην πρᾶξιν εἰς τὸ ἐξῆς, ὥστε ἠνωμένους εἶναι ἀπὸ τοῦ νῦν τὰς ἐκκλησίας τῇ ἀγιωτάτῃ

καὶ Καθολικῇ τοῦ Χριστοῦ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ, καὶ μη-
 δένα τῶν ἀπάντων ἔχειν ἄδειάν ποτε τῶν καιρῶν καθ'
 οἷονδῆποτε τρόπον τολμῆσαι ἀποστῆναι τὰς Ἐκκλησίας
 ταύτας τῆς Μεγάλῃς Ἐκκλησίας, καὶ εἴ τι καὶ γένηται
 ἐπὶ τῷ τόπῳ τούτῳ, εἴτε μεταλλαγή τοῦ αὐθέντου
 τοῦ τόπου, εἴτε τι ἕτερον. Διὰ γοῦν τὴν εἰς τὸ μέλλον
 ἀσφάλειαν καὶ βάρος φρικώδους ἀφορισμοῦ ἐκφωνεῖ ἡ
 μετριοτήτης ἡμῶν συνοδικῶς κατὰ τοῦ βουλευθησομένου
 καὶ ἐπιχειρήσοντος ὅλως ποτὲ διαστῆσαι τὰς ἐκκλησίας
 ταύτας, ἐν ὁποῖαδῆποτε καταλόγῳ καὶ τάξει τυγχάνει
 ὧν ὁ τοιοῦτος, εἴτε Μητροπολίτης ἐστίν, εἴτε Ἐπίσκο-
 πος, εἴτε Ἱερεὺς, εἴτε Διάκονος, εἴτε ὅλως τοῦ καταλό-
 γου (τοῦ) ἱερατικοῦ, εἴτε Κληρικὸς ὁποιασδῆποτε Ἐκ-
 κλησίας, εἴτε μοναχός, εἴτε ἄρχων τοῦ τόπου, εἴτε λαϊ-
 κός, εἴτε ἄλλος ὁποῖος ἂν εἴη. Ἐστῶσαν δὲ πάντες γι-
 νώσκοντες, ὥς εἴπερ γενήσεται τι τοιοῦτον, οἷον καὶ πρό-
 τερον, οἱ τοῦτο πεποιηκότες οὐ τεύξονται πάλιν ὥς καὶ
 πρότερον τῆς συμπαθείας τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλ' οἱ μὲν
 ἔχοντες ἱερατικὸν βαθμὸν, εἴτε Ἀρχιερεῖς εἰσιν, εἴτε ἱε-
 ρεῖς, καθαιρεθήσονται παρὰ τῆς Μεγάλῃς Συνόδου παν-
 τελῶς, οἱ δὲ λαϊκοί, εἴτε ἄρχοντες, εἴτε ἰδιῶται, ὑποκεί-
 μενοι ἔσονται τῷ ἀφορισμῷ, ὥς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χρι-
 στοῦ διαστήσαντες καὶ σχίσαντες, καὶ τὰ μέλη αὐτῆς ἀ-
 προστήσαντες τῆς κεφαλῆς. Τούτου γὰρ χάριν ἀπολέλυ-
 ται καὶ τὸ παρὸν συνοδικὸν σιγίλιῶδες γράμμα τῆς ἡ-
 μῶν μετριοτήτος ἐπὶ τῷ προσεῖναι ταῖς ἐκκλησίαις ταύ-
 ταις εἰς μόνιμον καὶ διηνεκῇ τὴν ἀσφάλειαν, κατὰ μῆνα
 Μάιον τῆς ἐνισαμένης θ'. Ἰνδικτιῶνος τοῦ 'ς'ωοθ'. ἔτους».

(Ἐῖχε καὶ διὰ τιμίας Πατριαρχικῆς χειρὸς τὸ Φιλόθεος
 ἐλέφ Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ῥώ-
 μης, καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης).

(Μηνὶ Ματῳ, Ἰνδικτιῶνος Σ'. προκαθημένου τοῦ Παρα-
γιωτάτου ἡμῶν Δεσπότου, τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου).

Κατὰ μῆνα Μάιον τῆς ἐρισταμένης ιβ'. Ἰνδικτιῶνος
τοῦ 6867 (1357).

« Ὁ εὐγενέστατος μέγας Βοϊβόδας καὶ αὐθέντης πά-
σης Οὐγγροβλαχίας, ἐν ἀγίῳ Πνεύματι γνησιώτατος
υἱὸς τῆς ἡμῶν μετριότητος, κύρ Ἀλέξανδρος, ὑπὸ φι-
λοθέου γνώμης κεκινημένος καὶ πολλὴν ἐνδεικνύμενος
τὴν στοργὴν καὶ ὑποταγὴν καὶ εὐπίθειαν εἰς τὴν ἀγίαν
τοῦ Θεοῦ Καθολικὴν καὶ Ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν, ἐζή-
τησεν οὐ μόνον ἅπαξ, ἀλλὰ καὶ πολλάκις διὰ γραμμα-
τῶν αὐτοῦ, καὶ ἐδεήθη τῆς ἡμῶν μετριότητος καὶ τῆς
περὶ αὐτὴν θείας καὶ ἱερᾶς Συνόδου, ὥς ἂν ἦ τὸ ἀπὸ
τοῦδε καὶ εἰς τὸ ἐξῆς οὗτος καὶ ἡ πᾶσα αὐτοῦ ἐπικρά-
τεια καὶ ἀρχὴ ὑπὸ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἀνάκρισιν καὶ
διεξαγωγὴν τῆς καθ' ἡμᾶς ἀγιωτάτης τοῦ Θεοῦ Μεγά-
λης Ἐκκλησίας, καὶ δέξεται Ἀρχιερέα, χειροτονίαν
ὄντα τῆς ἡμῶν μετριότητος, καὶ εἰς τὴν θείαν καὶ ἱερὰν
Σύνοδον τελοῦντα, καὶ ἔχη τοῦτον ὡς γνήσιον ποιμένα
πάσης Οὐγγροβλαχίας εἰς εὐλογίαν καὶ πνευματικὸν κα-
ταρτισμὸν αὐτοῦ τε καὶ τῶν παίδων καὶ πάσης τῆς ἀρ-
χῆς αὐτοῦ· διὸ καὶ πρό τινος ἤδη καιροῦ προσεκαλέσατο
πλησιάζοντα αὐτῷ τὸν ἱερώτατον Μητροπολίτην Βιτζί-
νης, ὑπέρτιμον ἀγαπητὸν κατὰ Κύριον ἀδελφὸν καὶ συλ-
λειτουργὸν τῆς ἡμῶν μετριότητος κύρ Ὑάκινθον, καὶ
ἐδέξατο ἀσμενέστατα τὴν εὐλογίαν αὐτοῦ, καὶ ἔδειξε
πρὸς αὐτὸν τὴν προσήκουσαν ὑποταγὴν καὶ εὐλάβειαν,
καὶ ἐζήτησε μετὰ πολλῆς παρακλήσεως, ἵνα κατὰ μὲν

τὸ παρὸν μετατεθῇ ὁδε ὁ ιερώτατος Μητροπολίτης Βι-
 τζίνης, ἀπόδεκτος φανείς κατὰ πολὺ τῷ τοιούτῳ μεγά-
 λῳ Βοιθόδα, εἰς τὴν Ἐκκλησίαν πάσης Οὐγγροβλαχίας,
 μετὰ δὲ θάνατον αὐτοῦ δὴ τοῦ Βιτζίνης ψηφίζεται ἕτε-
 ρος, καὶ χειροτονοῦμενος παρὰ τῆς καθ' ἡμᾶς ἀγιωτά-
 της τοῦ Θεοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας ἐκπέμπηται ἐκεῖσε
 ὡς ποιμὴν καὶ Ἀρχιερεὺς γνήσιος πάσης Οὐγγροβλα-
 χίας. Ἐπεὶ οὖν ἐκρίθη παρὰ τῆς ἡμῶν μετριότητος καὶ
 τῆς περὶ αὐτὴν θείας ὁμηγύρεως τῶν ιερωτάτων Ἀρχιε-
 ρέων ἢ τοιαύτη ζήτησις καὶ ἀξιώσις τοῦ εὐγενεστάτου
 μεγάλου Βοιθόδα εἰς πολλῶν ψυχῶν ὠφέλειαν καὶ κα-
 τάστασιν, πᾶς δὲ ὁ κόσμος, καθὼς ἐν τοῖς ιεροῖς Εὐαγ-
 γελίοις ὁ Κύριος ἀπεφάνητο, μιᾶς ψυχῆς οὐκ ἀντάξιος,
 καὶ διὰ τοῦ προφήτου «ὁ ἐξάγων ἄξιον ἐξ ἀναξίου, ὡς
 στόμα μου ἔστι», μέλλει δὲ ἀπὸ τῆς τοιαύτης ἀρχιερα-
 τικῆς ἐπιστασίας καὶ ποιμανσίας ὁ ἐν τῇ εἰρημένῃ ἀρχῇ
 καὶ Ἐπικρατείᾳ πάσης τῆς εἰρημένης Οὐγγροβλαχίας εὐ-
 ρισκόμενος χριστῶνυμος τοῦ Κυρίου λαὸς ὁδηγεῖσθαι
 εἰς ἐκπλήρωσιν τῶν σωτηρίων τοῦ Χριστοῦ ἐντολῶν,
 εἰσηγουμένου τοῦ Ἀρχιερέως καὶ ἐκδιδάσκοντος αὐ-
 τοὺς τὴν τοῦ Εὐαγγελίου ὁδὸν καὶ ἀφιστῶντος καὶ κω-
 λύνοντος ἀπὸ τῶν ἀπηγορευμένων ἔργων τῆς ἀμαρτίας
 καὶ παντὸς ἐκφύλου καὶ ἄλλοτρίου δόγματος τῆς Ἐκ-
 κλησίας Χριστοῦ, ἔτι δὲ καὶ τῆς ἡμῶν μετριότητος διὰ
 σπουδῆς τοῦτο μελλούσης αἰεὶ ποιεῖν καὶ γράφειν καὶ
 νουθετεῖν αὐτοὺς εἰς τήρησιν τῆς ἀσφαλοῦς ἡμῶν πί-
 στεως, ὅπερ ἀφορᾷ εἰς πολλὴν ψυχικὴν ὠφέλειαν αὐ-
 τῶν, ὑπὲρ οὗ θείου πράγματος οὐχ ἱκανὸς ὅλος ὁ κό-
 σμος, ὡς ἀποδέδεικται, διὰ γοῦν ταῦτα ἡ μετριότης ἡ-
 μῶν, συνδιασκεψαμένα τὰ περὶ τούτου τῇ περὶ αὐτὴν
 θεῇ ὁμηγύρει τῶν ιερωτάτων Ἀρχιερέων, τῷ Ἡρακλείᾳ

ἐπεὶ ἀμεταθέτως ἐξέχεται εἰς τὸ μετατεθῆναι τὸν δε τὸν Μητροπολίτην Βιτζίνης ὁ τοιοῦτος μέγας Βοϊβόδας εἰς τὸν θρόνον πάσης Οὐγγροβλαχίας καὶ ἐπικρατείας καὶ ἀρχῆς αὐτοῦ, καὶ κατὰ τὸ παρὸν οὐκ εἰς ἕτερόν τινα, ἀλλ' εἰς αὐτὸν τὴν ἀρχιερατικὴν ταύτην προστασίαν μετὰ πολλῆς ζητεῖ παρακλήσεως, ὑπισχνούμενος δοῦναι ἐνόμοτον καὶ ἔγγραφον ἀσφάλειαν, ἵνα τελεῇ τὸ ἀπὸ τοῦ δε καὶ εἰς τὸ ἐξῆς, μέχρις ἂν συνίσταται ἡ αὐθεντία καὶ ἀρχὴ αὐτοῦ, ἡ εἰρημένη πᾶσα Οὐγγροβλαχία, ὑπὸ τὴν καθ' ἡμᾶς ἀγιωτάτην τοῦ Θεοῦ Μεγάλην Ἐκκλησίαν κατὰ τὸν ἀναγεγραμμένον τρόπον, μετέθηκε τοῦτον δὴ τὸν Βιτζίνης ἡ μετριότης ἡμῶν γνώμη καὶ εὐδοκία τοῦ κραταιοῦ καὶ ἀγίου μου Αὐτοκράτορος, τοῦ πάντ' ἀρίστου καὶ ἀπαραμίλλου τῇ τοῦ ἥθους καὶ τῶν τρόπων χρηστότητί τε καὶ γαληνότητι καὶ τὸ δίκαιον ἐν ᾧ πασι βουλομένου κρατεῖν καὶ παρῆρσιάζεσθαι, εἰς τὸν θρόνον πάσης Οὐγγροβλαχίας. Ἔσται τοίνυν τὸ ἀπὸ τοῦδε καὶ εἰς τὸν ἐξῆς ἅπαντα χρόνον ὁ δηλωθεὶς ἱερώτατος Μητροπολίτης πάσης Οὐγγροβλαχίας, ὑπέρτιμος, ἀγαπητὸς κατὰ Κύριον ἀδελφὸς ἡμῶν καὶ συλλειτουργὸς, ὥσπερ τοῦ θρόνου ταύτης καὶ τοῦ ὀνόματος, οὕτω μετέχων καὶ ἀπολαύων καὶ τῆς τοῦ ἱεροῦ συνθρόνου ἐγκαθιδρύσεως, ἅτε δὴ γνήσιος Ἀρχιερεὺς διὰ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ ἀποκαταστάς τῆς δηλωθείσης ἀγιωτάτης Μητροπόλεως Οὐγγροβλαχίας, κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν τάξιν τε καὶ ὑποτύπωσιν, ἀναγνώστας τε σφραγίζων ἐκ πάσης τῆς ἐπαρχίας καὶ ἐνορίας αὐτοῦ, καὶ ὑποδιακόνους καὶ διακόνους προβιβάζων καὶ πρεσβυτέρους χειροτονῶν, ἐπιλαβόμενός τε καὶ πάντων τῶν ὁθενδὴποτε διαφερόντων ταύτῃ δικαίων. Ὅθεν ὀφείλουσιν οἱ τε ἐν αὐτῇ κληρικοὶ

καὶ οἱ ἄλλοι ἱερωμένοι, μοναχοὶ καὶ λαϊκοί, ὑπείκειν καὶ ὑποτάσσεσθαι τούτῳ, ὅσα καὶ γνησίῳ αὐτῶν ποιμένι καὶ πατρὶ καὶ διδασκάλῳ, καὶ δέχεσθαι προθύμως καὶ ἀποπληροῦν, ὅσα μέλλει λέγειν καὶ παραινεῖν καὶ ἐκδιδάσκειν αὐτοὺς, ἀφορῶντα εἰς ψυχικὴν λυσιτέλειαν, τηρουμένης ἀπαραποιήτου καὶ τῷ ἐξῆς αἰὶ χρόνῳ τῆς ἐνομότου ἀσφαλείας καὶ ὑποσχέσεως ἐγγράφου εἰς τὴν ἀγίαν τοῦ Χριστοῦ Καθολικὴν καὶ Ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν τοῦ τοιοῦτου εὐγενεστάτου μεγάλου Βοϊβόδα εἰς τὸ εἶναι αἰετὴν Ἐκκλησίαν τῆς Οὐγγροβλαχίας ὑπ' αὐτὴν καὶ δέχεσθαι ἀπ' αὐτῆς Ἀρχιερέα γνήσιον. . . ἐπειδὴ τούτου ἔνεκεν καὶ ἡ παροῦσα συνοδικὴ πράξις γεγонуῖα τῷ εἰρημένῳ Μητροπολίτῃ πάσης Οὐγγροβλαχίας καὶ ὑπερτίμῳ εἰς ἀσφάλειαν ἐπιδέδοται, ἀπολυθεῖσα κατὰ μῆνα Μάιον τῆς ἐνισταμένης 16'. Ἰνδικτιῶνος τοῦ ς'ωξς'. ἔτους, ἥτις καὶ ὑπεσημάνθη τῇ αὐτοχείρῳ γραφῇ τῆς ἡμῶν μετριότητος ». (α)

« Εὐγενέστατε, συνετώτατε, ἀνδρικότατε, μέγα Βοϊβόδα καὶ Αὐθέντα πάσης Οὐγγροβλαχίας, ἐν ἀγίῳ Πνεύ-

(α) Ἡ Μολδοβλαχία ἀνέκαθεν ὑπῆγετο κατ'οικονομίαν ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Κωνσταντινουπόλεως· ἐφεξῆς ὅμως διὰ τὰς ἀλλεπαλλήλους ἐπιδρομὰς τῶν βαρβάρων καὶ τὴν ἐν αὐτῇ πολυχρόνιον οἰκήσιν, ἐπειδὴ αἱ πνευματικαὶ σχέσεις τῆς ἐκτὸς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας πρὸς τὸν Οἰκουμενικὸν θρόνον ἐχαλαρώθησαν, ἡβουλήθη ὁ ἀείμνηστος Ἡγεμὼν Ἀλέξανδρος ἵνα ἀνακαινίσῃ αὐτὰς καὶ συσφίγῃ στενότερον.

ματι γνησιώτατε, ποθεινότατε υιὲ τῆς ἡμῶν μετριότη-
τος κύρ Ἀλέξανδρε, υγιείαν καὶ εὐθυμίαν ψυχῆς, σώμα-
τός τε ῥῶσιν καὶ εὐεξίαν, καὶ πᾶν ὅ,τι ἀγαθὸν καὶ σω-
τήριον, ἐπεύχεται τῇ ἀντιλήψει σου ἡ μετριότης ἡμῶν
ἀπὸ Θεοῦ παντοκράτορος. Ἀπὸ τῶν γραμμάτων τῆς σῆς
εὐγενείας καὶ τῶν προτέρων καὶ τῶν ὑσέρων ἐγνώρισεν
ἀκριβῶς ἡ μετριότης ἡμῶν, ὅσα ἐδήλου ἡ εὐγένειά σου,
καὶ ἀπεδέξατο κατὰ πολὺ καὶ ἐπήνεσε τὴν εὐπίθειαν
καὶ ὑποταγὴν καὶ στοργὴν καὶ ἀγάπην, ἣν ἔχεις εἰς τὴν
ἀγίαν τοῦ Χριστοῦ Καθολικὴν καὶ Ἀποστολικὴν Ἐκκλη-
σίαν, ἥτις ἐστὶν ἡ πηγὴ καὶ ἡ ρίζα τῆς εὐσεβείας καὶ τὸ
στήριγμα καὶ ὁ θεμέλιος τοῦ χριστιανισμοῦ, καὶ μάλι-
στα, ὅτι ζητεῖς ἀπὸ ψυχῆς Ἀρχιερέα καὶ ποιμένα καὶ
διδάσκαλον τοῦ τόπου καὶ τῆς Ἐπικρατείας τῆς εὐγε-
νείας σου, χειροτονίαν τῆς ἀγίας τοῦ Θεοῦ Καθο-
λικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, ὡς υἱὸς αὐτῆς
γνήσιος καὶ εὐπειθής, καθὼς ἐστὶν ὀφειλόμενον παντὶ
βουλομένῳ θερμῶς καὶ μετὰ εἰλικρινοῦς πίστεως δέχε-
σθαι τὴν εὐσέβειαν καὶ ἀποτρέπεσθαι τὰς τε παρασυνα-
γωγὰς καὶ τὰ ἔκφυλα καὶ ἀλλότρια δόγματα. Ἐπεὶ οὖν,
ὡς εἴρηται, μετὰ πολλῆς ἀποδοχῆς καὶ ὀρέξεως ζητεῖ ἡ
εὐγένειά σου, ἵνα ἔχῃ αὐτόθι Ἀρχιερέα τῆς περὶ τὴν ἡ-
μῶν μετριότητα θείας καὶ ἱερᾶς Συνόδου τῆς Μεγάλης
Ἐκκλησίας, καὶ νῦν μὲν τὸν ἱερώτατον Μητροπολίτην
Βιτζίνης, ὑπέρτιμον, ἀγαπητὸν κατὰ Κύριον ἀδελφὸν
τῆς ἡμῶν μετριότητος καὶ συλλειτουργγὸν κύρ Ἰάκιν-
θον, μετὰ δὲ παρέλευσιν αὐτοῦ, ὃν ἂν ἐκλέξηται καὶ
χειροτονήσῃ ψήφῳ συνοδικῇ ἡ καθ' ἡμᾶς ἀγιωτάτη τοῦ
Θεοῦ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ, καὶ ἐκπέμψῃ πρὸς τὴν εὐγέ-
νειάν σου καὶ πρὸς τὴν αὐτόθι πᾶσαν ἀρχὴν καὶ Ἐπικρά-
τειαν αὐτοῦ Ἀρχιερέα γνήσιον, καὶ ὅτι διαβεβαιοῦται ἡ

εὐγένειά σου ἐνόρκως καὶ μετὰ πολλῆς ἀσφαλείας, ὅτι
 καὶ μετὰ θάνατον αὐτοῦ μέλλει εἶναι τοῦτο ἀπαραποίη-
 τον καὶ ἀμετάθετον εἰς τοὺς κληρονόμους καὶ διαδόχους
 αὐτῆς εἰς τὸ μηδέποτε θελήσαι δέξασθαι αὐτοὺς Ἀρχιε-
 ρέα ἐτέρωθεν, κἂν οἷος ἄρα καὶ ἔσιν, εἰ μὴ χειροτονίαν
 καὶ ἀποστολὴν τῆς καθ' ἡμᾶς ἀγιωτάτης τοῦ Θεοῦ Με-
 γάλης Ἐκκλησίας. Διὰ γοῦν ταῦτα πάντα καὶ μάλιστα διὰ
 τὸ ἔχειν τὴν εὐγένειάν σου καθαρὰν εὐνοίαν καὶ ἀγάπην
 καὶ εἰς τὸν ἐκ Θεοῦ κράτιστον καὶ ἅγιόν μου Αὐτοκρά-
 τορα, τὸν Ὑψηλότατον βασιλέα τῶν Ῥωμαίων, τὸ συμ-
 φόρημα πάντων τῶν ἀγαθῶν, τὸν γαληνότατον καὶ φι-
 λανθρωπότατον, ἐπηυδόκησε μὲν αὐτὸς δὴ ὁ κράτιστος
 καὶ ἅγιός μου Αὐτοκράτωρ, ἐψηφίσατο δὲ καὶ ἡ μετριό-
 τῃς ἡμῶν μετὰ τῶν περὶ αὐτὴν ἱερωτάτων Ἀρχιερέων,
 καὶ ἤδη κατὰ τὴν ἀποδοχὴν καὶ τὴν ζήτησίν σου καὶ τὸ
 συμφέρον τοῦ αὐτόθι χριστωνύμου λαοῦ μετετέθη ὁ ἱε-
 ρώτατος Μητροπολίτης Βιτζίνης, οὗτος δὴ ὁ κύρ Ὑάκιν-
 θος, διὰ τῆς νενομισμένης ἐγγράφου Συνοδικῆς πράξεως
 καὶ ἔστι τὸ ἀπὸ τοῦδε καὶ εἰς τὸ ἐξῆς
 γνήσιος Ἀρχιερεὺς πάσης Οὐγγροβλαχίας, ἔχων ἄδειαν,
 καθὼς ἡ γεγонуῖα ἐπὶ τούτῳ ἐγγραφὸς Συνοδικὴ πρᾶξις
 κατὰ μέρος διεξείσει, ποιεῖν ἐν πάσῃ τῇ ἐνορίᾳ καὶ ἐπαρ-
 χίᾳ αὐτῆς πάντα, ὅσα ἀνήκει γνησίῳ Ἀρχιερεῖ. Καὶ ταῦ-
 τα μὲν ἐκύρωσε καὶ ἐβεβαίωσεν οὕτως ἡ ἀγία τοῦ Χρι-
 στοῦ Καθολικὴ καὶ Ἀποστολικὴ Ἐκκλησία εὐδοχίᾳ καὶ
 τοῦ κρατίστου καὶ ἁγίου μου Αὐτοκράτορος καὶ γνώμῃ
 τῆς ἡμῶν μετριότητος καὶ τῆς ἱερᾶς Συνόδου κατὰ τὴν
 σὴν ζήτησιν καὶ ἀποδοχὴν· σὸν δὲ ἐστὶν ἀπὸ τοῦ νῦν
 φροντίσαι καὶ ἀποπληρῶσαι τὴν ὑπόσχεσίν σου, ἥγουν
 εἶνα ποιήσῃ ἡ εὐγένειά σου καὶ οἱ παῖδες καὶ κληρο-
 νόμοι καὶ διάδοχοι αὐτῆς γράμμα κατησφαλισμένον

πάντοθεν, διαλαμβάνον κατὰ μέρος, ἵνα δηλονότι μετὰ θάνατον τοῦ τοιοῦτου Ἀρχιερέως ὑμῶν εὐρίσκηται ἡ πᾶσα ἀρχὴ καὶ ἐπικράτεια τῆς Οὐγγροβλαχίας ὑπὸ τὴν καθ' ἡμᾶς ἀγιωτάτην τοῦ Θεοῦ Μεγάλην Ἐκκλησίαν, καὶ χειροτονηθῇ ψήφῳ Συνοδικῇ παρ' αὐτῆς, ὥς εἴθισται καὶ νενόμισται, Ἀρχιερεὺς, καὶ ἀποστέλληται αὐτόθι εἰς ποιμανσίαν καὶ ψυχικὴν ὠφέλειαν τοῦ αὐτόθι χριστιανύμου λαοῦ, καὶ ἐκπέμψης τὸ τοιοῦτο γράμμα μετὰ τῶν ἀπεσταλμένων τούτων παρὰ τῆς ἡμῶν μετριότητος ἐνταῦθα εἰς τὴν ἁγίαν τοῦ Χριστοῦ Καθολικὴν καὶ Ἀποκτολικὴν Ἐκκλησίαν καὶ εἰς τὴν θείαν καὶ ἱερὰν Σύνοδον, καὶ ἐνὶ εἰς βεβαίωσιν καὶ ἀσφάλειαν τῆς ὑποσχέσεως καὶ συμφωνίας τῆς εὐγενείας σου. Ὅφειλει δὲ καὶ ἡ εὐγένειά σου, ζητήσασα εὐρίσκεσθαι ὥς υἱὸς γνήσιος τῆς ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, στέργειν ἀμεταθέτως τὰ ὡμολογημένα καὶ πατροπαράδοτα καὶ ὑγιᾶ δόγματα, τοὺς θείους καὶ ἱεροὺς κανόνας καὶ τοὺς φιλευσεβεῖς νόμους, δι' ὧν στήριζεται τὸ τῆς Ἐκκλησίας στήριγμα, καὶ ἔχειν καὶ πρὸς τὸν εἰρημένον Ἀρχιερέα εὐλάβειαν καὶ στοργὴν τὴν ὀφειλομένην· τοῦτο γὰρ ποιοῦσα ἡ εὐγένειά σου καὶ οὕτως ὑπέεικουσα τῇ Ἐκκλησίᾳ Θεοῦ, τύχοις μὲν ἐν τῷ παρόντι βίῳ παντὸς ἀγαθοῦ καὶ πάσης εὐθυμίας καὶ χαρᾶς, κατευοδούμενος εἰς πάντα τὰ ἀνὰ χεῖρας ἔργα καὶ πράγματα, ἐν δὲ γε τῷ μέλλοντι τῆς αἰωνίου ἐκείνης καὶ ἀκαταλύτου ἐν οὐρανῷ βασιλείας, εὐχαῖς πάντων τῶν Ἀγίων. Κύριος ὁ Θεὸς εἶη διατηρῶν τὴν εὐγένειάν σου ἄνοσον, εὐθυμον, ὑγιᾶ καὶ ἀνωτέραν παντὸς ἀνιάρου συναντήματος ». (α)

(α) Καλλίστου Πατριάρχου.

Ἡ γεγонуῖα Συνοδική πρᾶξις ἐπὶ τῇ Ἀγιω- τάτῃ Ἐκκλησίᾳ Οὐγγροβλαχίας.

Μηνὶ Νοεμβρίῳ Ἰνδικτιῶνος 9. τοῦ 6879 (1370).

Ἐφθασε μὲν πρὸ χρόνων ἤδη τινῶν ὁ ἱερώτατος Μητροπολίτης Βιτζίνης μετατεθείς Συνοδικῇ ψήφῳ καὶ ἐπικρίσει πατριαρχικῇ εἰς Μητροπολίτην Οὐγγροβλαχίας, ζητησάντων τῶν ἀρχόντων ἐκείνου τοῦ τόπου τοῦτο καὶ τῶν ἐκεῖσε χριστιανῶν τὸ παρὰ τῆς Μεγάλης καὶ Καθολικῆς Ἐκκλησίας δοθῆναι αὐτοῖς Ἀρχιερέα εἰς πνευματικὴν ἐπιστάσιαν καὶ ψυχικὴν ὠφέλειαν, ὥς ἂν παρ' αὐτοῦ καλῶς τε καὶ θεαρέστως ποιμαίνοντο, καὶ πρὸς τὰς σωτηρίους ἡγοῖντο νομάς. Τοῦ δὲ καιροῦ προέοντος, ἐπεὶ, τοῦ ἔθνους ἐκείνου τοῦ τόπου πολλοῦ τυγχάνοντος καὶ ἀπείρου σχεδόν, οὐκ ἔστιν εἷς μόνος Ἀρχιερεὺς ἱκανὸς πρὸς τὸ τοσοῦτον ἔθνος, ὥστε δύνασθαι πνευματικῶς αὐτοὺς ἐπισκέπτεσθαι καὶ διδάσκειν τὰ ψυχωφελῆ καὶ σωτήρια, κἀντεῦθεν ἐδέησε καὶ ἕτερον Ἀρχιερέα χειροτονηθῆναι τοῦ τόπου ἐκείνου, ζητησάντων ὁμοίως καὶ τοῦτο τῶν ἀρχόντων ἐκείνων, συγκατατεθέντος καὶ τοῦ πρότερον ὄντος ἐκεῖ καὶ μέχρι τοῦ νῦν εὐρισκομένου Ἀρχιερέως, ἐξελέγη εἰς τὴν προστασίαν ταύτην ὁ τιμιώτατος δικαιοφύλαξ κύρ Δανιήλ, ἀνὴρ ἀξιόλογος καὶ εὐλαβὴς καὶ ἐνάρετος, ἱκανὸς χάριτι Χριστοῦ καὶ ἀρμόδιος εἰς τὸ μέγα τοῦτο ἀξίωμα, καὶ συνέσει καὶ ἀρετῇ διαπρέπων, οὗ τῆς ἀρετῆς καὶ τῶν λοιπῶν ἀγαθῶν πείραν σχόντες οἱ ἐν ἐκείνῳ τῷ τόπῳ ἄρχοντες ὁμοῦ καὶ ἀρχόμενοι, γράμμασιν ἰδίῳις τὴν ἡμῶν μετριότητα καὶ τὴν θεῖαν καὶ ἱερὰν καὶ μεγάλην Σύνοδον παρεκάλεσαν, ὥς εὐδοκῆσαι καὶ δωρῆσασθαι τοῦτον αὐτοῖς Ἀρχιερέα, ὃς

καὶ ἐχειροτονήθη ψήφῳ Συνοδικῇ καὶ ἐπικρίσει τῆς ἡμῶν μετριότητος Μητροπολίτης μέρους Οὐγγροβλαχίας, δηλονότι τοῦ ἡμίσεως ἔχοντος Ἀρχιερέα τὸν μετατεθέντα πρότερον ἀπὸ Βιτζίνης. Ὅφείλει τοίνυν ὁ ῥηθεὶς ἱερώτατος Μητροπολίτης μέρους Οὐγγροβλαχίας καὶ ὑπέρτιμος, ἐν ἁγίῳ Πνεύματι ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ συλλειτουργὸς τῆς ἡμῶν μετριότητος, ὁ μετονομασθεὶς Μοναχὸς κύρ Ἀνθιμος, ἐπιλαβέσθαι καὶ κατασχεῖν τὴν Ἐκκλησίαν ταύτην καὶ διδάσκειν τὸν ἐν αὐτῇ χριστῶνυμον τοῦ Κυρίου λαὸν καὶ παραινεῖν καὶ εἰσηγεῖσθαι τὰ ψυχωφελῆ καὶ σωτήρια, ἀναγνώστας τε σφραγίζειν κτλ. καθέξει γε μὴν ὁ τοιοῦτος καὶ τὸν τόπον τοῦ Μελιτινῆς, ὃν καὶ ἀπὸ τοῦ νῦν ἔξει ἐν τε ζάσεσι καὶ καθέδραις ταῖς μετὰ τῆς ἱερᾶς καὶ μεγάλης Συνόδου καὶ πανταχοῦ. Τούτου γὰρ χάριν ἀπολέλυται τῷ διαληφθέντι ἱερωτάτῳ Μητροπολίτῃ μέρους Οὐγγροβλαχίας, ὑπερτίμῳ καὶ τὸν τόπον ἐπέχοντι τοῦ Μελιτινῆς, ἐν ἁγίῳ Πνεύματι ἀγαπητῷ ἀδελφῷ καὶ συλλειτουργῷ τῆς ἡμῶν μετριότητος, καὶ ἡ παροῦσα Συνοδικὴ πράξις δι' ἀσφάλειαν ».

(Εἶχε καὶ διὰ τιμίας Πατριαρχικῆς χειρὸς τὸ Μηνὶ Ὀκτωβρίῳ Ἰνδικτιῶνος 9'). (α)

Μηνὶ Αὐγούστῳ Ἰνδικτιῶνος ἡ. τοῦ 6878 (1370).

« Ἐπειδὴ εὐδοκία Θεοῦ καὶ χάριτι ὁ Παναγιώτατός μου Δεσπότης, ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης, καὶ ἡ θεία καὶ ἱερὰ Σύνοδος τῶν θειοτάτων Ἀρχιερέων ἐβουλήθη-

(α) Φιλοθέου Πατριάρχου.

σαν ἵνα προβιάσωσί με εἰς τὸ τῆς ἀρχιερωσύνης ἀξίωμα καὶ χειροτονήσωσι Μητροπολίτην μέρους τῆς ἀγιωτάτης Μητροπόλεως Οὐγγροβλαχίας, καὶ ἔχοντες δειλίαν τινὰ μήποτε μετὰ τὸ χειροτονηθῆναί με ὀχλήσιν ἡντινοῦν προξενήσω τῷ ὄντι ἐκεῖσε Μητροπολίτη Οὐγγροβλαχίας, καὶ βουλευθῶ πάσης τῆς Μητροπόλεως κρατῆσαι, ἥ καὶ τὸν μέγαν Βοεβόδαν κινήσω ὅλως κατ' αὐτοῦ ἢ καὶ πρὸ τοῦ ἐλθεῖν τὸν Μητροπολίτην ἐνταῦθα εἰς τὴν θείαν καὶ ἱερὰν Σύνοδον, ἢ καὶ μετὰ τὸ ἐλθεῖν καὶ πάλιν διακριθῆναι παρ' αὐτῆς, εὐρίσκεσθαι καὶ αὐτὸν εἰς τὴν Οὐγγροβλαχίαν, ἐζήτησαν, ἵνα ποιήσω ὑπόσχεσιν ἔγγραφον· τούτου γε ἔνεκα ἤδη τὴν παροῦσαν ποιῶ, καὶ λέγω καὶ ὑπόσχομαι, μήτε ἐμὲ φανῆναι ποτὲ τῶν καιρῶν κατὰ τοῦ Μητροπολίτου, μήτε τὸν Αὐθέντην Οὐγγροβλαχίας παρακινήσει ἡμετέρα, ἀλλὰ στέργειν αὐτὸν καὶ τιμᾶν καὶ ἀγαπᾶν, καὶ ἂν εἴ τι συμβῇ εἰς αὐτὸν, ἡγουν ἢ ἐκεῖ εὐρίσκεσθαι ἢ ἀλλαχοῦ, στέργειν τοῦτο καὶ μὴ ἀντειπεῖν ὅλως ποτὲ, ἀλλ' ἔχειν αὐτὸν, καθὼς μέλλει ἔχειν καὶ ὁ Παναγιώτατός μου δεσπότης, ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης, καὶ ἡ θεία καὶ ἱερὰ Σύνοδος, ἡγουν εἰ μὲν ἔχουσι καὶ στέργουσιν αὐτὸν Μητροπολίτην Οὐγγροβλαχίας, ἵνα ἔχω καὶ ἐγὼ αὐτὸν οὕτως· εἰ δὲ μὴ, φυλάττω πάλιν, ὅπερ ἂν ἡ θεία Σύνοδος περὶ αὐτοῦ ψηφίσῃται. Τούτου γὰρ χάριν καὶ ἡ παροῦσά μου ὑπόσχεσις ἐγεγόνει, καὶ τῇ ἡμετέρᾳ οἰκιοχείρῳ ἐσημειώθη ὑπογραφῇ δι' ἀσφάλειαν, μηνὶ Αὐγούστῳ Ἰνδικτιῶνος ἡ. ».

Ἰερὲς Δανιὴλ Κριτόπουλος ὁ Δικαιοφύλαξ.

Πιττάκιον τοῦ Μητροπολίτου Οὐγγροβλα- χίας κὺρ Ὑακίνθου.

α Παναγιώτατε Δέσποτά μου καὶ Οἰκουμενικέ. Τῷ
παναγάθῳ Θεῷ παρακαλῶ καὶ τῇ πανυπερευλογημένη
Θεοτόκῳ, τοῦ ἔχειν καὶ κατέχειν καὶ τὸ ἡγιασμένον σκῆ-
νος τῆς μεγάλης ἀγιωσύνης σου ἀπὸ τῆς βοηθείας αὐ-
τοῦ ὀλόκαλα. Ὑγιαίνομεν καὶ ἡμεῖς ἀπὸ τῆς βοηθείας
τοῦ Θεοῦ καὶ διὰ πρεσβειῶν τῆς πανάγνου Θεοτόκου καὶ
δι' εὐχῶν καὶ ἐντεύξεων τῆς μεγάλης ἀγιωσύνης σου τῷ
σώματι, ἀλλ' οὐ καλῶς (;)· ἀσθένεια γὰρ περιέπεσέ μοι
δεινὴ, καὶ πάσχω τὰ πολλὰ, καθὼς μέλλεις γνωρίσαι καὶ
παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ μου, τοῦ Βυδίνης, ἀλλὰ δὴ καὶ παρὰ
τοῦ ἀδελφοῦ μου, τοῦ υἱοῦ τῆς μεγάλης ἀγιωσύνης σου,
τοῦ δικαιοφύλακος. Εἶχον οὖν ταύτη καὶ μόνη τῇ ἀσθε-
νεΐᾳ, καὶ ἦν ἐν ἐμοὶ μία μελετὴ, τὸ πῶς δεῖ συνζῆν με-
τὰ ταύτης. Ἐπῆλθέ μοι δὲ αὖθις καὶ ἑτέρα ἀσθένεια, καὶ
μείζον αὐτῆς τὸ μικρὸν βάρος τῆς μεγάλης ἀγιωσύνης
σου, καὶ ἔχω τοῦτο βέλος καρδιακόν, καὶ τήκει τῇ ψυχῇ
μου διὰ παντός, καὶ οὐκ οἶδ' ὅπως ὥρισεν ἡ μεγάλη ἀ-
γιωσύνη σου πρὸς ἡμᾶς τοῦτο, ἐπίσταμαι γὰρ ἀκριβῶς,
ἐπαρόξυνάν τινες τῇ μεγάλῃ ἀγιωσύνῃ σου καθ' ἡμῶν,
καὶ ὁ Κύριος συγχωρήσει τὸ ἀμάρτημα αὐτῶν. Καύχημα
γὰρ θέλει φανεῖν καὶ δόξειν, ὅτι ἐσυνέτυχόν ποτε τὸν
μέγαν Βοεβόδαν ὑπὲρ τῆς μεγάλης ἀγιωσύνης σου ἐκδο-
σιν καὶ φιλίαν αὐτῆς (;)· καὶ διὰ τοῦτο πάσχω καὶ ὑβρί-
ζομαι ἄρτίως εἰς τὸ γῆράς μου παρὰ τῆς ἀγίας τοῦ
Θεοῦ Ἐκκλησίας ὡς ἀθετητῆς καὶ περιφρονητῆς αὐτῆς.
Τὸ πῶς οὐκ ἤλθον, Δέσποτά μου ἅγιε, κατὰ πρῶτον ἐν-

ταῦθα κατὰ τὸν ὀρισμὸν τῆς μεγάλης ἀγιωσύνης σου, ἐμπόδισέ μοι ὁ Βοεβόδας, προβαλλόμενος τὸ μῆκος τῆς ὁδοῦ καὶ τὸ δέος τοῦ φόβου, καὶ διὰ τοῦτο οὐδὲν ἦλθον εἰς προσκύνησιν τῆς μεγάλης ἀγιωσύνης σου, ἀρτίως δὲ διὰ τὴν ὑπερβολικὴν ἀσθένειαν ἧς ἔχω, ἀργὸς γάρ εἰμι εἰς τὸ καθόλου καὶ ἀνενέργητος. Αὐτόθι γὰρ καταλαμβάνει ὁ ἀδελφός μου, ὁ δικαιοφύλαξ, καὶ υἱὸς τῆς μεγάλης ἀγιωσύνης σου, εἰς προσκύνησιν αὐτῆς ἀπεσταλμένος παρὰ τοῦ υἱοῦ τῆς μεγάλης ἀγιωσύνης σου, τοῦ μεγάλου Βοεβόδα, καὶ τῶν ἀρχόντων αὐτοῦ, ὥς ἵνα πληρῶσῃ τοῦτον καὶ χαρίσῃται καὶ εὐλογήσῃ εἰς Ἀρχιερέα πάσης Οὐγγροβλαχίας, βουλὴ δὲ καὶ θέλησις καὶ συγχώρησις παρ' ἐμοῦ, καὶ μέλλει γνωρίσαι δι' αὐτοῦ τὰ περὶ ἡμῶν. Παρακαλῶ οὖν τὴν μεγάλην ἀγιωσύνην σου, ἵνα συγχωρήσῃς ἡμῖν διὰ τὸν Κύριον, ὅτι ἐν πολλῇ ἀσθενείᾳ κατάκειμαι, καὶ μὴ ὑπερίδῃς τὴν δέησιν ἡμῶν τὸ γῆρὰς μου τὸ βαθὺ καὶ τῆς ἀσθενείας μου τὸ σκληρόν. Αἰ εὐχαὶ τῆς μεγίστης ἀγιωσύνης σου ἔστωσάν μοι διὰ παντὸς φυλακτήριον ». (α)

(α) Καὶ λεγέτωσαν λοιπὸν καὶ περικροτεῖτωσαν οἱ φίλοι διατριβογράφοι ὅτι ἡ Μολδοβλαχία ὑπήγετο ὑπὸ τὴν πνευματικὴν διοίκησιν τοῦ Ἀχριδῶν!

